T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

BEPS PROJESİNİN HUKUKİ BOYUTU VE TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

İdil KAYA TOPCU

Ankara, 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

BEPS PROJESİNİN HUKUKİ BOYUTU VE TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

İdil KAYA TOPCU

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cenker GÖKER

Ankara, 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

BEPS PROJESİNİN HUKUKİ BOYUTU
VE
TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cenker GÖKER

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
.....	……..
.....	……..
.....	……..
.....	……..
.....	……..

Tez Sınavı Tarihi: ……..

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (…../…../…..).

İdil KAYA TOPCU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim süresince bilgi ve birikimiyle hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve çalışmalarıma yol gösteren değerli hocam Sayın Doç. Dr. Cenker GÖKER'e teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Bugünlere gelmemde her zaman yanımda olan ve manevi desteklerini sürekli hissettiğim sevgili aileme; bu çalışmamda gösterdiği fedakârlıklar dolayısıyla yol arkadaşım, sevgili eşime her şey için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **İ**
İÇİNDEKİLER ..... **İİ**
KISALTMALAR ..... **Vİİ**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **Vİİİ**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **Vİİİİ**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

BEPS PROJESİNE GENEL BAKIŞ

1.1 BEPS Projesinin Tanımı, Amacı, Önemi **4**
1.1.1 Uluslararası Vergi Hukukunda BEPS ile ilgili Temel İlke ve Kavramlar 5
1.1.1.1 Vergilemede Adalet 5
1.1.1.2 Vergi Rekabeti - Vergi Planlaması - Vergiden Kaçınma 6
1.1.1.3 Çok Uluslu İşletme - İlişkili Kişi 9
1.1.1.4 Vergilendirme Yetkisi 11
1.1.1.5 Çifte Vergilendirme - Çifte Vergilendir(me)me 14
1.1.2 BEPS'in Tanımı 15
1.1.2.1 BEPS'in Varlığının Tespit Edilmesi 19
1.1.3 BEPS Projesinin Ortaya Çıkış Amacı ve Hazırlık Süreci 24
1.1.3.1 Ortaya Çıkış Amacı 24
1.1.3.2 Hazırlık Süreci 27
1.1.4 BEPS Projesinin Önemi ve Eleştirilen Yönleri 29
1.1.4.1 Önemi 29
1.1.4.2 Eleştirilen Yönleri 31
1.2 BEPS Projesinin İşleyiş Süreci **37**

1.2.1 Genel Olarak 37
1.2.2 Avrupa Birliğinin BEPS Projesi Kapsamındaki Çalışmaları 42
1.2.3 Uluslararası Vergilendirmede Vergiden Kaçınmayı Önlemeye Yönelik Diğer Güncel Çalışmalar 48

1.2.3.1 ABD'nin Yeni Model Vergi Anlaşması 48
1.2.3.2 ABD'nin FATCA Anlaşması 50
1.2.3.3 OECD'nin Ortak Raporlama Standardı (CRS) 52

İKİNCİ BÖLÜM

BEPS PROJESİNİN UYGULAMA ALANLARI VE ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ

2.1 BEPS Projesinin Uygulama Alanları 55

2.1.1 Dijital Ekonomi 56
2.1.2 Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemeleri 65
2.1.3 Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançları 70
2.1.4 Faiz Giderleri ve Diğer Finansal Ödemeler 75
2.1.5 Zararlı Vergi Uygulamaları 78
2.1.6 Uluslararası Vergi Anlaşmalarının Suiistimali 88
2.1.7 Daimi İşyeri Statüsü 93
2.1.8 Transfer Fiyatlandırması 101

2.1.8.1 Gayrimaddi Varlık Transferleri 106
2.1.8.2 Risk Transferi ve Sermaye Dağıtımı 110
2.1.8.3 Yüksek Riskli Diğer İşlemler 111
2.1.8.4 Raporlama 113

2.1.9 Diğer Eylemlerle Düzenlenen Hususlar 117

2.2 BEPS Projesi Kapsamında Örnek Olay İncelemeleri 125

2.2.1 ABD'nin "Medtronic" Davası 125
2.2.2 AB'nin "Apple" Davası 129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN BEPS PROJESİ KAPSAMINDAKİ SON GELİŞMELERİN İNCELENMESİ

3.1 Dijital Ekonomi 143

3.1.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 143

3.1.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 145

3.2 Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemeleri..... 147

3.2.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 147

3.2.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 148

3.3 Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı Düzenlemeleri 148

3.3.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 148

3.3.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 150

3.4 Faiz Giderleri ve Diğer Finansal Ödemeler..... 153

3.4.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 153

3.4.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 154

3.5 Zararlı Vergi Uygulamaları 156

3.5.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 156

3.5.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 159

3.6 Uluslararası Vergi Anlaşmalarının Suiistimalinin Önlenmesi 163

3.6.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 163

3.6.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 165

3.7 Daimi İşyeri Statüsü..... 166

3.7.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 166

3.7.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi..... 168

3.8 Transfer Fiyatlandırması 169

3.8.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler 169

3.8.2 Eylemlerin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi 176

3.9 Diğer Eylemler Açısından 180

3.10 Eylem Planı ve Diğer İlgili Uluslararası Çalışmaların Türk Vergi Hukukuna Etkileri Üzerinden Genel Değerlendirme 185

SONUÇ 189

KAYNAKÇA 193

ÖZET 229

ABSTRACT 230

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklaması
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	Araştırma-Geliştirme
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
BM	Birleşmiş Milletler
CbCR	Country-by-Country Reporting
CRS	Common Reporting Standard
ÇUİ	Çok Uluslu İşletme
ÇVÖA	Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması
EC	European Commission
FATCA	The Foreign Account Tax Compliance Act
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GSYH	Gayri Safi Yurt içi Hasıla
G20	Group of 20
KAU	Karşılıklı Anlaşma Usulü
KEYKK	Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
LoB	Limitation on Benefits
MCAA	Multilateral Competent Authority Agreement
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
PPT	Principal Purpose Test
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
VUK	Vergi Usul Kanunu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 2.1 BEPS göstergeleri 118

Tablo 3.1 BEPS Eylem Planına uyum durumu 140

Tablo 3.2 Kontrol edilen yabancı kurum kazancı açısından Türk mevzuatı..... 151

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 1.1. Dibe doğru yarış..... 7

Şekil 2.1 Standart “Çifte İrlandalı” yöntemi 130

Şekil 2.2. Apple’ın “Çifte İrlandalı” yöntemi 133

GİRİŞ

Teknolojinin her geçen gün gelişmesi ve sermayenin ülkeler arasında geçişinin serbestleşmesi ile üretim süreçleri ve değer zincirleri durmaksızın şekil değiştirmeyi sürdürmektedir. Üretimler endüstrileşmekte, hatta dijitalleşmekte ve tedarik zincirleri küreselleşmektedir. Bu yapılar arttıkça karmaşıklaşmakta, ülkelerin kendi yetki alanlarında elde edilen kârları doğru şekilde vergilendirebilmesi günden güne zorlaşmakta ve bu durum küresel boyutta vergi kayıplarına neden olmaktadır. Bu şekilde elde edilen gelirlerin, vergilendirilmek üzere vergilendirmeye yetkisi olan yerlere doğru bir şekilde tahsis edilmesi uluslararası vergi hukukunun temel konusudur.

Günümüzde mevcut düzenlemeler çok uluslu işletmelerin sebep olduğu kayıpları önlemede yetersiz kalmaktadır. Bir yandan da devletler uluslararası sermayeyi çekebilmek için rekabete girmektedir. Her ülkenin kendine ait farklı vergi mevzuatı ve vergi uygulamalarındaki boşluklar, durumu daha da karışık hale getirmektedir. Bu boşluklar uluslararası şirketlerce kullanılıp, matrah aşındırma ve kâr aktarımı ya da kısa adıyla BEPS faaliyetleri konusunda fırsat yaratmıştır. Bir yandan dijital ekonomide meydana gelen gelişmeler de uluslararası vergi uygulamaları açısından çeşitli sorunlar doğurmaktadır. BEPS faaliyetleri, tüm ülkeleri yalnızca ekonomik olarak değil, aynı zamanda güven meselesi olarak da etkilemektedir. BEPS, dürüst yönetimler, işletmeler ya da vatandaşların dünya çapındaki vergi sistemlerinin adilliği konusundaki güvenini aşındırmaktadır[1].

[1] **OECD**, "Closing The Tax Gap, Remarks by Angel Gurria, Secretary-General of the OECD, G-20/OECD Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting (BEPS)", July 2013,

Bu sorunları azaltmak amacıyla G20 ülkeleri, 2013 yılında BEPS konusunda işbirliğine gidilmek üzere OECD'ye bir çağrıda bulunmuş, projenin kabul edilmesini takiben OECD tarafından 2015 yılında bir eylem planı oluşturulmuştur.

BEPS Projesi ile kârların, ekonomik faaliyetler nerede icra edilmişse ve değer nerede üretilmişse orada vergilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Dolayısıyla artık yasa koyucular, vergi idareleri, vergi danışmanları ve işletmeler arasındaki geleneksel ilişkilerin değiştiği yeni bir dönemde yer aldığımızı söylemek mümkündür. BEPS Projesi de, uluslararası vergi oyunu kurallarının gözden geçirilmesi ve nihayetinde belirsizlik ve uyuşmazlıklardan, şeffaflık ve işbirliğine doğru geçilmeye başlanması umuduyla yola çıkmış olan, bu alandaki en kapsayıcı projedir.

Bu çalışmanın amacı; uluslararası vergi hukukuna yeni bir boyut getiren matrah aşındırması ve kâr aktarımı faaliyetlerini önleme ve bunlardan kaynaklanan vergi kayıplarını telafi etme çalışmaları ile BEPS Projesinin Türk vergi hukukuna günümüze kadar olan yansımalarını irdelemektir.

Çalışmanın ilk bölümünde; BEPS faaliyetlerinin yol açtığı temel etkilere değinilmekte, BEPS Projesinin arka planı, günümüze dek gelişimi ve uluslararası boyutta vergiden kaçınmayı önlemeye yönelik işleyiş hakkında bilgi verilmektedir.

İkinci bölümde; uluslararası vergi hukukunda BEPS Projesi kapsamında geliştirilen BEPS ile Mücadele Eylem Planının uygulama alanları incelenmektedir.

Çalışmanın son bölümünde; gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye açısından BEPS'in doğurduğu riskler ve buna karşılık ülkemizin vergi mevzuatı kapsamında BEPS faaliyetlerinin nasıl üstesinden gelmeyi planladığı mevcut düzenlemeler ve

(http://www.oecd.org/about/secretary-general/closing-the-tax-gap.htm - Erişim: 25.05.2018).

değişiklik çalışmaları üzerinden değerlendirilmektir.

Bu çalışma, konuya ilişkin literatür taramasına dayalıdır. OECD ile diğer birtakım uluslararası kuruluş ve oluşumların kapsamlı çalışmalarının yanı sıra uluslararası mevzuat, yürürlükteki ulusal mevzuat, Maliye Bakanlığı çalışmaları, konuyla ilgili makaleler, haberler ve elektronik kaynaklar incelenmiştir.

Yalnızca çok uluslu işletmelerin değil aynı zamanda varlıklı gerçek kişilerin de vergiden kaçınmaya başvurduğu bir gerçektir. Bununla birlikte bu çalışmada, OECD/G20'nin BEPS Projesine paralel olarak yalnızca çok uluslu işletmelerin faaliyetlerine uygulanacak uluslararası yasal çerçeveyi analiz etmeye odaklanılacaktır. Ayrıca kurumlar vergisi dışındaki diğer vergi türleri bu çalışmanın kapsamı dışındadır. BEPS Projesinde yer verilmeyen diğer uluslararası vergiden kaçınma hallerine de bu çalışmada yer verilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEPS PROJESİNE GENEL BAKIŞ

1.1 BEPS Projesinin Tanımı, Amacı, Önemi

Günümüzde uluslararası vergi hukukunun temelini çeşitli ulusal vergi mevzuatı, çok taraflı anlaşmalar, iki taraflı vergi anlaşmaları, model vergi anlaşmaları, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ve Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlar tarafından geliştirilen rehberler, yargı kararları ve teamüller oluşmaktadır[2].

Bazı vergi türleri için devletler, vergi matrahının koordinasyonuna yönelik sorunlara uluslararası işbirliğinde özerk bir hukuk geliştirerek eğilmeyi benimsemiştir. Bu, çok taraflı anlaşmalara girmeyi ve bu anlaşmalara uyumu izlemeyi, uyuşmazlıklara çözüm bulmayı ve ihlallere karşı uluslar üstü kurumları kullanmayı gerektirir. Bu tür "sert hukuk" yöntemleri, gelir vergilendirmesinde daha az yaygın ve daha düzensiz şekilde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra devletler, esas olarak ikili anlaşmalara dayanan ve "veri tabanı üzerinden işbirliği, modelleme ve akran denetimi" gibi "yumuşak hukuk" koordinasyon yöntemleri ile takviye edilen bir sistem üzerine vergi hukuklarını şekillendirirler[3]. Bu yöntemlerin kombinasyonu ile oluşan hukuki kurallar bir asırdır OECD başta olmak üzere çeşitli uluslararası

[2] **AVI-YONAH, Reuven S.,** "International Tax as International Law", *University of Michigan Law & Economics Working Papers,*Article: 7, 2004.

[3] **CHRISTIANS, Allison,** "BEPS and the New International Tax Order", *Brigham Young University Law Review,* 2016, 1603-1646, s.1610-1611.

kuruluşların rehberliğinde şekillenmektedir.

Uluslararası boyutta, sert ve yumuşak hukuk araçlarının kombinasyonuna ve geçmiş uygulamalara dayanarak, OECD tarafından kuralların oluşturulması, bu kuralların uygulanması ya da uygulanamaması ve yeniden tanımlanması biçimindeki bir döngünün gerçekleştiği kapsayıcı ve çoğulcu bir yasal ortam meydana gelmiştir. Bu döngünün en yeni ürünü olan BEPS Projesi ise sert ve yumuşak hukuk mekanizmaları ve süreçlerinin, bir uluslararası hukuk düzeni oluşturmak için nasıl bir araya getirildiğini en canlı şekilde göstermektedir.

BEPS'i ve BEPS ile mücadele için geliştirilen OECD/G20 Projesini iyi kavramak için öncelikle uluslararası vergi hukukunun bazı temel ilke ve kavramlarına hakim olmamız gereklidir.

1.1.1 Uluslararası Vergi Hukukunda BEPS ile ilgili Temel İlke ve Kavramlar

1.1.1.1 Vergilemede Adalet

Vergi adaleti büyük ölçüde, eşit durumdakilerin eşit muameleye tabi tutulmalarına, verginin ödeme gücüne orantılı olmasına ve gelirin yeniden dağılımının gerçekleştirilmesine bağlıdır[4].

Adil bir vergi sistemi kurulması için vergi kaçakçılığının önlenmesi ve zararlı vergi rekabetinden kaçınma, tarafsızlık sağlanarak ayrımcılıktan kaçınılması, şeffaflık ve belirliliğin sağlanması ile vergi yükünün paylaşımı ilkelerine riayet edilmesi gereklidir ve bu sistem ancak küresel boyuta yayıldığı takdirde hedefine

[4] **KILDİŞ, Yusuf,** "Vergilendirmede Adalet İlkesi Açısından Türk Gelir Vergisine Bakış", *Vergi Dünyası,* Sayı: 321, 2008, 126-131, s.126.

ulaşmış olur.

1.1.1.2 Vergi Rekabeti - Vergi Planlaması - Vergiden Kaçınma

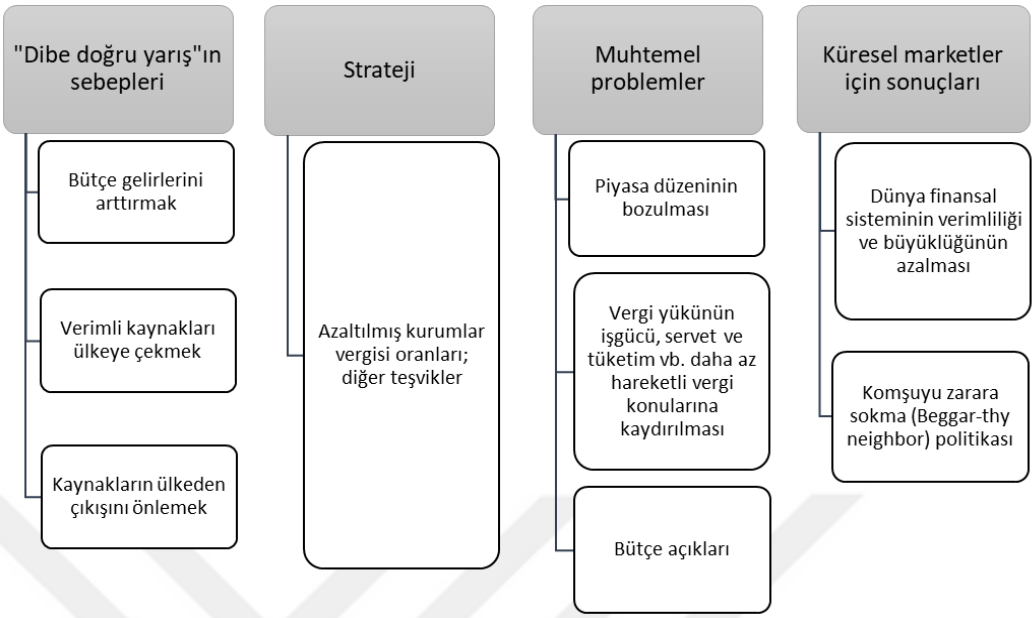
Vergi rekabeti, ülkelerin uluslararası yatırımları çekme ve ekonomik refahı arttırma gibi amaçlar için çeşitli vergisel teşvikler yoluyla bir ekonomik faaliyet üzerindeki vergilendirme yetkisinden kısmen veya tamamen vazgeçmesi sonucu bu faaliyet üzerindeki vergi yükünün diğer ülkelere göre düşük olacak şekilde belirlenmesi olarak tanımlanabilir. Ülkelerin kurumlar vergisine ilişkin tutumları ise uluslararası yatırımcıların yatırım kararlarının belirlenmesinde ve dolayısıyla vergi rekabetinin ölçülmesinde en çok dikkate alınan göstergedir[5].

Vergi rekabeti, ülkelerin elde ettikleri sonuca göre yararlı vergi rekabeti ve zararlı vergi rekabeti olarak sınıflandırılabilir. Bir ülke tarafından uygulanan vergi oranlarında indirim, istisna, muafiyet gibi teşvikler, yabancı sermayeyi ülkeye çekme gayreti içinde olan diğer ülkelerce de takip edildiğinde uluslararası alanda bir vergi indirimi yarışı başlamaktadır. Vergi rekabeti eğer ölçüsüz bir şekilde ülkelerin vergi oranlarını "dibe doğru bir yarış"a (race to the bottom) götürüyorsa bu durum vergilendirilebilir matrahların aşınmasına sebep olur ve dolayısıyla zararlı vergi rekabetinden bahsedilir[6].

[5] **COLLIER, Richard,** "Tax Competition, Tax Co-Operation and BEPS", *Journal of Tax Administration,* Vol 3:1, 2017, 22-56, s.24.

[6] **KARGI, Veli, YAYGIR, Tacim,** "Küreselleşme, Vergi Rekabeti ve Türkiye'de Vergi Yükü", *International Journal of Public Finance,* Cilt: 1, Sayı: 1, 2016, 1-22, s.6-7.

Şekil 1.1. Dibe doğru yarış[7]

Vergi planlaması, işletmeler tarafından işletme yapısını ve iş yapma şekil ve süreçlerini; uluslararası vergi anlaşmaları, vergi kanunları ve ilgili diğer mevzuatın tanıdığı yasal sınırlar içerisinde kendilerine vergi avantajı sağlayacak ve vergi yükünü en aza indirecek biçimde planlamalarına yönelik sistemli bir çalışmadır[8]. Ancak, vergi planlaması genel olarak işletmeler açısından ele alınsa da devletler de mükelleflerle çatışmaya düşmeden vergi gelirlerini arttırmaya yönelik vergi planlamasına başvurmaktadır.

Uluslararası alanda kullanılan vergi planlaması yöntemleri oldukça fazladır. Transfer fiyatlandırması, vergi cennetleri, elektronik ticaret, hibrit finansal araçlar, serbest bölgeler ile teknoparklarda yatırım çok uluslu şirketler tarafından tercih edilen başlıca vergi planlaması yöntemlerindendir.

[7] **SOKOLOVSKA, Olena V.,** "Race to the Bottom in International Tax Competition: Some Conceptual Issues", *Journal of Tax Reform*, Vol: 2, No: 2, 2016, 98-110, s.105.

[8] **EROĞLU, Onur, EFTEKİN, Ömer Özgür,** "Vergi Planlaması Çerçevesinde Uzlaşma Kurumu", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2015, 233-250, s.240.

Vergi kanunlarındaki boşluklar, mükelleflere vergi planlaması imkânı sağlayarak önemli vergi kaybına neden olmaktadır. Küreselleşen ekonomi de vergi planlamasında yeni fırsatlara işaret etmektedir. Devletlerin zararlı vergi rekabeti politikaları dolayısıyla da işletmelerin "agresif vergi planlaması" uygulamalarının uluslararası boyut kazandığı görülmektedir. Bu nedenle agresif vergi planlamasının, vergiden kaçınma şeklinde de tanımlanması mümkündür[9].

Agresif vergi planlamaları, kısa vadede işletmelerin zenginliklerini önemli ölçüde artırırken; orta ve uzun vadede hem ülkeye hem işletmeye çok pahalıya mal olan ve ayrıca işletmenin itibarını zayıflatan sonuçlar doğurur.

Vergiden kaçınma ise, iktisadi sonuçtan vazgeçmek suretiyle vergi konusuyla ilişkiye girmemek veya vergi konusuyla ilişkiye girmekle birlikte vergi kanunlarına aykırı hareket etmeksizin mükellefiyetten kısmen ya da tamamen kurtulmak şeklinde kendini göstermektedir. Vergiden kaçınma ile vergi kaçırma (vergi kaçakçılığı) farklı kavramlardır; vergi kaçırma, vergi kanunlarına aykırı olarak vergi mükellefiyetinden kısmen veya tamamen kurtulmak olarak tanımlanmaktadır.

Ülkeler, işletmelerin agresif vergi planlamalarını uluslararası ve ulusal düzenlemelerle getirilen vergiden kaçınmanın önlenmesi kuralları ile engellemek ister. Agresif vergi planlama stratejileri olan işletmeler de vergi rekabeti nedeniyle kendisine kolaylık ve avantajlar sağlayan ülkelere yatırımlarını kaydırarak vergi yüklerini azaltmayı amaçlar.

İleride inceleyeceğimiz BEPS tanımının içerisinde, bu üç kavramın

[9] **YILMAZ, Muhammet Mahmut,** "Agresif Vergi Planlaması: OECD ve Avrupa Birliği'nin Bakış Açısı", *Yaklaşım Dergisi,* Sayı: 251, Kasım 2013, 39-42; Vergi planlaması ve vergiden kaçınma arasındaki ilişkiye bir görüş için Bkz.: **DOURADO, Ana Paula,** "Aggressive Tax Planning in the EU Law and in the Light of BEPS: The EC Recommendation on Aggressive Tax Planning and BEPS Actions 2 and 6", *Intertax,* Vol. 43 (1), 2015, 42-57.

birbirleriyle olan neden-sonuç bağı daha net biçimde anlaşılacaktır.

1.1.1.3 Çok Uluslu İşletme - İlişkili Kişi

Bir işletmenin yabancı bir ülke pazarına girmesi üç farklı şekilde olabilir; malları kendi ülkesinde üretip, yabancı ülkeye satmak kaydıyla ihracat yapmak, yabancı ülkedeki bir firmaya kendi teknolojisini ve markasını kullanmasına izin vererek, lisans anlaşması yapmak ve yabancı ülke piyasasına doğrudan sermaye yatırımı yapmak. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları adı verilen bu üçüncü seçenekte, yabancı ülkedeki fiziki sermayeye sahip olan ve bunu işleten işletmeye çok uluslu işletme (ÇUİ) adı verilir[10].

Yabancı yatırımcıların ülkelerdeki faaliyetlerini yönlendirmede vergi mevzuatı önemli bir yere sahip olduğu için ÇUİ'lerin vergilendirilmesine ilişkin esaslar uzmanlık gerektiren bir husustur[11].

ÇUİ'lerin doğrudan yabancı yatırımlarının ülkelerdeki hayat standardının yükselmesinde katkısı olduğu düşünülmektedir. Bu ise düşen fiyatlar ve daha kaliteli mallar ve hizmetler arasında seçim yapabilme imkânı ile olmaktadır. Sektörde ve tedarikçilerde artan verimlilik ve üretim, milli gelirin artmasına dolaylı olarak katkıda bulunur.

Bununla birlikte; doğrudan yatırımı getiren ÇUİ'lerin kimi zaman rekabeti önleyici girişimlerde bulunmaları, vergiden kaçınma ve suiistimal nitelikli transfer fiyatlandırması yönündeki davranışları ise yabancı yatırımlar hakkında itirazlar

[10] **KAÇAR, Yusuf,** "Çok Uluslu Şirketlerin Gelir ve Kazançlarının Kavranmasında Uygulanan Düzenlemelere Toplu Bir Bakış", *Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 2, Temmuz 2013, s.2.

[11] **BAŞAK, Levent,** "Çok Uluslu Şirketler ve Bu Şirketlerin Vergilendirilme Esasları", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 323, Ağustos 2015, 61-71, s.61.

yaşanmasına neden olmaktadır. ÇUİ'ler bir yandan faaliyetleri ile gelir ve istihdam yaratırken diğer yandan mümkün olduğunca vergi yükünden kaçınma yönünde bir eğilim sergileyebilmektedir. Farklı ülkelerde faaliyet gösteren ÇUİ'ler "grup sinerjileri"nden yararlanarak yerel işletmelere göre daha fazla kâr elde etmekte ancak daha az vergi ödemektedir[12]. Şirket gruplarının kârlarının bir kısmı, şirket sahiplerinin ya da şirket ortaklarının yerleşik bulunduğu ülkelerde vergilendirilmekle beraber, bu yer ekonomik faaliyetin gerçekleştiği ülke olmayabilmektedir[13].

ÇUİ'lerin olumsuz etkileri ile mücadele etmek hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli bir çabayı gerektirmektedir. Özellikle yaşanan ekonomik krizlerde canı yanan gelişmiş ülkeler bu şirketleri kontrol altına almaya yönelik uygulamalar başlatmışlardır. Gelişmekte olan ülkeler ise bir taraftan ÇUİ'leri ülkeye çekmek için vergi teşvikleri uygularken; diğer taraftan ülkede elde edilen gelirlerini vergilendirmeye çalışmak arasında çelişki yaşamaktadır[14].

Bazı ÇUİ'ler, dünya çapında yüzlerce, hatta bazıları binlerce işletmeye sahiptir ve farklı ülke vatandaşlarını işgücü olarak kullanabilmektedir. ÇUİ faaliyetlerinin çoğu, ana merkezlerinin yer aldığı ülkenin dışında yerleşmiş; ana faaliyetlerinden bazıları birkaç ülkeye dağılmış durumdadır. ÇUİ'ler bu özelliklerinden dolayı karmaşık bir şekilde yönetiliyor gibi gözükseler de bilgi teknolojileri (IT) ve dijital ekonomi sayesinde aslında tek bir birim gibi yönetilebilmektedir. Ayrıca, teknolojideki gelişmeler, şirketlerin yönetim şekillerini

[12] **JOINT COMMITTEE ON TAXATION,** *Background, Summary, and Implications of the OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* 139-15, November 2015, s.27.

[13] **BULUT, Serdar,** "Vergide Ülke Sınırlarını Aşmak: FATCA ve BEPS", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 326, Kasım 2015, 31-43, s.41.

[14] **JANSKÝ, Petr, PRATS, Alex,** "International Profit-Shifting out of Developing Countries and the Role of Tax Havens", *Development Policy Review*, 33 (3), 2015, 271-292, s.273.

değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda, yeni iş şekilleri yaratmıştır[15].

Uluslararası vergi hukukunda kurumlar vergisi açısından kabul edilen adıyla "bağımlı teşebbüs" (yan kuruluş, associated enterprise) ya da "ilişkili kişi" ise aralarında bağlılık ve kontrol ilişkisi olan kişileri tanımlamaktadır. Bu kavram, uluslararası vergi anlaşmaları kapsamında ÇUİ'lerin vergilendirilmesi konusunda dikkate alınır ve ilişkili kişilerin işlemleri "emsallere uygunluk ilkesi (arm's length principle)" kapsamında değerlendirilir.

1.1.1.4 Vergilendirme Yetkisi

Her devlet bağımsızlık ve egemenlik hakkı gereği vergilendirme yetkisini kullanmakta serbesttir. Vergilendirme yetkisi, devletin, ülkesi üzerindeki mali egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili gücü olarak tanımlanmaktadır[16]. Bununla birlikte, devletlerin mutlak olan vergilendirme yetkileri uluslararası vergi hukuku ilkeleri çerçevesinde uluslararası anlaşmalar ve diğer belirli birtakım yöntemler sonucu bazı sınırlandırmalarla karşılaşmaktadır. Vergilendirme yetkisinin kapsamını, üye devletlerin devrettikleri vergilendirme yetkisi belirler[17].

Örneğin, Türkiye Anayasası'nın 90 ıncı maddesine göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz." Bu itibarla,

---

[15] **MALİYE BAKANLIĞI**, *G-20 Uluslararası Vergi Sempozyumu Raporu*, İstanbul, 6-8 Mayıs 2015, s.3, (http://www.gep.gov.tr/tmp/G-20_ulusl_ver_sem_GEP_2015_Istanbul_TR.pdf - Erişim: 25.05.2018).

[16] **ÇAĞAN, Nami,** *Vergilendirme Yetkisi,* Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1982, s.3.

[17] **ÖNCEL, Mualla, KUMRULU, Ahmet, ÇAĞAN, Nami,** *Vergi Hukuku,* Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s.63-65.

ülkemizde yürürlükte olan uluslararası antlaşmalardaki vergi konusundaki hükümler de, ulusal mevzuattaki vergi kurallarına göre üstün bir konumda bulunur[18].

Devletlerin yer bakımından vergilendirme yetkisinin sınırlarını belirleyen ilkeler mülkilik ve şahsilik ilkeleridir. Mülkilik ilkesinde, hem yerleşiklerin hem de yerleşik olmayanların söz konusu ülkede elde ettikleri gelirler verginin konusunu oluşturmaktadır. Vergilerin şahsiliği ise bir ülkenin vatandaşları ya da yerleşiklerinin bağlı olduğu ülke tarafından vergilendirilebilmesidir.

Uluslararası vergi hukukunda, doğrudan vergilendirmenin kapsamına giren gelir unsurlarının vergilendirilmesinde ülkelerin başvurdukları temel ilkeler ise ikamet (yerleşiklik, mukimlik) ve kaynak ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır[19].

İkamet ilkesine göre, kişilerin yerleşik olduğu ülkenin, bu kişilerin dünya çapında elde ettiği geliri vergilendirme yetkisi bulunmaktadır. Kurumlar vergisi mükellefleri için bu yer, kanuni merkez ya da yönetim ve kontrol merkezidir[20]. Dolayısıyla, mali ikametgâh mutlaka fiziksel ikametgâhtan daha geniş bir kavram olup genellikle "kuruluş yeri (kanuni merkez)" ve/veya "etkili yönetim yeri"ne dayanmaktadır[21]. Örneğin, Kurumlar Vergisi Kanununun 3 üncü maddesine göre, iş merkezi Türkiye'de bulunan kurumlar tam mükellef olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda, tam mükellef kurumlar hem Türkiye'de, hem de yurt dışında elde ettikleri

[18] **ERKİN, Gözde,** "Türk Hukuku'nda Vergilendirme Yetkisi", *Journal of Yaşar University,* Cilt: 8, Sayı: Özel, 2013, 1111-1153, s.1141.

[19] **DAĞLIOĞLU, İclal, ÇİÇEK, Hüseyin Güçlü,** "Uluslararası Vergileme İlkeleri ve Uluslararası Vergilemenin Amaçları Üzerine Bir Değerlendirme", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, 2014, 27-45, s.32.

[20] **ÖZ, Semih,** "Devletlerin Vergilendirme Yetkileri Sınırının E-Ticaret Açısından Değerlendirilmesi", *Maliye Dergisi,* Sayı: 147, Eylül-Aralık, 2004, 90-102, s.93-94.

[21] **LOHSE, Theresa,** *The Impact of Anti-Avoidance Measures on Profit Shifting Strategies of Multinational Companies – A Comparison of Developed and Developing Countries*, Dissertation, University of Mannheim, December 2012, s.5.

tüm kazançları üzerinden vergilendirilebilmektedir[22].

Kaynak ilkesine göre vergilemede ise kişilerin ikamet ettikleri ülkeye bakılmaksızın gelirin elde edildiği yere bakılır. Bu sebeple, mülkilik prensibi, kaynak ilkesi ile ilişkilendirilmektedir. Örneğin, Türkiye açısından bakıldığında; kanuni merkez ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar dar mükellef olarak değerlendirilerek sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden vergilendirilmektedir.

Genel kural olarak, doğrudan yatırımlar (aktif faaliyetler) sonucu elde edilebilen gelirler "kaynak ilkesi"ne göre; pasif gelirler (faiz, kar payı, gayrimaddi hak bedeli) "ikamet ilkesi"ne göre vergilendirilmektedir[23].

İkamet ilkesine göre vergilendirme, bir ülkenin sakinlerinin eşit vergilendirilmesini sağlarken; kaynak ilkesine göre vergilendirme, vergi geliri ile altyapı veya mülkiyetin koruması gibi kamu hizmetlerine erişim arasındaki bağlantıya açıklık getirmektedir[24].

Yabancı kaynaklı gelirin, devletin vergilendirme yetkisi dışında tutulmasının söz konusu olabilmesi için şirketlerin gelirlerinin nerede elde edildiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Kaynak ilkesine göre uluslararası vergilendirme sistemi, ÇUİ'lerin faaliyetlerini yürüttükleri yetki alanları arasında elde ettikleri kârların ne şekilde tahsis edildiğinin bilinmesini gerekli kılmaktadır. Bunu belirlemek çoğu zaman zor, hatta bazen imkânsız olmakla beraber; bu ancak her yetki alanından kaynaklanan

[22] **ŞENYÜZ, Doğan, YÜCE, Mehmet, GERÇEK, Adnan,** *Vergi Hukuku Genel Hükümler*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2016, s.329.

[23] **ÖZ, Semih,** "BEPS Eylem 4: Faiz Ödemeleri", *Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma (BEPS)*, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2018, 247-261, s.249.

[24] **LOHSE,** s.5.

gelirin ve maliyetlerin analiz edilerek tanımlanmasıyla mümkün olabilmektedir[25].

1.1.1.5 Çifte Vergilendirme - Çifte Vergilendir(me)me

Ülkelerin vergilendirme yetkisinin kullanımından kaynaklanan en önemli sorun çifte vergilendirme veya çifte vergilendirmeme olarak karşımıza çıkmaktadır. ÇUİ'lerin işlemleri neticesinde elde edilen gelirlerin birden fazla ülke tarafından vergilendirilmesi ya da hiç vergilendirilmemesi durumları söz konusu olabilir. Ülkelerin uyguladığı kuralların tekdüze olmaması nedeniyle vergilendirmede çakışmaların gerçekleştiği yerde "çifte vergilendirme"; her iki ülkenin de aynı zamanda vergilendirme yetkisini kullanamadığı durumlarda ise "çifte vergilendir(me)me" durumu ortaya çıkmaktadır.

Çifte vergilendirmenin önlenmesi amacıyla ülkeler vergi sistemlerinde düzenlemeler yapma yoluna gitmişlerdir. Bu yöntemler ya ülkelerin vergi kanunlarında ya da ülkeler arasında imzalanan ikili vergi anlaşmalarında ortaya konmaktadır.

Uzun zaman önce devletler çifte vergilendirmenin önlenmesi amacıyla, "yerleşik olunan ülkenin; kaynak ülkesinin (satış ülkesi, pazar ülke) üstünlüğüne saygı göstermesi gerektiği" yönünde görüş birliğine varmışlardır. Bu görüşe uygun biçimde yerleşik olunan ülke, kendi vergilendirme yetkisini sınırlayarak yurt dışında ödenen vergilerin tüm gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden indirilmesini (mahsup yöntemi, foreign tax credit) ya da yurt dışında ödenen vergilerin vergi matrahının hesaplanmasında dikkate alınmamasını (istisna yöntemi, exemption method) kabul

[25] **DEVEREUX, Michael P., DE LA FERIA, Rita,** "Designing and Implementing a Destination-based Corporate Tax", *Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper Series*, WP 14/07, May 2014, s.8.

etmektedir[26]. Ülkeler, genellikle mahsup yöntemi ile yurt dışından elde edilen yerel gelirden ayrı tutulması yöntemini tercih etmektedir.

İki ülke arasında gerçekleştirilen çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması (ÇVÖA) iki model anlaşmadan biri esas alınarak düzenlenir.

- OECD Model Vergi Anlaşması: Bu model sosyo-ekonomik durumları aynı veya yakın düzeyde ve ekonomik olarak tatminkâr olan ülkeler arasında imzalanır ve genellikle ikamet ilkesine ağırlık verilir. OECD Modeli, gelişmekte olan ülkeler arasında yapılan birçok ÇVÖA'nın temelini oluşturmaktadır.

- Birleşmiş Milletler (BM) Model Vergi Anlaşması: Bu anlaşma modeli gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında düzenlenir ve genellikle kaynak ilkesine önem verilir.

Çifte vergilendir(me)me (double non-taxation) ise bir kazancın hem kaynak devlette, hem de mukim devlette gider olarak vergi matrahından indirilebilmesi neticesinde vergilendirme dışında kalması ya da kısaca gelirin herhangi bir ülkede vergilendirilememesi anlamına gelmektedir.

Bu kısımda kısaca özetlenen önemli uluslararası vergi hukuku kavramlarının BEPS faaliyetleri açısından yansımalarına ilerideki bölümlerde değinilecektir.

1.1.2 BEPS'in Tanımı

OECD'ye göre[27] matrah aşındırması ve kâr aktarımı (base erosion and profit shifting) ya da uluslararası alanda kabul gören kısaltılmış ifadesiyle BEPS; vergi

[26] **ÖZKAN, İlhan, USLU, Şafak,** "Uluslararası Çifte Vergilendirme ve Mukimlik Kavramı", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Mayıs-Haziran 2016, 169-180, s.171.

[27] **OECD,** "About the Inclusive Framework on BEPS", (http://www.oecd.org/tax/beps/beps-about.htm - Erişim: 25.05.2018).

kanunlarındaki boşluklar ve uyumsuzluklardan yararlanılarak kazancın ekonomik faaliyeti ya çok az olan ya da olmayan düşük vergili ya da vergisiz yerlere yapay bir şekilde kaydırılmasını sağlayan vergi planlama stratejileridir. Bunun sonucu olarak, işletmeden, ana ekonomik faaliyetini gerçekleştirdiği ülkede vergi az tahsil edilmekte ya da hiç tahsil edilememektedir. Çoğu durumda işletmenin bu tür stratejileri yasaldır ve vergi kanunları dahilinde yapılır.

Matrah aşındırması, şirketlerin, farklı ülkelerdeki kurallar arasındaki uyumsuzluklardan "çifte vergilendirilmeme" sonucu elde etmek için yararlandıkları durumları ifade eder. Kâr aktarımı ise, kârın yüksek vergi oranlı ülkelerden düşük vergi oranlı ülkelere yapay olarak aktarılmasına atıfta bulunmaktadır[28].

Tanzi, küreselleşmenin, ülkelerin vergi sistemleri yoluyla yüksek gelir elde etme kabiliyetini olumsuz etkilediğini savunmaktadır[29]. Vergi cennetleri, örtülü sermaye, transfer fiyatlandırması, şirket birleşmeleri, elektronik ticaret, hibrit finansal araçlar gibi ÇUİ'lerin kullanmış olduğu başlıca agresif vergi planlaması yöntemleri devletlerin mali egemenliğini etkileyen ve devletlerin vergilendirmede zorluk çektikleri alanlardır.

Bir ülkenin vergi mevzuatında, agresif vergi planlamaları dolayısıyla vergiden kaçınma yönündeki faaliyetleri azaltmak için başvurulan genel kurallar bütünü "vergiden kaçınmayı önlemeye yönelik genel hükümler (general anti-avoidance rules, GAAR)" olarak ifade edilmektedir[30]. Bu genel vergi güvenlik müessesesi, dünyada özellikle 1980'lerden sonra yaygınlık kazanmaya başlamış olup

[28] **MILLER, Helen, POPE, Thomas,** "Corporate Tax Avoidance: Tackling Base Erosion and Profit Shifting", *IFS Green Budget,* February 2016, 169-200, s.174-177.

[29] **TANZI, Vito,** "Globalization, Technological Developments, and the Work of Fiscal Termites", *IMF Working Paper 00/181*, November 2000, s.19.

[30] **EY,** *GAAR Rising- Mapping Tax Enforcement's Evolution*, February 2013, s.2.

son yıllarda bu yöndeki uygulamaların arttığı gözlemlenmektedir. Vergi kanunları spesifik olarak bir vergiden kaçınma konusunu da düzenleyebilmektedir (special anti-avoidance rules, SAAR). Ancak ülkelerin mevzuatlarında yaptığı bu düzenlemeler vergiden kaçınmanın önlenmesine yetmemektedir[31].

Örneğin, 2016 yılı sonu itibariyle, ABD merkezli Fortune 500 listesindeki 322 şirketin, düşük vergi oranlı ülkelerde 2.6 trilyon Dolardan fazla offshore kârı elde ettiği ileri sürülmüştür[32]. Gerçekte ABD'de ekonomik faaliyetle kazanılan gelirin, tek basamaklı efektif vergi oranlarına sahip Singapur, İrlanda veya Lüksemburg gibi ülkelere kaydırılmasıyla oluşan bu durum, yaklaşık 767 milyar Dolar tutarında vergi gelir kaybı demektir[33].

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tahminlerine göre, gelişmekte olan ülkelerde örtülü sermaye ile vergiden kaçınma neticesinde oluşan yıllık vergi geliri kaybı 70-120 milyar Dolar düzeyindedir[34].

OECD araştırmalarına göre ise, BEPS'in yarattığı vergi geliri kaybının değeri 2013 yılına kadar yıllık 100 ila 240 milyar Dolar civarında bir büyüklüğe ulaşmıştır[35].

Vergi Adalet Ağı (Tax Justice Network), OECD'nin gelir kaybı analizinin, şirket bilançoları veri tabanına bağlı olarak yapıldığı; ancak vergi cennetleri veya

---

[31] **UNITED NATIONS,** *Handbook on Selected Issues in Protecting the Tax Base of Developing Countries – Second Edition,* Department of Economic & Social Affairs, April 2017, s.168-174.

[32] **INSTITUTE ON TAXATION AND ECONOMIC POLICY**, "Fortune 500 Companies Hold a Record $2.6 Trillion Offshore", March 2017, (https://itep.org/fortune-500-companies-hold-a-record-26-trillion-offshore/ - Erişim: 22.05.2018).

[33] **AVI-YONAH, Reuven S.,** "Constructive Unilateralism: U.S. Leadership and International Taxation", *University of Michigan - Public Law And Legal Theory Research Paper Series*, No. 463, June 2015, s.5.

[34] **UNCTAD,** *World Investment Report 2015: Chapter V. International Tax and Investment Policy Coherence*, United Nations Publication, 2015, s.201.

[35] **OECD,** *Background Brief Inclusive Framework on BEPS*, OECD Publishing, January 2017, s.7.

gelişmekte olan ülkelerin bu boyutta bir küresel analiz için gerekli doğru veriyi sağlayamadığı için sonucunun gerçeği yansıtmadığı düşüncesindedir[36].

Zira Uluslararası Para Fonu (IMF) uzmanları tarafından yapılan bir çalışmada[37] matrah aşındırması, kâr kaydırma ve uluslararası vergi rekabeti nedeniyle yıllık yaklaşık 650 milyar Dolarlık (IMF veri sistemine göre) küresel vergi geliri kaybına maruz kalındığı ve bunun da üçte birinin gelişmekte olan ülkelere ait olduğu sonuca varılmıştır.

Son bir çalışmaya göre ise dünyada yıllık gelir kaybı, 500 milyar Doları (GSYH verilerine göre) aşmakta; diğer bir deyişle kurumlar vergisi gelirlerinin ortalama yüzde 20'sinden fazlasına tekabül etmektedir[38].

Ekonomik kayıptan ziyade, BEPS'in neden olduğu hasarı çok yönlü değerlendirmek gerekir. Vergiden kaçınma faaliyetlerinin çoğu yasalara aykırı olmadığı için bu durum çoğu insan için dürüstlük meselesidir. Bir diğer problem de sonuçta ortaya çıkan eşitsizliktir. Bu eşitsizlik sadece gruplarını vergi kaçınmak amacıyla yapılandıran büyük ÇUİ'ler ile daha küçük ulusal şirketler arasında değil, aynı zamanda farklı ülkeler arasında kendini göstermektedir. 2008 mali krizi ve ardından gelen büyük durgunluk, ülkelerdeki zenginler ve yoksullar arasında ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında giderek artan bir eşitsizliğe nasıl cevap verileceği sorununu daha da derinleştirmiştir. Bu sebeple son yıllarda küreselleşmeye

---

[36] **TAX JUSTICE NETWORK,** "Tax Avoidance and Evasion - The Scale of the Problem", November 2017, (https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2017/11/Tax-dodging-the-scale-of-the-problem-TJN-Briefing.pdf - Erişim: 25.05.2018).

[37] **CRIVELLI, Ernesto, DE MOOIJ, Ruud, KEEN, Michael,** "Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries", *FinanzArchiv: Public Finance Analysis,* 72, No.3, 2016, s.268-301.

[38] **COBHAM, Alex, JANSKÝ, Petr**, "Global Distribution of Revenue Loss From Corporate Tax Avoidance: Re-Estimation and Country Results", *Journal of International Development,* Vol: 30, Iss: 2, March 2018, 206-232, s.207.

karşı tepkiler artmaya başlamıştır.

Ülkelerin "dibe doğru yarış"ları, ekonomik krizler, hükümetlerin tasarruf tedbirleri, toplumsal sıkıntılar ve hoşnutsuzluklar, kurumların vergilendirilmesinin tüm dünyada daha önce görülmemiş bir politik öncelik kazanmasına yol açmıştır[39].

1.1.2.1 BEPS'in Varlığının Tespit Edilmesi

i. Kurumlar vergisi gelirleri yönünden

Kurumlar vergisinin ölçülmesinde kullanılan çeşitli yöntemler vardır. Vergi gelirlerine dayalı ölçüm yöntemleri; kurumlar vergisi gelirinin GSYH'ye oranı ve kurumlar vergisinin gelirinin toplam vergi gelirlerine oranı olup bu oranlar bize geçmişe dönük olarak verginin, şirketlerin yatırım kararlarına etkisini gösterir. Diğer bir grup yöntem ise vergi kanunlarına dayalı olarak ortaya çıkan yöntemlerdir. Bu gruptaki ölçümler kanuni vergi oranı, vergi tabanı ve efektif vergi oranına göre yapılır. Bunlar ise belirli bir yatırım projesinden elde edilecek kazanç üzerindeki verginin etkisini hesaplayabilmek gibi gelecek kararlarını etkileyebilen nitelikte ölçümlerdir[40].

Kurumlar vergisi gelirleri yönünden ölçüme göre, OECD üyesi ülkelerin ortalama olarak kurumlar vergisinden elde ettikleri gelir GSYH'nin %3'ü ve toplam vergi gelirlerinin %10'una karşılık gelmektedir[41]. Bu gelirin %70'inin ÇUİ'ler tarafından elde edildiği, bu oranın da yalnızca üçte birinin BEPS ile ilişkili olduğu

[39] **DE WILDE, Maarten Floris,** "Taxing Multinationals 'Post-BEPS' - What's Next", *Erasmus Law Review*, 10, August 2017, 1-2, s.1.

[40] **DEVEREUX, Michael P., GRIFFITH, Rachel, KLEMM, Alexander,** "Corporate Income Tax Reforms and International Tax Competition", *Economic Policy*, Vol: 17, No: 35, 2002, 449-495, s.455-456.

[41] **OECD,** *Addressing Base Erosion and Profit Shifting,* OECD Publishing, 2013, s.15-16.

tahmin edilmektedir[42]. Dolayısıyla BEPS faaliyetleri tamamen yok edilebilse dahi toplam vergilerde ancak %1-%2 oranında bir artış mümkün olabilecektir.

Ancak kurumlar vergisi gelirlerinin, GSYH içerisindeki değerine bakılması daha önemlidir. OECD tarafından yapılan araştırmalara göre, üye ülkelerin kurumlar vergisi gelirlerinin GSYH'ye oranında son 50 yılda dalgalanmalar olmuştur. Ortalama oran 2007'de %3,8'e kadar artan bir eğilim gösterirken, 2008 krizi sonrası %2,9'a düşmüş ve 2011 yılından itibaren tekrar artış grafiği yakalamıştır.

Örneğin, 2016 yılında Türkiye genelinde toplanan kurumlar vergisi miktarı yaklaşık 43 milyar Türk Lirasıdır. Bu miktar 2011 yılında GSYH'nin %2.08'ine kadar çıkmışken 2016 yılı itibariyle %1,6'sını oluşturmaktadır[43]. Ancak bu dalgalanmaların BEPS faaliyetleri sonucu ortaya çıkıp çıkmadığını kesin olarak anlayabilmek zordur. Bu oranın azalması BEPS faaliyetlerinin varlığının göstergesi olabileceği gibi diğer birtakım faktörlerin de kurumlar vergisi gelirlerine etki edebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

ii. Doğrudan yabancı yatırımlar yönünden

Ekonomistlerin geleneksel görüşü, vergilendirmenin yatırım yapılacak yerin karar verilmesinde önemli bir belirleyici olmadığıdır; bu karar daha çok uzun vadeli kârlılığa ulaşmak amacıyla maliyet, nitelikli işgücüne erişim, altyapı, piyasalara erişim ve siyasi ve yasal istikrar gibi faktörlere bağlıdır. Ancak, vergilerin, bir yatırımın nasıl yapılandırılacağı (bağlı kuruluş, şube, ortak girişim) ve finansmanın

[42] **OWENS, Jeffrey,** "Tax Transparency and BEPS", *Journal of Tax Administration*, Vol 1:2, 2015, 5-14, s.9.

[43] **MALİYE BAKANLIĞI,** "Bütçe Gider-Gelir Gerçekleşmeleri (1924-2016)", (http://www.bumko.gov.tr/TR,4461/butce-gider-gelir-gerceklesmeleri-1924-2016.html - Erişim: 25.05.2018).

nasıl yapılacağına (yerel, uluslararası, merkezden veya başka bir yan kuruluştan) dair kararlarda önemli olabileceği kabul edilmektedir, çünkü bu kararlar kârın geri gönderilmesinde önemli olabilir[44].

OECD çalışmalarına göre, gerçek ekonomik faaliyetin gerçekleştirildiği yer, kârın beyan edildiği yer ve verginin ödendiği yer arasındaki farklılaşma giderek artmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımlar üzerinde OECD ve IMF tarafından toplanan veriler ilginç sonuçlar ortaya çıkarmıştır[45].

Buna göre, 2010 yılında Barbados, Bermuda ve İngiliz Virjin Adaları (toplam %5.11), Almanya'dan (%4.77) veya Japonya'dan (%3.76) daha fazla doğrudan yabancı yatırım almıştır. Aynı yıl bu üç ülkeden (toplam %4.54) dünya çapında yapılan yatırım, Almanya'dan (%4.28) daha fazladır. Ülke bazında bakıldığında, İngiliz Virjin Adaları (%14), Çin'e en büyük yatırım yapan ülkeler arasında, Hong Kong'dan (%45) sonra ve ABD'den (%4) önce yer almıştır.

Yine 2010'da Mauritius, Hindistan'a en fazla yatırım yapan ülke (%24) iken, Güney Kıbrıs (%28), İngiliz Virgin Adaları (%12), Bermuda (%7) ve Bahamalar (%6) Rusya'ya en çok yatırım yapan ilk beş yatırımcı arasındadır.

Tahmin edildiği üzere, şirketler bu düşük vergili ada ülkelerini çoğunlukla vergi avantajı elde etmek için ara durak olarak kullanmaktadır; ancak yine de bu ülkeler aracılığıyla yatırım yapmanın tek nedeninin kurumlar vergisinin düşük olmasından kaynaklanmayabileceğini göz önünde bulundurmak gereklidir. Örneğin,

---

[44] **CHAISSE, Julien,** *International Investment Law and Taxation: From Coexistence to Cooperation,* E15 Initiative, International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum, 2016, s.6.

[45] **OECD**, *Addressing Base Erosion and Profit Shifting,* s.17.

Mauritius'un halen bir döviz kontrolü mekanizmasının bulunmaması bu ülkeye yatırım yapma tercihini kolaylaştırmaktadır[46].

2012 yılı sonu itibariyle Hollanda ve Lüksemburg, toplam 5.8 trilyon Dolar (ABD, Birleşik Krallık ve Almanya toplamından fazla olarak) yabancı sermaye çekmeyi başarmıştır. Ancak, Hollanda'ya yapılan 3.5 trilyon Dolarlık yatırımın yalnızca 573 milyar Doları gerçekten Hollanda'ya aktarılmıştır. Aynı şekilde, Lüksemburg'a yapılan 2.28 trilyon Dolarlık yabancı yatırımın yalnızca 122 milyar Doları gerçekten ülke ekonomisine girmiş; geri kalan miktarın büyük işletmelerin vergiden kaçınmasına yardım etmek için tasarlanan başka ülkelerdeki finans ve holding şirketlerine yani özel amaçlı kuruluşlara (special purpose entity, SPE) aktarıldığı tespit edilmiştir[47].

2016 yılında düzenlenen UNCTAD Konferansında, doğrudan yabancı yatırım seviyelerinin 2008 mali krizi öncesi seviyesinin altında olduğu üzerinde durulmuştur. Bu durum, ülkelerin, örneğin belirli vergi oranlarını düşürerek veya özel vergi rejimlerini ekleyerek, hem maddi hem de gayrimaddi varlıklar bakımından yatırım çekmek için rekabete devam edecekleri anlamına gelmektedir[48].

iii. Efektif vergi oranları yönünden

İşletme kazançlarının belirlenmesinde kanuni vergi oranı kadar vergi

---

[46] **JURISTCONSULT CHAMBERS,** "Investing in Mauritius", *Mondaq,* 13 January 2017, **(**http://www.mondaq.com/x/560058/Inward+Foreign+Investment/Investing+In+Mauritius+Exchange+Control - Erişim: 25.05.2018).

[47] "Figures shed light on tax avoidance haul", 28 April 2013, (http://www.ft.com/intl/cms/s/0/aad0297e-b020-11e2-8d07-00144feabdc0.html#axzz2S20gaTUh - Erişim: 26.05.2018).

[48] **OWENS, Jeffrey,** "G20 Leaders Focus On Promoting Growth Through Tax Policy", *Wolters Kluwer, Global Tax Weekly*, ISS:209, November 2016, s.7.

mükellefiyetini belirleyen vergi matrahının genişliği de dikkate alınmalıdır[49]. Diğer yandan, bir ülkedeki vergilerin ağırlığını, yalnızca kanuni vergi oranlarına dayalı olarak yorumlamak gerçeği yansıtmaz. Gerçek vergi yükünü yansıtacak olan oran efektif vergi oranıdır. Bu oran, vergi matrahını ve bunu belirleyen vergi teşviklerini de dikkate almaktadır[50]. Efektif kurumlar vergisi oranı, vergi öncesi ve sonrası getiri oranları arasındaki farkın, vergi öncesi getiri oranına bölünmesiyle bulunur ve böylece işletmeler üzerindeki efektif yani fiili vergi yükü hesaplanmış olur.

ÇUİ'ler birden fazla ülkede faaliyet gösterdiğinden, düşük vergi oranlı ülkelerde faaliyet göstererek efektif vergi oranlarını düşürme fırsatları vardır. Büyük ölçekli ÇUİ'ler uluslararası işlemlerinde üzerlerindeki efektif vergi yükünü azaltabilmek için çeşitli agresif vergi planlamalarına başvurmaktadır. Böylece, ÇUİ'lerin efektif vergi oranı, yüksek vergi oranlı ülkelerde faaliyet gösteren tek uluslu bir şirkete göre çok daha düşük olabilir. Dolayısıyla, düşük efektif vergi oranı BEPS'in varlığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Ancak diğer finansal göstergeler gibi efektif vergi oranı da birden çok bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler efektif vergi oranını düşürebilir, dolayısıyla düşük efektif vergi oranı her zaman BEPS riski olduğu anlamına da gelmeyebilir. ÇUİ'lerin efektif vergi oranları ile ilgili mevcut araştırmalar faydalı olmasına rağmen verileri hesaplamada farklı metodolojilerin kullanılması da BEPS'in gerçekleşip gerçekleşmediğine dair farklı sonuçlara neden olmaktadır[51].

Sonuç olarak bir faaliyetin BEPS faaliyeti olduğunu tespit etmek ve ne

---

[49] **YURDADOĞ, Volkan, ALBAYRAK, Murat,** "OECD Ülkelerinde Vergi Rekabeti", *Sosyoekonomi,* Sayı: 25(32), 2017, 121-148, s.129.

[50] **GİRAY, Filiz,** *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Efektif Vergi Oranları,* Ezgi Kitabevi, Bursa 2010, s.6.

[51] **BOB, Vanessa,** *An Examination of Base Erosion and Profit Shifting Exposure for South Africa,* Research Report, University of the Witwatersrand, 2014, s.18-20.

boyutta olduğunu anlamak karmaşık bir alıştırmadır. Yukarıda bahsedilen göstergeler, BEPS'e dair önemli işaretler vermekle birlikte; verileri etkileyen birçok değişkene sahiptir ve BEPS'in gerçekleştiğini kesin olarak kanıtlayamamaktadır.

1.1.3 BEPS Projesinin Ortaya Çıkış Amacı ve Hazırlık Süreci

1.1.3.1 Ortaya Çıkış Amacı

Aslında BEPS ile ilgili hususlar çok daha önceleri ülkelerin gündeminde yerini almaya başlamıştır. Nitekim ABD Başkanı Kennedy tarafından 1961 yılında yapılan bir konuşmada, "giderek artan sayıda Amerikan şirketinin hem ülke içinde hem de ülke dışında vergi yükümlülüklerinden önemli ölçüde veya tamamen kurtulmak amacıyla, merkez ve bağlı kuruluşları arasında şirket içi fiyatlandırmalar, patent lisanslama transferleri, yönetim gelirlerinin kaydırılması ve benzeri uygulamalar yoluyla gerçekleştirdikleri yapay düzenlemelerle şirket yapılarını yeni bir şekle soktukları" vurgusu yapılmıştır[52][53].

Şirket kârlarının vergilendirilmesini belirlemek için kullanılan kurallar, 1920'lerde oluşturulmuştur. O günden bu yana şirketlerin faaliyetleri büyük değişim gösterip dünyadaki ticaret hacminin artışı ve sermayenin serbest dolaşımıyla küreselleşmiştir[54]. Teknoloji geliştikçe dijital ekonominin rolü artmış ve fiziksel makina yatırımlarından fikri/sınai mülkiyet gibi gayrimaddi varlıklara doğru adım

[52] **PINETZ, Erik, SCHAFFER, Erich,** *Limiting Base Erosion,* Linde Verlag, Vienna, 2017, s.1.

[53] **TURUNÇ, Sencer,** *Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı-BEPS*, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Kasım 2013, s.1.

[54] **GRAETZ, Michael J.,** "Chapter 7 - Can a 20th Century Business Income Tax Regime Serve a 21st Century Economy?, Follow the Money: Essays on International Taxation", *Lillian Goldman Law Library at Yale Law School,* May 2016, 259-278, s.263-264.

atılmıştır.

Böylece son yıllarda ülkeye özel faaliyetlerden, uluslararası çaptaki matris organizasyon yapıları ve entegre tedarik zincirleri ile küresel faaliyetlere bir geçiş olmuştur. Günümüzde ticaretin yaklaşık %60'ını ara mal ticareti oluşturmakta ve bu ticaret farklı ülke sınırları içindeki şirketler arasında gerçekleşmektedir. Sayısı her geçen gün artan ÇUİ'lerin gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde yayılmakta olan küresel değer zincirleri (global value chains, GVCs) bulunmaktadır[55]. Bu, katma değerin nereye eklendiğini ve vergilendirme haklarının tahsis edilip edilemeyeceğini belirlemeyi gittikçe zorlaştırmakta ve bu durumdan en çok gelişmekte olan ülkeler etkilenmektedir.

Diğer yandan şirketler, yürürlükte olan mevzuata boşluklarından yararlanarak kendilerine yol açmakta, matrahın aşındırılması ve kârın aktarılması konularında serbestlik kazanmaktadır. Vergi gelirleri azalan devletler de kayıplarını telafi etmek üzere yerel vergi mükelleflerinin gelirleri üzerinden, ya da dolaylı yollardan alınan vergilerin oran ve tutarlarını daha da artırma ve/veya yeni vergiler ihdas etme yoluna gidebilmektedir. Böylece küçük ve orta ölçekli yerel vergi mükellefleri üzerindeki efektif vergi yükleri artmaktadır.

Ayrıca devletler, vergi geliri yaratılması ve kısıtlı yatırım kaynaklarının çekilmesini sağlayan bu ÇUİ'ler için diğer devletlerle vergi rekabetine girmektedir. Bu da tüm dünya çapında vergi mükellefleri arasında vergi yüklerinin paylaşımında ve vergi gelirlerinin dünya çapında ülkeler arası dağılımında bir adaletsizlik oluşturabilmektedir. 2008 mali krizi öncesinde kurumlar vergisi oranları düşerken

[55] **CADESTIN, Charles, DE BACKER, Koen, DESNOYERS-JAMES, Isabelle, MIROUDOT, Sébastien, YE, Ming, RIGO, Davide,** "Multinational Enterprises and Global Value Chains: New Insights on the Trade-Investment Nexus", *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, 2018/05, OECD Publishing, 2018, s.7-8.

vergi istisnaları ve teşviklerle vergi matrahını genişleten ülkelerin vergi gelirlerinde herhangi bir azalma olmamıştır. Bu sırada GSYH'deki artışa bağlı olarak şirketlerin kârları artmış ve bu şirketlerin ticari kazançlarından alınan kurumlar vergisi gelirleri artmıştır. Kriz sonrasında ise söz konusu imkânların ortadan kalkması kurumlar vergisi gelirlerinin azalmasına yol açmıştır[56]. Bu netice, vergi gelirlerinde yaşanan azalmadan daha önemlisinin, ilgili ülkelerde yaratılan değerle orantılı olarak vergi tahsilatının yapılması gerekliliği olduğu gerçeğini bir kez daha gündeme getirmiştir.

2009 yılı toplantısı neticesinde G20 ülkeleri tarafından, "Vergi cennetleri de dahil olmak üzere işbirliği içinde olmayan ülkelere karşı harekete geçilecektir. Ülkelerimizin kamu maliyesini ve finansal sistemlerimizi korumak için yaptırımlar uygulamaya hazırız. Banka gizliliği sona erdi."[57] şeklinde bir niyet beyanı açıklanmıştır.

Matrah aşındırması ve kâr kaydırma faaliyetlerinin Apple, Google ve Starbucks gibi dünyanın en bilinen çok uluslu şirketleri tarafından yapıldığı ve neticede az vergi ödedikleri anlaşılınca bu durum kamuoyunda büyük tepkiyle karşılanmış ve vergiden kaçınmanın yeni usulleri konusunda farkındalığın artmasına neden olmuştur[58]. Kısacası, uluslararası şirketlerce elde edilen kârların günümüz koşullarına daha uygun bir şekilde vergilendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Diğer yandan küreselleşmeyle birlikte vergiler, ülkelerin iç hukuk kurallarına uygun olarak karar verdikleri ve uyguladıkları bir alan olmaktan çıkmıştır. Ülkelerin

---

[56] **OECD,** *Update: Base Erosion and Profit Shifting,* Meeting of the OECD Council at Ministerial Level, Paris, 29-30 May 2013, OECD Publishing, s.14-15.

[57] **G20,** "The Global Plan for Recovery and Reform", 2 April 2009, s.4.

[58] **NACHTMANN MOTALA, Michael,** "The New Global Politics of Sovereign International Tax: Space, Time, and Why BEPS is Not the Final Frontier", *SSRN Electronic Journal*, August 2016, s.21-22.

mevzuatlarında ve vergi uygulamalarında birliğin olmaması, hem vergi idarelerinin uluslararası şirketleri denetlemesini zorlaştırmakta hem de şirketlerin faaliyetlerinde yerel vergi uygulamalarındaki farklılıklara maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, ülkelerin vergi kaybının, şirketlerin de verimlilik kaybının en aza indirilmesi ve ortak bir "vergi dili" oluşturulması gereğinden bahsedilir olmuştur[59].

Tüm bu sebepler nedeniyle G20 ülkeleri, yeni küresel gelişmelerin uluslararası vergilendirmede yol açtığı sorunlara karşı daha kapsayıcı ve daha etkin bir yaklaşım geliştirmeyi istemiştir.

1.1.3.2 Hazırlık Süreci

OECD, 35 üye ülkeden oluşan hükümetlerarası bir ekonomi örgütüdür[60]. Uzun yıllardan beri vergi rekabeti, şeffaflık uluslararası işbirliği gibi ve vergi konularında çalışmalar yapıp ülkelere yol gösterici rehberler yayınlamaktadır. Dünyanın önde gelen sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerini bir araya getiren Group of 20 (G20) ise küresel ekonominin yüzde 86'sını, uluslararası ticaretin yüzde 78'ini ve dünya nüfusunun üçte ikisini oluşturmaktadır. 19 ülkeden ve Avrupa Birliği Komisyonundan oluşan topluluk, 20 Maliye Bakanı ve Merkez Bankası Başkanı tarafından temsil edilmektedir[61].

G20 liderleri uluslararası vergi reformlarını gerçekleştirmek amacıyla 2012

---

[59] **KÖMÜRCÜ, Begüm,** "BEPS 13. Eylem Planı Kapsamında Dokümantasyon Yükümlülüklerine Genel Bir Bakış", *Vergide Gündem "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı*, Eylül 2016, 3-9, s.4.

[60] Ülkemiz, 1961 yılında kurulan OECD'nin kurucu üyeleri arasındadır (http://www.oecd.org/about/ - Erişim: 03.09.2017).

[61] İlk zirvesini 1999'da gerçekleştiren G-20'nin başkanlığı her bir yıl farklı bir üye ülke tarafından üstlenilmektedir. Ülkemiz, 2014 yılında üstlendiği dönem başkanlığını 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen Liderler Zirvesi ile tamamlamıştır. OECD üyesi olmayan G-20 ülkeleri: Arjantin, Brezilya, Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Güney Afrika, Hindistan, Rusya ve Suudi Arabistan.

yılında OECD'den yardım talebinde bulunmuştur. Bu konuda çalışmalara başlayan OECD, 2013 yılının Şubat ayında gerçekleştirilen G20 Liderler Zirvesinde Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı (BEPS) Projesini sunmuştur. Projeyi kabul eden G20, OECD'den geniş kapsamlı bir eylem planı hazırlanmasını istemiştir. Hatta İngiltere, Almanya ve Fransa projeye bağlılıklarını göstermek amacıyla OECD'ye 550 bin Avro katkıda bulunmuşlardır[62].

BEPS Projesi kapsamında içerisinde 15 adet eylemin yer aldığı "BEPS ile Mücadele Eylem Planı" hazırlanmış, çalışmaların çıktısı olarak ilk aşamada 5 Ekim 2015 tarihinde 13 adet nihai rapor yayımlanmıştır. Eylem Planı, 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde Antalya'da yapılan G20 Liderler Zirvesinde onaylanmıştır.

Eylem Planı hazırlık çalışmalarında OECD üyesi olmayan G20 ülkeleri de ilk kez OECD ile eş zamanlı olarak hareket etmeye karar vermişlerdir. Aynı şekilde, verilerin toplanması ve değerlendirilmesinde ticari birlikler, sivil toplum kuruluşları ve akademi dahil olmak üzere diğer paydaşlardan da katkı alınmıştır.

Ayrıca OECD tarafından, BEPS konusunda diyalog toplantıları düzenlenmesi amacıyla Afrika (ATAF- African Tax Administration Forum işbirliğiyle), Latin Amerika ve Karayipler (CIAT- Inter American Centre of Tax Administration desteğiyle), Asya (SGATAR- Study Group on Asian Tax Administration Research işbirliğiyle), Fransızca konuşan ülkeler (CREDAF- Centre de rencontre des administrations fiscales işbirliğiyle) ve Merkez Avrupa ve Orta Doğu (IOTA- Intra-European Organisation of Tax Administrations desteğiyle) bölgesel ağları

[62] **PANAYI, HJI Christiana,** *Advanced Issues in International and European Tax Law*, Bloomsbury Publishing, London, 2015, s.48-49.

oluşturulmuştur[63].

OECD ve G20 ülkeleri dışında, diğer bazı gelişmekte olan ülkelerin ve çeşitli uluslararası organizasyonların doğrudan katılım göstermesi, diğer gelişmekte olan ülkelerin ise bölgesel ağlar aracılığıyla projeye katılması dünya çapında BEPS ile mücadeleye verilen önemi ortaya koymaktadır[64].

1.1.4 BEPS Projesinin Önemi ve Eleştirilen Yönleri

1.1.4.1 Önemi

BEPS Eylem Planının amacı, özetle, adalet ve rekabeti desteklerken kurumlar vergisi sistemlerinde küresel bir tutarlılık ve bütünlük sağlamaktır. Eylem Planı ile belirlenen üç geniş hedef vardır[65]: Vergi matrahının ülkeler arasında daha adil bir şekilde paylaşılması; özellikle vergi cennetlerini kullanan ÇUİ'ler vasıtasıyla oluşan uyumsuzluğa karşı çıkılması; OECD'nin son elli yıldır üzerinde çalıştığı oyunun kurallarının güncellenmesi. Bu hedefler, BEPS Eylem Planında (i) uyum (coherence), (ii) özün önceliği (substance) ve (iii) şeffaflık (transparency) olmak üzere üç temel ilke üstüne inşa edilmiştir.

Geniş bir perspektiften bakıldığında, OECD'nin BEPS ile mücadele konusunda üç farklı boyutta önlemler sunduğu görülebilmektedir[66]:

- OECD'nin ÇUİ'lerin uluslararası çevrede büyük tepki gören kötüye

[63] **HAIL, Joy,** *Base Erosion and Profit Shifting (BEPS): Are You Ready?*, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, s.58.

[64] **DİCLEHAN, Başak,** "Matrah Aşındırma Yoluyla Kâr Aktarımı ve Türkiye Uygulamaları", *KPMG Sorumlu Vergicilik*, Haziran 2016, 151-158, s.152.

[65] **BRAUNER, Yariv,** "What the BEPS?", *Florida Tax Review*, Vol. 16, No. 2, 2014, 55-115, s.60.

[66] **ZOLT, Eric,** "Tax Incentives: Protecting the Tax Base", *Paper for Workshop on Tax Incentives and Base Protection at the United Nations*, April 2015, s.40.

kullanımlarına yönelik geçici bazı düzeltmeler öneren Dar Yaklaşım;

- OECD'nin zor konuları incelemek ve yenilikçi çözümler önermek için kapsamlı bir yaklaşım benimsediği Geniş Yaklaşım;

- Uluslararası vergi rejimini şekillendiren mevcut temel ilke ve politikaların birçoğunun yeniden incelemeye alınacağı Temel Değişim Yaklaşımı.

2013 yılında başlatılan BEPS Projesiyle amaçlananlar, bu çalışmamızın neticelenmesine kadar geçen süre zarfında birtakım sebeplerle henüz tam anlamıyla gerçekleşememiş ya da kısmen hayata geçirilebilmiştir.

Eşgüdümlü, tutarlı ve adil bir uluslararası vergi sistemi idealine belki de hiç ulaşılamayacak olsa da, BEPS Projesi kapsamında şimdiye kadar yapılan çalışmalar dahi dünya çapında vergi adaleti ve şeffaflığın artması yönünde önemli ilerlemeler sağlamıştır[67]:

- Kapsamlı politik destek: Bu Proje, OECD'nin önceki çalışmalarından farklı olarak aşağıdan yukarıya bir projeden ziyade; etkisi yukarıdan aşağıya doğru yayılan bir projedir.

- Gelişmiş vergi anlayışı: OECD'nin çalışma grupları, uluslararası vergi politikası kararlarını uzun yıllar boyunca etkileyecek nitelikte olan uluslararası vergi ilkeleri üzerine birçok derin araştırma ve analiz çalışması ortaya çıkarmıştır.

- Yasal boşlukların azalması: OECD'nin çalışmaları, ülkelerde kanun koyucularının, bazı uluslararası şirketlerin vergiden kaçınmalarına izin veren boşlukları yasal düzenlemeler ile kapatabilmesi için öncü olmuştur.

- Gelişmekte olan ekonomilerin bir masa etrafında toplanması: OECD ve G20

[67] **KPMG,** *OECD BEPS Action Plan- Moving from Talk to Action in the European Region*, September 2016, s.5-6.

dışındaki gelişmekte olan ülkeler de bu tartışmaya katılmıştır. Aynı görüşleri paylaşmamalarına rağmen, Endonezya, Malezya, Filipinler ve Tayland gibi ülkeler, uluslararası vergi ilkelerinin kendi vergi gelirleri ve vergi rekabeti üzerindeki etkileri hakkında çok şey öğrenmiş; vergi kurallarını ve idari kaynaklarını buna göre geliştirmeye başlamışlardır.

- Vergi konularının ilgi çekmeye başlaması: Son yıllarda, birçok uluslararası işletmenin tartışmaya karşı ilgisiz tutumları değişmiş; şirket yönetimleri vergi konuları, vergi stratejilerinin sonuçları ve vergi idareleri uygulamalarına daha fazla ilgi duymaya ve dikkatli davranmaya başlamıştır. Diğer yandan, sansasyon yaratan birtakım vergiden kaçınma faaliyetleri ve BEPS Projesi ile bunlara karşı alınan önlemler, medyanın ve vatandaşların vergi konularına hassasiyetini artırmıştır.

1.1.4.2 Eleştirilen Yönleri

BEPS Projesi, birtakım dezavantajlar taşıdığı gerekçesiyle yoğun eleştirilere de maruz kalmaktadır[68].

- G20 ve OECD, BEPS paketinin geliştirilmesine katılmaları için pek çok üye olmayan ülke ve sivil toplum kuruluşunu organize etmede büyük gayret göstermişlerdir; ancak buna rağmen BEPS Projesinin kapsayıcılığı ve çok taraflılığı sınırlıdır. Başlıca OECD ülkeleri, gelişmiş ülkeler arasındaki uzlaşmayı yansıtan BEPS paketinin formülasyonunda egemenlik kurmuştur. Bu durum, getirilen çözümlerin ağırlıklı olarak dijital ekonominin vergilendirilmesi ve bağlantılı konularının üzerinde durulmasına; ancak gelişmekte olan ülkelerin dile getirdiği

[68] **FUNG, Sissy,** "The Questionable Legitimacy of the OECD/G20 BEPS Project", *Erasmus Law Review,* Vol. 10, Iss. 2, December 2017, 76-87.

diğer önemli unsurların göz ardı edilmesi sonucuna neden olmuştur[69].

Örneğin, kontrol edilen yabancı kurumlara ilişkin olarak getirilen yetersiz önlemler, faiz indirimi ve "patent box" mekanizmaları özellikle İngiltere'nin isteğiyle getirilen düzenlemelerdir. BEPS Projesi sürecinde doğrudan 60 ülke bir araya gelmiş olsa da, bu rakam 193 Birleşmiş Milletler üyesinin üçte birinden azına karşılık gelmektedir. Bazı gelişmekte olan ülkelerle BEPS Projesi için istişarelerde bulunulmuş olsa da, bu ülkelerin temel ihtiyaçlarının BEPS paketine derç edilmemiş olması oldukça eleştirilmektedir. Bu açıdan mevcut BEPS Projesini gerçekten tutarlı, koordine ve kapsamlı eylemlere dönüştürmek için BM gibi tüm ülkeleri kapsayan bir kuruluşun, uluslararası vergi kanunu reformunun bir sonraki aşamasında liderliği üstlenmesi gerektiği şeklinde öneriler getirilmektedir[70].

- BEPS Projesi çıktılarının geliştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesini incelemekte çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktır. İlk olarak, Eylem Planının 15 adet eylemi, vergi hukukunun kesişen konularını kapsayan çok geniş bir alanı kapsamaktadır; bunların çoğu teknik açıdan karmaşık kavram ve kuralları içermekte olup birçoğu da siyasi açıdan hassas konulardır. Özellikle bazı eylem raporlarında yorumlama için geniş alan bırakılmıştır, bu nedenle devletler ve işletmeler sorunlara karşı çözüm geliştirme ya da uygulama konusunda belirsizlik yaşamaktadır.

- Geliştirilen eylemlerin etkin bir şekilde uygulanmasının başarıldığını düşündüğümüz durumda da; bu kez ekonomik faaliyetlerin vergi cennetlerinden gelişmiş ülkelere kayması beklenmektedir. Sadece vergi avantajı nedeniyle yatırım

---

[69] **BYANYIMA, Winnie,** *The Tax Policy Debate: A Matter for Society as a Whole*, Federation of European Accountants (FEE), April 2015, 103-108, s.105.

[70] **AVI-YONAH, Reuven S., XU, Haiyan,** "Evaluating BEPS: A Reconsideration of the Benefits Principle and Proposal For UN Oversight", *Harvard Business Law Review*, Vol. 6, 2017, 185-238, s.211.

çeken bölgeler, bu avantajı kaybettiklerinde topladıkları sermayeyi gelişmiş ülkelere kaptırma riski ile karşılaşacaktır[71].

- Hâlihazırdaki OECD Modeli temelli rejim; asgari standartlar, asgari standart niteliğinde olmayan tavsiyeler ve en iyi uygulama kılavuzları olmak üzere bağlayıcı uygulama mekanizmalarına sahip olmayan yumuşak hukuk (soft law) yöntemlerinden oluşmaktadır. BEPS Eylem Planında yer alan asgari standartlar, Projeye katılan her ülkenin uymayı taahhüt ettiği standartlardır. Ancak bu asgari standartların dahi üye ülkeler için herhangi bir bağlayıcılığı ve OECD tarafından bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Ülkeler kendilerine özgü koşulları dikkate alarak farklı kurallar ihdas edebilecekleri gibi OECD önerilerini kısmen ya da tamamen benimseyebilirler.

Bu nedenle, OECD'nin Proje başındaki hedefleri ile BEPS Eylem Planının birbiriyle tutarsızlık gösterdiği dile getirilmektedir. Yumuşak hukuk yöntemlerinin tercih edilmesi; etkinliği azaltması, geçiş sürecinin daha maliyetli olması ya da yasal belirsizlikler taşıyor olması nedeniyle eleştirilmektedir[72].

- BEPS Eylem Planının uygulamaya geçme aşamasında her ülkenin tepkisi farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde hâlihazırda bazı asgari standart ve tavsiyelerin hayata geçirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmiştir. Ancak iç mevzuat değişikliklerinin farklı ülkelerde farklı adımlarla yürürlüğe girmesi söz konusu olduğu gibi, OECD tavsiyelerinin yorumlanması ve uygulanmasının önemli ölçüde farklılaşacağı da açıktır.

Aynı zamanda, bazı AB ülkeleri, BEPS önerilerinin bazı unsurlarını, konu

[71] **DİCLEHAN,** s.152.

[72] **BRAUNER, Yariv,** "BEPS: An Interim Evaluation", *World Tax Journal,* Vol. 6 (1), 2014, 10-39, s.38-39.

hakkında Avrupa Komisyonunca genel düzenleme yapılmasını beklemeden tek taraflı olarak hayata geçirmeye başlamıştır. Bu nedenle, farklı ülkelerdeki yeni kuralların bu şekilde parçalanmış bir şekilde uygulanmasından kaynaklanacak belirsizlik ve karmaşıklıklar konusunda şirketlerin endişeleri vardır.

Küresel olarak, OECD tavsiyelerinin uygulanması konusunda bu ayrışmaların çoğalması beklenmektedir. Kimi ülkeler ise, yasalarının ve uygulamalarının zaten BEPS Eylem Planı ile büyük ölçüde uyumlu olduğuna inanmaktadır (ABD ve İngiltere gibi). ABD'de Başkan Trump dönemi ve Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma kararı gibi önemli birtakım siyasi değişiklikler de, BEPS Projesi sonuçlarının uygulanmasının gecikmesi, hatta çözülmemiş sorunların daha da artmasına neden olabileceği endişesini artırmaktadır[73]. ABD ayrıca, ABD merkezli ÇUİ'lerin vergi uygulamalarının haksız yere hedef alındığına dair endişeler nedeniyle OECD'nin tavsiyelerini benimsemek konusunda tereddütlü görünmekte; kendisi G20'den bağımsız olarak, uluslararası vergilendirme kurallarına büyük değişiklikler getirecek vergi reformu çalışmalarına devam etmektedir.

Barbados ve Cayman Adaları gibi düşük vergi oranlı ülkeler olarak algılanan Karayip ülkelerinin çoğu, değişen uluslararası vergi ilkelerinin, vergi rejimlerini nasıl etkileyebileceğini belirlemek için projenin ilerlemesini sessizce kenardan takip etmektedir. Ayrıca, bu ülkeler zararlı vergi rejimleri olarak kara listeye alınmamak için, karşılıklı bilgi değişim anlaşmaları imzalamaya devam etmektedir.

Amerika kıtası ve Asya-Pasifik'teki birçok gelişmekte olan ülke, OECD'nin Projesine bugüne kadar pek ilgi göstermemiştir. Kısıtlı doğrudan yabancı yatırımlar,

[73] **CHRISTIANS, Allison, SHAY, Stephen,** "Assessing BEPS: Origins, Standards, and Responses - General Report for the 2017", *IFA Cahiers de Droit Fiscal International,* Annual International Fiscal Association (IFA) Congress, Rio De Janeiro, Brazil (June 29, 2017), Vol. 102A, 2017, s.24.

düşük çaplı uluslararası faaliyetler ve genellikle daha az gelişmiş vergi sistemleri nedeniyle bu ülkeler BEPS'i öncelik olarak görmemektedir.

- Gelişmekte olan ülkelerde, reformları doğru bir şekilde uygulamak için gerekli kaynakların yetersizliği ve yerli teknik uzmanlık eksikliği de eylemlerin uygulanmasına engel teşkil etmektedir[74]. Bu eleştirilerin giderilmesi amacıyla son dönemde özellikle BM, gelişmekte olan ülkelerin BEPS Eylem Planı kapsamında kapasitelerini geliştirmeye yönelik olarak önemli çalışmalar yapmaktadır.

- Geleneksel uluslararası vergi hukuku, bir ÇUİ grubunun tüm kuruluşlarının birbirinden bağımsız oldukları ve birbirleriyle emsallere uygunluk ilkesine uygun olarak işlem yapacakları varsayımına dayanarak tasarlanmış ve yorumlanmıştır. Ancak vergilendirmede uluslararası faaliyetlerden oluşan gelirin, kaynak ülkesinde değil; ÇUİ'lerin mukim olduğu ülkede vergilendirilmesi ilkesi, gelişmekte olan ülkelerin vergi matrahını aşındırmaktadır. Özellikle uluslararası şirketlerin vergi cennetlerini liman olarak kullanması bu durumu daha da gelişmekte olan ülkeler aleyhine çevirmektedir. Buna rağmen, zararlı vergi uygulamalarının önüne geçmeyi amaçlayan BEPS ile Mücadele Eylem Planında da bağımsız varlık ilkesi benimsenmeye devam etmiştir.

Bunun üzerine, Eylem Planının uygulanması üzerine araştırmalar yaparak raporlar hazırlayan, bağımsız araştırmacıların oluşturduğu bir küresel ağ olan "BEPS İzleme Grubu (BEPS Monitoring Group)", ayrı ve bağımsız işletmeler teorisi yerine bir ÇUİ grubunu tek bir varlık olarak değerlendirmek yönünde yeni bir yaklaşım belirleyip G20'ye sunmuştur. Bu yaklaşıma göre, vergi matrahı, şirketin her ülkedeki

[74] **PICCIOTTO, Sol,** "The UN Tax Committee Holds out the Begging Bowl", Global Policy Watch Watch, April 2017, (https://www.globalpolicywatch.org/blog/2017/04/11/the-un-tax-committee-holds-out-the-begging-bowl/ - Erişim: 25.05.2018).

gerçek faaliyetlerine göre belirlenmelidir[75].

BEPS Eylem Planında eleştirilen bir diğer husus da transfer fiyatlandırmasında işlemlerin emsallere uygunluk ilkesi kapsamında karşılaştırılması yöntemine devam edilmesidir. Bu ilke, piyasada karşılığı olmayan örneklerin ve gayrimaddi varlıkların fiyatlarının tespit edilmesinde ya da piyasanın yalnızca birkaç büyük şirket tarafından domine edildiği durumlarda BEPS faaliyetini ortaya çıkarmada yetersiz kalmaktadır.

Yine bir başka eleştiri ise Eylem Planında eski tip daimi işyeri konseptinin korunmaya devam etmesidir.

- BEPS Projesi her ne kadar uluslararası vergilemede adalet ve şeffaflık idealine ulaşma yolunda atılmış şimdiye kadarki en büyük adım olsa da aslında tüm uluslara hitap eden ve onları ikna edebilecek bir projenin yaratılması inanılması güç derecede zordur; çünkü vergi rekabetinde olan devletler yatırım çekebilmek amacıyla verdikleri cömert vergi teşviklerinin yanında kimi zaman vergi tatilleri dahi ilan edebilmektedir.

Günümüzde, Projenin uygulama aşamasında olan devletler arasındaki vergi rekabeti azalmamakta, bazı açılardan daha da şiddetlenmektedir. Yine kurumlar vergisi oranlarını düşürme konusundaki rekabet de hızını korumaktadır. İrlanda ve Güney Kıbrıs (%12,5), Bulgaristan (%10) ve Macaristan (%9) gibi AB ülkelerinin liderliğinde başlamış olan bu rekabet; daha sonra Birleşik Krallık (1980'lerde %52, 2010'da %28 olan kurumlar vergisi, 2017 yılına gelindiğinde %19'a kadar indirilmiştir ve 2020 yılına kadar %17'ye indirme taahhüdü bulunmaktadır.) ve şimdi

[75] **AVI-YONAH, XU,** s.211.

ABD (%35 olan oran, 2018 yılından itibaren %21'e indirilmiştir.)[76] gibi büyük ekonomiler tarafından sürdürülmeye kararlı görünmektedir.

1.2 BEPS Projesinin İşleyiş Süreci

1.2.1 Genel Olarak

OECD'nin BEPS ile mücadele konusundaki çalışmaları, "Offshore Leaks" (Nisan 2014), "Lux Leaks" (Kasım 2014), "Swiss Leaks" (Şubat 2015), "Panama Papers" (Nisan 2016) ve son olarak "Paradise Papers" (Kasım 2017) gibi dünyanın her yerinden büyük uluslararası şirketlerin vergiden kaçınma/vergi kaçırma faaliyetlerini göz önüne seren sızıntı belgelerin tüm dünyanın dikkatini çekmesinin öncesinde başlamıştır.

Lüksemburg Belgeleri sızıntısıyla, aralarında Apple, Microsoft, Amazon, eBay, Pepsi, Ikea ve Deutsche Bank'ın da bulunduğu 343 şirketin Lüksemburg'da yaptıkları anlaşmalarla vergilerini, gelirlerinin yüzde 1-2 oranına kadar düşürdüğü ortaya çıkmıştır[77]. Lux Leaks'in kapsamı, BEPS Projesi çalışmalarına ivme katmış ve muhtemelen, Eylem Planının zararlı vergi uygulamaları ile ilgili 5. Eylemi hakkındaki OECD nihai raporunda yer alan tercihli rejimlere yönelik bağlayıcı özelgelerinin zorunlu karşılıklı alışverişinin geliştirilmesi düzenlemesinde rol oynamıştır[78].

---

[76] "What's in the final Republican tax bill", 19 December 2017, (https://www.wsj.com/livecoverage/tax-bill-2017/card/1513189164 - Erişim: 25.05.2018).

[77] "Luxembourg tax files: how tiny state rubber-stamped tax avoidance on an industrial scale", 5 November 2014 (https://www.theguardian.com/business/2014/nov/05/-sp-luxembourg-tax-files-tax-avoidance-industrial-scale - Erişim: 25.05.2018).

[78] **CHRISTIANS, SHAY,** s.29.

Panama Belgeleri olayı ise, dünya bilgi çağının en büyük sızıntısı olarak tarihe geçmiştir. Panama Belgelerinin sızdığı Mossack Fonseca hukuk firması dünya çapında faaliyet gösteren Panama merkezli bir firmadır ve varlıklı bireylerin ve şirketlerin vergilerden kaçmasına neden olan vergi cennetlerindeki kağıt üstündeki işlemlerinin danışmanlığını yürütmektedir[79]. 3 Nisan 2016'da Panama, Britanya Virjin Adaları, Bahamalar, Seyşeller gibi birçok ada ülkesine kayıtlı offshore hesaplarına ilişkin 11.5 milyon adet belge yayınlanmıştır. 40 yıllık bir arşivi kapsayan belgeler, 214 binden fazla uluslararası şirketin ve bazı devlet başkanları, politikacılar, devlet görevlileri, dünyanın en zengin işadamları ve sporcular ile bu kişilerin yakınlarının gizli hesap ve şirketleriyle bağlantılıdır.

Bunun üzerine OECD tarafından derhal, bu belgeler konusunda ortak hareket etme, işbirliği ve bilgi değişimi kararı alınmıştır[80]. Panama Belgeleri, BEPS Projesinin önemi ve önerilen tedbirlerin bir an önce hayata geçirilmesinin ne kadar yerinde olduğunu kanıtlamakta büyük rol oynamıştır.

2016 yılı itibariyle, OECD ve bazı ülkeler tarafından BEPS Projesinin somut olarak faaliyete geçmesi yönünde ilk adımlar atılmaya başlamıştır. BEPS Projesi çıktılarının uygulanmasına ve izlenmesine yönelik olarak 2016 yılının Haziran ayında oluşturulan "BEPS konusunda Kapsayıcı Çerçeve"nin (Inclusive Framework) 110'dan fazla ülkeyi bir araya getirmesi ve "Çok Taraflı Anlaşma (Konvansiyon, Multilateral Convention, MLI)"nın 2018 yılında 78 ülke tarafından[81] imzalanmış

[79] "Panama Law Firm's Leaked Files Detail Offshore Accounts Tied to World Leaders", 3 April 2016 (https://www.nytimes.com/2016/04/04/us/politics/leaked-documents-offshore-accounts-putin.html - Erişim: 24.05.2018).

[80] **SCHWANKE, Amelia,** "OECD's BEPS Project Failing to Combat Tax Dodging", *International Tax Review,* Vol. 31, September 2016, 34, s.34.

[81] **OECD**, "Signatories and Parties to the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS - Status as of 22 March 2018", (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-mli-

olması bu adımların başında gelmektedir.

Ayrıca bu çerçevede, OECD Model Vergi Anlaşması ve Yorumları ile OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi revize edilmiş; ülkeler arasındaki ÇVÖA'lar değişikliklerden etkilenmeye başlamıştır.

Sektörel düzeyde; başta dijital ekonomi olmak üzere uluslararası ticaretin yoğun olarak hâkim olduğu ilaç, otomotiv, finans ve enerji sektörü dâhil birçok sektör yeni vergi uygulamalarıyla karşı karşıya kalacaktır. Yerel düzeyde ise başta kurumlar vergisi ile ilgili kanunlar başta olmak üzere ülkelerin vergi mevzuatı çeşitli değişikliklere tabi olabilecektir[82].

Ülkelerin BEPS Eylem Planında düzenlenen asgari standartları, tavsiyeleri ve en iyi uygulamaları birebir uygulamaya geçirmek için kullanmaları gereken beş uluslararası vergi hukuku mekanizması şu şekilde özetlenebilir[83]:

(1) İç hukuka katma (kanun çıkarma / uygulama);

(2) İkili anlaşmaların uyumlaştırılması;

(3) Çok Taraflı Konvansiyonun kabul edilmesi;

(4) OECD modelleri ve tavsiye dokümanlarının benimsenmesi;

(5) OECD Kapsayıcı Çerçevesi kapsamında akran denetimi (peer review) ve izleme (monitoring) yapılması.

Kapsayıcı Çerçevenin çalışma programında belirtilen öncelikli alanlar şu şekildedir:

- Dört asgari standardın uygulanmasının Kapsayıcı Çerçeve ile üzerinde

signatories-and-parties.pdf - Erişim: 15.05.2018).

[82] **BİÇER, Ramazan, ERGİNAY, Mehmet,** "OECD Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılması Eylem Planı ve Türkiye'ye Etkileri", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 54-68, s.55.

[83] **CHRISTIANS,** s.1638.

anlaşmaya varılan şartlar altında akran denetiminin yapılması ve uygulamanın izlenmesi;

• Asgari standartlar dışındaki BEPS konuları için standart belirlenmesi;

• Dijital ekonomi ile ilgili 1. Eylemin izlenmesi süreçleri ile BEPS'in ekonomik etkisi ile ilgili 11. Eylemin uygulanır hale getirilmesi;

• Uygulama konusunda bilgi toplanması;

• Kapasitesi yeterli olmayan gelişmekte olan ülkelere uygulamada destek verilmesi, rehberlik edilmesi ve araçlar geliştirilmesi.

15 adet eylemin 2020 yılına kadar, bu eylemlere onay vermiş ülkelerin yerel mevzuatlarına girmesi beklenmekte ve uyumun takibinin OECD tarafından yapılacağı bilinmektedir. Tekrar etmek gerekirse, bir ülkenin bir eylemi uygulamaya geçirmesi tek başına hiçbir şey ifade etmeyecek, en azından G20 ülkelerinin ortak hareket etmesiyle buradan beklenen amacın gerçekleşmesi söz konusu olabilecektir.

Gelişmekte olan ülkeler, G20 ve OECD'nin yanı sıra uluslararası vergi kurallarındaki dönüşüm ile ilgili çalışmalarını Birleşmiş Milletler çatısı altında sürdürmektedir. BM tarafından 2015 yılında yayınlanan "Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Matrahının Korunmasına İlişkin El Kitabı", önemli eylemler kapsamında ülkelere yol göstermektedir. Bu kapsamlı El Kitabı vergi dünyasındaki son gelişmeler doğrultusunda 2017 yılında güncellenmiştir[84].

BM, ayrıca, 2013'te yayınladığı "Gelişmekte Olan Ülkeler için Transfer Fiyatlandırması için Pratik Bir Kılavuz"u 2017 yılında BEPS Projesi kapsamında yayınlanan yeni OECD tavsiye rehberleriyle genellikle uyumlu olacak şekilde

[84] **UNITED NATIONS,** *Handbook on Selected Issues in Protecting the Tax Base of Developing Countries – Second Edition*.

güncellemiştir[85].

Projenin başından beri Dünya Bankası ve IMF de vergileme konusunda özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik görünümleri ve ihtiyaçlarına odaklı kaliteli analizler ve tavsiyeleriyle OECD'ye büyük destek olmuştur[86].

BM, Dünya Bankası, IMF ve OECD, vergilendirme konusundaki sorunları çözmek için 2016 yılında "Vergide İşbirliği Platformu (The Platform for Collaboration on Tax)" adlı yeni bir platform oluşturmuştur. G20 tarafından desteklenen Platformun ana amacı, vergilendirmenin BM'nin "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" açısından giderek artan bir önem taşıması, gelişmekte olan ülkelerin kapasitelerinin gelişmesi ve uluslararası kuralların tasarlanmasında daha fazla nüfuz sahibi olabilmeleri adına bu ülkelere daha iyi teknik tavsiye verebilmektir[8788].

"Uluslararası Maliye Birliği (International Fiscal Association, IFA)"nin[89] yıllık kongre sonuçları ve yayınları da birliğin üyesi bulunan 112 ülkenin akademisyen ve uygulamacılarının bakış açısından, ülkelerin vergi hukuku ve diğer mali konulara ilişkin gelişmelere karşı tepkilerini ve aldıkları önlemleri takip etmek açısından önemli görülmektedir.

---

[85] **UNITED NATIONS,** *Practical Manual on Transfer Pricing for Developing Countries - Second Edition*, Department of Economic & Social Affairs, August 2017.

[86] **PICCIOTTO, Sol,** "The G20 and the "Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Project", *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik Discussion Paper*, 18/2017, 2017, s.1.

[87] **WORLD BANK**, "The Platform for Collaboration on Tax: Concept Note", 2016.

[88] Vergide İşbirliği Platformunun ilk "Vergilendirme ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Konferansı" Şubat 2018'de düzenlenmiştir.

[89] 1938 yılında kurulan IFA, merkezi Hollanda'da bulunan bir kuruluştur. Uluslararası ve karşılaştırmalı mali hukuk ve vergilendirme konuları ile ilgili tek uluslararası sivil toplum kuruluşu olma özelliği gösteren IFA'nın Türkiye kolu olan Uluslararası Vergi Araştırmaları Derneği (IFA Türkiye) 2012 yılında kurulmuştur.

1.2.2 Avrupa Birliğinin BEPS Projesi Kapsamındaki Çalışmaları

BEPS Projesi aslında en çok da AB üye ülkelerinde gerçekleştirilen zararlı faaliyetlere hitaben hazırlanmıştır. Bu nedenle AB esas olarak BEPS Projesi kurallarını dikkate almış ve değişikliklerin Birliğin iç hukukuna aktarılması gerektiğini savunmuştur. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu tarafından yapılan çalışmaların ilk kapsamlı çıktısı 2015 yılında yayınlanan "AB'de Adil ve Etkin Kurumlar Vergisi için Eylem Planı" olarak karşımıza çıkmaktadır[90].

Bu Eylem Planı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan kurumlar vergisi konusunda bir reform paketi olan "Vergiden Kaçınmayla Mücadele Paketi" Haziran 2016'da Avrupa Parlamentosunca kabul edilmiştir. Yeni kurallar, 1 Ocak 2020'de yürürlüğe girecek olup bu pakete göre üç direktif üzerinde çalışma yapılmasına karar verilmiştir[91]: (i) Ortak Kurumlar Vergisi Matrahı Direktifi taslağının yeniden canlandırılması; (ii) AB'de Çifte Vergilendirmeyi Önleme Uyuşmazlık Çözüm Mekanizması Direktifi; (iii) Vergiden Kaçınmayla Mücadele Direktifi[92].

OECD'nin BEPS Projesinde benimsediği yaklaşımdan farklı olarak; 2016 yılında tekrar gündeme gelen Ortak Kurumlar Vergisi Matrahı Direktifi (CCCTB) çalışmasıyla[93], ÇUİ'lerin AB ülkelerindeki çeşitli agresif vergi planlamaları dolayısıyla matrah aşındırmasına sebep olmalarını önlemek amacıyla, vergilendirme

[90] **EC**, "Questions and Answers on the Action Plan for Fair and Efficient Corporate Taxation in the EU", 17 June 2015.

[91] **EC**, "Communication on the Anti-Tax Avoidance Package", 28 January 2016.

[92] **EC,** "Anti-Tax Avoidance Package", January 2016.

[93] **EC,** "Proposal for a Council Directive on a Common Corporate Tax Base", COM (2016) 685 final, 25 October 2016, s.2-3. (https://eur-lex.europa.eu/ - Erişim: 25.05.2018).

yapılırken ortak bir vergi oranının değil ancak üye ülkelerde ortak bir matrahın belirlenmesinin zorunlu olması söz konusudur. OECD, ÇUİ grubu şirketlerini vergileme bakımından bağımsız varlıklar olarak görmekte ve kazançlarını birbirinden ayrı değerlendirmektedir; BEPS Projesinde de bu değişmemiştir. Buna karşılık Avrupa Komisyonu, CCCTB teklifinde, vergi matrahının, şirketin her ülkedeki gerçek faaliyetine göre belirlenmesini (paylaştırma formülü, apportionment formula); diğer bir ifadeyle, üniter vergilendirmeyi (unitary taxation) benimsemiştir. Buna göre ÇUİ, tek bir işletme kabul edilip konsolide kazançları faaliyette bulunulan ülkelerde sahip olunan varlıklar, çalışan sayıları gibi unsurlara göre bölüştürerek vergilendirmelidir[94].

Ayrıca pakette, çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının AB yasaları ile uyumunu artırmaya yönelik tavsiyelere yer verilmektedir. Tavsiyeler, BEPS Eylem Planının 7. Eyleminde de ele alındığı üzere, ikili anlaşmalarda yer alan işyeri tanımı ve işyeri oluşumuna ilişkin kriterler ile vergi anlaşmalarının kötüye kullanılmasını engelleyici düzenlemelerin güçlendirilerek agresif vergi planlamalarının engellenmesini öngörmektedir[95].

Yine pakette, BEPS Eylem Planının 13. Eylemi doğrultusunda hazırlanan ülke bazlı raporlama ile ilgili direktifte (CbCR Directive) bazı değişiklikler yapılmıştır. Komisyon tarafından yayımlanan yeni direktif ile cirosu konsolide bazda 750 milyon Avro'yu aşan ÇUİ'lerin yıllık olarak faaliyet gösterdikleri her ülke için ciro, vergi öncesi kâr, ödenen/tahakkuk eden vergi tutarı, çalışan sayısı, sermaye

[94] **KNOESTER, Anthonie,** *Taxation in the United States and Europe: Theory and Practice,* Springer Publishing, New York, 2016, s.190.

[95] **ÖZSOY, Beyza,** "AB'nin Vergiden Kaçınmayla Mücadele Paketi Türk Yatırımcıları da Etkileyebilir", KPMG Vergi Blog, 14 Haziran 2016.

tutarı, dağıtılmamış kâr ve maddi varlıklarına ilişkin bilgiler vermesi zorunlu hale getirilmektedir.

Paket kapsamında 2016 yılında çıkarılan Vergiden Kaçınmayla Mücadele Direktifi (ATAD I), bir kısmı BEPS Eylem Planında da ele alınan beş alanda yeni düzenlemeler yapmaktadır. Bunlar[96]:

- Kontrol edilen yabancı kurumlar: Bu düzenleme, 3. Eyleme paralel olarak, gelirin AB üyesi ülkelerden düşük vergili AB dışı ülkelere kaydırılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Örneğin, AB ülkesindeki gayrimaddi hakkı, düşük vergi oranlı ülkeye transfer edip, AB ülkesine yüksek tutarda royalti bedeli faturası kesilmesi durumunda, düşük vergi oranlı ülkede elde edilen gelirin mukim olunan AB ülkesine atfedilerek burada vergilendirilmesi mümkün olacaktır[97]. AB üyesi ülkelerin kontrol edilen yabancı kurum rejimleri artık Avrupa Adalet Divanı tarafından uygulanan testi geçmek zorundadır. Ancak bu test yalnızca diğer AB ülkelerindeki tamamıyla yapay yapılanmalar için geçerli olabilir; aksi takdirde AB içerisinde hareket özgürlüğünün temeli sayılan işyeri açma hakkının kısıtlandığı kabul edilmektedir. Bu kural kapsamında Birleşik Krallık'ın kontrol edilen yabancı kurum rejiminin İrlanda ve Lüksemburg'a uygulanabilirliği, bu yeni ilkeyi uygulayan Avrupa Adalet Divanı kararları ile geçersiz kılınmıştır[98].

- Çıkış vergisi (exit taxation): Bu düzenleme AB üyesi ülkelere, şirketler ya da şubeler arası varlık transferi ya da bir şirketin ikametinin yüksek vergili bir ülkeden düşük vergili bir ülkeye taşınması gibi durumlarda, şirketlerin yaratmış

[96] **EC,** "Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market".

[97] **EC,** "The Anti Tax Avoidance Package – Questions and Answers (Updated)", 21 June 2016.

[98] **PICCIOTTO, Sol,** "Can the OECD Mend the International Tax System?", *Tax Notes International,* 71, 2013, 1105-1115, s.1108.

olduğu ancak henüz gerçekleşmemiş gelirleri de yaratılan ülkede vergileme hakkı tanımaktadır.

- Faiz gider indirimi: Bu düzenleme ÇUİ'lerin yüksek vergi yükü olan ülkedeki şirketlerine düşük vergi yükü olan ülkedeki şirketlerinden finansman sağlayarak vergi avantajı yaratmalarının önüne geçmek için, 4. Eyleme paralel olarak, indirilebilir faiz giderini, brüt faaliyet kârının %10 ila %30'u ile sınırlandırmaktadır.

- Hibrit yapılarla mücadele: Bu düzenleme, 2. Eyleme paralel olarak, hibrit finansal araçlar yoluyla elde edilen gelirlerin farklı iki ülkenin mevzuatında farklı sınıflandırılması sebebiyle, çifte vergilendirmeme durumunun ya da bir ülke gider indirimine izin verirken diğer ülkede gelirin istisna edilmesi gibi mevzuat uyumsuzluklarının vergi planlama aracı olarak kullanılmasının ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Direktif, finansal araca ilişkin ödemeyi yapan AB üyesi ülkenin, ödemenin yapıldığı yani gelirin elde edildiği ülkede bu gelirin nasıl sınıflandırıldığını takip etmesini zorunlu kılmakta ve gider indirimini bu yolla kısıtlamayı amaçlamaktadır.

Bu Direktifte, 2017 Mayıs tarihli Direktif (ATAD II)[99] ile değişiklik yapılarak AB üyesi olmayan ülkeler ile hibrit uyumsuzluklara ilişkin hükümler de eklenmiştir. Bu değişiklikle ayrıca, hibrit daimi işyeri uyumsuzlukları, hibrit transferler, ithal uyumsuzluklar, ters hibrit uyumsuzluklar ve çifte ikamet uyumsuzluklarıyla ilgili düzenlemeler de Direktife ilave edilmiştir.

- Suiistimali önlemek için genel kural (General anti-abuse rule): Ülkelerin

[99] **EC,** "Council Directive (EU) 2017/952 of 29 May 2017 amending Directive (EU) 2016/1164 as regards hybrid mismatches with third countries".

yerel mevzuatlarında yer alan vergi kanunlarının kötüye kullanılmasını engelleyici düzenlemelerin güçlendirilmesini hedefleyen bu düzenleme, üye ülkelerin geçerli ticari gerekçelere dayanmayan yapay işlemleri yok saymalarına olanak sağlamaktadır.

Bazı üye ülkeler AB'nin çalışmaları gün yüzüne çıkmadan önce BEPS Eylem Planı raporları doğrultusunda gereken önlemleri kendi mevzuatlarında almıştır[100]. Gerek AB gerekse tek tek Avrupa ülkeleri, "Panama Belgeleri" adı verilen belgelerin kamuoyunun ilgisini çekmesiyle birlikte OECD'nin BEPS ile mücadele tavsiyelerinin büyük bölümünü son iki yıl içinde hayata geçirmiştir.

AB'nin Eylem Planının ayrıntılarından da görüldüğü gibi AB, OECD'nin BEPS yaklaşımını benimsemekte, ÇUİ'lerin, özellikle ABD menşeli firmaların, AB sınırları içerisindeki faaliyetlerinden dolayı vergilendirilmesini ve bu firmaların vergisel avantajlardan sınırlı yararlanması gerektiğini savunmaktadır. AB bu yaklaşımı kapsamında üye ülkelerin vergi mevzuatlarının yakınlaştırılması, vergisel avantajların azaltılması ve ülke bazlı raporlama gibi düzenlemeler konusunda çalışmalar yapmaktadır[101].

Üye ülkeler arasında her ne kadar farklı fikirler ve "ortak kurumlar vergisi matrahı"na karşı itirazlar olsa da vergisel avantajların azaltılması ve ülke bazlı raporlama konusunda görüş birliği mevcuttur. AB, bir yandan ticaret ve yatırım ilişkilerinin olduğu ülkelerde vergi mevzuatına ilişkin gri alanları azaltmak amacıyla BEPS Projesini desteklemekte, diğer yandan AB ülkelerine gelen doğrudan yabancı

---

[100] **EY,** "The Latest on BEPS", Global Tax Alert, 2018, (http://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/tax-alert-library#topic - Erişim: 13.05.2018).

[101] **EROL, Kazım Okan,** "Vergilendirmede Uluslararası Yaklaşımlar ve Avrupa Birliği Ortak Kurumlar Vergisi Önerisi", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 333, Haziran 2016, 67-71 s.71.

yatırımlarda vergiden kaçınmayı önlemeyi amaçlamaktadır. Ancak bir yandan Avrupa Komisyonu tarafından ÇUİ'lere açılan soruşturmalar ve diğer yandan Lüksemburg, İrlanda, Hollanda gibi ülkelerin bu ÇUİ'lere ayrıcalıklı vergisel koşullar sunmaya devam etmesi; BEPS Projesi ile üye ülkeler arasındaki vergi rekabetinin azaltılması ve tek pazarın güçlendirilmesi hedeflerine ulaşmak yönünde ciddi çelişki ve engeller oluşturmaktadır[102].

Diğer taraftan AB Konseyi, Kasım 2016'da vergide şeffaflık, adil vergilendirme ve BEPS karşıtı önlemleri uygulama kriterlerini sağlamamakta ısrar eden AB üyesi olmayan ülkeler için bir liste hazırlığı başlatmıştır. Bu kapsamda yayınlanan 5 Aralık 2017 tarihli "Vergisel Konularda İşbirliği Yapmayan Ülkeler Listesi"nde 17 ülke kara listede yer alarak vergi cenneti niteliğinde kabul edilmiştir. Ancak bu aşamada kara listedeki ülkeler için bir yaptırım öngörülmemiş; yalnızca uygulamalarını gözden geçirmeleri istenmiştir. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 47 ülke ise gri listeye alınmıştır. Konsey Kararına göre, Türkiye, 2018 yılı itibariyle tercihli vergi rejimlerinde değişik yapmayı ve 2019 yılında otomatik bilgi değişimi uygulamasına başlamayı taahhüt etmiştir[103]. Son durumda kara listede yer alan 7 ülke bulunmaktadır[104].

AB'nin bu çalışması, yalnızca AB dışındaki ülkelere odaklanıldığı ve fakat vergi cennetleri ile mücadele konusunda inandırıcı olmak isteniyorsa, AB içindeki

---

[102] **EROL,** s.71.

[103] **COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,** "Council conclusions - The EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes", 5 December 2017.

[104] **EC,** "Common EU list of third country jurisdictions for tax purposes", (https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en - Erişim: 25.05.2018).

vergi cennetlerinin de ele alınması gerektiği gerekçesiyle eleştiri konusu olmuştur[105].

1.2.3 Uluslararası Vergilendirmede Vergiden Kaçınmayı Önlemeye Yönelik Diğer Güncel Çalışmalar

BEPS Projesinin geniş mesajlarından biri, uluslararası vergi sisteminin bir bütün olarak görülmesi gerektiğidir[106]. Eylem Planının uygulama aşamasında, BEPS Projesi ile aynı dönemlerde hazırlanan/uygulamaya geçen vergiden kaçınmanın önlenmesi ve şeffaflığın artırılmasına yönelik OECD'nin diğer projeleri ve birtakım ülkelerin kapsayıcı çalışmaları/önerileri de mutlaka dikkate alınmalı, "yeni dünyanın yeni vergi sistemi modeli" işbirliği ile şekillendirilmelidir.

1.2.3.1 ABD'nin Yeni Model Vergi Anlaşması

ABD Hazinesi tarafından 2016 yılında ABD'nin anlaşma müzakerelerinde esas alınması için kullanılmak üzere yeni model vergi anlaşması metni kamuoyu ile paylaşılmıştır[107]. ABD'nin model vergi anlaşması, ikili anlaşmalarda herhangi bir boşluk bırakmama amacı nedeniyle oldukça teknik ve detaylı hazırlanmıştır. Bu nedenle, OECD ve BM Model Vergi Anlaşmaları ile karşılaştırıldığında birçok ülke açısından müzakeresi, sonuçlandırılması ve uygulanması oldukça zor

---

[105] "AB'nin vergi cenneti kara listesinde hangi ülkeler bulunuyor?" (http://www.abhaber.com/abden-17-ulkenin-yer-aldigi-kara-liste-abnin-vergi-cenneti-kara-listesinde-hangi-ulkeler-bulunuyor/ - Erişim: 20.05.2018).

[106] **REES, Ray, VANN, Richard,** "International Tax Post-Beps: Is The Corporate Tax Really All That Bad?", *New York University School of Law "Tax policy colloquium",* Week: 14, May 2017, s.19.

[107] **NAROTZKI, Doron,** "Tax Treaty Models - Past, Present, and a Suggested Future", *Akron Law Review,* Vol. 50, Iss. 3, Article 1, August 2017, 384-417, s.393.

görünmektedir[108].

Bununla birlikte, bu model vergi anlaşması uluslararası vergi hukuku alanında yaşanması muhtemel önemli değişikliklere işaret etmektedir. ABD'nin yeni model vergi anlaşmasındaki değişiklikler, uluslararası vergi hukukundaki mevcut kuralları özellikle ÇVÖA'lardaki vergilendirme yetkisinin paylaşımı ve çifte vergilendirmeyi önleme anlayışını farklı bir noktaya taşıyacak niteliktedir. ÇVÖA'lar çifte vergilendirmenin engellenmesi için genel kural olarak iki aşamalı çözüm üretmektedir. Bunlar, çifte vergilendirmeyi önlemek için vergilendirme yetkisinin ülkeler arasında paylaşımı ve sonradan telafi edici çözüm yöntemi olarak mahsup veya istisna yöntemlerinin uygulanmasıdır[109]. ABD'nin yeni model vergi anlaşmasındaki yeni eğilim ise çifte vergilendirme riskinin bertaraf edilmesinin ötesinde, çifte vergilendir(me)me ve/veya ülkelerin anlaşma ile edindikleri vergilendirme yetkisini kullanarak kendi ülkelerinde vergi avantajı yaratmasının engellenmesine yöneliktir[110].

BEPS Eylem Planı kapsamında OECD bünyesinde gerçekleştirilen çalışmaların bir kısmında, asgari standartların oluşturulmasında ve ayrıca OECD Model Anlaşmasının güncellenmesinde esas alınmak üzere ABD'nin yeni vergi anlaşma modelini yayınlaması beklenmekte idi. Bu kapsamda, ABD'nin yeni vergi anlaşma modeli özellikle anlaşmaların suiistimaline ilişkin 6. Eylem kapsamında geliştirilmeye çalışılan asgari standardın içerinde yer alan "Limitation on Benefits"

---

[108] **GEORGETOWN LAW LIBRARY,** "Model Bilateral Tax Treaties", International and Foreign Tax Law Research Guide, (http://guides.ll.georgetown.edu/c.php?g=363487&p=4199475 - Erişim: 25.05.2018).

[109] **BARBUTA-MISU, Nicoleta, TUDOR, Florin,** "The International Double Taxation – causes and avoidance", Acta Universitatis Danubius, Economica, 5 (1), 2009, 147-160, s.154-159.

[110] **BYRNES, William,** "Analysis of the New US Model Tax Treaty", Kluwer International Tax Blog, February 2016.

yani "menfaatlerin sınırlandırılması" kuralı açısından önem arz etmektedir. Ayrıca yine 6. Eylemde yer alan "iç hukukta gelecekte yapılan değişikliklerin anlaşmaya etkileri (subsequent changes in law)" hükümleri de ABD'nin model anlaşmasından etkilenilerek düzenlenmiştir[111].

1.2.3.2 ABD'nin FATCA Anlaşması

Vergiden kaçınma sorunlarıyla mücadelede ülkelerin küresel anlamda işbirliği yapmaları açısından geliştirilen en önemli araçlardan biri, vergi konularında şeffaflık sağlamak üzere vergi idareleri arasındaki bilgi değişiminin etkinleştirilmesidir.

Bu çalışmaların temelini teşkil eden adımlardan biri, ABD'li mükelleflerin yurt dışındaki gelirlerinin kayıt altına alınması amacıyla ABD'de 2010 yılında çıkarılan ve 2014'te yürürlüğe giren "Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası (The Foreign Account Tax Compliance Act, FATCA)"dır [112]. Bu Kanun ile ABD'de vergi mükellefi sayılan vatandaşlar (toplam varlığı 50.000 Dolar üzerinde) ve şirketlerin (toplam varlığı 250.000 Dolar üzerinde) beyan dışı bıraktıkları gelirlerinin tespit edilebilmesi amacıyla ABD dışında faaliyet gösteren finansal kuruluşlara birtakım yükümlülükler getirilmiş, ABD Gelir İdaresine (Internal Revenue Service, IRS) kayıt ve raporlama yapılmaması ve diğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda bu finansal kuruluşlara ABD kaynaklı gelirlerden yapılan ödemelerden

---

[111] **ERDEM, Tahir,** "Uluslararası Vergi Hukukunda Kurallar Yeniden Yazılırken ABD'nin Yeni Model Vergi Anlaşması: Mükemmeliyetçiliğin Kusurları", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Mayıs-Haziran 2016, 91-104, s.95.

[112] **APPEL, Alan I., HIRSCHFELD, Michael,** "Beyond GIIN: The Current State of FATCA and What Foreign Financial Institutions Should Be Doing to Comply", *Journal of Taxation & Regulation of Financial Institutions*, Vol: 31, No: 1, Fall 2017, 39-43, s.39.

%30 oranında stopaj yapılması öngörülmüştür[113][114].

Bu kapsamda, otomatik bilgi değişimi yapılmasına yönelik olarak iki farklı model geliştirilmiştir. Bunlar; anlaşmaya taraf ülke ile ABD arasında karşılıklı otomatik bilgi değişimi yapılmasını öngören "hükümetlerarası anlaşma (Model I)" ve anlaşmaya taraf ülkenin finansal kuruluşlarının doğrudan IRS ile anlaşma yaparak tek taraflı otomatik bilgi paylaşımı yapmasını; yetkili idarenin ise talep üzerine bilgi değişimini öngören "işbirliği anlaşması (Model II)"dır.

Bu Anlaşma literatürde çeşitli nedenlerle eleştirisi konusu yapılmıştır. Örneğin, amacı ABD dışındaki vergi gelirlerini kayıt altına almak olan FATCA'nın sıkı kuralları nedeniyle ABD'ye yatırımların azaldığı; ABD'lilerin gelişmekte olan ülkelere daha çok yatırım yapmaya başladığı savunulmaktadır[115]. Yine, Anlaşmaya taraf olan ülkelerde FATCA düzenlemelerine uyum sağlanmasının finansal kuruluşlar için maliyetli olacağı, ABD'li müşterilerin ise yabancı hesaplar üzerinden vergiden kaçınma faaliyetlerine başvuracağı düşünülmektedir[116].

Bu kapsamda, 110'dan fazla ülke ABD ile FATCA Anlaşması yapmayı kabul etmiştir. Ülkemiz tarafından da Model I kapsamında "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Genişletilmiş Bilgi Değişimi Yoluyla Uluslararası Vergi Uyumunun Artırılması Anlaşması (FATCA

---

[113] **GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI**, "FATCA Anlaşmasıyla ilgili Sıkça Sorulan Sorular", (http://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat/fatca-sorular - Erişim: 25.05.2018).

[114] **INTERNAL REVENUE SERVICE**, "FATCA Information for Foreign Financial Institutions and Entities", (https://www.irs.gov/businesses/corporations/information-for-foreign-financial-institutions - Erişim: 25.05.2018).

[115] **ALSHUBAILY, Abdulaziz,** "FATCA's Effect on the In-Flow of Investments to the United States of America", *European Journal of Economic and Financial Research*, Volume: 2, Issue: 1, 2017, 73-92, s.89.

[116] **DHARMAPALA, Dhammika,** "Cross-Border Tax Evasion Under a Unilateral FATCA Regime", *Journal of Public Economics*, Volume 141, September 2016, 29-37.

Anlaşması)" 2015 yılında imzalanmış[117], anlaşmanın onaylanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı ise 5 Ekim 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. İkili Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için hukuki altyapı tamamlanmış olup iki ülke arasındaki diplomatik süreç devam etmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle Türk finansal kuruluşları, yayınlanacak raporlama formatı kapsamında ABD'li müşterileri hakkında Gelir İdaresi Başkanlığına (GİB) yıllık raporlama yapacak ve bu bilgiler GİB tarafından IRS'ye iletilecektir.

1.2.3.3 OECD'nin Ortak Raporlama Standardı (CRS)

AB üyelerinin kendi aralarındaki otomatik bilgi değişimi ve ABD'nin FATCA anlaşmaları sonrasında, OECD bünyesinde otomatik bilgi değişimi konusundaki süregelen çalışmaları bir standarda sokma ihtiyacı doğmuştur. OECD'nin "Küresel Vergi Şeffaflığı ve Bilgi Değişimi Forumu (Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes)" ile ortaklaşa olarak hazırlamış olduğu küresel standart paketi G20 tarafından 2014 yılında kabul edilmiştir. Bu paket FATCA'nın Model I anlaşmasını örnek almaktadır ve Ortak Raporlama Standardı (Common Reporting Standard, CRS), çok taraflı yetkili otorite anlaşması ve diğer detaylı açıklamalardan oluşmaktadır[118].

Ortak Raporlama Standardı, ülkelerin karşılıklı yapacakları vergi mükelleflerine ait kazanç ve finansal bilgilerinin değişimi ile vergiden kaçınmayı

---

[117] **U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY,** "Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)", Resource Center, (https://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/treaties/Pages/FATCA.aspx - Erişim: 21.05.2018).

[118] **RAHIMI-LARIDJANI, Eschrat, HAUSER, Erika**, "The New Global FATCA: An Overview of the OECD's Common Reporting Standard in Relation to FATCA", *Journal of Taxation of Financial Products,* Volume: 13, Issue: 3, 2016, 9-47, s.10.

önlemeyi ve vergiye tabi gelirleri kayıt altına almayı amaçlayan bir düzenlemedir[119].

"Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Olarak Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (Multilateral Competent Authority Agreement for the Common Reporting Standard, CRS MCAA)"[120] ile ülkeler arasında şimdiden 2700'den fazla karşılıklı bilgi değişim ilişkisi kurulmuş bulunmaktadır[121].

CRS'nin, uyum sağlamayı taahhüt eden 100'den fazla ülkeyi ilgilendirmesi nedeniyle FATCA'ya göre daha geniş kapsamlı etkileri olacaktır. CRS'nin FATCA'ya benzeyen birçok yönü olmakla beraber, birtakım temel farkları da bulunmaktadır. Öncelikle, FATCA'nın aksine CRS bir kanun değil; taraf ülkeler arasındaki bir uluslararası anlaşma ilişkisidir. Teknik açıdan bakıldığında CRS, FATCA Model I üzerinde kurgulanmışsa da vatandaşlıktan ziyade ikametgâha dayanır; ayrıca finansal kuruluşları harekete geçirmek için FATCA'nın yüzde 30 oranında güçlü stopaj vergisinden yoksundur[122]. CRS'de durum analizi ve raporlama prosedürlerinin kapsamı, FATCA'dan daha kapsamlıdır[123]. Yine finansal kuruluş, finansal olmayan kuruluş ayrımında farklılıklar bulunmaktadır. FATCA'da finansal kuruluşların IRS'nin sistemine kayıt zorunluluğu varken; CRS'de otomatik bilgi

---

[119] **OECD,** *Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters - Implementation Handbook – Second Edition,* OECD Publishing, 2018.

[120] Orijinal Anlaşma metninde "Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information" olarak ifade edilmektedir.

[121] **OECD,** "Automatic Exchange Portal", (http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/ - Erişim: 18.05.2018).

[122] **KNOBEL, Andres, MEINZER, Markus,** "'The end of bank secrecy'? Bridging the gap to effective automatic information exchange - An Evaluation of OECD's Common Reporting Standard (CRS) and its alternatives", *Tax Justice Network*, November 2014, s.10-11.

[123] **GADŽO, Stjepan, KLEMENČİĆ, Irena,** "Effective International Information Exchange as a Key Element of Modern Tax Systems: Promises and Pitfalls of the OECD's Common Reporting Standard", *Public Sector Economics,* 41(1), 2017, 208-226, s.218.

paylaşımı taraf ülkenin iç mevzuatı aracılığıyla uygulanır[124].

Sonuç olarak, FATCA ve CRS ülkelerin kendi mükelleflerini takip etmek ve dünyanın neresine giderlerse gitsinler, sermayelerini nerede değerlendirirlerse değerlendirsinler vergilerini tahsil edebilmek amacıyla atılmış adımlardır. BEPS Projesi ise doğrudan vergi rekabetini hedef alan kapsamlı bir yapılacaklar listesi olarak değerlendirilmelidir[125].

Bu bağlamda BEPS'in ne olmadığını vurgulamak önemlidir. BEPS, kârı gizlemek için banka gizliliğini kullanmakla ilgili değildir ve bu sadece bir transfer fiyatlandırması olayı değildir. BEPS, çifte vergilendirmemeden kaynaklanan kârın vergilendirilmesinden kaçınmak için yasal hükümlerden yararlanma durumudur. Yani, çok uluslu şirketler iç vergi hukuku ve uluslararası anlaşmalara tam olarak uyumlu hareket etse de yine de BEPS'e yol açtığını haklı gösterecek argümanlar altında "suçlu" olması söz konusudur[126].

---

[124] **CEBALLOS, Agustin, HERNANDEZ, Enrique,** "FATCA and the CRS: Background and Current Developments", *Journal of Taxation & Regulation of Financial Institutions*, Vol: 30, No: 4, Summer 2017, 47-54, s.53.

[125] **ERAY, Mehmet, ÇİÇEKDAĞI, Nazlı Ebru, "**Vergi Rekabetine Karşı Yeni Kozlar: FATCA, CRS ve BEPS", *Vergide Gündem"FATCA" özel sayısı,* Mayıs 2014, 11-13, s.12.

[126] **BERG, Chris, DAVIDSON, Sinclair,** "'Stop This Greed': The Tax-Avoidance Political Campaign in the OECD and Australia", *ECON Journal Watch*, 14(1), January 2017, s.82.

İKİNCİ BÖLÜM

BEPS PROJESİNİN UYGULAMA ALANLARI VE ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ

2.1 BEPS Projesinin Uygulama Alanları

BEPS Projesi uluslararası vergi hukukuna önümüzdeki yıllarda da hâkim olacak bir projedir. Bununla birlikte, BEPS ile Mücadele Eylem Planının kapsamlı şekilde uygulamaya geçirilmesi ve uygulamanın takip edilmesi sürecinin önemli olduğu kadar zor bir süreç olacağı anlaşılmaktadır. Bunun için Eylem Planında belirlenen 15 eylemin iyi kavranması ve her açıdan irdelenerek vergisel düzenlemelere yansıtılması beklenmektedir.

BEPS Eylem Planına ilişkin nihai raporlarda açıklandığı üzere, bazı eylemler tüm OECD ve G20 ülkeleri tarafından uygulanmak üzere taahhüt edilmiş, bu eylemler asgari standartlar olarak kabul edilmiştir. Asgari standartlarla, ülkelerin belirlenen eylem karşısında hareketsiz kalmalarının tamamen önüne geçilmek istenmiştir.

Eylemler aşağıdaki kategoriler kapsamında geliştirilmeye devam edilmektedir:

(i) Asgari Standartlar: Zararlı vergi uygulamalarıyla mücadele (Eylem 5), anlaşma suiistimalinin önlenmesi (Eylem 6), ülke bazlı raporlama (Eylem 13) ve uyuşmazlıkların çözüm sürecinin iyileştirilmesi (Eylem 14).

(ii) Tavsiyeler (Ülke uygulamalarının birbirlerine yakınlaşmasını kolaylaştırmak için getirilen ortak yaklaşımlardır.): Hibrit uyumsuzluk

düzenlemelerinin etkisiz hale getirilmesi (Eylem 2), faiz giderlerinin indirilmesinin sınırlandırılması (Eylem 4), daimi işyeri tanımı değişiklikleri (Eylem 7) ve transfer fiyatlandırmasına ilişkin düzenlemeler (Eylem 8, 9, 10).

(iii) En iyi uygulamalara ilişkin rehberler (Ülkeler dilerse, bu rehberlere iç hukuklarında yer verebilir.): Kontrol edilen yabancı kurum kuralları (Eylem 3), mükelleflerinin agresif vergi planlamalarının zorunlu bildirimi (Eylem 12).

(iv) Ölçüm ve sürecin ilerleyişi: Dijital ekonomi (Eylem 1), BEPS konusunda veri toplama ve analiz (Eylem 11), çok taraflı enstrüman geliştirilmesi (Eylem 15).

Eylemleri genel olarak konularına göre şu şekilde gruplamak mümkündür[127].

Dijital ekonomi kuralları (Eylem 1); çifte vergilendir(me)menin önlenmesi (Eylem 2, 3, 4, 5 ve 6); ekonomik faaliyet ve vergilendirmenin uyumu (Eylem 7, 8, 9 ve 10); vergide şeffaflık ve uyuşmazlık çözümü (Eylem 11, 12, 13, 14); eylemlerin etkin ve etkili uygulanması (Eylem 15).

2.1.1 Dijital Ekonomi

Geçmişte fikri mülkiyet ve teknolojik ilerlemeler belirli bir ülkeye bağlıyken; küreselleşme ve internet ile sınırlar ortadan kalkmış ve fikri mülkiyet artık ülkeler arasında daha kolaylıkla taşınabilir hale gelmiştir. Cihazlardaki teknolojik gelişmeler ve internete daha geniş kullanıcı erişimi olmasından dolayı dijital yöntemlerle ticaret ve yeni yatırım fırsatları; geleneksel iletişim yolları yoluyla yapılan ticaret ve yatırıma göre bir hayli tercih edilir olmuştur.

Dijital ekonomi ile birlikte çeşitli yeni iş modelleri ortaya çıkmıştır. Bunlara

[127] **EBERHARTINGER, Eva, PETUTSCHNIG, Matthias**, "Practicing Experts' Views on BEPS: A Critical Analysis", *WU International Taxation Research Paper Series,* No. 2015-27, s.3-4.

örnek olarak; elektronik ticaret, online ödeme sistemleri, mobil uygulama mağazaları, mobil reklamcılık, bulut bilişim, katılımcı ağ platformları gösterilebilir[128]. Bu iş modelleri kapsamında icra edilen farklı türdeki faaliyetlerin neticesinde ortaya farklı gelir türleri çıkmış, işletmelerin vergi sorumluluğu minimize edilmiş ve bu gelirler takip edilemez boyutlara ulaşmıştır[129].

Bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte uluslararası ticaretin ve ekonomik ilişkilerin yaygınlaşması, faaliyetlerin vergi karşısındaki durumlarını da karmaşıklaştırmakta, dolayısıyla vergi kayıpları yaratmaktadır. Dijital ekonomi faaliyetlerinin ülkeler nezdinde farklı vergilendirilmesi, vergi cennetlerindeki işlemlerinin vergilendirilememesi ya da çifte vergilendir(me)me sorunu yaşanması BEPS için fırsat yaratmakta, uluslararası ticaret kurallarını bozmaktadır[130].

Dijital ekonomi her geçen gün gelişmekte olduğundan vergi idarelerince takip edilmesi ve vergilendirilmesinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların başında, dijital işlem yapan kişilerin kimliğinin önemli ölçüde gizli kalması ve işlemlerden elde edilen gelirin miktarı ve elde edildiği yerin tespitinin güç olması gelmektedir. Özellikle dünyanın en büyük ÇUİ'lerinin, farklı vergi sistemlerindeki boşlukları kullanmak suretiyle kârlarını düşük vergi oranlı ülkelere kaydırmaya ve vergi matrahını azaltmaya yönelik vergi planlamaları tüm dünyada endişe yaratmıştır.

Nitekim UNCTAD, her yıl yayınladığı dünya yatırım raporlarından farklı

---

[128] **BUDAK, Tamer,** "The Transformation of International Tax Regime: Digital Economy", *Inonu University Law Review,* Vol: 8, No: 2, 2017, 297-330, s.301.

[129] **BUDAK,** s.321.

[130] **KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan,** "Dijital Vergilendirmeye Küresel Bir Bakış", *Vergi Dünyası Dergisi,* Sayı: 424, Aralık 2016, 30-37, s.31.

olarak "2017 Yılı Dünya Yatırım Raporu"nda[131], dijitalleşmenin küresel yatırım modelleri üzerindeki etkisini de araştırmakta ve ilk 100 dijital çok uluslu şirketin ekonomik etkilerini ortaya koyarak durumun önemini kanıtlamaktadır. 2017 Dünya Yatırım Raporuna göre, internet platformları, e-ticaret ve dijital içerik şirketleri gibi dijital ÇUİ'ler, diğer ÇUİ'lere göre çok daha hızlı bir oranda genişlemektedir.

Rapora göre, dijital şirketler satışlarının %70'ini yurt dışında yapmakta ve varlıklarının sadece % 40'ı ikamet ülkelerine dayanmaktadır. Raporda aynı zamanda en iyi 100 global ÇUİ listelenmekte ve 2010 ila 2015 yılları arasında, teknoloji şirketlerinin sayısının iki kattan fazla arttığına dikkat çekilmektedir. Bu şirketlerin varlıklarının %65 oranında arttığı ve gelirleri ile çalışan sayılarının, ilk 100'deki diğer ÇUİ'lerin sabit trendlerine göre %30 fazla olduğu belirtilmektedir.

Dolayısıyla, dijitalleşmenin, vergilendirme yetkisi ve vergi yükümlülüğü kurallarını alt üst ederek devletlerin mali egemenliği önünde en büyük engellerden birini oluşturduğunu rahatça söylemek mümkündür[132].

Bu sorunlara çare olması amacıyla, BEPS Eylem Planının 1. Eylemi, "dijital konulardan kaynaklı BEPS sorunlarına çözüm arayışları" olarak belirlenmiştir. Bu konuda detaylı çalışma yapmak üzere OECD ve G20 üyesi olmayan ülkelerin de katıldığı "Dijital Ekonomide Görev Gücü" adında bir komisyon oluşturulmuş ve komisyonca hazırlanan Nihai Rapor 2015 yılında yayınlanmıştır.

BEPS Projesi esas olarak ABD merkezli yüksek teknoloji firmalarıyla özdeşleştirilen "vatansız gelir" sorununu temel alarak hazırlandığından, bu Eylemin

---

[131] **UNCTAD**, *World Investment Report 2017 - Investment and the Digital Technology*, United Nations Publication, 2017, s.155-218.

[132] **SANTOS, Ramon Tomazela, ROCHA, Sergio André,** "Tax Sovereignty and Digital Economy in Post-BEPS Times", *Tax Sovereignty in the BEPS Era (Series on International Taxation)*, Editors: Sergio André Rocha, Allison Christians, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2017, 29-46, s.30.

ne derece başarılı olacağı ülkelerin yargı ve yasama organları ile medya ve vatandaşlar tarafından da yakından takip edilecektir[133].

Ancak, BEPS ile mücadele konusunun çıkış noktası olan dijital faaliyetler ile vergiden kaçınmaya ilişkin 1. Eylemin, bütüncül ve bağlayıcı kurallar getirmesi beklenirken; asgari standart niteliğinde olmayan, tavsiye kuralları ülkelerin dijital ekonomiye yönelik çözümlere tam olarak uyum sağlamamasına ya da ulusal mevzuatlarında daha farklı çözümler getirmesine neden olmaktadır.

Örneğin, dijital işlemleri vergilendirmeye yönelik olarak 1. Eylem Nihai Raporunda analiz edilen fakat çeşitli çifte vergilendirme gibi sakıncalara yol açabileceğinden bahisle tavsiye edilmeyen çözümler "önemli ekonomik varlık oluşturma ile ilgili yeni bağlantı", "dijital işlemlerde stopaj vergisi" ve "dijital dengeleme vergisi"dir. Ancak, OECD tarafından tavsiye edilmeyen dengeleme vergisi Hindistan tarafından Haziran 2016 itibarıyla geçerli olmak üzere yürürlüğe konulmuştur. Hindistan bu kanun düzenlemesi ile online reklam, dijital reklam alanı tedariki gibi hizmetler ile ilgili Hindistan'da işyeri olmayan dar mükelleflere nakden veya hesaben yapılan ödemelere %6 oranında vergi getirmiştir[134].

Nitekim 2017'deki G20 Maliye Bakanları Toplantısı sonucunda, Görev Gücü tarafından hazırlanacak ikinci rapor, gelişmekte olan ülkelerin, Eylem ile tavsiye edilen vergilendirme seçeneklerini uygulamaya geçirmek üzere hazırlıklarını tamamlamak için daha fazla süreye ihtiyaç duydukları gerekçesiyle 2018'den 2020 yılına ertelenmiştir.

---

[133] **PICCIOTTO,** "Can the OECD Mend the International Tax System?", s.1105.

[134] "Indian equalisation levy - progressive or regressive?" (http://kluwertaxblog.com/2016/06/27/indian-equalisation-levy-progressive-regressive/ - Erişim: 15.05.2018).

Dijital ekonomiyle ilgili riskler çok boyutludur ve bu nedenle OECD tarafından belirlenen eylemlerin çoğu dolaylı olarak dijital ekonomi ile iç içe değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, dijital ekonomide BEPS'in varlığını azaltma hedefine 1. Eylemin diğer eylemler ile birlikte ele alınmasıyla ulaşılabilir.

ÇUİ'lerin dijital ekonomiyle ilgili BEPS faaliyetleri başlıca aşağıdaki şekillerde gerçekleşmekte olup[135] 1. Eylemde bu risklere karşı alınabilecek tedbirlerden bahsedilmektedir[136].

1) Satış ülkesinde (kaynak ülke, pazar ülke) vergiden kurtulma veya vergiyi azaltma

(a) Vergiye tabi bir varlıktan kaçınma: Dijital ekonominin ve internetin gelişmesiyle, şirketler bağımsız aracılar aracılığıyla vergilendirilebilir bir fiziki varlığı olmadan çeşitli ülkelerde faaliyette bulunabilmektedir. Dolayısıyla bu, vergi anlaşmalarındaki daimi işyeri ilkesini doğrudan etkilemektedir. İleride inceleneceği gibi, daimi işyeri statüsünden kaçınma dijital ekonomi aracılığıyla daha kolay hale gelir; ancak bu yalnızca dijital ekonomi kaynaklı değildir.

Grup şirketince mukim bulunulan ülke ile satışın gerçekleştiği ülke arasında yapılan ÇVÖA'nın suiistimal edilerek, satışı yapan şirket tarafından işyeri oluşumunun önüne geçilmesi durumunda; alınması önerilen tedbirlerden ilki "anlaşma suiistimalinin önlenmesi" konulu 6. Eyleme uygun olarak hareket edilmesidir. Bu durumda satışın gerçekleştiği ülke, yerel müşterilerin satıcının mukimi olduğu ülkeye yaptığı ödemeler üzerinden tevkifat yapılmasını öngörebilecektir.

---

[135] **OECD**, "Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1- 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015, s.79-82.

[136] 1. Eylemde atıf yapılan bağlantılı eylemler, çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

İkinci tedbir ise "daimi işyeri statüsünden kaçınılması" konulu 7. Eylem kapsamında daimi işyeri tanımının istisnalarının modifiye edilmesidir. Buna göre, OECD Model Anlaşmasındaki işyeri tanımı, sürekli ticari faaliyet gerçekleştiren, ancak sabit işyeri olmayanları da kapsayacak şekilde genişletilmiş, bağ (nexus) yaklaşımı ile kaynak ülkenin, işyeri kabul edilen bu yere atfedilen kazancı vergilendirmesi sağlanmıştır[137].

1. Eyleme ilişkin Nihai Raporda, dijital işyerinden bahsedilebilmesi için gereken şartlar sıralanmıştır:

• İşletmenin ana faaliyetlerini dijital mal ve hizmetlerin sunulması oluşturmalıdır ve kârın büyük bir kısmı veya tamamı dijital mal ve hizmetlerin satışından elde edilmelidir.

• Faaliyetler sabit bir işyeri olmadan elektronik ortamda yürütülmeli; sözleşmeler internet veya telefon aracılığıyla gerçekleştirilmelidir.

• Ödemeler kredi kartı veya diğer ekonomik ödeme araçları ile gerçekleştirilmelidir.

Bununla birlikte, tüm çalışmalara rağmen mevcut BEPS Eylem Planı ve nihai raporlarla Model Anlaşmadaki işyeri tanımına henüz "dijital işyeri" kavramı ilave edilmemiş[138]; dijital işyeri hakkında mevzuat ve ÇVÖA'larında düzenleme yapma yetkisi ülkelere bırakılmıştır[139].

Dolayısıyla, dijital işyeri konusunda halen bir uluslararası mutabakata

[137] **KARA, ÖZ,** "Dijital Vergilendirmeye Küresel Bir Bakış", s.33.

[138] **FALCAO, Tatiana, MICHEL, Bob,** "Assessing the Tax Challenges of the Digital Economy: An Eye-Opening Case Study", *Intertax,* Vol: 42, 2014, 317-324, s.319, 324.

[139] **MASTAR ÖZCAN, Pelin,** "Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar: BEPS 1 No'lu Eylem Planı Kapsamında Bir Değerlendirme", *Electronic Journal of Vocational Colleges (EJOVOC),* Ekim 2016, 73-82, s.79-80.

varılamamış olması ve yeknesak bir uygulama sağlanmış olmaması BEPS Projesinin, ÇUİ'lerin dijital ekonomi yoluyla vergiden kaçınma politikalarından caydırılması amacına ters düşmektedir.

(b) Satış ülkesindeki fonksiyon, varlık ve risklere atfedilen geliri en aza indirgeme: Bir ÇUİ'nin satış ülkesinde bir daimi işyerine sahip olması durumunda, işyeri tarafından çok az kazanç elde edilmiş gibi gösterecek şekilde faaliyetleri yapılandırarak vergiden kaçınmak mümkündür. Bu durum, sözleşme aracılığıyla gerçek fonksiyonlarla uyumlu olmayan riskler tahsis edilerek meydana getirilebilir. Böylece ÇUİ, işletme fonksiyonlarını ve faaliyetlerini vergi açısından kendine göre etkin bir şekilde yapılandırabilmektedir. Bu nedenle, bu risk, transfer fiyatlandırması kurallarıyla bağlantılı olduğundan 8. ve 9. Eylemlerde belirtilen transfer fiyatlandırma tedbirleri göz önüne alınmalıdır.

OECD açık bir şekilde, elde edilen kârın, değer yaratma ve ekonomik faaliyet ile uyumlu elde edilmesini amaçlamaktadır. Bu anlayış, uluslararası vergi hukukuna yeni bir paradigma getirmiştir. Gayrimaddi varlıklar, dijital ekonomideki şirketlerin değer yaratımına katkısı olarak görülmektedir. Bu kapsamda, dijital ekonomiye dahil işletmelerin nasıl değer kattığı ve kârlarını nasıl elde ettiği transfer fiyatlandırması sonuçlarının değer yaratma ile uyumlu olmasına ilişkin eylemler doğrultusunda araştırılmalıdır[140].

Digital ekonomide değer yaratma ile vergilemeyi uyumlu hale getirmek için ne zaman ve nerede; (i) satışlar sonucu gelirin elde edildiği, (ii) maliyetlerin ilgili faaliyetlerden kaynaklandığı ve (iii) varlıkların gerçekten çalıştırıldığına ilişkin

[140] **OLBERT, SPENGEL,** s.10.

analizlerin yapılması gereklidir[141].

OECD Model Anlaşmasında ve Transfer Fiyatlandırması Rehberinde yapılan güncellemelerde işyeri konusunda benimsenen yeni bağ yaklaşımı, bu haliyle dijital ekonomide kârların tahsisi açısından tam anlamıyla uygulanabilir değildir. Örneğin, ÇUİ'lerin kâr dağıtımı açısından satış ve yazılım geliştirme işlemleri, IT altyapısıyla ilgili işlemler ya da kullanıcı/müşteri ilişkileri yeni dijital iş modellerinde değer yaratan temel etmenler haline gelmiştir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği yerlerin fonksiyon analizinde dikkate alınması gereklidir. Olbert ve Spengel, ülkelerin bu konuda farklı yöntemler benimsemesini engellemek için, dijital işyerinin vergilendirilmesi konusunda yeni transfer fiyatlandırması kurallarının geliştirilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır[142].

(c) Satış ülkesindeki indirimleri en üst düzeye çıkarma: Bir ÇUİ'nin bir ülkede vergiye tabi bir varlığı olması durumunda, vergiye tabi geliri düşürmenin bir başka yolu, indirimleri artırmaktır. Bu, faiz, hizmet ücretleri veya gayrimaddi hak ödemeleri gibi grup içi ödemelerle yapılabilir. Dijital ekonomide bu durum, fikri mülkiyetin düşük vergili bir ülkeye taşınması ve daha sonra telif/lisans ücretlerinin yüksek vergili ülkede vergiye tabi tutulması yoluyla meydana getirilebilir. Bu kaçınma, bir şirketin bir ülkede indirim talep ettiği, aynı zamanda gelirin diğer ülkede de vergilendirilmediği durumu yaratan hibrit araçların kullanılması yoluyla da yapılabilir. Bu duruma ilaveten söz konusu faaliyetlerin vergi cennetlerinde gerçekleştirilmesi veya elde edilen kazançların vergi cennetlerine aktarılması, bir

[141] **CATALDI, Matteo,** "The Attribution of Income to a Digital Permanent Establishment", *Taxation in a Global Digital Economy,* Editors: Ina Kerschner, Maryte Somare, Linde Verlag, Vienna, 2017, 143-160, s.157.

[142] **OLBERT, Marcel, SPENGEL, Christopher,** "International Taxation in the Digital Economy: Challenge Accepted?", *World Tax Journal,* 9(1), 2017, 3-46.

taraftan ülkelerin vergi gelirlerinde azalmaya neden olurken diğer taraftan vergi idarelerinin mükellefler hakkında bilgi toplama ve denetim yapabilme imkânlarının ortadan kaldırmaktadır.

Dijital ekonominin sebep olduğu bu risk, aşırı faiz indirimleri, hibrit uyuşmazlık düzenlemeleri, zararlı vergi uygulamaları (vergi cennetleri) ve transfer fiyatlandırması ile bağlantılıdır; dolayısıyla Eylem Planının 2, 5, 8 ve 9. Eylemleri dikkate alınmalıdır.

2) Vergi stopajından kaçınma

İkamet ülkesindeki bir şirket tarafından gayrimaddi hak bedelleri, kâr payı, faiz ve hizmet bedeli gibi ödemeler neticesinde belirli bir gelir elde eden dijital şirket, kaynak ülkede ulusal vergi mevzuatı kapsamında vergi stopajına maruz kalabilir.

Bu gelirlerin satış ülkesiyle ikili vergi anlaşması olan üçüncü ülkelere kaydırılması yoluyla stopaj vergileri sıfıra düşürülebilir, bu durumda, "anlaşma alışverişi" söz konusu olacaktır. Bu husus, anlaşmanın suiistimaline ilişkin 6. Eylem ile ilgilidir.

3) Aracı ülkedeki vergiden kurtulma veya vergiyi azaltma

OECD'ye göre, bu durum, hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin kullanılması ya da aşırı indirimler yoluyla gerçekleşen düşük vergili/tercihli rejimler ile sağlanabilir. Bu nedenle 2, 8 ve 9. Eylemler yol gösterici olacaktır.

4) Ana şirketin bulunduğu ülkedeki vergiden kurtulma veya vergiyi azaltma

Satış ülkesi ve aracı şirketin bulunduğu ülkede uygulanan vergiden kaçınmayı önlemeye yönelik tedbir yöntemleri, ana şirketin ikamet ülkesi bakımından da

geçerlidir.

Öte yandan, farklı ülkelerde farklı "kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYKK)" kuralları uygulanmakla birlikte; dijital ürünlerin ve hizmetlerin uzaktan sağlanmasından kaynaklanan gelirler genellikle KEYKK'in vergilendirilmesi ile ilgili düzenlemeler kapsamına girmemektedir. Dijital ekonomide, çok uluslu şirketler düşük gelirli bir ülkede KEYK kurabilir ve böylelikle vergiyi azaltarak hatta vergi ödemeyecek şekilde gelir elde edebilirler[143].

Bunu önlemek amacıyla 3. Eylem kapsamında, ana şirketin bulunduğu ülkede, kontrol edilen yabancı kurum kazancı tespit edilirken "aşırı kâr yaklaşımı"nın benimsenmesi önerilmiştir. Buna göre, gayrimaddi haklara ilişkin olarak normal getiri hesaplandıktan sonra normal getiriyi aşan kısım "kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYKK)" olarak kabul edilecektir[144].

KEYKK mevzuatı bulunmayan ülkelerde ise gelirin vergilendirilmesi, düşük vergi oranlı ülkelerdeki bağlı şirketleri aracılığıyla ertelenebilir. KEYKK mevzuatı bulunmayan birçok ülke bu tür bir yapıya karşı halen savunmasız kalmaktadır.

2.1.2 Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemeleri

Bir vergi planlama aracı olan hibrit (karma) uyumsuzluklar, vergi arbitrajı oluşturmakta oldukça önemli rol oynamaktadır. "Vergi arbitrajı", düşük vergi oranlı ya da başka avantajlara sahip ülkelere kâr ve satış hasılatının transfer edilmesi

[143] **PENG, Wei,** "Multinational Tax Base Erosion Problem of the Digital Economy", *Modern Economy,* 7, 2016, 345-352, s.348.

[144] **TAŞDÖKEN, Serdar,** "Mobil Uygulama Satışlarının Vergilendirilmesi: BEPS Eylem Planı Çerçevesinde Bir Değerlendirme", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 326, Kasım 2015, 44-53, s.50.

yoluyla kârın maksimize edilmesi olarak tanımlanabilir[145].

Teknolojinin gelişimi ve küreselleşme ile daha da yaygın hale gelen hibrit uyumsuzluklar çifte vergilendir(me)me neticeleri doğurmaktadır. Meşhur bir zararlı vergi uygulaması örneği olan "Çifte İrlandalı Hollanda Sandviçi (Double Irish with Dutch Sandwich)" yöntemi de ÇUİ'nin kaynak ülkedeki bağlı kuruluşun vergilendirilebilir statüsüne ilişkin hibrit uyumsuzluğa dayanmaktadır[146]. Örneğin, Google şirketi, tanınmış bir vergi cenneti olan Bermuda'daki bağlı şirketine düşük bir lisans ücreti karşılığında sınai mülkiyet hakkı vermektedir. Yüzde 12,5 gibi oldukça düşük kurumlar vergisi oranına sahip İrlanda'daki merkez ve Hollanda'daki bağlı şirket arasındaki karşılıklı kâr aktarımı aracılığıyla Bermuda'ya aktarılan gelirler, burada sıfır vergilendirmeye tabi olmaktadır[147]. Dünyanın dev şirketlerinin başvurduğu bu stratejide, kârları düşük vergili ülkelere kaydırmak için grup şirketleri arasında düzenlenen sözleşmelerden yararlanılmaktadır.

Hibrit uyumsuzluk, finansal araçların farklı sınıflandırılması sonucu ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda, bir ÇVÖA'nın taraf ülkeleri arasında OECD Model Vergi Anlaşmasının 10 uncu maddesi nezdinde elde edilen gelirin temettü olarak mı; 11 inci maddesi nezdinde faiz olarak mı nitelendirileceği sorunu yaşanır[148]. Örneğin, ÇUİ'ye ait bir finansal araç, kaynak ülkede borçlanma (faiz gideri) olarak nitelendirilirken; ikamet ülkede şirket haklarından elde edilen kâr payı (temettü

---

[145] **KUZNIACKI, Blazej, TURINA, Alessandro, DUBUT, Thomas, MAZZ, Addy, QUIÑONES, Natalia, SCHOUERI, Luis Eduardo, WEST, Craig, PISTONE, Pasquale, ZIMMER, Frederik,** "Preventing Tax Arbitrage via Hybrid Mismatches: BEPS Action 2 and Developing Countries", *WU International Taxation Research Paper Series,* No. 2017-03, 2017, s.3.

[146] **PINETZ, SCHAFFER,** s.27.

[147] **SALA, Michael V.,** "Breaking Down BEPS: Strategies, Reforms, and Planning Responses", *Connecticut Law Review,* Volume: 47, No: 2, December 2014, 573-605, s.586-587.

[148] **FERHATOĞLU, Emrah,** "BEPS Projesinin Vergi Anlaşmaları Hukukunda Hibrit Finansal Araç Sorununa Etkisi", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 17-30, s.29.

geliri) olarak ele alınabilir. Böylece, faiz giderleri kaynak ülkede indirime konu olabilmekte iken; ikamet ülkede elde edilen temettü gelirleri vergiden istisna olabilmektedir[149]. Buna "indirim ve dahil edilmeme (deduction and no inclusion, D/NI)" yöntemi adı verilir.

Bir diğer hibrit uyumsuzluk türü ise kuruluşun sınıflandırılmasına ilişkindir. Örneğin, ÇUİ grubuna ait bir kuruluş bir ülke tarafından ayrı bir tüzel kişilik olarak ele alınırken; diğer ülkede iştirak olarak değerlendirilebilir. Hibrit kuruluşun varlığı durumunda, bir gider iki defa faiz indirimine uğrayabilir ve böylece vergi matrahı azaltılabilir. Bu, "çifte indirim (double deduction, DD)" yöntemi olarak ifade edilir.

İthal olunan uyumsuzluk düzenlemesinde ise bir işlem, işlemi vergisel açıdan farklı tanımlayan üçüncü bir ülkede yerleşik bir kuruluş dahil edilerek yapılmaktadır. Bu ise "dolaylı indirim ve dahil edilmeme (indirect deduction and no inclusion, indirect D/NI)" yöntemi olarak ifade edilir[150].

Bu tür uyumsuzluklara çözüm getirmek için BEPS Eylem Planında 2. Eylem, "hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin etkisiz hale getirilmesi" olarak belirlenmiş; buna ilişkin Nihai Rapor 2015 yılında yayınlanmıştır.

Raporda[151], söz konusu üç yöntem sonucu oluşan uyumsuzluklara karşı ülkelere iki temel kural tavsiye edilmektedir:

• Birincil kural: Önerilen ilk kural, ödeyen nezdinde indirilebilir veya vergilendirilmemiş olan gelirin istisna edilmesi veya tanınmamasına yönelik kuraldır.

---

[149] **ÇAKIR, Muharrem**, *Uluslararası Vergi Planlaması ve Türkiye Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Şubat 2016, s.70.

[150] **KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan,** "Uluslararası Vergilendirmede Hibrit Uyumsuzlukları Etkisizleştirme Çabaları", *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 416, Nisan 2016, 232-238, s.235.

[151] **OECD**, "Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, Action 2 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

• İkincil kural (Savunma kuralı): Birincil uygulandığı takdirde; karşı ülke, genellikle uyumsuzluğun niteliğine bağlı olarak, vergiden indirilebilir ödemenin, gelir içerisine dâhil edilmesini veya yinelenen indirimi reddetmesini öngören bir "savunma kuralı" uygulayabilir.

Rapora göre, hibrit uyumsuzluklar ayrıca hibrit transferler (bir ülkede bir varlığın el değiştirmesinin mülkiyet değişikliği olarak değerlendirilmesi; ancak başka bir ülkede bunun uygulanmamasıdır), çifte ikametli kuruluşlar (vergisel sebepler nedeniyle iki farklı ülkede birden ikamet eden kuruluşlarla ilgilidir) ve ters hibritler şeklinde de kendini gösterebilir.

Bu tür uyumsuzluk düzenlemelerini incelemeyi sürdüren OECD, 2017 yılının Temmuz ayında Kapsayıcı Çerçeve kapsamında bir rapor yayınlanmıştır[152]. Bu rapor, hibrit kurallarına paralel olarak "şube uyumsuzluk düzenlemeleri"ne karşı getirilecek kurallara ilişkin önerileri ortaya koymaktadır.

BEPS Eylem Planının 2. Eylemi, hibrit finansal araçlar ve kuruluşların etkilerini (çifte vergilendirilmeme, çifte aşındırma, uzun vadeli erteleme) ortadan kaldırmak amacıyla OECD Model Anlaşması ve ilgili maddeye ilişkin yorumda gerekli değişikliklerin yapılmasını ve ulusal mevzuatların da buna uygun hale getirilmesini öngörmektedir. Bu kapsamda, OECD Model Anlaşması hükümleri ile yasalarda meydana gelen muhtemel değişikliklerin etkileşimine özel olarak dikkat edilmesi gerekmektedir[153].

2. Eylemin getirdiği çözümler asgari standart değil, tavsiye niteliğindedir.

[152] **OECD**, "Neutralising the Effects of Branch Mismatch Arrangements, Action 2: Inclusive Framework on BEPS", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2017.

[153] **TURUNÇ,** s.5.

Bununla birlikte, ülkelerin uygulamalarının birbirleriyle uyumlu bir şekilde nasıl bir araya getireceği belirsizdir, çünkü ulusal mevzuat değişiklikleri ülkelerin seçimine bırakılmıştır. Kaldı ki bazı ülkeler, farklı hukuk gelenekleri kapsamında belirli finansal araçlara borç olarak bakmayı sürdürmek isterken; bazıları gelir olarak davranmaya devam edebilir. Benzer nedenlerden dolayı, bazı ülkeler kuruluşları ayrı olarak vergilendirilebilen varlıklar olarak görmeye devam ederken, diğerlerinin tek bir yapı olarak görmesi durumu söz konusu olabilir[154].

Raporda tavsiye edilen birincil ve savunma kuralları, "gelir getiren ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve değer yaratıldığı yerde vergilendirilmesi"nden ziyade "tüm gelirlerin bir yerde vergilendirilmesi (all income should be taxed somewhere)" yaklaşımına katkıda bulunacağından bahisle OECD'nin amacı olan uluslararası vergi sisteminin tutarlılığı açısından eleştirilebilir[155].

Hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri ile ilgili diğer bir sorun, hangi ülkenin vergi geliri kazandığını, hangilerinin kaybettiğini tam anlamıyla tespit etmenin zorluğudur. 2. Eyleme göre, bir ülke öncelikle uyumsuzluk düzenlemesini tanımlamalı, daha sonra agresif vergi planlaması amacıyla kullanıldığından emin olmalı ve son olarak OECD tarafından belirlenen kuralları doğru şekilde uygulamalıdır. Tüm bunlar başarılmış olsa bile, tavsiye eylemin koordine edilmesi ve uygulanması zor olacaktır[156]. Zira OECD de, hibrit organizasyonların, vergi idareleri tarafından kolaylıkla anlaşılamayacak nitelikte olması durumunda, uygulamanın çifte

[154] **AVI-YONAH, XU,** s.214-215.

[155] **KAHLENBERG, Christian, KOPEC, Agnieszka,** "Hybrid Mismatch Arrangements - A Myth or a Problem Still Exists?", *World Tax Journal,* Vol: 8, Iss: 1, 2016, 67-77, s.74.

[156] **HARRIS, Dean,** "International Tax Implications of the Organisation for Economic Co-operation and Development Proposal to Neutralize Hybrid Mismatch Arrangements", *Catholic University Law Review,* Vol: 65, Iss: 3, 2016, 635-664, s.655.

vergilendirmeye neden olma riski taşıdığını kabul etmiştir[157].

Söz konusu Eylem, karmaşık ve kapsamlı bir yasal çözüm paketi öngörmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerde gerekli yasal ve teknik uzmanlık eksikliği nedeniyle vergi kanunlarının uygulanmasında şeffaflığı ve vergi idarelerinde işlemlerin adilliğini etkileyerek, yolsuzluk ihtimalini dolaylı olarak artırabilir[158].

Bu Eylem, faiz ödemelerinin giderleştirilmesinin sınırlanması (Eylem 4), kontrol edilen yabancı kurum düzenlemelerinin güçlendirilmesi (Eylem 3) ve anlaşmaların suiistimalinin önlenmesine (Eylem 6) yönelik diğer eylem çalışmaları ile koordinasyon halinde yürütülmesi halinde başarılı sonuçlar verebilecektir.

2.1.3 Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançları

Günümüzde ülkeler zararlı vergi rekabetinin vergi matrahını aşındırıcı etkilerinden korunmak adına çeşitli yollara başvurmakta olup bunlardan biri de vergi güvenlik önlemlerini devreye sokmaktır[159]. Vergi güvenlik önlemlerinden biri de kontrol edilen yabancı kurum kazancı hakkında kurallar getirmektir. İlk olarak 1960'lı yıllarda ABD'de uygulanmaya başlanan bu düzenlemeler daha sonraki yıllarda birçok ülkede yaygınlaşmıştır[160].

---

[157] **OECD**, "Neutralising the Effects of Branch Mismatch Arrangements, Action 2: Inclusive Framework on BEPS".

[158] **DUBUT, Thomas,** "Designing Anti-Base-Erosion Rules for Developing Countries: Challenges and Solutions", *Tax Design Issues Worldwide*, Editors: Geerten M. M. Michielse, Victor Thuronyi, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, 141-156, s.154.

[159] **ORTAÇ, Fevzi Rıfat, ERTÜRK ATABEY, Selin,** "Bir Vergi Güvenlik Önlemi Olarak Kontrol Edilen Kurum Kazancı ve Türkiye-Hollanda Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması Açısından Uygulamasının İncelenmesi", *International Journal of Social Inquiry / Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı:1, 2016, 63-77, s.65.

[160] **THE BEPS MONITORING GROUP,** "Comments on BEPS Action 3: Strengthening the Rules

Kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYKK) düzenlemeleri, bir ülkedeki mükelleflerin yurt dışında kontrollerinde bulundurdukları işletmelerden elde edilen kârın, dağıtılmamış olsa da ortakların yerleşik olduğu ülkede, sanki ortaklara dağıtılmış gibi vergilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır[161].

KEYKK düzenlemeleri, ülkede yerleşik işletmelerin, başka bir ülkede faaliyette bulunan kendisine kısmen veya tamamen bağlı ve ancak ayrı bir tüzel kişiliği olan işletmelerle ilgilidir[162]. Bu düzenlemeler, yurt dışındaki bağlı işletmeden elde edilen kârı, ülkeye geç getirerek vergisini ödemeyi ertelemek ya da ülkeye getirmeyerek vergisini ödemeden kaçınmak isteyen ana işletmenin bu işlemini engellemek ve kazancın ana işletmenin bulunduğu ülkeye gelmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla, KEYKK rejimi uygulamalarında bağlı işletmelerin dönem faaliyet kârlarını mutlaka ana işletmeye dağıtma ve bu kazançların ana işletmede vergilendirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır[163].

Bununla birlikte, hâlihazırda birtakım ülkelerde yürürlükte olan çeşitli KEYKK rejimleri genellikle, ana işletmenin yerleşik olduğu ülkede doğrudan çok bir miktar vergi geliri elde edilmesini sağlamamaktadır. Bunun nedeni, KEYKK kurallarının esas olarak caydırıcı bir etkiye sahip olmak üzere tasarlanmasıdır. Yani ülkelerin mevcut KEYKK kuralları, kârın ana işletmenin vergi matrahında kalmasını

---

on Controlled Foreign Corporations (CFCs)", May 2015.

[161] **GEDİK, Gülşen,** "Türk Vergi Hukukunda Kontrol Edilen Yabancı Kurumların Vergilendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi,* "Vergi Hukuku Özel Sayısı", Cilt: 17, Sayı: 3-4, 85-112, s.89-90.

[162] **ÖZ, Semih, GÖKER, Cenker**, "Kontrol Edilen Yabancı Kurum Düzenlemesinin Yurt Dışına Yapılan Ödemeler ve Vergilerin Yasallığı İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 293, Şubat 2013, 108-119, s.109.

[163] **KARATAŞ DURMUŞ, Neslihan,** "Ticaret Kanunu Kapsamındaki Şirket Toplulukları ve Bunların Vergi Hukuku Karşısındaki Durumları", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 2015, 71-84, s.79.

sağlayarak vergi gelirini korumayı amaçlamaktadır[164].

BEPS Eylem Planının 3. Eylemi, kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYKK) kurallarının standartlaştırılması ve güçlendirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi belirli bir çaba ve organizasyon gerektirmeyen, otomatik olarak kazanılan gelirler pasif gelir olarak adlandırılır. Eylem ile pasif geliri olan iştiraklere ait gelirlerin, belirli şartları taşıması dâhilinde yerleşik olunan ülkede vergilenmesi öngörülmektedir. Bu kurallar olmadan KEYK kazançları düşük vergili ya da vergi tatili olan ülkelere kaydırılmaya devam eder ve yerleşik olunan ülkede uzun dönemli vergi kaybına neden olur[165].

3. Eyleme ilişkin Nihai Rapora göre, etkin KEYKK kuralları altı yapıtaşından oluşmalıdır[166]:

(1) Kontrol edilen yabancı kurum tanımı: Kontrollü kurum kuralları bir ülkedeki ÇUİ'lerin yurt dışında kontrollerinde bulundurdukları işletmeler için uygulanır. Raporda, ÇUİ ortaklarının işletmeler üzerindeki kontrol yetkisinin düzeyini tespit etmek konusunda öneriler getirilmektedir.

(2) KEYKK istisnaları ve eşik değer gerekleri: Mevcut KEYKK kuralları çoğu zaman vergi oranı istisnaları, kaçınma önlemleri, eşik değerler gibi hükümlerin uygulanmasından sonra uygulama alanı bulur. Rapor, KEYKK kurallarının yalnızca,

---

[164] **SCHMIDT, Peter Koerver,** "Taxation of Controlled Foreign Companies in Context of the OECD/G20 Project on Base Erosion and Profit Shifting as well as the EU Proposal for the Anti-Tax Avoidance Directive: An Interim Nordic Assessment", *Nordic Tax Journal*, No:2, 2016, 87-112, s.88.

[165] **BJERKESTUEN, Hilde Mæhlum**, **WILLE, Hans Georg,** "Tax Holidays in a BEPS-Perspective: A Special Issue on the Base Erosion and Profit Sharing Initiative", *Intertax*, Volume 43, Issue 1, 2015, 106-120.

[166] **OECD**, "Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015, s.9-10.

yerleşik olunan ülkede uygulanan efektif vergi oranlarından çok daha düşük etkin vergi oranlarına tabi olan kontrollü yabancı şirketler için geçerli olmasını önermektedir. Bunun için efektif vergi oranı testi yapılması tavsiye edilmektedir.

(3) Kazancın tanımı: KEYKK kurallarının kontrol edilen yabancı kurum kazancı tanımını içermesi ve kuralların uygulanabilmesi için gelir kalemlerine göre kullanabilecek yaklaşımların bir listesinin ortaya konulması önerilmektedir.

(4) Kazancın hesaplanması: Ortaklara atfedilecek KEYK kazancının hesaplanmasında yerleşik ülkenin KEYKK kurallarının kullanılması tavsiye edilmektedir.

(5) Kazancın dağıtılması: Mümkün olduğunca, yerleşik ülkede dağıtılacak kazancın kontrol yetkisine bağlı olması yani dağıtılacak kazanç miktarının yurt dışındaki şirket üzerindeki sahipliğe veya etkili olmaya orantılı olarak hesaplanması gereklidir.

(6) Çifte vergilendirmenin önlenmesi: Etkin KEYKK kuralları tasarlamak için dikkate alınması gereken temel hususlardan biri, bu kuralların çifte vergilendirmeye yol açmamasını sağlamaktır. Bu nedenle, Rapor bu konuda ülkelere öneriler getirmektedir.

KEYKK düzenlemeleri, ana işletmenin başka bir ülkedeki ortaklıklarının kârlarının yerleşik olunan ülkede vergiye tabi olması söz konusu olduğu için, ÇVÖA'lar açısından oldukça önemli bir uygulamadır.

3. Eylem, asgari standartlar getirmemekte, yalnızca ülkelere bu konuda yerel mevzuatın hazırlanmasına ilişkin tavsiyeler sunmaktadır. OECD, KEYKK düzenlemelerine ilişkin Nihai Raporu 2015 yılında yayınladıktan sonra KEYKK mevzuatı ile ilgili henüz başka bir çalışma yayınlamamıştır. Ülkeler, vergi politikası

hedeflerini göz önüne alarak, getirilen en iyi uygulama örneklerini yeni bir rejim olarak uygulamak, var olan bir rejimi değiştirmek ya da uygulamamak konusunda özgürdür. Dolayısıyla, her ülkenin KEYKK üzerinde farklı yaklaşımlar geliştirmesi nedeniyle, düzenlemelerin standartlaşması pek olası görünmemektedir.

3. Eyleme paralel olarak bazı ülkeler ilk kez KEYKK rejimleri ile tanışacakken (Örneğin, Avusturya'da hâlihazırda bir KEYKK rejimi yoktur ancak Avrupa Komisyonunun ATAD I Direktifi kapsamında, iç düzenleme 2019 yılı itibariyle yürürlüğe girecektir[167].); bazıları da mevcut düzenlemelerinde önemli değişiklikler yapmaktadır.

Örneğin, Japonya 3. Eylem tavsiyeleri kapsamında 2017 yılında mevzuatında önemli değişiklikler yapmıştır. Yeni kurallara göre, bir "efektif vergi oranı testi" uygulanarak ekonomik faaliyetin tespit edilmesi şeklinde gelir temelli bir yaklaşım benimsenmektedir. Ayrıca, şirketin "kağıt üstünde şirket" ya da "cash box"[168] olup olmadığı veya bir "kara liste ülkesi"nde bulunup bulunmadığını dikkate almakta; KEYKK tanımını tadil etmekte ve vergi atfedilen pasif gelirin kapsamını genişletmektir[169].

---

[167] **EY,** "Austria's Ministry of Finance publishes draft CFC rules", Global Tax Alert, 4 May 2018, (http://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/alert--austrias-ministry-of-finance-publishes-draft-cfc-rules - Erişim: 18.05.2018).

[168] Bu şirket değerli varlık sahibi, düşük vergi oranlı ülkede yerleşik ÇUİ grubuna ait bir şirkettir. Şirketin çalışanları bile olmayabilir, ancak varlığın sahibi olduğu için, varlığın yarattığı kârları yasal olarak almaya hak kazanır ve böylece ÇUİ grubunun gelirinin bir kısmının çok düşük bir vergi oranıyla vergilendirilmesini sağlar.

[169] **PWC**, "BEPS Action Plan: Action 3 - Controlled Foreign Company (CFC) Regimes", (https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/tax-policy-administration/beps/controlled-foreign-companies-cfc-regimes.html - Erişim: 25.05.2018).

2.1.4 Faiz Giderleri ve Diğer Finansal Ödemeler

Ülke uygulamalarında genellikle, borçlanmaya ilişkin faiz ödemelerinin vergiden indirimine izin verilirken; sermayeye ilişkin temettü (kâr payı) gelirleri vergiden indirilemez. Bu nedenle çok uluslu işletmeler, işlemlerini öz sermayelerinden finanse etmek yerine; grup içi finansmanı veya dış borçlanma yoluyla borçlanmayı tercih ederler. Bu kapsamda ÇUİ'ler, yüksek vergi oranlarının uygulandığı ülkelerdeki bağlı ortaklıklarından veya üçüncü taraflardan daha çok; düşük vergi oranlarının uygulandığı ülkelerdeki bağlı ortaklıklarından veya üçüncü taraflardan daha az borçlanmaktadır. ÇUİ'ler, bu avantajdan daha çok faydalanmak amacıyla, özellikle yüksek vergi oranlı ülkelerdeki borç faiz ödemelerini vergi matrahından indirirken; kârlarını düşük vergi oranına sahip ülkelere kaydırarak vergiden kaçınırlar.

Faizlerin yanı sıra ekonomik olarak faizle eşdeğer ancak farklı bir hukuki forma sahip garanti işlemleri, türev işlemler ve bağlı sigorta şirketleri tarafından gerçekleştirilen işlemler gibi finansal araçlar da, faiz indirimine ilişkin sınırlamalardan kaçabilmek amacıyla ödemeleri gerçekleştirmede kullanılabilmektedir.

İşletmelerin faiz giderleri ve finansal ödemeler yoluyla sebep oldukları matrah aşındırma ve kâr kaydırma teknikleri şu şekilde sıralanabilir[170]:

• Yüksek vergili ülkelerde indirilebilen faiz gideri ve düşük vergili ülkelerde vergilendirilebilir faiz geliri elde etmek için grup içi borçlanma yapılması;

[170] **RUCHELMAN, Stanley C., SHAH, Sheryl,** "BEPS Action 4: Limiting Base Erosion via Interest and Other Financial Payments", *Journal of Taxation & Regulation of Financial Institutions*, Vol: 28, No: 4, March-April 2015, 15-27, s.16.

• İndirilebilir faiz giderine yol açan ancak buna karşılık gelen vergilendirilebilir gelir yaratmayan hibrit araçların geliştirilmesi;

• Aynı faiz gideri için birden fazla vergi indirimi talep etmek amacıyla hibrit kuruluşlar veya çifte ikametli kuruluşların kullanılması;

• Normal gelir olarak vergilendirilmeyen bir getiri yaratmak amacıyla yapılandırılmış varlıklara yatırım yapmak için borçlanma yapılması.

Böylelikle şirketler toplam kârlarını değiştirmeden toplam vergi yüklerini azaltabilmektedir. Ancak son yıllarda, birtakım ülkeler daha fazla gelir kaybı yaşamamak için maksimum borç miktarının belirlenmesi veya indirilebilecek maksimum faiz miktarının tespit edilmesi gibi sınırlamalar getirmiştir. Örneğin, ABD'de vergilendirilebilir gelirden indirilebilecek faiz tutarı için sabit oran %50 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, borç/öz sermaye oranının 1.5'i aşması ve faiz giderlerinin vergilendirilebilir gelirin %50'sini aşması durumunda aşan kısım için faiz indirimi yapılmaz[171].

Faiz indirimi konusunun ülkeden ülkeye farklılık göstermesi ve kimi zaman indirimlerin aşırıya kaçması nedeniyle OECD, BEPS Eylem Planının 4. Eyleminde faiz indirimleri ve diğer finansal ödemeler yoluyla matrah aşındırmasını sınırlamayı amaçlamıştır. Buna ilişkin Nihai Rapor 2015 yılında yayınlanmış ve 2016 yılında güncellenen Raporda, Eylem ile getirilen önlemler detaylandırılmıştır.

4. Eylemde faiz indirimlerinin sınırlaması konusunda bazı tedbirler geliştirmiş olup bunlar ülkelere tavsiye niteliğindedir. Bu Eylem; hibrit düzenlemelere ilişkin 2. Eylem, kontrol edilen yabancı kurum düzenlemelerine

[171] **OFFERMANNS, René, HUIBREGTSE, Steef, VERDONER, Louan, SOOD, Avisha,** "European Union - BEPS Action 4: Policy Considerations and Implementation Status", *European Taxation*, Volume 57, No 2/3, 2017, 47-68, s.53-60.

ilişkin 3. Eylem ve transfer fiyatlandırmasına ilişkin 9. Eylem ile birlikte değerlendirilmelidir.

OECD tarafından, faizin gider olarak indirilmesini sınırlandırılmak amacıyla iki yöntem geliştirilmiştir[172].

"Sabit oran kuralı (fixed ratio rule)", düşük riskli şirketler için kullanılır. Raporda, öncelikle tavsiye edilen tedbir, ÇUİ'lerin bu kurala uygun olarak indirim talep etmesidir. Bu kurala göre; ÇUİ'nin her bir şirketi toplam faiz giderlerinin, ikamet ülkesi tarafından "faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr (FAVÖK, EBITDA)"ın %10'u ila %30'u arasında belirlenecek bir oranı kadar kısmını vergi matrahından indirebilme hakkına sahip olacaktır. Böylece, bu oranın karşılığı miktarı aşan faiz ve diğer finansal ödemeleri vergi matrahından indirmesi mümkün olmayacaktır[173].

"Grup oranı kuralı (group ratio rule)"na göre ise bir ÇUİ grubunun şirketi, net faiz giderlerini, ait olduğu grubun dünya çapında sahip olduğu "net faiz giderleri/FAVÖK oranı"nın uygulanması neticesinde bulunan miktara kadar indirebilir. Grup için bulunan oran, ikamet ülkesi tarafından belirlenen sabit orandan yüksek ise; her bir grup şirketi, indirebileceği faiz ve diğer finansman giderlerini bu yüksek orana göre hesaplayabilecektir. Ancak, uygulanacak grup oranı, sabit oran için belirlenen %30'luk üst limiti aşamayacaktır.

Bir ülke, grup oranı kuralının ülkede uygulanmasını tercih etmeyebilir; ancak bu durumda sabit oran kuralı, hem yerli ve hem çok uluslu şirket gruplarına ayrım

---

[172] **OECD**, *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project 2015 Final Reports- Executive Summaries*, OECD Publishing, 2015, s.15-16.

[173] **KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan,** "Faiz ve Diğer Finansman Ödemeleri İndirimlerinin Kısıtlanmasında Yeni Uluslararası Ölçüler", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 330, Mart 2016, 7-11, s.8.

yapılmadan uygulanmalıdır. Üçüncü alternatif ise "karma uygulama"dır. Böylece düşük riskli şirketler sabit orana başvururken, yüksek riske sahip şirketler grup oranını kullanarak daha fazla indirim talep edebilir[174].

Bu tedbirler bankalar, sigorta şirketleri, fonlar ve petrol, gaz, altyapı gibi bazı spesifik sektörlerdeki şirketler için özel kurallarla desteklenebilir[175].

Ülkeler, hem aşırı indirilen ödemeleri dikkatle takip etmeli hem rekabeti göz önünde bulundurmalı hem de faiz ödemelerinin sınırlandırılması kurallarının çifte vergilendirmeye yol açmamasını temin etmelidir. Bu açıdan ülkeler, 4. Eylemin bir asgari standart getirmemesi nedeniyle uygulamada zorluklar yaşayabilecektir. Örneğin, AB'nin yeni Direktifinde (ATAD I) 4. Eylem tavsiyelerine paralel düzenlemeler yapılmış görünse de alınan OECD'nin önlemleri ile arasında uyumsuzluklar ve bunların muhtemel yan etkileri bulunmaktadır[176].

2.1.5 Zararlı Vergi Uygulamaları

Kimi ülkeler gelişmiş altyapıya ve teknolojiye, kimileri stratejik ticaret rotalarına, kimileri üretken nüfuslara, kimileri de doğal kaynaklara sahipken; kimi ülkeler ise yatırımı cezbetmek için gerekli bu niteliklere sahip değildir. Bu konumda olan bir ülke, çeşitli vergisel avantajlar yaratarak yabancı yatırımı çekmeye

[174] **KAYA, Mustafa Göktuğ, AKÇAY, Ersin,** "Digital Ekonominin Yarattığı Vergisel Komplikasyonların (İşyeri Oluşması, Gelirin Elde Edildiği Yer, Gelirin Türü vb.) Değerlendirilip Zararlı Vergi Uygulamalarının Önlenmesi", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Ocak-Şubat 2017, 57-65, s.63.

[175] **OECD,** "Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments Action 4 - 2016 Update", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2016, s.29-31.

[176] **OFFERMANNS, HUIBREGTSE, VERDONER, SOOD,** s.68.

çalışabilir[177]. Büyük ÇUİ'ler de vergi yüklerini azaltmak amacıyla bu ülkeler üzerinden işlemlerini yapmaya gönüllüdür. Ancak bu durumun zararlı vergi rekabeti yaratması kaçınılmazdır.

OECD, 1998 yılında yayınladığı "Zararlı Vergi Rekabeti Raporu: Yükselen Bir Sorun" adlı raporunda[178], zararlı vergi uygulamalarını, tercihli (ayrıcalıklı) vergi rejimleri ve vergi cennetleri olarak göstermiş ve o tarihten beri bu uygulamalar üzerine geniş kapsamlı çalışmalarını sürdürmüştür. Tercihli vergi rejimleri ve vergi cennetleri, ÇUİ'ler tarafından yüksek vergili ülkelerden düşük vergili ülkelere kârlarını kaydırmak için çokça kullanılan vergi planlama araçlarıdır.

BEPS Eylem Planının 5. Eyleminde, "şeffaflık ve özün önceliği dikkate alınarak daha etkin bir şekilde zararlı vergi uygulamalarına karşı mücadele" üzerinde durulmaktadır. 2015 yılında Nihai Raporu yayınlanan bu Eylem, dört asgari standarttan biri olarak gösterilmiştir, dolayısıyla ülkelerin Eyleme uyumu için "akran denetimi ve izleme mekanizması" çalıştırılacaktır.

5. Eylem kapsamında[179],

(i) vergi rekabetini bozacak şekilde vergisel kolaylık sağlayan zararlı vergi uygulamaları incelenmekte;

(ii) tercihli vergi rejimleri için "esaslı faaliyet şartı (substantial activity requirement)"nın yerine getirilmesi öngörülmekte;

(iii) görevi, ülkelerin tercihli vergi rejimlerini izlemek olan OECD'nin "Zararlı Vergi Uygulamaları Forumu (Forum on Harmful Tax Practices, FHTP)"

[177] **ERAY, ÇİÇEKDAĞI,** s.12.

[178] **OECD,** *Harmful Tax Competition – An Emerging Global Issue*, OECD Publishing, 1998.

[179] **OECD,** "Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

tarafından, ülkelerin tercihli rejimlere yönelik bağlayıcı özelgeleri hakkında zorunlu ve spontane bilgi değişiminin sağlanması istenmektedir.

i. Tercihli vergi rejimleri

Bazı ülkeler vergilendirme rejimleri ile klasik anlamda vergi cenneti tanımına girmemekle beraber, çok uluslu işletmeleri ülkelerine çekebilmek için belirli kurum ve faaliyet türlerine birtakım vergi teşvik ve avantajları sağlamaktadır[180]. Tercihli (ayrıcalıklı) vergi rejimleri olarak adlandırılan bu uygulamalardan biri de ülkenin, fikri mülkiyet hakkından kaynaklanan gelirlerin tamamen veya kısmen standart vergi kurallarından ayrı değerlendirmesi (finansal koruma, ring-fencing) olarak karşımıza çıkmaktadır[181].

"Patent box" olarak adlandırılan tercihli vergi rejimi türü, patent, tasarım, marka hakkı gibi fikri mülkiyet haklarının daha düşük oranlı kurumlar vergisine tabi tutulması esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla bu vergi rejimi aynı zamanda, yatırımcıların ülkedeki yenilikçi yatırımlarını artırmalarına ve ileri teknoloji kullanımı ile ülke kalkınmasına imkân tanıyan bir Ar-Ge teşvik sistemidir[182].

Hollanda, Belçika, Birleşik Krallık ve Çin gibi ülkelerdeki patent box rejimleri, kendisine vergi avantajı tanınan ÇUİ grubu şirketinin, geliştirilen patente ilişkin temel araştırma faaliyetiyle bağlantılı olması gerektiğini belirten hükümler

---

[180] **ÖZ, Semih,** *Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri,* Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005, s.124.

[181] **OECD,** *Consolidated Application Note, Guidance in Applying the 1998 Report to Preferential Tax Regimes*, OECD Publishing, 2004, s.20.

[182] **ORKUNOĞLU ŞAHİN, Işıl Fulya, YERELİ, Ahmet Burçin,** "Seçilmiş AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Patent Gelirlerine İlişkin Vergileme "Patent Box" Rejimi", *Sosyoekonomi,* 2016, Vol. 24(29), 183-203, s.184.

içermektedir[183]. Bununla birlikte, ülkelerin genellikle başvurduğu patent box uygulamalarında tercihli rejimden yararlanan vergi mükellefi şirketin, Ar-Ge faaliyetiyle ilgili süreçlere herhangi bir katkısı aranmamaktadır[184].

Patent box rejimi, bir yandan hem ülke hem de şirketin gelirlerinin artmasını ve kalkınmayı sağlamakta iken; diğer yandan, özellikle "Çifte İrlandalı Hollanda Sandviçi" gibi zararlı uygulamalarla lisans/patentin satıldığı ülke ile kârların elde edildiği ülkelerin farklılaşmasına ve kârın daha düşük oranlı vergili ülkelere kaydırılmasına neden olmaktadır[185].

Böylece, fikri mülkiyet tabanlı vergi kaçınmalarından kaynaklanan küresel vergi geliri kaybının artmasının yanı sıra ÇUİ'lerin yatırım kararlarını bu şekilde zararlı avantajlar sağlayan ülkelere göre vermesi nedeniyle ülkeler arasındaki mali dengesizliğin büyümesi söz konusu olmaktadır. Dahası, ÇUİ'ler fikri mülkiyeti vergi indirimi için kullanabilirken, bireyler ve küçük işletmeler bunu yapamadığı için yaratıcı mucit ve fikir sahiplerinin küçük işletmelerden ve serbest mesleklerden uzaklaşması ve genellikle emeği daha az verimli kullanan ÇUİ'lere kaymasına neden olması gibi başkaca sosyo-ekonomik sonuçlar da doğurmaktadır[186].

Ülkeler tarafından bu ayrıcalıklı rejim sağlanırken, işletmelerin vergilendirilmesindeki kurallara uyulmadığı ve zararlı vergi rekabetine olunduğu gerekçesiyle 2014 yılında OECD tarafından patent box rejimine son verilmesine

---

[183] **OECD,** "Update (as of 9 May 2018), Harmful Tax Practices - 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018, s.2.

[184] **ALSTADSÆTER, Annette, BARRIOS Salvador, NICODEME, Gaetan, SKONIECZNA, Agnieszka Maria, VEZZANI, Antonio,** "Patent Boxes Design, Patents Location, and Local R&D", *Economic Policy*, Volume 33, Issue 93, 2018, 131-177, s.144.

[185] Bkz.: "2.1.2. Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemeleri".

[186] **BLAIR-STANEK, Andrew,** "Intellectual Property Law Solutions to Tax Avoidance", *UCLA Law Review,* Volume 62, Issue 1, 2015, 2-73, s.8.

karar verilmiş bunun yerine "bağ (vergisel bağ, rabıta, nexus) yaklaşımı" getirilmiştir. Daha sonra bu yöntem geliştirilerek "modifiye bağ (önemli ekonomik varlık oluşturma ile ilgili yeni bağlantı, modified nexus) yaklaşımı" adını almıştır.

BEPS Eylem Planının 5. Eylem Nihai Raporunda da, gayrimaddi hakların vergilendirilmesinde "esaslı faaliyet şartı" yer almış ve bu şartın belirlenmesi için de birkaç alternatif üzerinde durulmuş ancak neticede "modifiye bağ yaklaşımı"nın benimsenmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre, gayrimaddi varlıklardan elde edilen gelirin, bunların geliştirilmesi için yapılan "nitelikli" harcamaların aynı kapsamdaki tüm harcamalara oranı kadar olan kısmı, vergisel ayrıcalıktan yararlanmalıdır. Bu miktar aşılmıyor ise esaslı faaliyet şartı yerine getirilmiş sayılmaktadır[187]. Modifiye bağ yaklaşımı, nitelikli harcama kalemlerini tek tek belirleyerek patentten kaynaklanan gelir ile patent için yapılan harcamalar arasında bir bağlantı kurma arayışı içerisindedir. Bu durum, mükelleflerin kayıt yükümlülüklerini ve vergi idarelerinin izleme yeteneğini artırıcı bir uygulama ortaya çıkarabilecektir[188].

Buna göre, ülkeler mevcut fikri mülkiyet rejimlerine ilişkin ulusal mevzuatlarını modifiye bağ yaklaşımı kapsamında değiştirmeye başlayacaktır. Bağ yaklaşımı, 30 Haziran 2021 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olup 30 Haziran 2016 tarihinden itibaren yeni şirketlerin patent box rejiminden faydalanmalarına izin verilmemekte, mevcut mükellefler için de beş yıllık bir geçiş dönemi öngörülmektedir. Bu kapsamda OECD tarafından Ekim 2017'de, ülkelerin, tercihli vergi rejiminin kaldırılmasına tepkilerini ve FHTP'nin izleme çalışmalarını konu alan 2017 yılı İlerleme Raporu yayınlanmıştır. Rapora göre ayrıcalıklı bölgelerin

[187] **KARA, Mustafa Cemil, KARAYILMAZLAR, Ekrem,** "Zararlı Vergi Rekabetini Önlemede Yeni Uluslararası Yaklaşım", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:328, Ocak 2016, 91-96, s.94.

[188] **KARA, KARAYILMAZLAR,** s.94.

zararlı vergi rekabeti yaratmaması için; (i) bölgenin sadece örneğin yerleşik olmayan işletmeler için sınırlandırılmamış olması, (ii) bölgede ekonomik faaliyet ve gerçekliğin olması (bağ yaklaşımı), (iii) bölgenin işleyişinin şeffaf olması ve (iv) avantaj sağlayan ülke tarafından gerekli bilgi değişiminin sağlanması şartlarının yerine getiriliyor olması gereklidir. Bu şartları taşımayan ayrıcalıklı bölgelerin dönüştürülmesi ya da kapatılması tavsiye edilmektedir[189]. Ayrıca, Aralık 2017'de Türkiye'nin de dahil olduğu 44 ülkenin özelgeleri konusunda bilgi değişimi yükümlülükleri kapsamında akran denetimi raporları yayınlanmış[190], Mayıs 2018'de ise 2017 İlerleme Raporuna ilişkin güncelleme yapılmıştır.

5. Eylem, transfer fiyatlandırmasına ilişkin 8, 9, 10. Eylemler ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, gayrimaddi hak sahibi şirketin, bağlı şirketin patenti geliştirmesi için sadece finansman sağlamadığını; ayrıca patent üzerinde Ar-Ge faaliyetleri için gereken harcamalar dâhil tüm karar alma ve tasarruf yetkilerine sahip olduğunu kanıtlaması gerekecektir[191].

5. Eylem, çeşitli nedenlerden dolayı eleştiri de almaktadır. Bu Eylem, ülkelere her ne kadar asgari standarda uyma koşulu getirse de ortak bir vergisel düzenleme ortaya konulmaması nedeniyle ülkelerin kendi ulusal düzenlemesini yapması ve zararlı vergi uygulamalarını takip etmesi beklenmektedir.

Aynı şekilde, FHTP'nin inceleme yaptığı tercihli rejimlerin modifiye bağ yaklaşımı ile uyumsuz olduğunu tespit etmesi durumda, ülkelere herhangi bir

---

[189] "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Zararlı Vergi Rekabeti mi Yaratıyor?", 31 Ekim 2017, (https://kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=838 - Erişim: 19.05.2018).

[190] **OECD,** "Harmful Tax Practices - Peer Review Reports on the Exchange of Information on Tax Rulings: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2017.

[191] **CHURTON, Sarah, LAMBERT Ellis, DENNIS, Ian,** "The Impact of BEPS on Intangible Assets", 8 March 2016.

yaptırım uygulanması söz konusu olmadığından ülkelerin gönüllü olarak düzenlemelerini değiştirmeleri zor ve yavaş olacaktır.

BEPS İzleme Grubu tarafından da 5. Eylemin hareket alanının çok kısıtlı olduğu vurgulanarak Kapsayıcı Çerçeve tarafından zararlı vergi uygulamaları konusunda daha fazla koordinasyon ve daha katı kurallar içeren çalışmalar geliştirmesi önerilmektedir[192].

ii. Vergi cennetleri

Vergi cennetleri diğer adıyla offshore ülkeleri; yabancı yatırımcılara hitap edecek şekilde çok düşük vergi oranlarına veya bazı vergisel avantajlara sahip olan ya da artan uluslararası rekabet şartlarında, işletmelere ve bireylere vergi kaçırma ve vergiden kaçınmak için çeşitli özel fırsatlar sunan yerler olarak tanımlanabilir[193]. Vergi cennetleri kimi zaman uluslararası çapta olumsuz neticelere sebep olan kara para aklama ve terörün finansmanı amacıyla dahi tercih edilebilmektedir.

OECD tarafından da vergi cenneti tanımı belirlenmeye çalışılırken sıfır/düşük vergilendirme faktörünün yanı sıra bazı ülkelerin vergi cenneti niteliğinde sayılması, vergisel işlemler konusunda ülkeler arası bilgi değişimi sağlamak yerine ülkeye yatırım getirenlere gizlilik teklif etmelerine bağlanmıştır[194].

Bu ülkelerin çoğu saf vergi cennetidir; genellikle küçük ada ülkeleri bu niteliktedir. Bununla birlikte İsviçre, İrlanda, Hollanda ve Lüksemburg gibi karma

---

[192] **THE BEPS MONITORING GROUP,** "Presentation to the Inclusive Framework of the OECD/G-20 BEPS Project", 22 June 2017.

[193] **ÖZTÜRK, Serdar, ÜLGER, Özlem,** "Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri: Vergi Cennetlerinin Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü", *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)*, Yıl: 3, Sayı: 9, Aralık 2016, 118-135, s.120.

[194] **WEICHENRIEDER, Alfons, XU, Fangying,** "Are Tax Havens Good? Implications of the Crackdown on Secrecy", *WU International Taxation Research Paper Series,* No. 2015-22, s.6.

vergi cenneti olarak adlandırılabilen ülkelerde ise önemli gerçek yatırımlarla kağıt üzerindeki yapay işlemler genellikle iç içe geçmiştir. Vergi cennetleri, ülkeye çekmiş oldukları yabancı sermaye ve yatırımlar sayesinde şirketlerden kayıt ve yıllık ücretler tahsis etmekte, kurumlar vergisinden sağlanacak gelirlere fazla ihtiyaç duymamaktadır[195]. Bu faaliyetler sıkı banka gizliliği hükümleri nedeniyle, genellikle bilgi değişimine tabi değildir.

Özellikle İsviçre, İkinci Dünya Savaşından önce ve sonra sağladığı çeşitli vergisel avantajlar ve yürüttüğü banka gizliliği uygulamaları nedeniyle vergi cennetlerinin büyükbabası olarak nitelendirilmektedir[196].

Dünyanın süper gücü ABD dahi, hem federal hem de tek tek eyaletler düzeyinde yerleşik olmayanlar için çeşitli gizlilik fırsatları ve vergi muafiyetleri sunmaktadır. Federal düzeydeki kolaylıkların çoğu, geçmişte ABD'nin ödemeler dengesi zorluklarına yardımcı olmak için getirilmişken; bazı eyaletlerde dibe doğru yarış nedeniyle gizli paravan şirket faaliyetlerine göz yumulmaktadır. Pek çok yerli firma, fikri mülkiyet varlıklarını ve faaliyetlerini Delaware veya Nevada gibi vergi avantajlı eyaletlere taşırken; ABD'li çok uluslu işletmeler de aynı şeyi İrlanda, Singapur, İsviçre ve Hollanda gibi düşük vergili ülkelerde ya da Bermuda, Cayman Adaları gibi vergi cenneti ülkelerde kontrol edilen yabancı iştirakler kurarak yapmaktadır[197]. Dolayısıyla ABD, yabancı vergi cennetlerine karşı kendini savunma

---

[195] **ÇAKIR, Muharrem,** "Çok Uluslu Şirketlerin Vergi Cennetlerine İlgisi ve Türkiye Uygulamalarının Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi "Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı",* Haziran 2017, 287-311, s.289.

[196] **TAX JUSTICE NETWORK,** *Narrative Report on Switzerland,* Financial Secrecy Index 2018, s.1.

[197] **MAINE, Jeffrey A., NGUYEN, Xuan-Thao,** *The Intellectual Property Holding Company: Tax Use and Abuse from Victoria's Secret to Apple,* Cambridge University Press, 2017, s.2-3.

konusunda öncülük etme çabasındayken; yasadışı mali akışların ülkeye çekilmesi ve vergi kaçakçılığını desteklemede kendi rolünü ciddi olarak ele almamıştır. Günümüzde küresel şeffaflık girişimleri de ABD'nin tutumunu endişe verici bulmaktadır. OECD'nin çok uluslu bilgi paylaşımı platformu Ortak Raporlama Standardına katılmayı kabul etmek yerine, kendi modeline bağlı kalmak isteyen ABD'nin FATCA uygulamasının teknik benzerliklere rağmen CRS ile örtüşmeyen yönleri bulunmaktadır[198].

Vergi cennetinin evrensel bir tanımı olmadığından, vergi cennetleri niteliğinde olan ülke sayısı, ülkeler ve uluslararası organizasyonların kendi tanımlamalarına göre yaptığı listelerde değişiklik göstermektedir[199]. Yapılan bu listeler de zamanla değişebilmektedir. Örneğin, işbirliği yapmalarına göre vergi cennetlerini beyaz, gri ve kara listelerde listeleyen OECD'nin kara listesinde mevcut durum itibariyle hiçbir vergi cenneti kalmamıştır[200]. Ancak diğer listeler dikkate alındığında, vergi cenneti niteliğinde faaliyet gösteren ülke sayısının 35 ile 82 arasında değiştiği görülmektedir[201].

Bilhassa 2008 mali krizi sonrası ülkelerin borç stok miktarı yükselirken; uluslararası şirketler varlık ve kazançlarını vergi cennetlerinde değerlendirmeyi tercih etmiştir. Vergi gelirlerinden mahrum kalan diğer ülkeler ise vergi cennetleri

---

198 **TAX JUSTICE NETWORK,** *Narrative Report on USA*, Financial Secrecy Index 2018, (https://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2018-results - Erişim: 15.05.2018).

199 **TOBIN, Gary, WALSH, Keith,** "What Makes a Country a Tax Haven? An Assessment of International Standarts Shows Why Ireland Is Not a Tax Haven", *The Economic and Social Review,* Vol. 44, No. 3, 401-424, s.403.

200 **TAX JUSTICE NETWORK,** "Empty OECD 'tax haven' blacklist undermines progress", June 2017, (https://www.taxjustice.net/2017/06/28/empty-oecd-tax-haven-blacklist-undermines-progress/ - Erişim: 22.05.2018).

201 **ALICI, Aşkın**, *Vergi Cennetleri Tarih mi Oluyor? BEPS Eylem Planının Rolü*, Araştırma Raporu, Sermaye Piyasası Kurulu, Aralık 2016, s.9.

nedeniyle uğradıkları vergi kayıplarını önlemek istemektedir[202].

Küresel servetin yüzde 8'inin vergi cennetlerinde saklandığı ve bunun dünya GSYH'sinin yüzde 10'una karşılık geldiği tahminleri, durumun çarpıcılığını ortaya koymaktadır[203].

Vergi Adalet Ağı tarafından yayınlanan "Finansal Gizlilik Endeksi (FSI)" 2018 verilerine göre[204] tüm dünyada yaklaşık 21 ila 32 trilyon Dolar arasında finansal varlık, ya oldukça düşük vergi ödenen ya da hiç vergi ödenmeyen gizlilik ülkesi (secrecy jurisdictions) olarak da adlandırılan vergi cennetlerinde tutulmaktadır. 2018 yılında gizlilik düzeyinin en yüksek olduğu ülkeler sırasıyla İsviçre, ABD ve Cayman Adaları olmuş, Türkiye 2015 yılında açıklanan verilerde 19. sırada yer alırken; 2018 yılında 30. sıraya yerleşmiştir.

Yine son çalışmalarda[205] ülkelerin vergi cenneti yatırımları incelenmiş; Birleşik Arap Emirlikleri GSYH'sinin yüzde 70'inden fazlasının vergi cennetlerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ülkeyi sırayla Venezuela, Suudi Arabistan, Rusya, Arjantin, Yunanistan, Tayvan, Portekiz, Türkiye (%18) ve Avrupa ülkeleri izlemektedir.

Vergi cennetleriyle savaşmak için birçok ülke, kontrol edilen yabancı kurum düzenlemeleri gibi yeni düzenlemeler getirmiş ya da transfer fiyatlandırması mevzuatlarını yeniden tanımlamak durumunda kalmıştır. Bununla birlikte, küresel

---

[202] **GRAVELLE, Jane G.**, *Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion,* CRS Report for Congress, Congressional Research Service, January 2015, s.5-6.

[203] **ZUCMAN, Gabriel,** *Vergi Cennetleri- Ulusların Gizli Zenginliği,* Çev. Yasemin Özden Charles, Yordam Kitap, İstanbul, 2015, s.8.

[204] **TAX JUSTICE NETWORK,** "Financial Secrecy Index", 30 January 2018, (http://www.financialsecrecyindex.com/ - Erişim: 15.05.2018).

[205] **ALSTADSÆTER, Annette, JOHANNESEN, Niels, ZUCMAN, Gabriel,** "Who Owns the Wealth in Tax Havens? Macro Evidence and Implications for Global Inequality", *NBER Working Paper Series,* No. 23805, September 2017, s.27.

boyutta vergi cennetleri ile mücadele konusunda atılan en önemli adım BEPS Eylem Planıyla gerçekleşmiştir. Eylem Planında yer alan muhtelif eylemlerin, küresel bir bilinç ile hayata geçirilmesi ile birlikte vergi cenneti ülkelerin yatırımcı çekme avantajını ellerinden alınması beklenmektedir[206].

OECD'nin BEPS Projesi ve Otomatik Bilgi Değişimi Sözleşmesi (CRS MCAA) rüzgarının etkisiyle, 2016 yılında İsviçre, Lüksemburg, Hong Kong, Jersey gibi vergi cenneti özelliği gösteren ülkeler, bankalarındaki yabancı mevduat miktarını karşılıklı olarak bilgilendirmeye açmaya başlamıştır. Böylece, örneğin Türkiye mukimlerinin İsviçre bankalarındaki 2000'li yılların başlarına kadar olan mevduat miktarlarına erişilebilir hale gelmiştir[207].

2.1.6 Uluslararası Vergi Anlaşmalarının Suiistimali

Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları (ÇVÖA'lar), çifte vergilendirmenin ortaya çıktığı durumları çözmek için tasarlanmıştır. ÇVÖA'lar, iki ülke arasında bir çatışma olmaması amacıyla gelir akışlarını yönetmekte; hangi ülkenin, aktif ve pasif gelir akışları üzerinden vergilendirme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir.

ÇVÖA'lar, OECD veya BM'nin model anlaşmalarına dayanır ve devletler arasında ikili olarak müzakere edilir. Hâlihazırda yürürlükte olan 3000 adetten fazla ÇVÖA olduğu tahmin edilmektedir[208].

ÇVÖA'lar model anlaşmalar esas alınarak hazırlandığı için ülkemizin taraf

---

[206] **KUDRLE, Robert T.,** "Tax Havens and Transparency Way of International Tax Legalization", *University of Pennsylvania Journal of International Law,* Vol. 37, Iss. 4, Art. 1, 2016, 1153-1182, s.1171.

[207] **ALSTADSÆTER, JOHANNESEN, ZUCMAN,** s.1-2.

[208] **OECD,** "Explanatory Statement to the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting", s.1.

olduğu vergi anlaşmalarının uygulanmasında, bu modellere ait "yorumlar (commentaries)" da dikkate alınmalıdır. Anlaşmanın her maddesi için, hükümleri açıklığa kavuşturmaya yönelik ayrıntılı bir yorum eklenmiştir[209]. Ayrıca model anlaşmaların yorumlarına, ülkeler tarafından getirilen görüş ve çekinceler eklenmiştir.

Bazı durumlarda iki ülke arasında yapılan vergilendirme anlaşmalarının kötüye kullanılması yönünde faaliyetler ortaya çıkabilmektedir. Bu faaliyetler genellikle; anlaşmaların öngördüğü sınırlamaları veya anlaşma hükümlerini kullanarak iç mevzuat hükümlerini dolanmaya çalışmak şeklinde gerçekleşmektedir. Anlaşmaların suiistimali; transfer fiyatlandırması, üçgen uygulamalar, gelir niteliğinin değiştirilmesi ve özellikle anlaşma alışverişi gibi çeşitli biçimlerde gerçekleştirilebilir[210].

"Anlaşma alışverişi (treaty shopping)", vergi anlaşmasına taraf olmayan üçüncü ülke mukimlerinin, söz konusu ikili anlaşmadan o ülkelerden birinde bulunan bir aracı vasıtasıyla veya bizzat kendi ikametini o ülkelerden birine taşıyarak faydalanması ve böylece üzerindeki vergi yükünü azaltması olarak tanımlanabilir. Burada üçüncü ülke mukimi, kaynak ülkesinde doğrudan yatırım yapmak yerine, kaynak ülke ile aralarında olan bir vergi anlaşmasının lehe hükümlerinden yararlanmak üzere aracı ülkede yapay bir şirket kurarak (posta kutusu şirket, letterbox, shell, conduit)[211] bir vergiden kaçınma stratejisi izlemektedir[212]. Özellikle

---

[209] **GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI,** *Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma, (OECD Model Anlaşması- Kısaltılmış Basım (OECD Model Tax Convention on Income and Capital-Condensed Version (as it reads on 15 July 2014)'den tercüme),* 2015, s.13-14.

[210] **ÖZGENÇ, A. Selçuk,** *Vergi Anlaşmalarının Kötüye Kullanılması: Anlaşma Alışverişi,* On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s.3.

[211] **KUMAR, Pritin, PALWE, Vishal, JHAVERI, Heta,** "Treaty Shopping and BEPS Action 6: An Indian Perspective", *International Tax Review,* Vol. 27, April 2016, 22-24, s.22.

kâr payı, faiz ve gayrimaddi hak ödemelerinin vergilendirilmesinde bu uygulamaya sık rastlanmaktadır[213].

Anlaşma alışverişi, BEPS Projesiyle giderilmeye çalışılan en büyük küresel endişe kaynaklarından biridir. BEPS Eylem Planının 6. Eylemi de, anlaşma alışverişi ve diğer yöntemler ile haksız koşullarda anlaşmadan kazanım elde edilmesini ve diğer potansiyel anlaşma suiistimali senaryolarını önlemek için model anlaşma kurallarının geliştirilmesini hedeflemektedir. 6. Eylem kapsamında OECD tarafından hazırlanan Nihai Rapor 2015 yılında kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Rapora göre[214], yeni veya revize edilecek ÇVÖA'larda; vergi kaçırma, vergiden kaçınma veya anlaşma alışverişi yoluyla vergilendirilmeme veya düşük vergilendirme yaratan fırsatları önlemek niyetiyle anlaşma imzalandığının açıkça belirtilmesi gereklidir.

İkinci olarak, anlaşmalarda esas alınmak üzere OECD Model Anlaşmasına, "suiistimalin önlenmesine yönelik özel nitelikli kural (menfaatlerin sınırlandırılması kuralı, Limitation on Benefits rule, LoB rule)" eklenmesi öngörülmektedir. Buna göre, ÇVÖA'da, sadece anlaşmadan faydalanmak amacıyla taraf ülkelerden birinde kurulmuş olan şirketlerin anlaşmadan faydalanmasının önüne geçmek amacıyla menfaatlerin sınırlandırılması ile ilgili kurallara yer vermelidir.

Eylem Planı ile getirilen kurallar çerçevesinde 2017 yılında güncellenen

---

[212] **YALTI, Billur**, "Vergi Anlaşmalarında Vergiden Kaçınmanın Önlenmesi: Anlaşma Alışverişi Örneğinde Türkiye Uygulaması", *Vergiden Kaçınmanın Önlenmesi: Ulusal ve Uluslararası Vergi Hukukunda Alınan Önlemler*, Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi - 2, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2014, 455-480, s.459-460.

[213] **BAUMGARTNER, Jorun,** *Treaty Shopping in International Investment Law*, Oxford University Press, Oxford, 2016, s.7-13.

[214] **OECD**, "Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances, Action 6 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

OECD Model Anlaşması ve Yorumlar[215] kapsamında 29 uncu maddeye LoB ile ilgili madde eklenmiş, maddeye ilişkin yorumda ise vergi mükellefinin "nitelikli kişi" olma kriterlerini yerine getirmedikçe anlaşma faydalarının reddedileceği belirtilmiştir. Bu kriterin karşılanması durumunda vergi mükellefinin ikamet ülkesi ile yeterli bağlantı faktörüne sahip olduğu ve böylece anlaşmanın sağladığı vergi kolaylıklarından yararlanabileceği kabul edilmiştir[216].

Menfaatlerin sınırlandırılması kuralı objektif unsurlara dayanan, ancak çok teknik ve detaylı bir kuraldır. Bu nedenle OECD bünyesinde "basitleştirilmiş menfaatlerin sınırlandırılması kuralı (simplified LoB rule)" da geliştirilmiştir.

Üçüncü olarak, yine OECD Model Anlaşmasına, özel nitelikli kural ile düzenlenmeyen durumlar için, işlemlerin esas amacını anlamaya yönelik "genel nitelikli kural (esas amaç testi kuralı, Principal Purpose Test rule, PPT rule)" eklenmesi öngörülmektedir. Genel nitelikli kuralla getirilen esas amaç testi, eylemin asıl amacı (failin zihni durumu) ile anlaşma menfaati arasındaki ilişkiye ağırlık veren bir kuraldır. Bu kural subjektif yönü nedeniyle eleştiri konusu olmuştur[217]. Çünkü PPT hükümlerinin başarısı, ülkenin yetkinliği ve kapasitesine, özellikle alışveriş anlaşması ile ilgili bilgi birikimine çok bağlıdır. Maalesef birçok gelişmekte olan ülke, PPT hükümlerini en iyi şekilde kullanmak için gerekli kapasiteye ve bilgi kaynaklarına sahip değildir. Gelişmekte olan ülkelere faydalı rehberlik ve referanslar sunmak için, OECD ve BM'nin yol göstermesi ve bu konudaki örnek olay ve yargı

---

[215] **OECD,** *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*, OECD Publishing, December 2017.

[216] **DE WOLF, Dirk,** "BEPS Case Study: Treaty Abuse", *International Tax Journal*, November-December 2017, 45-51, s.49.

[217] **LANG, Michael,** "BEPS Action 6: Introducing an Antiabuse Rule in Tax Treaties", *WU International Taxation Research Paper Series*, No. 2014 – 09, (Reprinted from Tax Notes Int'l p. 655-664), May 2014, s.658.

kararlarını düzenli olarak paylaşması önemli görülmektedir[218].

Bununla birlikte, 6. Eylemin PPT ile ilgili yorumlarında; ilgili tüm gerçekler ve koşulları göz önünde bulundurarak, anlaşma ile sağlanan faydayı elde etmenin o işlemin asıl amaçlarından biri olduğu sonucuna varılıyorsa PPT kuralının uygulanabileceği ifade edilmiştir[219]. Bu şarta literatürde "makullük testi (reasonableness test)" adı verilmektedir[220]. Böylece işlemin asıl amacının vergisel fayda elde etmek olduğuna dair sübjektif niyet tespit edilmeye çalışılırken bu niyet makullük testi ile objektifleştirilmiş olur.

6. Eyleme ilişkin 2015 yılında yayınlanan Nihai Raporda, "özel amaçlı kuruluş (special purpose entity, SPE)" konusunda OECD içerisindeki görüş farklılıkları henüz neticelenmediği için bu konuya ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte; ÇUİ'lerin, çoğunlukla, büyük miktarda sermaye işlemi içeren dev doğrudan yatırımları için vergisel avantajlar ve başkaca kolaylıklar sunan bu kuruluşlara başvurdukları bilinen bir gerçektir[221].

Özel amaçlı kuruluş; çalışanı az olan ya da hiç olmayan, kaynak ülkede küçük miktarda bir fiziki varlığı olan ya da hiç olmayan, kazançları ve yükümlülükleri diğer ülkelerdeki yatırımları temsil eden ve ana faaliyet alanı grup finansmanı veya holding faaliyetlerinden oluşan kuruluştur. Bu kuruluşlar genellikle vergi

---

[218] **KLINK, Helmar,** "Treaty benefits- Is the use of holding and finance companies 'inappropriate'?", *BEPS Is Broader Than Tax: Practical Business Implications of BEPS,* International Tax Review - Tax Reference Library, No.105, 2016, 4-7.

[219] **OECD**, "Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances, Action 6 - 2015 Final Report", s.58.

[220] **WEBER, Dennis,** "The Reasonableness Test of the Principal Purpose Test Rule in OECD BEPS Action 6 (Tax Treaty Abuse) versus the EU Principle of Legal Certainty and the EU Abuse of Law Case Law", *Erasmus Law Review,* Vol. 10, No. 1, 2017, 48-59, s.49-50.

[221] **OECD**, *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment-4th Edition (BMD4),* OECD Publishing, 2008, s.17.

cennetlerinde kurulur ve ikamet ülkede mümkün olmayan vergiden kaçınma stratejilerine imkan yaratırlar[222]. Bu bakımdan, özel amaçlı kuruluşlarda elde edilen fonların (non-collective investment vehicles funds, non-CIV funds) vergi anlaşmalarında nasıl değerlendirileceğine ilişkin olarak OECD'nin çalışmaları devam etmekte olup son yayınlanan tartışma dokümanında bu fonlar açısından esas amaç testi (PPT) uygulanması gerektiği belirtilmiştir[223].

6. Eylem, ülkelerin yerine getirmesi gereken bir asgari standart olup bazı ülkeler yeni imzaladıkları vergi anlaşmalarında bu Eylem kapsamında getirilen kuralları yansıtırken; bazıları ayrıca kendi iç hukuklarında anlaşmaların suiistimaline karşı kurallar getirmektedir.

Örneğin, Belçika ve Japonya'nın yeni revize ettikleri ÇVÖA'da işletmenin yönetim yeri hükmü değiştirilmiş; bunun yerine ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından yapılacak bir anlaşma ile tüzel kişilerin hangi durumlarda mukim sayılacağının belirlemesine karar verilmiştir. Ayrıca anlaşmaya, 6. Eylem kapsamında menfaatlerin sınırlandırılması (LoB) kuralı ve esas amaç testi (PPT) hükümleri getirilmiştir[224].

2.1.7 Daimi İşyeri Statüsü

Uluslararası vergi hukukunda daimi işyeri, bir ülkede faaliyet gösteren yabancı bir kuruluşun kazancının o ülke tarafından vergilendirilebilmesine ilişkin

---

[222] **SCHWARCZ, Steven L.,** "The Use and Abuse of Special-Purpose Entities in Public Finance", *Minnesota Law Review,* 97(2), 2012, 369-406, s.374-378.

[223] **OECD,** "OECD releases a BEPS consultation document on the treaty entitlement of non-CIV funds", 24 March 2016, (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-consultation-treaty-entitlement-non-civ-funds.htm - Erişim: 25.05.2018).

[224] **EY,** *The Latest on BEPS - 2016 Year-End Review (A review of OECD and country actions from July through December 2016),* 2017, s.9.

yetkisinin belirlenmesi açısından önemli bir kavramdır[225]. En genel ifade ile işyeri, bir "yer" olarak vergilendirmeye temel teşkil eden ve özellikle ticari kazançların elde edildikleri ülkenin vergilendirme yetkisi ile bağının kurulmasını sağlayan kavramdır[226].

Çok uluslu işletmelere vergi salınabilmesi için yetkili olabilecek dört alternatif yer gösterilebilir: (i) nihai şirket hissedarlarının ikamet yeri; (ii) nihai ana şirketin ikamet yeri (ikamet ülkesi); (iii) bağlı kuruluşlarının ve daimi işyerlerinin bulunduğu yer (kaynak ülkesi); (iv) müşterilerinin ikamet yerleri. Bu yerlerde gerçekleşen faaliyetlerin her biri kâr elde etme ve "değer yaratma" amacına ulaşılan yerlerdir. Bununla birlikte, mevcut uluslararası vergi sistemi, kârların vergilendirilmesinde, bu alternatiflerden üçüncüsü ve kısmen de ikincisi üzerine kurulmuştur[227]. Yani ticari faaliyetlerin vergilendirilmesinde vergilendirme yetkisi genel olarak, kısmen de olsa, ikamet ülkesine bırakılmaktadır. Vergilendirme yetkisinin kaynak ülkesi tarafından kullanılabilmesinin uluslararası vergi sisteminde ölçütü ise, bir ülkede daimi işyeri aracılığıyla faaliyette bulunup bulunulmadığıdır[228].

Sınır ötesi işletme faaliyetleri açısından daimi işyerinin iki fonksiyonu vardır: kaynak ülkede vergilendirme hakkının doğması ve ana şirket ile daimi işyeri arasında işletme kârlarının tahsisinin yapılması. Daimi işyeri konusunda analiz yaparken bu

[225] **ÖNER, Cihat,** *Vergi Hukukunda İşyeri*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2016, s.5.

[226] **ÖNER, Cihat,** "Dar Mükellefiyette Ticari Kazancın Türkiye'de Elde Edilmiş Sayılmadığı Haller Üzerine", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 63 (2), 2014, 365-395, s.373.

[227] **DEVEREUX, Michael P.**, **VELLA, John,** "Implications of Digitalization for International Corporate Tax Reform", *Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper Series*, WP 17/07, July 2017, s.11.

[228] **ALGANER, Yalçın, YILMAZ, Öznur,** "Daimi İşyeri ile Transfer Fiyatlandırması İlişkisine OECD Model Vergi Anlaşması ve BEPS Bağlamında Bir Bakış", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 38, Sayı: 2, Aralık 2016, 45-61, s.48.

iki fonksiyonun birlikte dikkate alınması gerekmektedir[229].

Ancak şirketler, çoğunlukla diğer ülkede yani kaynak ülkesinde bir işyeri veya bağımlı bir temsilci bulundurmaksızın ekonomik faaliyetlere giriştikleri için vergi sistemleri bu durumun karşısında verimsiz kalmaktadır.

Aslında 1990'lı yılların sonundan beri, elektronik ticaretin yaygınlaşmaya başlamasıyla Model Anlaşmalarda tanımlanan işyeri kavramının artık mevcut ihtiyaçlara cevap veremediği ve mevcut sistemde ülkelerin vergi kaybına uğramasının kaçınılmaz olduğu ileri sürülmeye başlamıştır. Diğer yandan küreselleşmenin de etkisiyle, sayıları giderek artan uluslararası ticaret ve yeni iş modelleri nedeniyle bu yönteme ÇUİ'ler tarafından daha çok başvurulur olmuştur.

Örneğin, dünyanın en büyük e-ticaret firması sayılan Amazon'un 2011 yılında İngiltere'deki 3,35 milyar Sterlin tutarındaki satışlarının 1,55 milyarlık kısmı, OECD Model Anlaşmasının 5 inci maddesi kapsamında İngiltere'de sabit bir yere sahip olmaması ve bağımlı bir temsilciye sahip olmamasından ötürü daimi işyeri oluşmadığı için vergilendirilememiştir. Yine Google'ın İngiltere'deki 2011 yılı cirosu 395 milyon Sterlin iken; yalnızca 6 milyonu vergi olarak İngiltere hazinesi kasasına girmiştir[230].

Dijital ekonomi konusunda değinildiği üzere, özellikle gayrimaddi haklardan doğan vergi kayıplarını önlemek amacıyla, İngiltere'de 2015 yılında yürürlüğe giren ve "Google vergisi" olarak bilinen "yönlendirilmiş kazançlar vergisi (diverted profits tax, DPT)" sayesinde, yapay yollarla ülkede bir işyeri oluşmasından kaçınmaya

---

[229] **WALTRICH, Andreas,** *Cross-Border Taxation of Permanent Establishments: An International Comparison (Series on International Taxation)*, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2016, s.229.

[230] "Corporation Tax: The 'Fair Share'", (http://www.sussexbusinessgroup.co.uk/2016/03/corporation-tax-the-fair-share/ - Erişim: 17.05.2018).

çalışan yerleşik olmayan yabancı yatırımcılar üzerine vergi salınması mümkün hale getirilmiştir[231].

Fakat tüm dünyada, kaynak ülkelerinin vergileme haklarını korumak adına daimi işyerinin tanımı, kapsamı, istisnalar ve işyerine atfedilen kazançların belirlenmesi hususlarının uluslararası işbirliği halinde yeniden gözden geçirilmesi önem arz etmektedir[232].

Bu nedenle, daimi işyeri statüsünden yapay yollarla kaçınmanın önlenmesi konusu BEPS Eylem Planının 7. Eyleminde işlenmiş; 2015'te yayınlanan Nihai Raporda OECD Model Anlaşması ve Yorumlarında çeşitli değişiklikler yapılması öngörülmüştür. Buna paralel şekilde, ülkelerden, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında ve iç mevzuatlarında ilgili düzenlemeleri yapmaları tavsiye edilmektedir.

Model Anlaşmanın 5 inci maddesinin birinci fıkrasına göre "daimi işyeri (permanent establishment, PE)", işletmenin ticari faaliyetinin tamamen veya temsilcisi (acente) aracılığıyla sürdürüldüğü bir sabit işyerini ifade eder.

Bu tanım bu nedenle, aşağıdaki koşulları kapsar[233]:

- "işe ilişkin bir yer"in varlığı (yani binalar gibi bir tesis veya belirli durumlarda, makineler ya da teçhizat);

- işe ilişkin bu yerin "sabit" olması (yerin süreklilik arz etmesi, buradaki

---

[231] **AKÇAOĞLU, Ertuğrul,** *BEPS Eylem 7: İşyeri Statüsünden Yapay Yollarla Kaçınmanın Önlenmesi,* Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi 5, Bilimsel Tebliğ, 27 Kasım 2015, s.15.

[232] **ORGAN, İbrahim, KARA, Mustafa Cemil,** "Daimi İşyeri Statüsünden Kaçınmayı Önlemede Yeni Uluslararası Yaklaşım", *Ankara SMMMO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(1), Şubat 2017, 1-12, s.3.

[233] **GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI,** *Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma, (OECD Model Anlaşması- Kısaltılmış Basım (OECD Model Tax Convention on Income and Capital-Condensed Version (as it reads on 15 July 2014)'den tercüme),* s.85-86.

faaliyetlerin hazırlayıcı veya yardımcı nitelikte olmaması);

- işe ilişkin sabit yerin, teşebbüsün kendisi ya da teşebbüse bağımlı olan kişiler aracılığıyla yürütülmesi.

Model Anlaşmanın 5 inci maddesinin dördüncü fıkrası, birinci fıkrada belirlenen genel tanım açısından istisna muamelesi gören ve ilgili faaliyet, işe ilişkin sabit bir yer vasıtasıyla gerçekleştirilse dahi, bir işyeri teşkil etmeyen ticari faaliyetleri sayar. 7. Eylem ise bu fıkradaki daimi işyeri kavramının istisnalarını teşkil eden durumları açıklığa kavuşturmuştur. Buna göre, depolama, teşhir, teslim gibi amaçlarla kullanılan sabit bir işyeri ancak bu faaliyetlerin gerçekten hazırlayıcı veya yardımcı nitelikte olması halinde daimi işyeri sayılmayacak; aksi takdirde bir işletmenin esaslı bir bölümünü teşkil ediyorsa daimi işyeri sayılacaktır. Dolayısıyla, "parçalanmanın önlenmesi kuralı (anti-fragmentation rule)" getirilmiş olup ÇUİ'lerin ekonomik faaliyetlerini grup şirketleri arasında bölerek vergilemeden kaçınmaları önlenmiş olacaktır[234].

Model Anlaşmanın 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; inşaat şantiyesi, yapım veya montaj projesi gibi hallerde belirli bir sürenin geçmesi neticesinde işyerinin varlığı kabul edilmektedir. Ancak, uygulamada, bu tip inşaat işlerinin ilişkili şirketler arasında birden fazla parçaya ayrılarak ayrı ayrı sözleşmelere konu edilmesi suretiyle kötüye kullanıldığı görülmektedir. Bu sebeple 7. Eylemde, yeni veya revize edilecek ÇVÖA'lara, 6. Eylem ile getirilen "esas amaç testi (PPT)" kuralının eklenmesi tavsiye edilmektedir[235].

7. Eylem ile Model Anlaşmanın 5 inci maddesinin beşinci ve altıncı

[234] **OECD,** "Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015, s.39.

[235] **AKÇAOĞLU,** *BEPS Eylem 7: İşyeri Statüsünden Yapay Yollarla Kaçınmanın Önlenmesi,* s.7.

fıkralarında yapılan değişiklikler sonrası bağımlı temsilcilerden başka bir komisyon ilişkisinin veya benzeri bir stratejinin de işyeri tanımı kapsamında değerlendirilmesi mümkün hale gelmektedir. Normal durumda komisyoncu, kendi adına ve temsil ettiği teşebbüs hesabına faaliyet gösterir. Ancak bu durum kimi zaman yabancı teşebbüslerin bir işyeri oluşturmadan, diğer ülkede vergisini ödemeksizin önemli miktarlarda faaliyet yapmalarına ancak bunun vergisinden kaçınmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle, yapılan değişiklikle artık, komisyoncunun "teşebbüs adına ve hesabına" hareket ettiği tespit edilebiliyorsa, gerçekleştirdiği faaliyetler de işyeri kapsamında değerlendirilebilecektir. Bununla birlikte, somut olaya göre, komisyonculuk faaliyetini icra eden bir kişinin bağımsız bir temsilci olduğu sonucuna ulaşıldığı hallerde bir işyerinin varlığından bahsedilemeyecek ve dolayısıyla kaynak ülkesinde vergilendirme yapılamayacaktır. Komisyoncuya atfedilen sorumluluk ile 5 nci maddedeki işyeri tanımının kapsamı genişlediğinden ticari işlemlerin daimi işyeri olarak değerlendirilmesi daha kolay olacaktır.

Hukukta belirlilik ilkesi, kuralların önceden "belirli" olması demektir. Önceden belirlenmiş olan kuralların açık, net ve anlaşılır olması ve mümkün olduğunca yoruma imkan vermeyecek şekilde "kesinlik" içermesi gerekir. Belirlilik ve kesinlik ilkeleri vergileme açısından hukuki güvenliğin tesis edilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir[236].

Geçmişten günümüze ülkelerin özel hukuk kurallarında tanımı belirli olan komisyoncuya, söz konusu uluslararası vergi hukuku düzenlemesiyle farklı bir nitelik atfetme çalışması, doğası gereği bağımsız bir niteliği haiz komisyoncuya

[236] **AKTAN, Coşkun Can,** "Anayasal İktisat ve Vergilemede Hukuki Güvenlik İlkesi", *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi,* Cilt 9, Sayı 2, 2017, 101-116, s.103-105.

vergilemede belirlilik ve kesinlik ilkelerine aykırı olarak yapay bir sıfat kazandırma çabası olarak görülmektedir.

Daimi işyeri statüsünden yapay yollarla kaçınmayı önlemek hedefiyle 5 inci maddede getirilen düzenleme, kendi ticari faaliyetlerine bağımsız olarak devam etmekte olan bir acentenin, ne zaman o teşebbüs adına ve hesabına işlem yapmış sayılacağı belirsiz olduğu için, tüm komisyonculuk ilişkilerinin yapay bir biçimde vergi yükümlülüğünden kaçınmak için kurulduğu şüphesini doğuracak ve bu maddenin kapsamına girebileceği endişesi yaratacaktır[237].

Beşinci ve altıncı fıkralarda getirilen düzenlemedeki belirsizlikler, bir yandan vergi idarelerinin zararlı vergi planlamalarını tespit edebilmesini daha da zorlaştırırken; bir yandan da bu idarelerin vergiden kaçınmayı önlemek amacıyla sübjektif kurallar getirmesini teşvik ederek uygulamalar arasında yorum farklılıkları yaratıp sınır ötesi yatırımları engelleyebilir. Bu durum, BEPS Projesinin, günümüz küresel iş ortamına ayak uydurmak amacıyla uluslararası vergi anlaşmaları hukukunu modernize etme amacına ters düşmektedir.

OECD, Model Anlaşmanın 5 inci maddesi hakkında gelen eleştiriler üzerine uygulamada tereddüt yaratan hususları açıklığa kavuşturmak amacıyla "7. Eylem Kapsamında Kârların Daimi İşyerlerine Aktarılmasına İlişkin Ek Rehber"[238] yayınlanmıştır.

7. Eylemin, 8-10. Eylemler kapsamında yayınlanan Transfer Fiyatlandırması Rehberindeki özellikle gayrimaddi haklar ile ilgili düzenlemeler ile birlikte

[237] **EISENBEISS, Justus,** "BEPS Action 7: Evaluation of the Agency Permanent Establishment", *Intertax,* Volume 44, Issue 6/7, 2016, 481-502, s.492.

[238] **OECD,** "Additional Guidance on the Attribution of Profits to a Permanent Establishment under BEPS Action 7", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Hem Model Anlaşmadaki geleneksel işyeri tanımının hem de 7. Eylemde önerilen değişikliklerin, bağımsız varlık ilkesine yani ÇUİ grubuna ait her bir şirketin ayrı ayrı ele alınmasına dayandığı dikkati çekmektedir. Vergilendirilebilir varlık açısından grubun tamamını bir bütün olarak kabul etmedikçe işyeri tanımındaki değişikliklerin mevcut sorunlara tam anlamıyla çözüm getirmeyeceği açıktır.

OECD, Model Anlaşmada yer alan ve temelleri 19. yüzyılda şekillenen daimi işyeri hükmünü tamamen değiştirmek yerine; teknolojik gelişmeler ve ekonomik şartlar nedeniyle sadece aksayan yönlerini güncelleme eğilimindedir[239]. Kaldı ki 7. Eylem, Model Anlaşmanın 5 inci maddesinde işyeri tanımında değişiklikler geliştirmiş olsa da, değişiklikler esaslı yenilikler değildir[240]. Bunun nedeni, halen, vergiye tabi varlığın tanımının, kendisine atfedilen kârı ortaya çıkaran faaliyetle ilişkili olarak en az altı aylık bir süre boyunca fiziksel varlığı gerektiren eski tip daimi işyeri konseptini temel almasıdır[241]. Dikkat edileceği gibi "işe ilişkin bir yer"in varlığı konusunda herhangi bir değişiklik yapılmamış, işyeri kavramı dar anlamını korumuştur[242]. Dijital ekonominin gelişmesiyle artık her işletmenin başka ülkelerde kolaylıkla ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesi mümkünken; halen fiziki varlık şartının aranması, BEPS ile mücadelenin amacına hizmet etmediğinden sıklıkla eleştirilmektedir.

[239] **PLEIJSIER, Arthur**, "The Agency Permanent Establishment in BEPS Action 7: Treaty Abuse or Business Abuse?", *Intertax,* Vol. 43, Issue 2, 2015, 147-154, s.147.

[240] **EISENBEISS,** s.495.

[241] **OECD,** *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017,* s.122.

[242] **CATALDI,** s.149.

2.1.8 Transfer Fiyatlandırması

Transfer fiyatlandırması, farklı ülkelerde ikamet eden ilişkili şirketlerin kendi aralarında yapmış oldukları mal ve hizmet transferleri için belirledikleri fiyatlandırma olarak tanımlanmaktadır.

Bir ÇUİ, başka bir ülkedeki bağlı şirketiyle fiziki mal ya da gayrimaddi bir hak alım-satım işlemi gerçekleştirebilir. Aslında, ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde uygulanan fiyat, serbest piyasadaki bağımsız kişiler arasında belirlenen fiyatlara yani "emsallere uygun" ise herhangi bir sorun yoktur. Bununla birlikte, ilişkili kişiler arasındaki bağlılık ve kontrol ilişkisi, transfer fiyatının serbest piyasa koşulları altında belirlenmesini önleyebilir[243]. İlişkili şirketler, kendi aralarındaki transferlerinde uygulanan fiyatı, piyasadaki fiyattan fazla ya da az tutarda belirleyerek vergiden kaçınmaya eğilimlidirler. İşte bu durumda, "yapay transfer fiyatlandırması" ortaya çıkmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi ve küresel değer zincirlerinin büyümesi ile ÇUİ'lerin kendi grupları arasındaki özellikle gayrimaddi hak transferleri artış göstermiştir. Farklı ülkelerde bulunan şirketler arasında yapılan bu tür transferler, kârın yüksek vergi oranlı ülkelerden düşük vergi oranlı ülkelere geçmesini sağlamak amacıyla da yapılabilmektedir. Dolayısıyla, transfer fiyatlandırmasının bir agresif vergi planlaması aracı olarak yapay transfer fiyatlandırması şeklinde kullanılması ÇUİ'lerin kârlarını artırırken ülkelerin vergi gelirlerinde azalmaya neden olmaktadır[244].

---

[243] **YALTI, Billur,** "Transfer Fiyatlandırmasında Vergi Anlaşması Uygulaması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 222, Mart 2007, s.9-10.

[244] **ÇAKIR, Muharrem**, "Agresif Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Transfer Fiyatlandırması ve

Transfer fiyatlandırması, düşük vergi oranlı ülkelerin avantajlarından yararlanarak kurumlar vergisi matrahının azaltılması amacının yanı sıra düşük gösterilen alım-satım fiyatları üzerinden gümrük ve katma değer vergilerinin de azaltılması amacıyla da kullanılabilir. İhracatçıyı desteklemek amacıyla vergi iadesi veya vergi indirimi uygulanması durumunda ise şirketler transfer fiyatlarını yüksek göstererek daha fazla vergi iadesi alabilmekte ve vergi indiriminden yararlanabilmektedir[245].

ÇUİ'nin gelirinin az gösterilmesi amacıyla, transfer fiyatlarının gerçeğe aykırı büyüklüklerde gösterilerek, şirket bünyesinde kalması gereken bir kazancın şirketle ilişkili gerçek veya tüzel kişilere aktarılması "transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı" olarak ifade edilmektedir[246].

Dolayısıyla ilişkili kişilerle "emsallere uygunluk ilkesi"ne aykırı şekilde tespit edilen fiyat üzerinden mal veya hizmet alım-satımında bulunulması durumunda, elde edilen kazanç, transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılan örtülü kazanç olarak kabul edilecek ve bu kazanç, kurum kazancının tespitinde indirim olarak kabul edilmeyecektir[247].

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının, vergi hukukundaki karşılığı "peçeleme sözleşmesi"dir. Peçeleme (tax veiling); somut fiili olayın, doğması muhtemel vergi mükellefiyetinin önlenmesi veya bir vergi

---

Türkiye Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 328, Ocak 2016, 151-163, s.1-2.

[245] **ÇAKIR,** *Uluslararası Vergi Planlaması ve Türkiye Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi,* s.140.

[246] **BAŞOK, Cemal Baran**, "Vergi Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması, Kanuna Karşı Hile ve Peçeleme", *Vergide Gündem*, Mayıs 2015, 5-8, s.7.

[247] **KARA, Döndü, CAN, Ahmet Vecdi,** "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramının 6728 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", *İşletme Bilimi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2017, 13-33, s.17.

kolaylığından yararlanılması amacıyla, ekonomik özünden vazgeçilmeksizin soyut olay tanımına uygun olarak yani olduğundan farklı şekilde sergilenmesidir[248]. Bunu tespit etmek için de ilişkili tarafların imzaladıkları sözleşmeye ve uygulamalarına bakılması; ayrıca sözleşmede belirlenen fiyatın, emsallere uygunluk ilkesine göre piyasa fiyatı ile karşılaştırmasının yapılması gerekmektedir.

Transfer fiyatlandırmasının ÇUİ'ler tarafından agresif vergi planlaması aracı olarak çokça tercih edilmesi nedeniyle, vergi kaybına uğrayan ülkeler ulusal mevzuatlarında buna ilişkin özel düzenlemeler getirmiştir.

Diğer yandan, transfer fiyatlandırması yoluyla ÇUİ'lerin merkezlerinden, bağlı kuruluşlarına kâr kaydırma faaliyetleri uluslararası vergi hukuku kapsamında da önlenmeye çalışılmaktadır. OECD'nin "Çok Uluslu İşletmeler ve Vergi İdareleri için Transfer Fiyatlandırması Rehberi" yapay transfer fiyatlandırma şekillerini küresel boyutta ele alan ve bu kapsamda ülkelere birden fazla ülkede işlemi bulunan ÇUİ'lerin nasıl vergilendirileceğine dair yol gösteren bir rehberdir. Bu Rehberde emsallere uygunluk ilkesi esas alınmaktadır.

BEPS Eylem Planında ise "transfer fiyatlandırması sonuçlarının yaratılan değerle uyumunun sağlanması" amacıyla dört adet eylem (Eylem 8, 9, 10 ve 13) geliştirilmiştir. 2015 yılında, 8-10. Eylemler için tavsiye edilen tedbirler ortak nihai bir raporda toplanmış olup 13. Eylem için de ayrı bir nihai rapor yayınlanmıştır. Transfer fiyatlandırması ile ilgili yeni kuralları düzenleyen bu eylemler, Eylem Planının diğer eylemleri ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir.

Bu iki raporda yer alan tavsiye niteliğindeki uygulamaların OECD Transfer

[248] **AKKAYA, Mustafa,** *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*, Mali Akademi Yayınları, Ankara, 2016, s.95.

Fiyatlandırması Rehberine dâhil edilmesi konusunda karar alınmış ve bu kapsamda revize edilen rehberin son hali 2017 yılında yayınlanmıştır[249]. Bu Rehberin, BEPS Projesinin amacına uygun olarak OECD üyesi olmayan ülkeler tarafından da referans alınması önerilmektedir.

Yeni Transfer Fiyatlandırması Rehberinde, çok uluslu işletmelerin en önemli fonksiyonunun "değer yaratma (value creation)" olduğu ve en yüksek kazancın katma değeri yaratan şirketlere atfedilmesi gerektiği görüşü benimsenmiştir. Böylece ilişkili işlemlerin analizinde geleneksel fonksiyon, risk ve varlık analizlerini takiben grup şirketleri tarafından yaratılan "katma değer analizi"nin de yapılması tavsiye edilmiştir.

Söz konusu Rehberde, emsallere uygunluk ilkesi, transfer fiyatlandırması yöntemlerinin uygulama kapsamları ve maliyet katkı anlaşmaları gibi hususların da daha sade ve net şekilde açıklanmasına gayret edilmiştir.

"Emsallere uygunluk ilkesi", ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım-satımında uygulanan fiyat/bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat/bedele uygun olmasını ifade eder[250].

Emsallere uygunluğun tespitinde, yaratılan değer ile uyumlu olma ve transfer fiyatlandırması yöntemlerinin doğru ve etkin bir biçimde kullanılması amaçlanmaktadır. Transfer fiyatlandırması yöntemleri geleneksel yöntemler ve işleme dayalı kâr yöntemleri olarak ikiye ayrılmıştır.

• Geleneksel İşlem Yöntemleri: karşılaştırılabilir kontrol dışı fiyat yöntemi

[249] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, OECD Publishing, July 2017.

[250] 2007/12888 sayılı "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Karar", 26722 sayılı ve 6 Aralık 2007 tarihli Resmi Gazete.

(comparable uncontrolled price method, CUP); yeniden satış fiyatı yöntemi ve maliyet artı yöntemi,

• İşleme Dayalı Kâr Yöntemleri: işleme dayalı net kâr marjı yöntemi ve işleme dayalı kâr bölüşüm yöntemi.

İşletmeler, bağlı ortaklıklarla yaptıkları işlemlerde transfer fiyatlandırması yöntemlerinden işlemin niteliğine göre en uygun olanını seçerek, söz konusu yöntem doğrultusunda fiyat veya bedeli belirleyeceklerdir. Bu yöntemlerden hiçbiri emsallere uygunluk ilkesi çerçevesinde fiyat ya da bedel tespitine olanak vermiyorsa, işletmeler kendi belirleyecekleri bir yöntem ile fiyat/bedel tespiti yapabileceklerdir. Bununla birlikte, karşılaştırılabilir nitelikte kontrol dışı işlemlerin bulunması durumunda emsallere uygun fiyat/bedelin tespiti bakımından en dolaysız ve güvenilir biçimde uygulanan yöntem olan karşılaştırılabilir fiyat yöntemi diğer yöntemlere tercih edilir[251].

Emsallere uygunluk ilkesi teoride en uygun ilke olmakla beraber; bunun pratikte uygulaması, özellikle bilginin bulunmadığı bir ortamda oldukça zahmetlidir. Bu nedenle, Rehberin 13. Eylem kapsamındaki dokümantasyonla ilgili hükümleri, ÇUİ'lerin grup içi ve işletme dışı faaliyetlerine ilişkin bilginin vergi idarelerince nasıl toplanması gerektiği hakkında yol göstermektedir.

Rehberde "maliyet katkı anlaşmaları (cost contribution arrangements, CCAs)" örnekler yardımıyla detaylandırılmıştır. Maliyet katkı anlaşmaları; ÇUİ grubu şirketlerinin, gayrimaddi hakkın, maddi varlığın veya hizmetin alınması, geliştirilmesi, üretilmesi karşılığında üstlenilen masraf ve risklere, tarafların

[251] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, s.97-98.

gayrimaddi hak, maddi varlık veya hizmetten elde etmeyi planlandıkları faydalanma oranında katkı sağlanmasını konu eden grup içi yazılı anlaşmalardır[252]. Maliyet katkı anlaşmaları, özellikle tek bir firmanın gerçekleştiremeyeceği kadar büyük Ar-Ge çalışmalarının ortak maliyetlerine ayrı ayrı sözleşmeler kapsamında grubun birden fazla şirketi tarafından katlanılmasını hedefler. Dolayısıyla, faaliyetlere şirketler tarafından kısmen katkı sağlanması ve maliyetlerinin paylaşılması taraflar adına maliyet yükünü hafiflettiği için bu anlaşmalar ÇUİ'ler tarafından çokça tercih edilmektedir[253]. Rehberde ise bu anlaşmalar kapsamında yapılan grup içi işlemlerin emsallere uygunluk ilkesine uygunluğunu sağlamak amacıyla taraflarca verilen katkıların ölçülmesi ve katkı ile maliyetlerin paylaşımının vergisel açıdan değerlendirilmesi konusunda rehberlik edilmekte; ayrıca bu anlaşmaların dokümantasyonuna ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.

2.1.8.1 Gayrimaddi Varlık Transferleri

BEPS Eylem Planının 8. Eylemi gayrimaddi varlıkları ele almaktadır. Bu Eylemle amaç, bir ÇUİ grubu bünyesindeki işletmeler arasında sınai mülkiyet hakları gibi fikri mülkiyet haklarının (intellectual property, IP) transferi ve kullanılması hakkında kurallar geliştirerek vergi kaybının önlenmesidir.

Özel olarak geliştirilmiş bu gayrimaddi varlıkların şirketler arası kullanımının fiyatlandırılması, yaygın bir küresel üretim zinciri aracılığıyla geliştirildiği ve karşılaştırılabilir ürünler olmadığı için zordur[254].

---

[252] **JOINT COMMITTEE ON TAXATION,** s.26.

[253] **ÖZDEMİR, Cansu,** "BEPS Eylem Planı ve Maliyet Katkı Anlaşmaları", *Vergide Gündem,* "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı, Eylül 2016, 22-25, s.22-23.

[254] **FICHTNER, Jason J., MICHEL, Adam N.,** "The OECD's Conquest of the United States:

8. Eylem çerçevesinde önerilen yeni kurallar kapsamında, OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberinin gayrimaddi varlıkları ilgilendiren bölümü yeniden düzenlenmiştir[255]. Yeni Rehberde, gayrimaddi varlıkların tanımının daha geniş yapılması ve anlaşılır olması, gayrimaddi varlıkların grup içinde taşınması nedeniyle oluşan kârın değerin yaratıldığı yer ilkesine uygun olarak dağıtılması, değerlemesi zor gayrimaddi varlıklar için transfer fiyatlandırması kurallarının ve özel tedbirlerin geliştirilmesi gibi konulara değinilmiştir.

Maddi olmayan duran varlık, gayrimaddi hak ya da fikri mülkiyet hakkı; fiziksel ya da finansal bir varlık olmayan, ticari amaçlar için sahip olunan ya da kullanılan ve kullanımı ya da transferi bağımsız taraflar arasında gerçekleşen koşullarla aynı ölçüde fiyatlandırılan bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının bir alt grubu olan ve sanayideki buluş ve yenilikler kapsamında ortaya çıkan sınai mülkiyet hakları ise patentler, know-how ve ticari sırlar, ticaret unvanları ve işletme adları, ticari markalar, endüstriyel tasarım ve faydalı modeller, işletme lisansları, alan adları olarak sayılabilir[256].

Bununla beraber, Rehbere göre, grup şirketlerinin aralarında yarattığı sinerji gayrimaddi hak olarak kabul edilmemektedir. Sadece ÇUİ grubunun bir parçası olmak dolayısıyla elde edilen tesadüfi yararlar ile bilinçli uyumlu grup eylemlerinden kaynaklanan sinerjik faydalar arasında ayrım yapılmalıdır. Bundan böyle, grubun faaliyetlerinden kaynaklanan faydaların sinerjik faaliyete katkı veren şirketler yerine

---

Understanding the Costs and Consequences of the BEPS Project and Tax Harmonization", *Mercatus Center at George Mason University - Mercatus Research,* March 2016, s.28.

[255] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*.

[256] **KARAHAN, Sami, SULUK, Cahit, SARAÇ, Tahir, NAL, Temel,** *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları,* Seçkin Yayınları, Ankara, 2013, s.3.

tek bir şirkete (örneğin ana şirkete) tahsis edilmesi mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla, "grup sinerjileri" bakımından en önemli ekonomik faaliyetin tespiti için karşılaştırılabilirlik analizi yapılması gereklidir[257].

Rehbere göre, bir gayrimaddi varlığın hukuki olarak mülkiyetine sahip olunması (yasal sahiplik), bu gayrimaddi varlık dolayısıyla elde edilebilecek tüm kârı elde etme hakkına sahip olunması anlamına gelmez. Gayrimaddi varlığın geliştirilmesi, iyileştirilmesi, elde tutulması ve korunması ile ilgili tüm fonksiyonları üstlenen ya da kontrol eden, riskleri üstlenen ve bunlara ilişkin tüm varlıkları sağlayan tarafın da gayrimaddi varlıktan kaynaklanan kârın tamamını ya da bir kısmını elde etmesi gerekir (ekonomik sahiplik)[258]. Dolayısıyla, gayrimaddi hakların ilişkili kişiler arasında transferinden sonra kullandırılması sonucu uygulanacak emsal bedelin belirlenmesinde, söz konusu ilişkili kişiler arasında üstlenilen fonksiyonlar (fonksiyon analizi), katlanılan riskler (risk analizi) ve kullanılan varlıklar (varlık analizi) önem kazanmaktadır[259].

Gayrimaddi hakların transferi karşılığında yapılan ödeme (royalti) için taraflar arasında anlaşılan bedelin emsallere uygunluk ilkesine göre tespitinde genellikle karşılaştırılabilir fiyat yöntemi kullanılamamaktadır. Çünkü bu varlıkların genellikle piyasadaki ve uluslararası veri tabanlarında yer alan sözleşmelerdeki emsalleriyle güvenilir olarak karşılaştırılabilmesi çok nadiren mümkün olabilir.

Dolayısıyla Rehberde, bu tür durumlarda şirket değerleme yöntemlerinin

---

[257] **MONSENEGO, Jerome,** *Introduction to Transfer Pricing*, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, s.105-106.

[258] **PANKIV, Marta,** "Post-BEPS Application of the Arm's Length Principle to Intangibles Structures", *IBFD International Transfer Pricing Journal*, November-December 2016, 463-476, s.465-466.

[259] **BİÇER, ERGİNAY,** s.60.

tercih edilmesi gerektiği ancak dikkatli davranılması gerektiği vurgulanmış ve değerleme yöntemlerinden "indirgenmiş nakit akımı (net bugünkü değer)" yönteminin tercih edilmesi tavsiye edilmiş, bu yöntemin nasıl uygulanacağına dair açıklamalar getirilmiştir. Bu yöntemde gayrimaddi hakkın gelecekte yaratacağı getirilere ilişkin projeksiyon da değerlemeye katılmaktadır.

Ayrıca, Rehberde ilk kez "değerlemesi zor gayrimaddi hak (hard-to-value intangibles, HTVI)" kavramı gayrimaddi varlıklar konusunun içinde incelenmeye alınmıştır. Bu tür gayrimaddi haklar, karşılaştırılabilir yöntemin uygulanamadığı ve bunun yanında değerleme esnasında gelecek getirilere ilişkin projeksiyonların yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda karşımıza çıkmaktadır.

Şu özelliklerden bir ya da birkaçına sahip olan varlıklar "değerlemesi zor gayrimaddi varlık" kabul edilmektedir[260]: • Transferi sırasında henüz kısmen geliştirilmiş bir gayrimaddi hak olması; • Alım-satım işleminden birkaç yıl sonrasına kadar ticari olarak kullanılmasının öngörülmemesi; • Tam olarak değerlemesi zor gayrimaddi hak tanımına uymasa da, bu tanıma uyan başka bir gayrimaddi hakkın geliştirilme süreci ile bağlantılı olması; • İlişkili şirkete sabit bir ödeme karşılığında lisanslanması; • Gayrimaddi varlığın, belirli bir maliyet katkı anlaşması veya benzeri bir anlaşmaya bağlı olarak kullanılması veya geliştirilmesi.

Rehberde, değerlemesi zor gayrimaddi varlıkları içeren işlemlerle ilgili olan transfer fiyatlandırması düzenlemeleri detaylı olarak açıklanmıştır. Özetle, değerlemesi zor gayrimaddi varlıklar işlem öncesi (ex ante) ve işlem sonrası (ex post) olarak değerlendirilecek ve transfer fiyatlandırması analizleri işlem öncesi

[260] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, s.310.

projeksiyonları baz alınarak yapılacaktır. Ancak işlem öncesi ile işlem sonrası değerleri arasında %20'den fazla bir azalış ya da artış var ise şirket, işlem öncesi değerleri üzerinden yapılan transfer fiyatlandırması analizinde değişiklikler yapabilecektir[261].

2.1.8.2 Risk Transferi ve Sermaye Dağıtımı

9. Eylemin amacı, ÇUİ grubu üyeleri arasında hareket eden risk ve sermaye ile ilgili kuralları geliştirerek BEPS'i önlemektir. ÇUİ grubundaki şirketlerin gerçekte nasıl bir risk taşıdığının tespitinin temelinde; (i) riski hangi taraf veya tarafların kontrol ettiği ve (ii) hangi taraf veya tarafların, riski üstlenmek için gerekli finansal varlığa sahip olduğu soruları vardır[262]. Eyleme ilişkin Raporda[263], bir tarafın söz konusu riski kontrol etmediği ve riski üstlenebileceği bir finansal aracının bulunmadığı durumlarda, sözleşmede açık bir şekilde söz konusu tarafa risk tahsis edileceği belirtilmiş olsa dahi, tarafa yönelik risk tahsisi yapılamayacağı vurgulanmaktadır. Bu durumda risk, transfer fiyatlandırması amacıyla riski kontrol eden ve riskin üstlenilmesi için gerekli finansal varlığa sahip olan ÇUİ grubundaki kuruluşlar tarafından üstlenilmelidir. Eyleme göre, grup üyesi şirketlerin aralarında yapmış oldukları sözleşmeler kapsamında transfer edilen riskler ve dağıtılan kârların daha düşük vergi oranlı ülkelerdeki grup şirketlerinde toplanması fırsatını ortadan kaldırmak amacıyla "değerin yaratıldığı yer" esas alınmalıdır. Bu kapsamda, ÇUİ

[261] **YILDIRIM, İpek,** "BEPS (Base Erosion Profit Shifting) 8-10 Numaralı Eylem Planları", *Vergide Gündem*, Mart 2016, 13-16, s.15.

[262] **ANDRUS, Joe, OOSTERHUIS, Paul,** "Transfer Pricing After BEPS: Where Are We and Where Should We Be Going", *TAXES The Tax Magazine*, March 2017, 89-107, s.90.

[263] **OECD,** "Aligning Transfer Pricing Outcomes With Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015, s.31-34.

bünyesindeki bir şirketin, diğer grup şirketlerine kredi (fon) sağlaması durumunda işletmelerin elde edeceği kârın, emsallere uygunluğunun sağlanabilmesi için yeni kurallar öngörülmüştür. Buna göre, krediyi sağlayan şirket bu süreçte oluşacak olan riski kontrol ediyorsa; şirketin sağladığı krediden beklediği kazancı, üstlendiği riskle doğru orantılı olmalıdır. Ancak işletme, herhangi bir risk taşımıyor veya kontrol etmiyorsa; beklenen kazanç, bağımsız taraflara risksiz olarak sağladığı bir kredinin getireceği kazançtan fazla olmamalıdır[264]. Yeni OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi'nde de bu kapsamda değişiklikler yapılmıştır.

Bu Eylem, aynı zamanda faiz ve diğer finansal ödemelerin indirimleri ile ilgili 4. Eylem ile doğrudan bağlantılıdır.

2.1.8.3 Yüksek Riskli Diğer İşlemler

10. Eylem, aralarında ilişki olmayan kişiler arasında gerçekleşmeyen ya da çok istisnai olarak gerçekleşen yüksek riskli işlemlerin, vergi matrahını aşındırmak amacıyla ilişkili kişiler arasında gerçekleştirilmesi durumunu incelemektedir. Diğer yüksek risk taşıyan işlemlere ait transfer fiyatlandırması kuralları belirlenirken "değerin yaratıldığı yer"in dikkate alınması tavsiye edilmektedir.

10. Eylem ile yüksek riskli işlemler için küresel tedarik zincirindeki taraflar arasındaki emsal fiyatı belirlemede "kâr bölüşüm yöntemi"nin daha uygun olduğu değerlendirilmekte; bu yöntemin daha etkin ve uygulanabilir olması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, OECD, kâr bölüşüm yöntemlerine ilişkin bir rehber hazırlığını sürdürmektedir.

[264] **OECD,** "Aligning Transfer Pricing Outcomes With Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports", s.25-28.

"Düşük katma değerli grup içi hizmetler"; yönetim ücretleri ve ana şirket giderleri gibi çok uluslu şirketlerin bir veya birden fazla üyesinin diğer grup şirketleri ile gerçekleştirdiği destekleyici özellikte olan, ÇUİ'nin temel faaliyet konusu olmayan, emsalsiz ve benzersiz gayrimaddi varlıkların kullanımını gerektirmeyen ve bunların doğmasına yol açmayan, önemli bir riskin doğmasına neden olmayacak ve üstlenilen önemli bir riske etki etmeyecek nitelikteki hizmetler olarak tanımlanmıştır. Örneğin, Ar-Ge, üretim, alım-satım, pazarlama, dağıtım, finansal işlemler, sigorta gibi hizmetler bu basit hizmetlerden sayılmazken; muhasebe, denetim, insan kaynakları, hukuk hizmetleri gibi hizmetler düşük katma değerli sayılır. Kimi zaman aynı hizmet (örneğin, bilişim teknolojileri), ÇUİ grubunun ekonomik gerçeklerine ve koşullarına bağlı olarak destekleyici hizmet ya da işin gereği temel bir uygulama olabilir. Rehberde, bu hizmetler sayılarak düşük katma değerli grup içi hizmetlerin kapsamı belirlenmiş, söz konusu hizmetler için fayda testinin ne şekilde gerçekleştirileceği açıklanmış ve bu hizmetler nedeniyle ödenecek emsallere uygun bedelin nasıl tespit edileceği ortaya konmuştur[265].

Buna göre, "basitleştirilmiş fayda testi (simplified benefits test)" ile işlemin düşük değerli bir hizmet olup olmadığı belirlenebilecektir. Ancak düşük katma değerli grup içi hizmetler değerlendirilirken tek bir şirketin değil; grubun ana faaliyet konusu göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılacaktır[266].

Basitleştirilmiş fayda testi ile emsallere uygun kâr marjını belirlemek için, birebir yansıtılan masrafların dâhil edilmediği iki aşamalı bir maliyet havuzu

[265] **OECD,** "Aligning Transfer Pricing Outcomes With Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports", s.153-155.

[266] **ÇEÇEN, Aydanur,** "Eylem Planı 10 Çerçevesinde Düşük Katma Değerli Grup İçi Hizmetler", *Vergide Gündem "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı*, Eylül 2016, 26-30, s.27.

oluşturulmalı, işlemin yapısına uygun tutarlı bir dağıtım anahtarı kullanılmalı ve oluşan maliyetler ilişkili şirketlere faturalanırken fiyatlandırmada hizmet maliyetlerinin üzerine %5 kâr marjı eklenmelidir[267].

10. Eylem, transfer fiyatlandırması sözleşmelerine ilişkin özel veriler toplanmasını gerektirecektir. İş veya mesleki menfaatler, OECD Model Anlaşmasının ayrım yapılmaması ile ilgili 26 ncı maddesi ile ve vergi bilgi değişim anlaşmaları kapsamında korunacak ve bu da Eylemin küresel amacını zorlaştıracaktır. Gelişmekte olan ülkeler, söz konusu verileri ve hedeflenen bilgileri toplamak, bu verileri yorumlamak ve güvenli bir şekilde saklanacağından emin olmak için genellikle yeterli kaynağa sahip değildir[268].

2.1.8.4 Raporlama

Uygulamada ilişkili kişilerle alım-satım yapan mükelleflerin transfer fiyatlandırması raporları vermeleri ve mevzuatta belirtilen ihlal sınırını geçmediklerini beyan ve ispat etmeleri gerekmektedir[269]. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, yapay transfer fiyatlandırmasının neden olduğu matrah aşındırması ve kâr kaydırma faaliyetlerini önleme veya vergi kaçınma işlemini tespit ettiklerinde gerekeni yapma konusunda genelde zorluk çekmektedir. Kapasitesi zayıf olduğu için ÇUİ'lerin işlemleri hakkındaki bilgilere ulaşmakta güçlük yaşayan ülkelerde,

---

[267] **ORAL, Hayret,** "OECD BEPS 8-10 Eylem Planları Kapsamında Getirilen Düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatı ile Karşılaştırılması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 343, Nisan 2017, 166-174, s.172.

[268] **DOURADO, Ana Paula,** "International Standards, Base Erosion and Developing Countries", *Tax Design Issues Worldwide*, Editors: Geerten M. M. Michielse, Victor Thuronyi, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, 141-156, s.193.

[269] **SARIASLAN, Osman,** "Transfer Fiyatlandırması Tespiti Sürecinde "Gizli Emsal" Uygulaması ve Adil Yargılanma Hakkı", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,* Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, 301-331, s.315.

fonksiyon ve risk değerlendirmeleri yalnızca vergi mükelleflerinin verdikleri raporlar üzerinden yapılmaktadır.

BEPS Eylem Planının 13. Eylemi, ülkelerin vergi idarelerinin yeterli bilgiye ulaşması ve küresel vergilendirmede şeffaflığın artırılması amacıyla, ÇUİ'lere ana dosya, yerel dosya ve ülke bazlı raporlamadan oluşan üç katmanlı bir raporlama zorunluluğu getirmektedir[270].

Yeni Transfer Fiyatlandırması Rehberine göre[271], ÇUİ'lerin nihai ana şirketleri tarafından "ana dosya (master file)" hazırlanması gerekmektedir. Bu dosyada, ÇUİ grubunun küresel iş modeline ilişkin standart bilgilere yer verilmektedir. Bunlar; organizasyon yapısı, ticari faaliyetlerin tanımı, grubun sahip olduğu gayrimaddi varlıklar, grup içindeki finansal işlemler ve grubun finansal ve vergi durumuna ilişkin bilgilerdir.

"Yerel dosya (local file)" ise bir ÇUİ grubu üyesinin faaliyette bulunduğu ülkelere, bizzat o üye şirket tarafından sunulacak standart bilgilerin bulunduğu dosyadır. Bu dosyada sırasıyla; yerel şirket yapısı, kontrol edilen işlemler ve finansal bilgiler yer alır.

Ana dosya ve yerel dosya, hâlihazırda uluslararası şirketlerce hazırlanması gereken; ancak küresel çapta benimsenmiş standart bir uygulaması olmadığı için ülkeler arasında farklılık gösteren dokümantasyon yükümlülükleridir. BEPS Projesi öncesinde de mevcut olan bu raporlara rağmen; ÇUİ'lerin küresel faaliyetleri hakkında bilgi eksikliği, emsallere uygunluk ilkesinin etkili olarak

[270] **OECD,** "Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting, Action 13 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

[271] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, s.233-236.

uygulanamamasında önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda OECD, "Ülke bazlı raporlama (country-by-country reporting, CbCR)" kurallarını, ülkeler arasında, ÇUİ'lerin küresel faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi için bir mekanizma olarak önermiştir[272].

Dolayısıyla bu dokümantasyon şekli BEPS Projesinin getirmiş olduğu yeni bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülke bazlı raporlama özet olarak, ÇUİ'lerin faaliyet gösterdiği ülkeler bazında elde ettiği gelir, kâr, varlık, sermaye, çalışan sayısı, ödenen ve tahakkuk eden vergiler gibi bilgileri içeren şablon tabloların yıllık olarak ülkenin vergi idaresine bildirilmesidir.

Ülke bazlı rapor, ÇUİ grubunun faaliyet gösterdiği ülkeler arasında paylaşıma açık olduğundan, şirket tarafından beyan edilen finansal sonuçların şeffaflığı ve doğruluğu sağlanmaktadır. Ayrıca ülkeler, ÇUİ grubunun diğer ülkelerde ne kadar vergi geliri sağladığını görebilecektir. Bu raporu, ana dosya ve yerel dosyadan ayıran en önemli özellik, vergi idarelerinin bu raporu transfer fiyatlandırmasına ilişkin risk analizi aracı olarak kullanmalarının yanı sıra; diğer BEPS ile mücadele eylemleri açısından da bir risk analizi aracı olarak kullanmalarına olanak sağlamasıdır[273]. Ülkeler böylece, grup içi faiz, lisans ve hizmet ödemeleri gibi riskli işlemler hakkında daha fazla bilgiye sahip olabilecektir.

13. Eylem ile getirilen ve Transfer Fiyatlandırması Rehberinde detaylandırılan ülke bazlı raporlamanın, uygulamaya geçebilmesi için ülkeler

---

[272] **EYITAYO, Oladiwura Ayeyemi,** "Profit Shifting by Canadian Multinational Corporations: Prospects of Reversal Under Canada's Country-By-Country Reporting Rules", *Dalhousie Journal of Legal Studies,* Volume 26, 79-111, s.94.

[273] **GÜCÜYENER, Gökçe**, "BEPS Projesi Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması Dokümantasyonu ve Ülke Bazlı Raporlama", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 69-76, s.73.

öncelikle "Ülke Bazlı Raporların Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by County Reports, CbC MCAA)"na taraf olmalıdır.

Ülkeler ayrıca iç mevzuatlarında gerekli değişiklikleri yapmalı; işlem tutarları dikkate alınarak belgelendirme zorunluluğuna ilişkin bir eşiğin getirilmesi, belgelendirmenin güncellenme sıklığı, belgelendirmenin tamamlanma zamanı ve diline ilişkin düzenlemelere yer vermelidir.

Transfer fiyatlandırmada şeffaflık sağlama yolunda, yıllık olarak yapılacak ülke bazlı raporlama en önemli önlemdir. Ancak bunun etkisinin bazı sınırları olduğu düşünülmektedir. Örneğin, BEPS Projesinde gelişmiş ülkelerin ihtiyaçları daha çok dikkate alındığından, gelişmiş ülkelerdeki büyük ÇUİ'ler için yıllık konsolide grup gelirinin 750 milyon Avroluk işlem tutar eşiği makul iken; bu eşik, gelişmekte olan ülkeler için fazla yüksektir. Bu eşiğin, ÇUİ'lerin yüzde 85-90'ının zorunlu ülke bazlı raporlama yükümlüğünden muaf tutacağı[274] ve gelişmekte olan ülkeleri eşik değerinin altındaki ÇUİ'lerin işlemleri hakkında bilgi alma hakkından yoksun bırakacağı değerlendirilmektedir. Aslında, birçok büyük ÇUİ'nin yıllık konsolide grup geliri 750 milyon Avronun altındadır ve kimi büyük ÇUİ'ler de grup gelirlerini 750 milyon Avrodan daha düşük seviyede tutacak şekilde davranırlar. Bu nedenle, bu eşiğin aşağıya çekilmesi ya da tüm ÇUİ'lerin ülke bazlı raporlamaya tabi olmasında fayda görülmektedir.

[274] **PUN, Gregory,** "Base Erosion and Profit Shifting: How Corporations Use Transfer Pricing to Avoid Taxation", *Boston College International and Comparative Law Review,* Vol. 40, Iss. 2, Article 5, 2017, 287-314, s.298.

2.1.9 Diğer Eylemlerle Düzenlenen Hususlar

- **Eylem 11 - BEPS ile ilgili Verilerin Toplanması ve Analiz Edilerek Çözüm için Eylemler Geliştirilmesi**

11. Eylem, BEPS faaliyetlerinin ülkeler arasındaki yayılma etkilerini (spillover effects) de içeren ekonomik etki analizlerinin yapılmasını ve BEPS Eylem Planı eylemlerinin etkinliğinin ölçülmesini amaçlamaktadır. Bu konuda yetkili otorite olan OECD'nin "Vergi Politikaları Analizi ve Vergi İstatistikleri Çalışma Grubu (WP2)", üye devletlerden BEPS kapsamında bilgi ve analizleri periyodik olarak talep etmektedir. Ancak, ülkelerden edinilen verilerin birleştirilip bunların küresel ekonomideki etkilerini analiz etmek ve BEPS Eylem Planının etkinliğini tespit edebilmek oldukça zor görünen bir görevdir.

2015'te yayımlanan Nihai Raporda[275], BEPS'in varlığının ölçülmesi ve izlenmesi için beş kategori altında 6 adet gösterge belirlenmiştir. Söz konusu göstergeler, BEPS'in mevcut olduğuna ve zaman içinde arttığına dair güçlü sinyaller vermektedir:

[275] **OECD,** "Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015, s.46.

Tablo 2.1 BEPS göstergeleri

Kategori	**Gösterge**
A. Finansal ve gerçek ekonomik faaliyetler arasındaki uyumsuzluk:	(1) Doğrudan yabancı yatırımın (DYY), GSYH'ye göre yoğunluğu
B. Dünyanın en büyük ÇUİ'leri (örneğin en büyük 250 ÇUİ) bakımından kâr oranı farklılıkları:	(2) Farklı ülkelerdeki efektif vergi oranlarına göre kâr oranı farklılıkları
	(3) ÇUİ'lerin düşük vergi oranlı ülkelerdeki faaliyetleri ile dünya çapındaki faaliyetlerinden elde ettikleri kâr oranı arasındaki fark
C. ÇUİ'ler ve ÇUİ olmayan benzer işletmeler arasındaki efektif vergi oranı farklılıkları:	(4) ÇUİ bağlı şirketleri ile benzer niteliklere sahip ÇUİ olmayan işletmelerin efektif vergi oranları arasındaki fark
D. Gayrimaddi haklar yoluyla kâr aktarılması:	(5) Royalti gelirlerinin, Ar-Ge harcamalarına göre yoğunluğu
E. Faiz yoluyla kâr aktarılması:	(6) Yüksek vergi oranlı ülkelerde ÇUİ bağlı şirketlerinin faiz gideri/gelir (FAVÖK) oranı

11. Eylem Nihai Raporu, BEPS'in ölçülmesi ve izlenmesi konusunda derinlemesine bir araştırma yapmış ve BEPS'in analizini kolaylaştırmak için verileri toplamaya yönelik öneriler sunmuş olmasına rağmen, bazı zayıf yönlere sahiptir. Örneğin, bu rapor, BEPS analizinin herhangi tek bir göstergeye dayanmaması gerektiğini savunmakta ve BEPS'in kapsam ve ölçeğini belirlemek için göstergelerin bir bütün olarak incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, altı göstergeden her birinin her ülkede eşit ağırlığa sahip olması imkânsızdır. Dolayısıyla bu rapor, bu altı göstergenin ülkelere uygun ağırlıklarını belirlemek konusunda bilimsel ve güvenilir bir formül sunamaması yönünden eleştirilmektedir[276].

[276] **AVI-YONAH, XU,** s.228.

- **Eylem 12 - Vergi Mükelleflerinin Agresif Vergi Planlamalarını Beyan Etme Zorunluluğu Getirilmesi**

12. Eylem, BEPS'in ölçülebilmesi ve önceden risk değerlendirmesi yapılabilmesi için ÇUİ'lere agresif vergi planlamalarını işlemleri öncesinde beyan etme zorunluluğu getirmeyi hedeflemektedir[277].

Böylece, bildirimde bulunma zorunluluğu, vergi idaresi tarafından bilgiye ulaşmada ve analiz yapmada büyük fayda sağlayacaktır. Bununla beraber, Eylem ülkelere yalnızca en iyi uygulama örnekleri sunmaktadır. Ülkeler dilerse, 2015 yılında yayınlanan Rapor kapsamında geliştirilecek önerileri iç mevzuatlarına yansıtabilecektir[278].

Bu kapsamda, OECD tarafından Mart 2018'de "Ortak Raporlama Standardından (CRS) Kaçınma Faaliyetleri ve Gizli Offshore Yapılarını Zorunlu Beyan Kuralları" raporu yayınlanarak bu faaliyet ve organizasyonlarda "düzenleyici" veya "hizmet sağlayıcı" olarak bulunanlar zorunlu beyana tabi tutulmuştur. Burada ilk akla gelen soru olan vergi mükelleflerinin kasıtlı olarak raporlamadan kaçınmaya çalıştığı böyle durumlarda zorunlu ifşa yükümlülüklerini uygulamanın mantıklı olup olmadığıdır. OECD, vergi idarelerinin uyum çalışmalarından elde edilen kanıtlar kapsamında, raporlama yükümlülüklerini yerine getirme olasılığı bulunan bir dizi hizmet sağlayıcının mevcut olduğunu savunmaktadır[279].

---

[277] **OECD**, "Mandatory Disclosure Rules, Action 12 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

[278] **KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan,** "Bir Küresel Vergi Uyumu Projesi: BEPS", *Vergi Dünyası Dergisi,* Sayı: 414, Şubat 2016, 172-181, s.177.

[279] **OECD,** *Mandatory Disclosure Rules for Addressing CRS Avoidance Arrangements and Opaque Offshore Structures,* OECD Publishing, 2018.

- **Eylem 14 - Vergisel Uyuşmazlıkları Çözen Mekanizmaların Daha Etkin Hale Getirilmesi**

14. Eylem, kanunların farklı yorumlanmasından kaynaklanan çifte vergilendirmeleri önlemeye ilişkin olarak ülkelerin vergi anlaşmalarında yer alan "karşılıklı anlaşma usulü (KAU, mutual agreement procedure, MAP)" kapsamında asgari taahhütlerde bulunulmasını hedeflemektedir.

Karşılıklı anlaşma usulü, ÇVÖA'ya taraf devletlerin birinde mukim olan mükellefin, Akit Devletlerden herhangi birinde veya ikisinde kendilerine yönelik yapılan işlemlerin, bu Anlaşma hükümlerine uygun olmadığı veya olmayacağı sonucuna varması durumunda, Akit Devletlerin iç mevzuatlarında öngörülen müracaat usulleriyle bağlı kalmaksızın, mukim olunan Akit Devletlerin yetkili makamlarına götürmesiyle başlayan süreçtir. Anlaşma hükümlerine aykırı vergilendirildiği gerekçesiyle mükellef talebinin iletildiği devletin yetkili makamı, bu sorunu kendisinin çözememesi durumunda, konu diğer Devletin yetkili makamına götürülmekte ve diğer devletin yetkili makamları ile karşılıklı anlaşmaya varmak için duruma göre yazılı veya sözlü görüşmeler yapılmaktadır[280].

Bu eylem, BEPS Eylem Planının asgari standart içeren dört eyleminden biridir. Ayrıca Eylemin bir kısmında da isteğe bağlı uyumu gerektiren en iyi uygulamalar düzenlenmektedir. 14. Eylemde asgari standart içeren önlemler üç kategoriye ayrılmıştır[281]:

(1) KAU'nun tam olarak ve iyi niyetle uygulanmasını ve KAU sürecinin

[280] **GİB,** *Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarında Yer Alan "Karşılıklı Anlaşma Usulü"ne İlişkin Rehber,* 2009, s.3-4.

[281] **GOVIND, Sriram, TURCAN, Laura,** "Cross-Border Tax Dispute Resolution in the 21st Century: A Comparative Study of Existing Bilateral and Multilateral Remedies", *Derivatives & Financial Instruments,* Volume 19, No. 5, October 2017, s.3-4.

zamanında çözülmesini sağlamak için devletlerin taahhüdü;

(2) İdari süreçlerin, anlaşmayla ilgili ihtilafların önlenmesi ve zamanında çözülmesini teşvik etmesini sağlayacağına dair taahhüt;

(3) OECD Model Anlaşmanın 25 inci maddesindeki şartları sağlayan vergi mükelleflerinin KAU'ya başvurabilmesini sağlama taahhüdü.

Bu doğrultuda, 14. Eyleme ilişkin olarak 2015'te yayınlanan Nihai Rapor, şirketlerin iç mevzuatta mevcut olan çözüm yollarını takip etmelerinin yanı sıra karşılıklı anlaşma usulünü de dikkate almaları taahhüdünü yansıtır.

Bu Eylemle oluşturulmak istenen bir mekanizma da vergi anlaşmalarına, "zorunlu tahkim (mandatory binding arbitration)"in tercihe bağlı bir şekilde eklenmesidir[282]. Mükellef ile ülkenin vergi idaresinin arasındaki KAU'nun yetersiz kalması durumunda tahkimin devreye girmesi söz konusudur. Bu önlemler ile uyuşmazlıkların etkili ve zamanında çözümlenmesini sağlayarak, belirsizliği en aza indirgemek ve çifte vergilendirmeyi önlemek amaçlanmaktadır[283].

Rapor kapsamında ülkelerde uyuşmazlık çözümüne ilişkin sürecin gözlemlenmesi için bir "akran denetimi ve izleme" mekanizması kurulmuştur. Bu asgari standarda uygunluk konusunda ülkelerde akran denetimleri yapılmakta, bu ülkelerdeki iyi uygulama örnekleri incelenmekte ve ülkelere çeşitli tavsiyelerde bulunulmaktadır[284]. Sonraki aşama ise rapordaki tavsiyelere uyum sağlanıp sağlanamadığının izlenmesi olacaktır.

---

[282] **OECD**, "Making Dispute Resolution Mechanisms More Effective, Action 14 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

[283] **CHAISSE, Julien,** "Making Tax Dispute Resolution Mechanisms More Effective - The Base Erosion and Profit Shifting Project and Beyond", *Contemporary Asia Arbitration Journal,* Vol. 10-1, 2017, 1-50, s.6.

[284] **OECD,** "OECD releases first peer reviews on implementation of BEPS minimum standards on improving tax dispute resolution mechanisms", 26 September 2017.

- **Eylem 15 - Çok Taraflı Bir Enstrüman Geliştirilmesi**

Ülkeler arasındaki çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının, BEPS Eylem Planı kapsamında geliştirilecek tedbir ve kurallara uygun olarak tadil edilmesi veya bunlara yeni hükümler eklenmesi gerektiği açıktır. Ancak her ÇVÖA'nın tek tek değiştirilmesi pratik olmayacağı için, 15. Eylem ile söz konusu değişikliklerin tek birçok taraflı uluslararası anlaşma ile gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir[285].

15. Eylem Nihai Raporuna istinaden OECD tarafından hazırlanan Çok Taraflı Anlaşma (Konvansiyon, Multilateral Convention, MLI), 7 Haziran 2017 tarihinde OECD tarafından gerçekleştirilen bir imza töreninde 75'ten fazla ülke tarafından imzalanmış olup halen imzaya açık durumdadır[286].

Konvansiyondaki "Kapsanan Vergi Anlaşması (Covered Tax Agreement)" tanımı, OECD Model Anlaşması ile Birleşmiş Milletler Model Anlaşmasını kapsamaktadır. Konvansiyonun hazırlanma amacı, birden fazla taraf arasındaki vergi anlaşmalarını değiştirme işlevini yerine getirerek vergi anlaşmalarıyla ilişkili BEPS ile mücadele önlemlerini hızlı bir şekilde hayata geçirmektir. Konvansiyonun doğrudan mevcut ÇVÖA'ların yerini alması söz konusu değildir; ülkeler hangi anlaşmalarını Konvansiyon kapsamına almak istediğine dair bir liste oluşturmalı, Kapsanan Vergi Anlaşmasındaki hangi hükümlerin Konvansiyondaki yeni hükümler ile değiştirilmesini istediğini belirtmelidir. Konvansiyonda yer alan bir hükmün BEPS Eylem Planındaki asgari bir standardı yansıttığı durumlarda, kural olarak taraf

[285] **OECD,** "Developing a Multilateral Instrument to Modify Bilateral Tax Treaties, Action 15 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

[286] **OECD,** "Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS", (http://www.oecd.org/tax/treaties/multilateral-convention-to-implement-tax-treaty-related-measures-to-prevent-beps.htm - Erişim: 17.05.2018).

ülkeler o hükmü uygulamak zorundadır[287].

Konvansiyon, yedi bölüm ve 39 maddeden oluşmakta olup ÇVÖA'larda yer alan aşağıdaki eylemler ile ilgili düzenlemelere değişiklikler/ilave hükümler getirmektedir[288].

• 2. Eylem: hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin önlenmesi

• 6. Eylem: anlaşmaların kötüye kullanılmasının önlenmesi

• 7. Eylem: daimi işyeri statüsünden kaçınmanın önlenmesi

• 14. Eylem: vergisel uyuşmazlıkları çözen mekanizmaların etkin hale getirilmesi

Konvansiyon, 1 Temmuz 2018 tarihi itibariyle yürürlüğe girecektir. Uluslararası anlaşma niteliğini haiz olduğundan, Konvansiyonun ÇVÖA tarafı iki ülkede de yürürlüğe girmesi için, imzayı takiben iç mevzuattaki onay süreçlerinin tamamlaması ve bu durumun Konvansiyon kapsamına girmesi istenen ÇVÖA'lar listesi ile birlikte OECD'ye bildirilmesi gereklidir. İki tarafın da bildirimde bulunmasına rağmen ülkelerden biri ilgili Konvansiyon hükmüne çekince (reservation) koymuşsa ÇVÖA'daki o hükümde bir tadil yapılamayacaktır.

BEPS Eylem Planının 15. Eylemi kapsamında Konvansiyona taraf olan ülkeler için yeni veya revize edilecek anlaşmalarda; (i) tek başına bir esas amaç testi (PPT), (ii) bir esas amaç testi (PPT) ve basitleştirilmiş veya detaylı bir menfaatlerin sınırlandırılması (LoB) ya da (iii) detaylı bir menfaatlerin sınırlandırılması (LoB) hükmü yer alması zorunlu tutulmaktadır. Bu kapsamda, Konvansiyonu imzalayan ülkelerin hepsi PPT hükmünü uygulamayı seçmiş, bazı ülkeler ise PPT'yi

[287] **KAHRAMAN, Abdülkadir,** "Dolaysız Vergi Kayıp Kaçağına Karşı BEPS Çok Taraflı Vergi Anlaşması Silahı", KPMG Vergi, 13 Haziran 2017.

[288] **OECD,** "Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS".

basitleştirilmiş LoB kuralı ile birlikte uygulamayı taahhüt etmiştir. Böylece 1100'ü aşkın ÇVÖA kapsamında, anlaşmadan faydalanmak amacıyla taraf ülkelerden birinde kurulmuş olan şirketlerin anlaşmadan faydalanmasının önüne geçmek amacıyla esas amaç testi uygulanacaktır[289].

Bu Eylem için akran denetimi ve izleme mekanizması çalışacak, 2019 yılında ülkelerin Eyleme ne derecede uyum sağladığına yönelik ilk rapor yayınlanacaktır.

15. Eyleme ilişkin Nihai Raporda, farklı vergi politikaları ve ekonomik çıkarlara sahip ülkelerin çok taraflı enstrümana katılımını sağlamak amacıyla birtakım esneklikler sunulmuştur. Çok taraflı enstrümana esnekliğin getirilmesinin dezavantajı ise BEPS uygulamalarına karşı koymak için gerekli görülen uluslararası vergi kurallarının tutarlı bir şekilde uygulanmasını olumsuz yönde etkileyebilmesidir. Bu esneklikler, Konvansiyon hükümlerine çekince koyabilme, 6. Eylem Planında anlaşma suiistimalini önlemek için getirilen kurallar arasında tercih yapabilme, ülkeler tarafından ek protokol ya da deklarasyonlarla ek taahhütler getirebilme, mevcut ÇVÖA'larda, etkisi BEPS Projesiyle getirilen yeni önlemlere eşit ya da daha katı olan hükümlerin anlaşmada korunması için uyumluluk şartı (compatibility clause) kullanabilme şeklinde sayılabilir[290].

Konvansiyon hükümleri ve bildirimi yapılan ÇVÖA hükümlerinin çelişmesi durumunda hangisinin uygulanacağı Konvansiyonda yer alan dört farklı koşul ifadesi kapsamında tespit edilecektir[291].

---

[289] **OECD,** "Frequently Asked Questions, Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS", (http://www.oecd.org/tax/treaties/MLI-frequently-asked-questions.pdf - Erişim: 25.05.2018).

[290] **BRAVO, Nathalie,** "The Multilateral Tax Instrument and Its Relationship with Tax Treaties", *World Tax Journal,* Vol. 8, IBFD, October 2016, 279-304, s.293-294.

[291] **OECD,** "Explanatory Statement to the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting", s. 6.

• "yerine (in place of)": Konvansiyon hükmü, ÇVÖA hükmünü ilga ederek onun yerine uygulanacaktır. (Örneğin, md. 12/3).

• "uygulanır (applies to)" veya "değiştirir (modifies)": Konvansiyon hükmü, ÇVÖA hükmünün uygulamasını değiştirecektir. (Örneğin, md. 7/5).

• "yokluğunda (in absence of)": Konvansiyon hükmü, ÇVÖA'da böyle bir hükmün yer almadığı durumlarda uygulanabilecektir. (Örneğin, md. 16/4 (b), (c)).

• "yerine veya yokluğunda (in place of or in absence of)": Konvansiyon hükmü, ÇVÖA hükmünü ilga edip onun yerine uygulanacak veya yokluğunda uygulanacaktır. (Örneğin, md. 7/2 ve 7/14) [292].

2.2 BEPS Projesi Kapsamında Örnek Olay İncelemeleri

2.2.1 ABD'nin "Medtronic" Davası

OECD, Transfer Fiyatlandırması Rehberinde, şirketler arasındaki yasal sözleşmelerin aradaki hukuki ilişkiyi tam olarak göstermediği ve bu nedenle önemli olanın sözleşmeden yazılanlardan ziyade, tarafların birbiriyle işlemlerinin gerçek ekonomik mahiyeti olduğu vurgulanmaktadır. Buna karşılık ABD'de, öncelikle şirketler arasındaki sözleşmelerin lafzına ve şartlarına odaklanılmaktadır.

BEPS Eylem Planının 8-10 Eylemleri işlemin gerçek mahiyetinin tespiti için riski ön plana çıkaran bir yaklaşım içerisindedir. Emsallere uygunluk ilkesine göre, ilişkili kişilerin riski kontrol edebilme yani riski üstlenecek finansal kapasiteye sahip

[292] **GOVIND, Sriram, PISTONE, Pasquale,** "The Relationship Between Tax Treaties and the Multilateral Instrument: Compatibility Clauses in the Multilateral Instrument", *The OECD Multilateral Instrument for Tax Treaties: Analysis and Effects*, Editors: Michael Lang et al, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2018, 111-137, s.119-120.

olma durumuna bakılır. Bu sebeple ilişkili işlemlerde riskin analiz edilmesi için altı aşamalı bir süreç geliştirmiştir: (1) Ekonomik risklerin tespit edilmesi, (2) Risklerin sözleşmeye dayalı olarak belirlenmesi, (3) Risklere bağlı fonksiyon analizi, (4) İlk üç aşamanın analizi, (5) Risk tahsisinin tespit edilmesi, (6) Risk tahsisi sonuçlarına göre işlemin fiyatlandırılması[293].

5. aşama, kendisinden önceki aşamalar kapsamında riskin belirlenmesi için gerekli finansal kapasite mevcut değilse uygulanacak ve bu durumda sözleşmeler, riskin analizinde temel dayanak kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla, her ne kadar ilk bakışta BEPS Eylem Planında sözleşmelerin esas alınacağı izlenimi uyansa da; aslında, ilişkili işlemle amaçlanan gerçek ekonomik faaliyetin araştırılması beklenmektedir.

ABD'nin karar alma ve uygulama organlarının, vergiden kaçınmaya yönelik güncel düzenleme ve önlemlerinde bazı açılardan BEPS Projesi önerilerini dikkate almadığı hususuna yukarıdaki bölümlerde değinilmiştir. Örneğin, ABD vergi mahkemesinin 2016 yılında Medtronic şirketler grubu hakkında aldığı kararı incelediğimizde bu durum açıkça görülebilmektedir[294].

ABD'nin transfer fiyatlandırması kapsamında risk paylaşımı konusundaki yaklaşımının, BEPS Projesinin getirdiği risk paylaşımı yaklaşımından temel farkı; ABD'nin, vergi mahkemesi aracılığıyla önce şirketler arası sözleşmeleri inceleme ve sözleşmelerin emsallere uygunluk ilkesine olup olmadığını belirlemesi ve ardından işlemlerin ekonomik gerçekle uyumlu olup olmadıklarına bakmasıdır. Burada mahkeme, bağlı işletmenin riskin kontrolünü elinde tutup tutmadığına ya da riski

[293] **ORAL,** s.169.

[294] **UNITED STATES TAX COURT**, *Medtronic, Inc. et al v. Commissioner,* T.C. Memo No. 2016-112, 9 June 2016.

üstlenen bağlı işletmenin, gerçekten riski üstlenme kapasitesine sahip olup olmadığına ilk aşamada bakmamıştır[295].

ABD Gelir İdaresi (IRS)'nin Medtronic şirketine karşı vergi mahkemesinde açtığı davanın başka bir açıdan daha önemi bulunmaktadır. Medtronic grubu, dünya çapında satış ağına sahip olan ve yönetim ofisini ABD'den İrlanda'ya taşıyan bir tıbbi cihaz üreticisidir. Davanın konusu, Medtronic'in, grup üyesi bir şirketi ile üretimde kullanılan gayrimaddi varlıklara lisans verilmesi konusunda sözleşme yapmasıdır. Bu gayrimaddi varlıkların lisanslanması için ödenen fiyatın, transfer fiyatlandırması kuralları kapsamında değerlendirilmesi dava açısından kilit önem taşımaktadır; çünkü lisanslı gayrimaddi varlıkların farklı bir oran/yöntem üzerinden değerlemesinin yapılması, ana şirketin efektif vergi yükümlülüğünü önemli ölçüde değiştirebilecektir.

Mahkeme, öncelikle şirketler grubunun yapısını ve ticari geçmişini incelemiştir. Grubun ana şirketi ABD'dedir (Medtronic US); ancak yönetim merkezi, yani kurumlar vergisinin tahakkuk edeceği yer, İrlanda'da bulunmaktadır. Medtronic US şirketi, ABD'de Medtronic International Technology, Inc. (MITI) adında başka bir şirketin sahibidir. MITI ise İsviçre'de, Medtronic Swiss Holding'in sahibidir. Bu holding, yönetim merkezi İrlanda'da olan İsviçre ana merkezli Medtronic Europe ve Porto Riko'daki MPROC şirketlerinin sahibidir. Dolayısıyla Porto Riko şirketi, Medtronic US'in dolaylı olarak bağlı şirketidir.

ABD vergi mahkemesi daha sonra lisans, marka ve diğer gayrimaddi haklara odaklanarak şirketler arası sözleşmeleri incelemiştir. MPROC şirketi ile Medtronic

[295] **LINCOLN, Charles,** *Medtronic & BEPS*, LL.M. Thesis in International Tax Law, University of Amsterdam, June 2017, s.11-12.

US arasında parça tedarik sözleşmesi, dağıtım sözleşmesi, ticari marka ve lisans sözleşmesi, cihaz lisansları sözleşmesi şeklinde dört adet iç sözleşme vardır.

Bu dört sözleşmede de ayrı ayrı sözleşme bedelleri belirlenmiştir ve MPROC, sözleşmelerde tam yetkili lisanslı üretici olarak görülmektedir. Yani MPROC, bir cihazın üretiminde ihtiyaç duyulan know-how ve patentler gibi gayrimaddi haklar için Medtronic US'e royalti ödemektedir. Bunun yanında, şirketin gerçekte üretim ve kalite kontrol ilgili tüm süreçlerde sorumluluk aldığı da ispat edilmiştir.

IRS, ilk iki sözleşmeyi emsallere uygunluk ilkesine uygun bulmuş; ancak lisans sözleşmelerine karşı çıkmıştır. Medtronic US, lisans bedelini (royalti) karşılaştırılabilir kontrol dışı fiyat (CUP) yöntemi ile karşılaştırarak belirlemiştir. Buna karşılık IRS, maliyet artı (cost plus) yöntemini esas alarak ödenen lisans bedelinin çok düşük olduğu gerekçesiyle transfer fiyatlandırması yoluyla vergiden kaçınıldığını değerlendirerek, 2005-2006 yıllarına ait vergi geliri kaybının 1.4 milyon Dolar değerinde olması gerektiğini iddia etmiştir. IRS, diğer yandan, MPROC şirketinin herhangi bir katma değer yaratmadığını; yalnızca sözleşme üzerinde üretici olduğunu savunmuştur[296].

Vergi mahkemesi, verdiği kararda, lisanslı gayrimaddi haklar dahil olmak üzere söz konusu şirketler arası sözleşmelerin emsallere uygun olduğu tespit etmiştir. Ayrıca, yeni ürün üretimi ve ürünün kalite kontrol sorumluluklarına katlanarak katma değer yaratan MPROC'ye ek gelir atfedilmesinin doğru olduğunu değerlendirmiş olup bu nedenle IRS'nin keyfi ve mantık dışı davrandığına hükmetmiştir. Mahkeme diğer yandan, Medtronic US'in karşılaştırılabilir fiyat yöntemini, potansiyel kâr

[296] **GUPTA, Ravikant,** *Recent Trends In Transfer Pricing Intangibles, GAAR and BEPS,* Bloomsbury Publishing, London, 2017, s.359-360.

hesaba katılmadığı için uygun bulmamış ve yeniden hesaplama yaparak iki yıl için şirketin hesapladığı royalti oranlarında değişiklik yapmıştır. IRS, aleyhine verilen kararı temyiz etmiş olup süreç halen devam etmektedir[297].

Bu davada verilen karar da dikkate alınarak, BEPS Projesi çağında vergi davalarını ve çifte vergilendirme potansiyelini en aza indirgemek amacıyla her bir ilişkili kuruluş işleminin gerçekten de emsallere uygun olarak değerlendirildiğinden emin olmak için, değer zinciri kapsamlı bir biçimde analiz edilmeli ve belgelendirilmelidir.

2.2.2 AB'nin "Apple" Davası

İrlanda'da yerleşik olmayan şirketlerin İrlanda kaynaklı olmayan gelirleri 2015 yılından önce vergilendirmeye tabii değildi. Böylece vergi cenneti bir ülkedeki (genelde Bermuda) kuruluş ya da hiçbir yerde yerleşik olmayan bir kuruluş yönetim merkezi kabul edilerek buraya kârlar kaydırıldığında bu kazanç aslında İrlandalı holding şirketine ait olmasına rağmen İrlanda kaynaklı olmayan gelir üzerinden vergiden kaçınılmış olunuyordu. Ana şirketin bulunduğu yerdeki (genelde ABD'de) vergi idaresinin mevzuatı gereği (ABD'de "Subpart F") ayrı bir kuruluş olarak değerlendirilmeyen üçüncü ülkedeki şubeye aktarılan geliri vergilendirme yetkisi yokken; bir yandan da İrlanda'daki söz konusu yasal boşluk nedeniyle elde edilen ÇUİ geliri vergiye tabi olmuyordu[298].

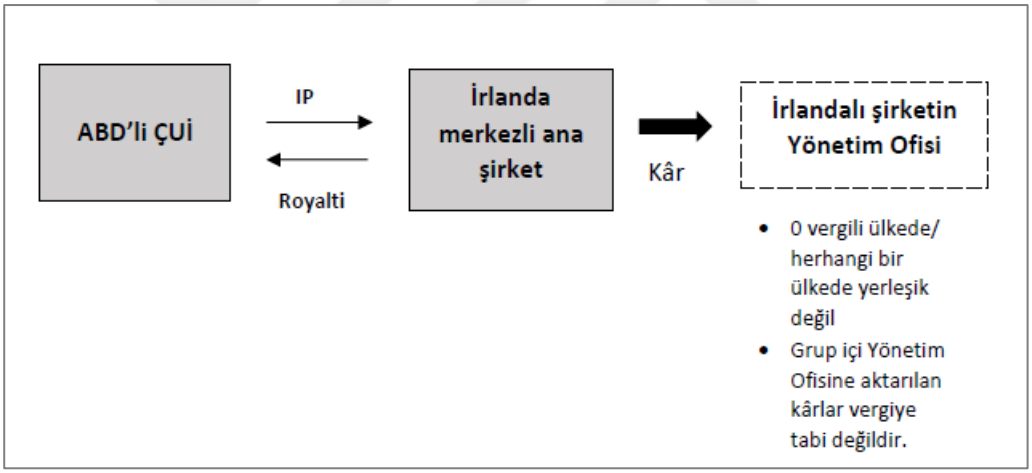
Bu uygulamaya literatürde "Çifte İrlandalı (Double Irish)" yöntemi ismi

[297] "Tax Court Flouted Regs In Medtronic Case, IRS Tells 8th Circ." (https://www.law360.com/articles/978498/tax-court-flouted-regs-in-medtronic-case-irs-tells-8th-circ - Erişim: 18.05.2018).

[298] **SALA,** s.582.

verilmiş olup Avrupa Komisyonu tarafından standart Çifte İrlandalı uygulamasına başvuran ÇUİ'ler hakkında (Google, Facebook, Microsoft gibi) herhangi bir soruşturma açılmamıştır[299]. Ancak Komisyonun baskıları nedeniyle İrlanda 2015 yılından itibaren geçerli olmak üzere yerleşiklik rejimini değiştirmiş; İrlanda'da kayıtlı tüm şirketlerin aynı zamanda vergi mükellefi olması sağlanmıştır. Dolayısıyla, İrlanda'da yerleşik olmayan şirketlerin artık Çifte İrlandalı yapısına başvurmalarının önü kesilmiştir. Ancak mevcut bu kapsamdaki şirket yapılanmaları 2020'ye kadar geçerli olacaktır[300]. Böylece 2014 yılı sonu itibariyle Çifte İrlandalı uygulamasına son verilmiştir.

Şekil 2.1 Standart "Çifte İrlandalı" yöntemi

BEPS Projesi çerçevesinde vergi kanunlarındaki yasal boşlukları gidermek için dünya çapında çok taraflı bir çaba vardır. AB'nin de Proje kapsamında bugüne kadar yaptığı mevzuat çalışmaları geçmiş bölümlerde incelenmiştir. Bununla birlikte,

[299] "Google pays €47m in tax in Ireland on €22bn sales revenue", 4 November 2016, (https://www.theguardian.com/business/2016/nov/04/google-pays-47m-euros-tax-ireland-22bn-euros-revenue - Erişim: 21.05.2018).

[300] **BUROW, Margaret,** "Ireland to Stop New 'Double Irish' Arrangements in 2015", *Tax Notes International*, Volume 76, No. 3, 20 October 2014, s.279.

Avrupa Komisyonunun son zamanlarda gerçekleştirdiği devlet yardımı araştırmaları, BEPS Projesinin bütüncül yapısına aykırı düştüğü gerekçesiyle eleştirilmektedir.

Avrupa Komisyonu devlet yardımları soruşturmalarında, bazı üye devletler tarafından ticari faaliyetlere ve grup içi işlemlere uygulanan vergisel işlemlerin yasal olmadığını ileri sürmektedir. Diğer yandan, bu devletler de, ulusal vergi kurallarını belirleme egemenliğinin yalnızca kendilerine ait olduğundan bahisle bu soruşturmaların bu egemenlik haklarına aykırı düştüğünü iddia etmektedir[301].

Avrupa Komisyonu, bir yandan BEPS Projesinin uygulamaya geçirilmesine destek verirken; bir yandan da vergi anlaşmaları biçimindeki yasa dışı devlet yardımından yararlandırdıkları gerekçesiyle Lüksemburg (Fiat, temyizde; Amazon, temyizde), Hollanda (Starbucks, temyizde), Belçika (Mc Donald's ve GDF Suez, soruşturmalar sürüyor) ve İrlanda (Apple, temyizde) hakkında soruşturmalar açmıştır. Komisyon tarafından, Fiat ve Starbucks'ın ülkelerle haksız vergi anlaşmaları yaptıklarına karar verilmiş, alınmayan 20-30 milyon Avroluk verginin ilgili ülkeler tarafından belirlenerek bu şirketlerden tazmin edilmesine hükmedilmiştir. Aynı şekilde, Lüksemburg'un Amazon'a 250 Milyon Avro; İrlanda'nın ise Apple'a 13 trilyon Avro varan yasal olmayan vergi avantajı sağladığı tespit edilmiştir[302].

Dolayısıyla, şimdiye kadar yayınlanan Komisyon kararlarına bakıldığında;

---

[301] "State Aid Investigations in the EU: How the EU Commission Risks the International Consensus on BEPS", 12 June 2017 (https://www.bna.com/state-aid-investigations-n73014449722/ - Erişim: 18.05.2018).

[302] **EC**, "State Aid Cases", *Case SA.38373 (Apple), OJ L/187/2017, 30.08.2016; Case SA.38375 (Fiat), OJ L/351/2016, 21.10.2015; Case SA.38374 (Starbucks), OJ L/83/2017, 21.10.2015; Case SA.38944 (Amazon), Decision not published in OJ yet, 04.10.2017; Case SA. 38945 (McDonald's), OJ C/258/2016, 15.07.2016, Case SA.44888 (GDF Suez), OJ C/36/2017, 03.02.2017.*

AB, şirketlere sağlanan vergi avantajlarını "devlet yardımı (state aid)" kabul etmekte ve bu durumdan yararlanan mükellef şirketlerin on yıla kadar geçmişe dönük vergi borçlarını iade etmeye mecbur olduğunu iddia etmektedir.

Avrupa Komisyonunun Apple firması kararını yakından incelediğimizde, Apple'a ve İrlanda'ya karşı açtığı soruşturmasını, İrlanda'nın şüpheli bir kâr dağıtımı anlaşmasında kârların çoğunun yalnızca kağıt üzerinde var olan ve hiçbir ülkede vergi mukimi olmayan bir yönetim merkezi ofisine taşınmasına izin verdiği ve bu durum nedeniyle 2014 yılında Apple'ın İrlanda'da ödediği vergi oranının yüzde 1'e kadar indiği savına dayandırdığını görmekteyiz.

Apple'ın faaliyet merkezi, kurumlar vergisi oranını yüzde 12.5 olarak uygulayan İrlanda'da bulunmaktadır. Bu düşük vergi oranı başlı başına özellikle ABD merkezli büyük teknoloji şirketlerinin faaliyetlerini bu ülke üzerinden yürütmesine teşvik etmektedir. Komisyon, bu avantajın yanı sıra, Apple'ın yasal boşluklardan yararlanarak ve hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri gibi agresif vergi planlaması araçlarına başvurarak vergiden kaçındığını, İrlanda'nın da Apple'a diğer İrlanda merkezli Amerikan ÇUİ'lerine tanınmayan haksız devlet yardımı sağladığını kararlaştırmıştır[303].

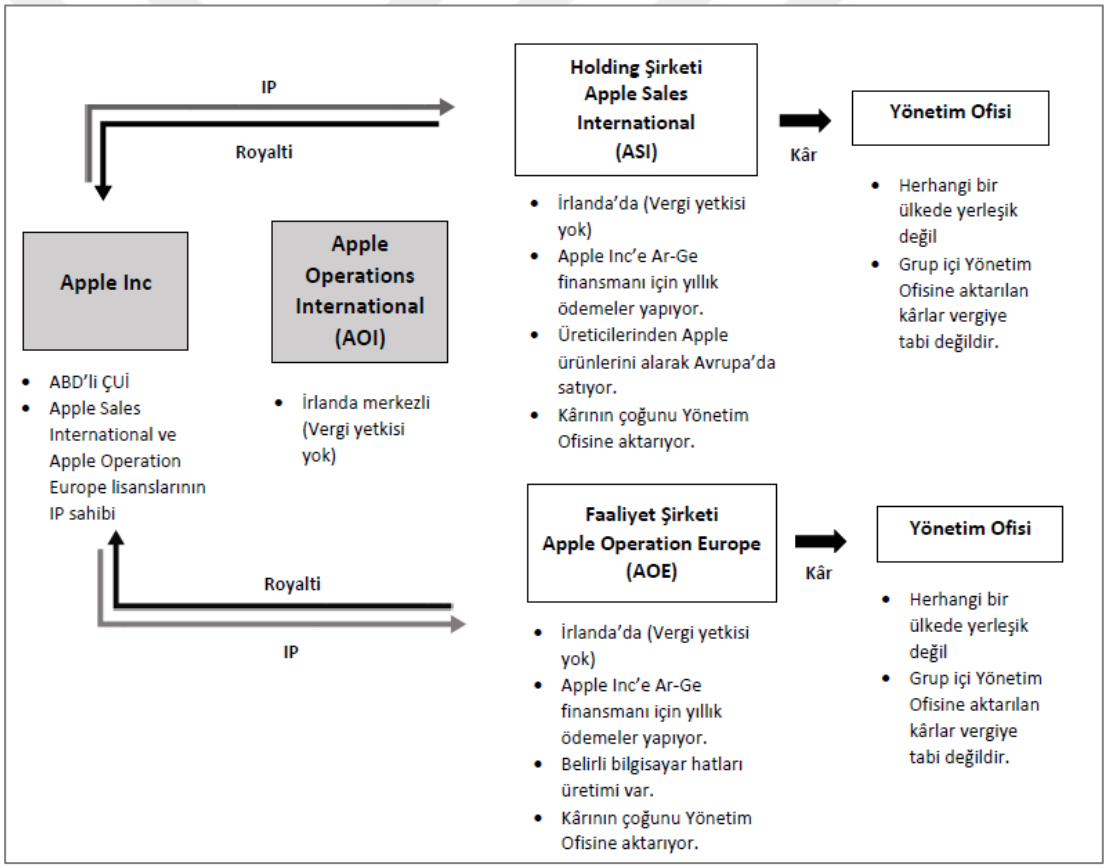
Komisyon, soruşturmaya ilişkin olarak 2016 yılında aldığı kararda, 2004-2014 yıllarını kapsayan on yıllık süreçte 13 trilyon Avro vergiyi almayarak Apple'a yasa dışı vergi avantajı sunduğu gerekçesiyle, İrlanda'nın, bu miktarı faiziyle birlikte Apple'dan tahsil etmesini istemiştir[304]. Tüm internet devlerinin Avrupa merkezi olma

[303] **BARRERA, Rita, BUSTAMANTE, Jessica,** "The Rotten Apple: Tax Avoidance in Ireland", *The International Trade Journal*, Vol. 32, No. 1, 2018, 150-161, s.152-153.

[304] **EC,** "State aid: Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion", Press release, 30 August 2016.

şansını yakalayan İrlanda, kararı Avrupa Adalet Divanında temyize götürmüş ve bu avantajını yitirmemek amacıyla, belirlenen süre içinde Apple'dan tahsil etmesi gereken vergi borcunu kısmen dahi olsa talep etmemiştir. Komisyon, 4 Ekim 2017 tarihli kararıyla İrlanda'yı Komisyon kararına uymadığı gerekçesiyle Avrupa Adalet Divanında dava etmiştir[305]. Bu esnada, Apple hükmedilen vergi borcunu Mayıs 2018'den itibaren Komisyon kararının temyiz süreci neticelenineceye kadar İrlanda hükümetine ödemeyi kabul etmiştir[306].

Şekil 2.2. Apple'ın "Çifte İrlandalı" yöntemi[307]

[305] "EU to hit Amazon with huge bill for back taxes", (http://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/03/eu-hit-amazon-huge-bill-back-taxes/ - Erişim: 18.05.2018).

[306] "Apple to start paying Ireland €13bn in back taxes", 24 April 2018, (https://www.ft.com/content/936875b2-47c3-11e8-8ee8-cae73aab7ccb - Erişim: 23.05.2018).

[307] "Apple State Aid Case One Year Later: The Open Questions on IP, Transfer Pricing and State Aid", 26 October 2017, (http://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2017/10/26/apple-state-aid-case-one-year-later-open-questions-ip-transfer-pricing-state-aid/ - Erişim: 24.05.2018).

Apple'ın yönteminin ABD merkezli diğer ÇUİ'lerin başvurduğu "Çifte İrlandalı" yönteminden farkı, iki farklı ülkede faaliyet gösteren İrlandalı şirket yapılanmasını değil; İrlanda'nın da onay vermiş olduğu, İrlandalı bir şirketin iki şubeye (Apple Sales International ve yönetim ofisi) bölünmesi stratejisini kullanarak vergi gelirinden kaçmasıdır. Bu durumda İrlanda'nın grup içi şubeler yoluyla kârı birbirine aktarmasını kabul etmesi de haksız devlet yardımı kabul edilmiştir.

Komisyonun Apple kararı, diğer çok uluslu işletmeler hakkındaki kararları gibi bir yandan takdir edilirken; diğer yandan da çokça itirazla karşılaşmaktadır. Söz konusu vergi tahsili talebi konusundaki Komisyon kararının, İrlanda'daki ulusal vergilendirme egemenliğine müdahale etmek anlamına geleceği düşüncesi ve tahsilin geçmişe dönük olarak istenmesinin uluslararası vergi hukukunda belirsizlik ve kaos yaratacağı endişesi hâkimdir[308].

En önemlisi de BEPS Eylem Planının yavaş yavaş tüm dünyada işlerlik kazanması beklenirken; Komisyonun kendi devlet yardımı kurallarına göre üye ülkeler ve ÇUİ'ler hakkında kararlar alması, AB'nin BEPS Projesine olan inancının ve sadakatinin az olduğunun bir işareti olarak görülmektedir. Bu da uluslararası vergi diplomasisini zorlaştırmaktadır.

Uluslararası vergi hukukundaki değişim rüzgarları geçtiğimiz dört yılda dünyayı sarmaya başlamış ve vergi şeffaflığı için daha geniş şartlardan, daha sıkı transfer fiyatlandırma politikaları yoluyla işlemin özünün daha kapsamlı incelenmesine kadar, her ülke ve her ÇUİ bu değişimin etkisini hissetmeye başlamıştır.

[308] "Practitioners: EU Apple Case Will Cause Chaos, Hurt BEPS", 1 September 2016, (https://www.bna.com/practitioners-eu-apple-n73014447109/ - Erişim: 20.05.2018).

Ülkeler bu dönemde, BEPS Eylem Planı ve diğer ilgili çalışmaların mevcut vergi hukuku kurallarını nasıl etkileyeceğini irdeleyerek ulusal mevzuatlarında ve ÇVÖA'larında değişiklikler yapma konusunu tartışmakta ve uygulama sürecinin ne şekilde üstlenileceğini belirlemektedir. Ancak bazı ülkelerde bu reformların yasalaşması yıllar alabilecektir. Yukarıdaki örneklerde incelendiği gibi, bazı durumlarda da farklı kurallar benimsenebilir; buna rağmen, zamanla bakış açılarının ve uygulamaların birbirine yaklaşması beklenmektedir.

Elbette, ÇUİ'lerin de yapı ve faaliyetlerini yeni küresel vergi hukuku sistemine göre adapte etmesi arzu edilir; ancak, diğer yandan bu uluslararası işletmelerin bir şekilde vergi matrahlarını azaltmak ve kârlarını kaydırmak için yepyeni stratejiler üzerinde çalışmalarını beklemek kaçınılmazdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN BEPS PROJESİ KAPSAMINDAKİ SON GELİŞMELERİN İNCELENMESİ

Ülkemizde 2006 yılından beri yürürlükte olan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa göre, sermaye şirketlerinin kazançları kurumlar vergisine tabidir. Sermaye şirketlerinde bir hesap dönemi içinde elde edilen kazanç kurumlar vergisine tabi tutulduktan sonra ise; kalan safi kârdan geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra kalan dönem kârının dağıtılması halinde, kâr payları üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılması söz konusu olur.

Kanun, kurumlar vergisi mükellefiyetini kurumun merkezinin (kanuni merkez ve iş merkezi) Türkiye'de bulunup bulunmamasına göre ikiye ayırmıştır. Tam mükellefler hem Türkiye'de hem de yurt dışında elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirmeye tabi tutulur. Tam mükellefiyette yerli sermayeli şirketler ve yabancı sermayeli şirketlerin vergilendirilmesinde farklı kurallara yer verilmemiştir.

Dar mükellefler ise mülkilik ilkesi gereği sadece Türkiye'den elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirir. Dar mükelleflerin Türkiye'de elde ettikleri ticari kazancın Türkiye'de vergilendirilebilmesi için yurt dışında yerleşik kurumun Vergi Usul Kanunu kapsamına giren bir işyerinin veya Gelir Vergisi Kanunu kapsamında bir daimi temsilcisinin bulunması ve kazancın bu yerlerde sürdürülen faaliyetlerden elde edilmiş olması gereklidir. Bu durumda vergi kesintisi değil beyana dayalı vergilendirme söz konusu olur. Dar mükellef kurumların ticari, zirai ve

diğer kazanç ve iratları dışında kalan kazanç ve iratları ile telif, imtiyaz, işletme, ticaret unvanı, marka gibi gayrimaddi hakların transferinden doğan bedeller ise vergi kesintisine tabidir. Bu biçimlerde bir dar mükellefiyet tespit edildiğinde, Kanunun 30 uncu maddesine göre çok uluslu yabancı şirketlerce Türkiye kaynaklı elde edilecek gelirlerden %15 oranında vergi kesintisi uygulanmalıdır. Dar mükellef kurumlara vergi kesintisine tabi olan kazancı sağlayanlar bu kazançlar üzerinden kesinti yapmak durumundadır.

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu gereği de çok uluslu işletmeler Türkiye'de şirket kurabilir, daha önce Türkiye'de kurulmuş bir şirkete iştirak edebilir, şube ya da irtibat bürosu açabilir. Ancak çok uluslu şirketler Türkiye'de fiziki bir varlık göstermeden de Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerle ilişki kurabilmekte ve daimi temsilcileri aracılığıyla Türkiye'de faaliyet gösterebilmektedir.

Türkiye'de yerleşik ve yerleşik olmayan işletmeler için kurumlar vergisi oranı 2006 yılında %30'dan %20'ye indirilmiştir; 2018-2020 dönemi için ise bu oranın %22'ye çıkarılmasına karar verilmiştir. Ülkemiz, 2017 yılı sonu itibariyle kurumlar vergisinden elde edilen gelirini (58 milyar Türk Lirası) 2016 yılına göre 11 milyar Lira artırmıştır[309]. Ancak, elde edilen gelirin ne kadarının tam mükellef veya dar mükellef kurumlardan ya da ne kadarının sermaye şirketlerinden tahsil edildiği bilgisi kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Bu nedenle, ülkemizde vergilendirmeye tabi işlem yapan çok uluslu şirketlerin üzerindeki vergi yükü bilinememekte, BEPS faaliyetleriyle vergiden kaçınma eğilimlerinin büyüklüğü ve dolayısıyla devletin

[309] **GİB,** "Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı (1988-2017)", (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/CVI3.htm - Erişim: 31.05.2018).

yaşadığı vergi kaybı tam anlamıyla tespit veya tahmin edilememektedir.

Bununla birlikte, son yıllarda küreselleşme ve dijitalleşmenin etkisiyle yaşanan gelişmeler sonucu her ülke gibi vergiden kaçınma ile ilgili endişeler oldukça yaygınlaşmıştır. Türkiye, gelişmekte olan ülke sınıflandırmasında yer aldığı için matrah aşındırma ve kâr kaydırma faaliyetlerinden daha çok etkilenmektedir.

Ülkemizin, bir G20 ülkesi ve OECD kurucu üyelerinden biri olması sebebiyle tüm uluslararası vergilendirme konularını olduğu gibi, BEPS Projesini de hem ilgili toplantılara düzenli katılımıyla hem de iç mevzuata yönelik çalışmaları dolayısıyla yakından takip ettiği söylenebilir. BEPS Projesinin inceleme konusu yaptığı vergiden kaçınmaya sebep olan durumlar ile bunları önlemek üzere getirilen hususlar ülkemizde; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK), 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu kanunlar kapsamında yayınlanan Bakanlar Kurulu kararları ve Maliye Bakanlığı tebliğleri mevcut veya yeni düzenlemelere ilişkin güncel ve somut açıklamalar getirmektedir.

Vergiden kaçınma, agresif vergi planlaması, vergi rekabeti gibi uluslararası vergi hukukundaki temel kavramlar Türk vergi hukukunda açıkça düzenlenen kavramlar değildir. Bununla birlikte, Türk vergi mevzuatında bir "vergiden kaçınmayı önlemeye yönelik genel hüküm" bulunmakta olup bu kural Vergi Usul Kanununun 3 üncü maddesinin (B) bendinde şu şekilde ifade edilmiştir:

"Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya, ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır ("ekonomik yaklaşım" ilkesi)."

Türk vergi mevzuatında bu genel kuralın yanı sıra vergiden kaçınmayı önlemek üzere konulmuş özel kurallar da yer almaktadır. Bu durumda kanundaki

özel hüküm, Vergi Usul Kanununun 3 üncü maddesindeki genel kurala tercih edilmektedir. Transfer fiyatlandırması, kontrol edilen yabancı kurum, örtülü sermaye ve düşük vergi oranlı ülkelerdeki ödemelere stopaj uygulaması gibi özel hukuki düzenlemeler ülkemizde uzun yıllardan beri mevcuttur[310].

Dolayısıyla, aşağıda ayrıntılarına değineceğimiz üzere BEPS ile Mücadele Eylem Planının bazı eylemlerinin hâlihazırda Türk vergi mevzuatında karşılığı bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu düzenlemelerin Eylem Planı ile getirilen yenilikler doğrultusunda güncellenmesine ihtiyaç olabilecektir. BEPS Projesi kapsamında getirilen tavsiyeler, Türkiye'nin taraf olduğu vergi anlaşmalarını yeniden yapılandırmasını ve mevzuatında daha net düzenlemelere gitmesini gerektirmektedir. Türkiye özellikle taahhüt ettiği dört asgari standardı hayata geçirmek için düzenlemeler yapmaya girişmiştir.

BEPS ile Mücadele Eylem Planı kapsamında atılması gereken adımlar, öngörülen çalışma ve Türkiye'nin bu eylemlere karşı günümüze kadarki tepkisi aşağıdaki tabloda özetlenebilir.

[310] **BERBER VILLENEUVE, Ege,** "Chapter:36 Turkey", *GAARs – A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World*, Editors: Michael Lang et al, IBFD Amsterdam, 2016, 725-739, s.725.

Tablo 3.1 BEPS Eylem Planına uyum durumu[311]

Eylem	İlgili OECD Raporu/Rehberi	OECD tarafından getirilen başlıca yenilik	Gerekli eylem	Türkiye'nin tepkisi (mevcut durum/değişiklik)
Asgari Standartlar				
5. Eylem *Şeffaflık ve işlemlerde özün önceliği ilkesini dikkate alarak zararlı vergi uygulamaları ile daha etkin mücadele etme*	2015- Nihai Rapor Ekim 2017- Tercihli Rejimler hakkında İlerleme Raporu Aralık 2017- Tercihli rejimlere yönelik özelgelere dair bilgi değişimi hakkında akran denetimi raporları	Vergi avantajını gerçek faaliyete göre düzenlemek için "modifiye bağ yaklaşımı"	- Üye ülke rejimlerinin gözden geçirilmesi - OECD üyesi olmayan ülkelerde de bu uygulamanın yaygınlaştırılması	Değişiklik: 2017/10821 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile teknoloji geliştirme bölgeleri istisnasının şartları belirlenmiştir.
6. Eylem *ÇVÖA'ların kötüye kullanımını engelleme*	2015- Nihai Rapor	- Anlaşmalara, taraf ülkelerin anlaşma suiistimalini önlemek için açık niyetinin dahil edilmesi - Menfaatlerin sınırlandırılması (LoB) klozu - Esas amaç testi (PPT)	- OECD Model Anlaşması ve yorumlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. - Yerel mevzuatta yapılması gerekli değişiklikler	Değişiklik: VUK Tasarısı md. 2 "uluslararası anlaşmalar"
13. Eylem *Transfer fiyat-landırması belgelendirme yükümlülüklerini gözden geçirme*	2015- Nihai Rapor Mayıs 2018- Akran denetimi raporları-1.Aşama Temmuz 2017- Transfer Fiyatlandırması Rehberi	Vergi makamlarına transfer fiyatlandırması politikaları ve faaliyetlerin bulunduğu yerler hakkında daha fazla bilgi sunulması	- OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberinde gerekli değişiklikler yapılmıştır. - Yerel mevzuatlarda yapılması gerekli değişiklikler	Değişiklik: - 6728 sayılı Kanun ile KVK'da düzenlemeler yapılmıştır. - Tebliğ Taslağı ile belgelendirme zorunluluğu
14. Eylem *Vergisel uyuş-mazlıkların çözümünde kullanılan mekanizmaları (Karşılıklı anlaşma usulü ve tahkim) daha etkin hale getirme*	2015- Nihai Rapor 2016-2018 Akran denetimi raporları	Uluslararası vergi uyuşmazlıklarının daha sistematik ve hızlı çözümü	- OECD Model Anlaşması ve yorumlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır.	Değişiklik: VUK Tasarısı md. 303-307 "uzlaşma ve karşılıklı anlaşma"

[311] **RÖDL&PARTNER,** "Sirküler No: 2016/189, Konu: Türkiye Açısından BEPS Eylem Planları", (http://www.roedl.net/fileadmin/user_upload/Roedl_Turkey/Brochures/SRK2016_189.pdf - Erişim: 25.05.2018)'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Eylem	İlgili OECD Raporu/ Rehberi	OECD tarafından getirilen başlıca yenilik	Gerekli eylem	Türkiye'nin tepkisi (mevcut durum/değişiklik)
Tavsiyeler				
2. Eylem *Hibrit uyuşmazlık düzenlemelerinin etkilerini ortadan kaldırma*	2015- Nihai Rapor Temmuz 2017- Rapor (şube hibrit düzenlemeleri)	Hibrit araçların/ varlıkların önlenmesi için yeni iki parçalı kural	- OECD Model Anlaşması ve yorumlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. -Yerel mevzuat değişiklikleri	Ulusal mevzuatta düzenlememektedir.
4. Eylem *Faiz ödemeleri-nin gider olarak indirimi ve diğer finansal ödemeler sonucu oluşan matrah aşındırmasını sınırlandırma*	2015- Nihai Rapor Aralık 2016- Güncellenmiş Rapor	Faiz giderlerini sınırlamak için yeni "sabit oran" kuralı	- OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberinde gerekli değişiklikler yapılmıştır.	Mevcut: - KVK md. 12/2, örtülü sermaye ile faiz giderlerinin kısıtlanması - KVK md. 11/1(i), finansal işlem giderlerinin kısıtlanması (Bakanlar Kurulu Kararı gerekmektedir.)
7. Eylem *Daimi işyeri statüsünden yapay olarak kaçınılmasını engelleme*	2015- Nihai Rapor	İşyeri tanımını genişletme	- OECD Model Anlaşması ve yorumlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. - Yerel mevzuatta daha kapsamlı işyeri tanımı	Değişiklik: VUK Tasarısı md. 129,130 vb.)
8-9-10. Eylem *Transfer fiyatlandırması kurallarının, gayrimaddi varlıklar, risk ve sermaye transferi, diğer yüksek riskli işlemler yoluyla yaratılan değer ile uyumlu sonuçlar vermesini sağlama*	2015- Nihai Rapor Temmuz 2017- Transfer Fiyatlandırması Rehberi	Gayrimaddi varlıkların değerlemesi ve risk tahsisi için yeni uygulama	- OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi ve OECD Model Anlaşması ve yorumlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır.	Mevcut: KVK md. 13 Değişiklik: - 6728 sayılı Kanun ile KVK md. 13 revize edilmiştir. - 3 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ ile peşin fiyatlandırma anlaşması detaylandırılmıştır.

Eylem	İlgili OECD Raporu/ Rehberi	OECD tarafından getirilen başlıca yenilik	Gerekli eylem	Türkiye'nin tepkisi (mevcut durum/değişiklik)
En iyi uygulamalara ilişkin rehberler				
3. Eylem *Etkin kontrol edilen yabancı kurum kuralları tasarlama*	2015- Nihai Rapor	Kural tasarımı için çerçeve	- Yerel mevzuatlarda gerekli değişiklikler için öneriler	Mevcut: KVK md. 7 En iyi uygulama rehberine tam uygunluk sağlanmasa da yakın zamanda değişiklik öngörülmemektedir.
12. Eylem *Mükelleflere agresif vergi planlamaları hakkında bildirimde bulunma zorunluluğu getirme*	2015- Nihai Rapor Mart 2018- Ortak Raporlama Standardından Kaçınma Faaliyetleri ve Gizli Offshore Yapılarını Zorunlu Beyan Kuralları	ÇUİ'lere agresif vergi planlamalarını işlem öncesinde beyan etme zorunluluğu	- Yerel mevzuatlarda gerekli değişiklikler için öneriler	Değişiklik: VUK Tasarısı md. 5 "Yorum ve ispat"
Tespit, ölçüm ve sürecin ilerleyişi				
1. Eylem *Dijital ekonomiye ilişkin vergisel sorunları tespit etme*	2015- Nihai Rapor Mart 2018- Dijitalleşmeden Kaynaklanan Vergisel Sorunlar- Ara Rapor	- Dijital işyeri tanımı - Dijital ticari faaliyetlerin vergileme rejimi	- 2020 yılında, ilgili eylemler ile bağlantılı olarak ülke uygulamalarına ilişkin rapor hazırlanması	Değişiklik: - 6745 sayılı Kanun ile VUK md. 11 revize edilmiş, KVK md. 30/1 (d) eklenmiştir. - VUK Tasarısı md. 125, 127,129,130,131 vb.)
11. Eylem *Matrahın aşındırılması ve karın aktarılmasına ilişkin verilerin toplanması ve analizi ile bunları tespit etmek için gerekli yöntemleri belirleme*	2015- Nihai Rapor	BEPS'in varlığının ölçülmesi ve izlenmesi için göstergeler	- Toplanacak veri türleri ve uygulanacak yöntemler için öneriler - Verilerin kullanılabilirliğini ve analizini iyileştirmek için ülkelere OECD desteği	Değişiklik: VUK Tasarısı md. 120 "Veri merkezi"
15. Eylem *Çok taraflı bir enstrüman geliştirme*	2015- Nihai Rapor Haziran 2017- Çok Taraflı Anlaşmanın imzaya açılması Temmuz 2018- Anlaşmanın yürürlüğe girmesi	Vergi anlaşmalarını eş zamanlı olarak BEPS Eylem Planı kapsamında tadil etme mekanizması oluşturulması	- Çok Taraflı Anlaşmanın ÇVÖA taraf ülkelerinde yürürlüğe girmesi	Değişiklik: Anlaşma 2017'de imzalanmış ancak henüz yürürlüğe girmemiştir.

3.1 Dijital Ekonomi

3.1.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Türkiye'de dijital ekonomik faaliyetlerin kurumlar vergisi açısından vergilendirilmesinde tam mükellefiyetin belirlenmesi, gelirin elde edildiği yerin belirlenmesi, gelirin niteliğinin belirlenmesi ve vergi matrahının belirlenmesi açısından sorunlarla karşılaşılmaktadır. Elektronik ortamda gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin Türkiye'de vergilendirilebilmesi için Türkiye'deki işyeri ya da daimi temsilcisi aracılığıyla kazanç elde edilmesi gerekirken; serbest meslek kazançlarında, işyerinin varlığı önemli olmadan dar mükelleflerin faaliyetlerini Türkiye'de icra etmesi ya da faaliyetlerin Türkiye'de değerlendirilmesi gereklidir. Gayrimenkul sermaye iratları kapsamında yer alan gayrimaddi haklar ise Türkiye'de kullanılması durumunda burada vergilendirilebilir. Elektronik ticaret sonucu elde edilen gayrimaddi hakkın Türkiye'de kullanıldığı kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Bu durumda, yurt dışında yerleşik bir işletmeden satın alınan bir gayrimaddi hakkın ödenen bedeli üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılmalıdır.

Bununla birlikte, fiziki varlık şartına dayanan geleneksel ikamet ve kaynak ilkeleri, elektronik ortamda gerçekleşen ticari ve mesleki faaliyetlerden elde edilen kazancın vergilendirilmesi sorunu karşısında yetersiz kalmaktadır.

Örneğin, geçtiğimiz yıllarda reklam veren Türk şirketlerine İrlanda'daki şirketi üzerinden fatura kesen Google şirketinin, Türkiye'de vergilendirmesi konusunda uyuşmazlık ortaya çıkmıştır. Google, Türkiye'de vergi mükellefi olmayı reddedince 71 milyon Türk Lirası vergi cezası kesilmiştir. Google, kendisine kesilen bu cezayı nihayetinde ödemeyi kabul etmiş ve Türkiye'de ofis açarak vergi mükellefi

olmuştur[312]. Benzer bir durum Twitter şirketi ile de yaşanmış, işyeri veya temsilcilik açmadığı için hiçbir somut varlığı bulunmadığından Türkiye'den elde ettiği geliri vergilendirilememiş ve bunun neticesinde 4 milyon Türk Lirası ceza kesilmiştir[313]. Yine Maliye Bakanlığı tarafından yapılan incelemede, 2016 yılında Google'ın, Türkiye ofisinden internet reklamcılığı faaliyetinde bulunmasına rağmen, Türkiye'deki müşterilere reklam satış faturalarını halen İrlanda'dan kestiği ve Türkiye'yi çok yüksek oranlarda vergi kaybına neden olduğu tespit edilmiştir[314]. Ticari kazanç üzerinden verilen bu örneklerde görüldüğü üzere, dijital faaliyetler dolayısıyla elde edilen gelirin vergilendirilmesi konusunda daimi işyeri ya da temsilcinin varlığı şartı ülkemizin vergilendirme yetkisini olumsuz etkilemektedir.

2015'te yayımlanan 464 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde, internet reklamcılığı ve internet üzerinden yapılan satış ve kiralama işlemlerine aracılık edenler için sürekli bilgi verme zorunluluğu getirmiştir. Ayrıca bankalara da internet ortamında hizmet veren aracı hizmet sağlayıcıları hakkında bilgi verme yükümlülüğü getirilmiştir.

20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı torba Kanunun 9 uncu maddesi ile Vergi Usul Kanununun "vergi kesenlerin sorumluluğu" başlıklı 11 inci maddesine ise "Bakanlar Kurulu, ödeme yapılan kişilerin mükellef olup olmamasına, ...elektronik ortamda gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesine, …bakılmaksızın, vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanlara vergi kesintisi yaptırmaya, …vergiye tabi işlemle ilgili, vergi

---

312 "Google vergi mükellefi oldu", 31 Mayıs 2011, (http://www.gazetevatan.com/google-vergi-mukellefi-oldu-380863-ekonomi/ - Erişim: 22.05.2018).

313 **ÖZ, Semih,** "Twitter'in Vergilendirilmesi", 24 Nisan 2014, (http://www.vergisorunlari.com.tr/yazi/n-semih-oz/twitterin-vergilendirilmesi/88 - Erişim: 25.05.2018).

314 "Google'a 300 milyon lira ceza", 26 Mayıs 2017, (https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/05/26/googlea-300-milyon-lira-ceza - Erişim: 22.05.2018).

kanunlarında belirtilen alt ve üst limitler arasında olmak şartıyla, farklı kesinti oranları tespit etmeye yetkilidir." fıkrası eklenerek Bakanlar Kurulu bu konuda yetkilendirilmiştir. Yine bu Kanunla, Kurumlar Vergisi Kanununun "dar mükellefiyette vergi kesintisi" başlıklı 30 uncu maddesinin ilk fıkrasına eklenen (d) bendi ile Bakanlar Kuruluna verilen bu yetkinin kullanılması durumunda tevkifatla sorumlu tutulanlar tarafından yapılan her türlü ödeme üzerinden tevkifat yapılmasına imkân sağlanmaktadır. Görüldüğü üzere, bu düzenlemelerle ülkemizdeki elektronik ortamdaki faaliyetlere ilk kez yer verilmiş olup dijital ekonomi faaliyetlerinin vergilendirilmesinde BEPS Projesinin getirdiği bakış açısı dikkate alınarak vergi kesenlerin sorumluluğu, elektronik ortamı da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Vergi Usul Kanununa eklenen bu hükme dayanılarak yakın zamanda bir Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanması beklenmektedir; bununla birlikte, Kurumlar Vergisi Kanununun 30 uncu maddesindeki atıf haricinde "dijital ekonominin vergilendirilmesi" konusunda herhangi bir spesifik kanun hükmü mevcut değildir. Bu nedenle Kurumlar Vergisi Kanununda elektronik ticaretin vergilendirilmesi için Kanunun ilgili maddelerinde değişiklik yapılması beklenebilir.

Bunun yanı sıra, 2016 yılında görüşe sunulan Vergi Usul Kanunu Tasarısında da ilk kez işe başlama, işyeri, tahsilat gibi konulara ilişkin hükümler altında "elektronik ortam" konusunda yapılan düzenlemeler, bundan böyle geliştirilmesi mümkün olan elektronik ticarete ilişkin vergi mevzuatının temelini oluşturacaktır.

3.1.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Yukarıda değinilen mevzuat düzenlemeleri, dijital ekonominin vergilendirilmesi konusunda BEPS Eylem Planının 1. Eylemine uygun hareket etme

çabasının göstergesi sayılabilir. Dijital ekonominin vergilendirmesi konusunda transfer fiyatlandırması ve daimi işyeri kapsamında da çeşitli iç düzenlemelerin geliştirilmesi söz konusudur.

Vergi hukukumuzda ticari kazançlar vergi kesintisine tabi değildir. Bununla birlikte, Maliye Bakanlığı tarafından dev şirketlerin yarattığı vergi kaybını önlemek amacıyla son dönemde dijital gelirin tevkifat ile vergilendirilmesi konusunda ciddi çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Bu çalışmalar neticesinde, ülkemizin vergilendirmede sorunlar yaşadığı e-ticaret hizmeti veren yurt dışında mukim ÇUİ'lerin, Türkiye'den elde ettikleri ticari kazançları üzerinden Türkiye'de işyeri ya da daimi temsilcisi bulunmasa da Kurumlar Vergisi Kanununun 30 uncu maddesi kapsamında vergi kesintisi yapılabilir hale gelecektir. Ancak, Türkiye'de işyeri olmadan dijital işlemlerden gelir elde eden dar mükelleflerin ticari kazançlarına stopaj uygulanacak olması çifte vergilendirmeye sebep olabileceğinden bu düzenlemenin yapılması hususunda dikkatli olunması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle, ilgili BEPS eylemleri kapsamında geliştirilecek düzenlemelerin iç mevzuata uyumlaştırılmasında fayda görülmektedir.

Maliye Bakanlığı tarafından, yabancı şirketlerin Türkiye'de tam mükellef olmasının teşvik edilmesi konusunda yapılan çalışmalar ise olumlu bulunmaktadır. Nitekim elektronik ticaret ortamını sağlayan bir aracı hizmet sağlayıcısı Amazon, Türkiye'de bir şirket kurarak kurumlar vergisine tabi olmayı kabul eden ilk dev şirket olmuştur[315].

[315] "E-ticaret devleri mükellef oldu", 5 Eylül 2017 (http://www.yenisafak.com/ekonomi/e-ticaret-devleri-mukellef-oldu-2790068 - Erişim: 23.05.2018).

3.2 Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemeleri

3.2.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Türkiye'de öz sermaye finansmanı ve borç finansmanının, farklı vergisel anlamları bulunmaktadır. Öz sermaye finansmanı, şirketlerin kurumlar vergisi için öz sermaye üzerinden herhangi bir faiz gideri (veya kur farkı indirimi) talebinde bulunmasına izin vermemektedir. Diğer bir ifade ile öz sermayeye ödenen faizlerin safi kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilmesi kabul edilmez; yani, bu durumda faiz ödemesi kâr payı (temettü) hükmünde sayılır. Öz sermaye kapsamında olmayan diğer tüm finansman araçları ise borç olarak nitelendirilir. Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında, kurumlar vergisine tabi işletmelerin öz sermaye üzerinden hissedarlarına ödedikleri (örtülü sermaye) faizler de kâr payı sayılarak vergi matrahından indirilemez. Bunun dışında borç kullanan işletmeler ödedikleri veya hesapladıkları faizleri gider olarak indirebilmektedir.

Hibrit uyumsuzluk düzenlemelerine Türkiye'deki mükellefler tarafından genellikle başvurulmamaktadır. Bu nedenle Türk vergi mevzuatında ve Türkiye'nin imzaladığı vergi anlaşmalarında bu tür hibrit düzenlemelere ilişkin hüküm yapma ihtiyacı hissedilmemiş ve vergi idaresi gözüyle test edilmemiştir. Bununla birlikte önceden, emsallere uygun faizli, uzun vadeli borç sözleşmelerinin piyasaya sürüldüğü birtakım vakalarla karşılaşılmıştır[316]. Yeni taslak mevzuat çalışmalarında da hibrit uyumsuzluklar konusunda bir düzenlemeye henüz yer verilmediği görülmektedir.

[316] **PWC,** "Turkey", *Financing options: Debt versus equity: A country overview*, 2016, 63-70, s.64.

3.2.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Türkiye'nin hibrit yapılarla mücadele konusundan doğrudan olmasa da dolaylı olarak etkilenmesi kaçınılmazdır. Diğer yandan, bu tür yapılara en çok rastlanılan yer olan AB'nin, hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin üye ülkelerde 2020 yılı itibariyle tarihe karışacağına yönelik iddiası ve bu yönde çalışmaları ülkemiz tarafından da yakından takip edilmektedir.

BEPS Eylem Planının 2. Eylemi, OECD Model Anlaşmasında değişiklik yapılmasını gerektirdiğinden yürürlükte olan vergi anlaşmalarının da revizyonu gerekebilecektir. Model Anlaşmadaki hibrit uyumsuzluklara ilişkin yeni düzenlemelerin ulusal mevzuata da yansıması beklendiğinden, Türkiye'nin, 2. Eylem ile getirilen birincil ve ikincil temel kurallara yer vermek amacıyla uzun vadede mevzuat değişikliklerine gidebileceği düşünülmektedir. Ancak bu durumda, yapılacak mevzuat değişiklikleri, vergi anlaşmalarına aykırılık oluşturmamalıdır.

3.3 Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı Düzenlemeleri

3.3.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Ülkemizde "kontrol edilen yabancı kurum kazancı (KEYKK)", Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesi ve 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 7 nci maddesi[317] kapsamında düzenlenmektedir.

Kanun hükmüne göre; tam mükellef gerçek kişi ve kurumların doğrudan ve dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma

[317] "Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)", 26482 sayılı ve 3 Nisan 2007 tarihli Resmi Gazete.

hakkının en az %50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları dağıtılsın veya dağıtılmasın belli şartların gerçekleşmesi durumunda "kontrol edilen yabancı kurum kazancı" olarak Türkiye'de kurumlar vergisine tâbi olacaktır.

Bu şartlar;

• İştirakin toplam gayrisafi hasılatının %25 veya fazlasının faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden oluşması;

• Yurt dışındaki iştirakin ticari bilanço kârı üzerinden %10'dan az oranda gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergi yükü taşıması;

• Yurt dışındaki iştirakin ilgili yıldaki toplam gayrisafi hasılatın 100.000 Türk Lirası karşılığı yabancı parayı geçmesi, olarak sayılmıştır.

Bu şartların tespit edilmesi durumunda, yurt dışında kurulu iştirakin elde etmiş olduğu kâr, yurt dışı iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren hesap dönemi itibarıyla tam mükellef kurumların, kurumlar vergisi matrahına hisseleri oranında dahil edilir. Türkiye'de vergilendirilmiş kazancın yurt dışındaki kurum tarafından sonradan dağıtılması durumunda ise elde edilen kâr paylarının vergilendirilmemiş kısmı, kurumlar vergisine tabi tutulur.

Ayrıca, Kanunun 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, iştirakin yurt dışında vergilendirilmiş kısmının Türkiye'de hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilmesi suretiyle yurt dışı iştirak kazancının çifte vergilendirilmesi önlenmiş olur.

"Kontrol edilen yabancı kurumlara yapılan ödemeler üzerinden Kanunun 30 uncu maddesinin yedinci fıkrası (vergi cennetleri düzenlemesi) uyarınca kesilen vergiler, bu şirketin Türkiye'deki beyannameye dahil edilen kurum kazancı

üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. Ancak mahsup edilecek vergi kontrol edilen yabancı kurumun bu ödemelerden kaynaklanan kazancına isabet eden kurumlar vergisini aşamaz." şeklindeki 34 üncü maddenin üçüncü fıkrasında ise vergi cennetlerinde vergilendirilen gelirin çifte vergilendirilmesinin önlenmesi amaçlanmıştır.

Kontrol edilen yabancı kurumların genellikle vergi cenneti ülkelerde kağıt üstünde şirket olarak yer aldığı bilinmektedir. Yapılan düzenlemeyle, tam mükellef kurumların, sermayelerini vergi cenneti ülkelerde ortak oldukları kağıt üstündeki şirketlere yönlendirmesi sonucu oluşan zararlı rekabetin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır[318]. Bununla birlikte, vergi cenneti ülkelerden kontrollü kurumlar konusunda bilgi almak için bu ülkelerle ÇVÖA'lar ve karşılıklı bilgi değişimi anlaşmalarının mevcut olması gereklidir.

3.3.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Halen çoğu ülkede mevcut olmayan KEYKK düzenlemeleri ülkemizde hâlihazırda uygulamada olduğundan, bu konuda BEPS Eylem Planının 3. Eylemi kapsamında yakın zamanda bir çalışma yapılması beklenmemektedir.

Bununla beraber, mevcut mevzuata göre, iştirake ilişkin vergilendirilebilir oran hesaplanmakta; fakat gelir kalemlerinin tek başına vergi oranları dikkate alınmamaktadır. Ancak 3. Eylemde, her gelir kalemi için efektif vergi oranı testi uygulanması yoluyla ekonomik faaliyetin tespit edilmesi önerilmektedir[319]. Bu

[318] **DEĞİRMENCİOĞLU, Cansın,** "Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancının Zararlı Vergi Rekabetine Etkisi", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi*, Eylül-Ekim 2013, 163-169 s.167.

[319] **OECD**, "Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report", s.37.

çerçevede Kurumlar Vergisi Kanununda yapılacak bir güncellemenin, kurum kazancı üzerinden kesilen vergi miktarını artırmada yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Yine 3. Eylemde, ülkelerin kurum bazlı (entity-by-entity) yaklaşım veya işlemsel (transactional) yaklaşımdan birini tercih etmesi gerektiği ifade edilmiş ve iki yaklaşımının da olumlu-olumsuz yönleri paylaşılmıştır[320]. Ülkemizde, Kanunun 7 nci maddesindeki şartların gerçekleşmesi halinde, yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın, Türkiye'de vergilendirilebilir hale gelmektedir. Dolayısıyla mevzuatımızda kurum bazlı yaklaşım benimsenmiştir.

Diğer yandan, vergi cennetleri listesinin Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilmemesi nedeniyle Kanunun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrası henüz uygulama alanı bulamamıştır. Bu durum, düzenlemenin mevcut olduğu on yılı aşkın süredir, vergi cenneti niteliğindeki ülkelerdeki iştirakler üzerinden elde edilen kazançların vergilendirilememesine neden olmaktadır.

BEPS Eylem Planının 3. Eylemiyle önerilen etkin KEYKK kuralları için altı yapıtaşından oluşan çerçeve önerisi ile Türk mevzuatını karşılaştırdığımızda;

Tablo 3.2 Kontrol edilen yabancı kurum kazancı açısından Türk mevzuatı

KEYKK Yapıtaşları	**BEPS Eylem Planı (3. Eylem)**	**Türkiye (KVK md. 7)**
KEYK tanımı	- Yabancı kurum - Geniş tanım - Kontrol şartı için hukuki ve ekonomik sahiplik testi	- Yurt dışı iştiraki (bağlı işletme anlamında) - Doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az %50'sine sahip olmak gerekir.

[320] **OECD**, "Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report, s.50-52.

KEYKK istisnaları ve eşik değer gerekleri	- Vergi oranı istisnası - Düşük vergili oranlı ülkeler için kara liste vb. belirleme	- Vergi oranı istisnası yoktur. - Kara liste ilanına ilişkin hüküm var ancak uygulamaya geçirilmemiştir. - İlgili yıldaki toplam gayrisafi hasılatı 100 000 TL'nin altında kalan iştirakler, KEYK olarak değerlendirilmez. - Yurt dışı iştirakin %10'dan az oranda vergi yükü taşıması gerekir.
Kazancın tanımı	- Kazancın tanımını içermeli - Ülkeler tanım konusunda serbesttir. - Kurum bazlı yaklaşım veya işlemsel yaklaşım	- İştirakin toplam gayrisafî hasılatının %25 veya fazlasının pasif nitelikli gelirlerden oluşması gerekir. - Kurum bazlı yaklaşım (Kurum kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın, dağıtılan kâr payı sayılır.)
Kazancın hesaplanması	- Ana şirketin yerleşik olduğu ülkenin kuralları - Zararlar ancak aynı KEYK'in ya da o ülkedeki başka KEYK'in kârlarına karşı mahsup edilebilir.	- Türk vergi hukuku kuralları - KEYK'in vergiye tabi tutulacak kazancı, zarar mahsubu dahil giderler düşüldükten istisnalar düşülmeden önceki, vergi öncesi kurum kazançlarıdır. - Türkiye'de vergiye tabi tutulacak kurum kazancının hesaplanmasında, yurt dışı iştirakin ilgili hesap dönemi içerisinde sahip olunan en yüksek iştirak oranı dikkate alınır.
Kazancın kontrol eden tam mükellef kurumlara dağıtılması	- Kâr dağıtım eşiği, minimum kontrol eşiğine bağlı olmalı - Kâr dağıtımı, sahiplik oranına dayalı olmalı - Ana ülkenin vergi oranı uygulanmalı	- Kâr dağıtım eşiği, kontrol eşiğine (>%50) bağlı - Kâr dağıtımı, sahiplik oranına dayalı (Kontrol oranı olarak, ilgili hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte sahip olunan en yüksek oran dikkate alınır.) - Yurt dışında kurulu iştirakin elde etmiş olduğu kâr, söz konusu iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren hesap dönemi itibarıyla tam mükellef kurumların kurumlar vergisi matrahlarına hisseleri oranında dahil edilecektir. - Türk kurumlar vergisine tabi tutulur.
Çifte vergilendirmenin önlenmesi	- Yurt dışında ödenen verginin dolaylı indirimi - Ara durak şirketlerde ödenen KEYK vergisi indirimi	- KVK md. 33'e göre, yurt dışındaki iştirakin bulunduğu ülkede ödemiş olduğu vergiler KEYK'in Türkiye'de vergilendirilecek kazancı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. - İştirakin bulunduğu ülke dışındaki ülkelerde ödemiş olduğu vergiler kurumlar vergisinden mahsup edilemez.

3.4 Faiz Giderleri ve Diğer Finansal Ödemeler

3.4.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Vergi kaybını önlemek amacıyla faizin vergiye tabi gelirden indirimini kısıtlayan düzenleme ülkemizde mevcut Kurumlar Vergisi Kanununun yürürlüğe girdiği 2006 yılından beri yer almaktadır. Kanunun "örtülü sermaye" başlıklı 12 nci maddesine göre, Türkiye'de şirketlerin ortaklarından ya da ortaklarının ilişkili olduğu kişilerden yapmış oldukları borçlanmanın, şirketin öz sermayesinin 3 katını aşması halinde, yapılan bu borçlanma örtülü sermaye sayılır ve borçlanmaya ilişkin faiz, kur farkı gibi giderler vergi matrahından indirilemez.

Bahse konu hükmün ikinci fıkrasına göre, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka ve benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar %50 oranında dikkate alınmaktadır. Ancak sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar için bu uygulama geçerli değildir.

Ortakla ilişkili sayılan kişi ve kurumlarda, en az %10 oranında sermaye, oy ya da kâr payı hakkına sahip olma şartı aranmaktadır.

Örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmede örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Borç verenin dar mükellef kurum olması durumunda, dağıtılan kâr payı Kanunun 30 uncu maddesinin

üçüncü fıkrası uyarınca %15 oranında vergi kesintisine tabi tutulur.

Yine Kanunun 2013'ten beri yürürlükte olan 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan; ancak Bakanlar Kurulu tarafından gerekli sektörel oranlar belirlenmediği için henüz uygulamaya geçirilememiş finansal işlem gideri kısıtlaması düzenlemesi de borçlanmada finansal ödemelerin kullanılmasını hüküm altına almaktadır.

3.4.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Anlaşılacağı üzere, BEPS Eylem Planının 4. Eyleminin ülkemizdeki karşılığı örtülü sermaye ve finansal işlem gideri kısıtlaması düzenlemeleridir.

Türkiye'de örtülü sermaye düzenlemesinde bir oran kuralı (ilişkili kişiden borç/öz sermaye oranı= 3/1) benimsenmiştir[321]. Ancak, 12 nci maddenin tam anlamıyla 4. Eylemin getirdiği sabit oran kuralına uymadığı dikkati çekmektedir.

Bununla birlikte, OECD'nin faiz gideri kısıtlamasına ilişkin limiti FAVÖK'ün yüzde 30'u olarak belirlemesinin yatırımları kısıtlayabileceği endişesi bulunduğundan, ülkemizin bu tavsiyeyi uygulama konusunda tereddütleri mevcuttur.

Borçlanmanın, yalnızca vergi matrahını düşürmek amacıyla yapılıp yapılmadığını değerlendirmek için hem ilişkili kişiler arasındaki borçlanmalarda hem de finansal araçlarla borçlanmalarda faiz oranının, emsallere uygunluk ilkesine uygun olarak belirlenmiş olup olmadığına bakılmalıdır. Ancak mevzuatımızda, emsallere uygun faiz oranının nasıl tespit edileceğine yönelik bir düzenleme

[321] **BAŞARAN YAVAŞLAR, Funda, SEVGİN, Mustafa, UYANIK, Namık Kemal,** "Turkey's National Report", *Tax Avoidance Revisited: Exploring the Boundaries of Anti-Avoidance Rules in the EU BEPS Context,* European Association of Tax Law Professors (EATLP) Tax Conference 2016 - 2016 National Reports, s.32.

bulunmamaktadır.

Ülkemiz, bir ulusal veri tabanına sahip olmamanın yanı sıra, borçlanmalara ilişkin emsal bedel tespitine yönelik karşılaştırılabilirlik analizinin uluslararası veri tabanlarının kullanılması yoluyla yapılması konusuna şimdiye dek çekingen yaklaşmıştır. 2017 yılında yayınlanan OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberinde ilişkili kişiler arasındaki borçlanmalarda faiz oranı kapsamında veri tabanına dayalı karşılaştırılabilirlik analizlerinin benimsenmesi teşvik edilmektedir.

Ülkemizde henüz uygulaması olmamakla beraber; Kurumlar Vergisi Kanununun 11 inci maddesi birinci fıkrasının (i) bendiyle düzenlenen finansal işlem gideri kısıtlaması, %10 oranında gider indirimi kısıtlamasına hükmetmektedir. Bu düzenleme de 4. Eylem ile önerilen FAVÖK tutarına dayanan sabit oran kuralını tam yansıtmamaktadır.

Ayrıca yeni Transfer Fiyatlandırması Rehberinde, finansal işlemlere dair emsallere uygunluğun nasıl belirleneceğine dair yeni bir çalışma yapılacağından bahsedilmiştir[322]. Bu çalışma tamamlandığı takdirde, Türk mevzuatında paralel değişiklikler yapılarak henüz uygulanamayan finansal işlemlere ilişkin transfer fiyatlandırması uygulamaları kapsamındaki konuların uygulanabilir hale geleceği düşünülmektedir.

[322] **OECD,** *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, s.58, dipnot 2.

3.5 Zararlı Vergi Uygulamaları

3.5.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

i. Tercihli Vergi Rejimleri

Türk vergi hukukunda "patent box" benzeri ilk düzenleme 2015 yılında yürürlüğe girmiş; Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen başlıklı 5/B maddesi, "sınai mülkiyet haklarında istisna" düzenlemesini getirmiştir.

Bu maddeye göre, Türkiye'de gerçekleştirilen Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşların; kiralanması, satışı, pazarlanması sonucunda elde edilen kazançlar ile Türkiye'de gerçekleştirilen üretim sürecinde kullanılması sonucu üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmının %50'si kurumlar vergisinden müstesnadır. Bu madde kapsamında istisna uygulamasından yararlanan mükellefler, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında yer alan istisna uygulamasından ayrıca yararlanamaz.

Bu bölgelerde faaliyet gösteren mükelleflerin, bu alanlardaki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar, 31 Aralık 2023 tarihine kadar kurumlar vergisinden müstesnadır.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu geçici 2 nci maddesine göre de, teknoloji geliştirme bölgelerindeki yönetici şirketler ile bölgede faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları da 31 Aralık 2023 tarihine kadar kurumlar vergisinden müstesnadır.

Dolayısıyla ülkemizde, Ar-Ge, yenilik ve yazılım faaliyetleri sonucu ortaya

çıkan buluştan, patentli veya sertifika ile onaylanmış faydalı modelden doğan gelirler için sınai mülkiyet istisnası rejimi ile teknoloji geliştirme bölgelerinde yürütülen Ar-Ge faaliyetleri sonucu ortaya çıkan fikri mülkiyetten elde edilen gelirler için teknoloji geliştirme bölgeleri rejimi olmak üzere iki tür patent box uygulaması mevcuttur[323].

2017 yılında çıkarılan 7033 sayılı Kanunla, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2 nci maddesine eklenen fıkra ile teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükelleflerine ait kazançların; gayrimaddi hakların satılması, devri veya kiralamasından oluşması halinde, bu Kanunda yer alan kurumlar vergisi istisnasından yararlanabilmelerine yönelik olarak Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Bu yetki kapsamında, teknoloji geliştirme bölgesinde gayrimaddi haklardan elde edilen kazançlara istisna uygulanabilmesini fiilen mümkün hale getirmek amacıyla 2017/10821 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı[324] yayımlanmıştır. Bu Karar ile Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin teknoloji geliştirme bölgeleri vasıtasıyla gayrimaddi hakların satılması, devri veya kiralanmasından elde edilen kazançlarının istisnadan yararlanabilmesi için gayrimaddi hakların niteliğine göre ilgili mevzuat çerçevesinde tescile veya kayda yetkili kuruma başvurularak patent veya fonksiyonel olarak patente eşdeğer belgelere bağlanması mecburiyeti getirilmiştir. Ayrıca, söz konusu kazancın hesaplanmasında, faaliyet kapsamında katlanılan "nitelikli harcamalar"ın toplam harcama içindeki oranı dikkate alınacak, toplam kazancın bu

[323] **ORKUNOĞLU ŞAHİN, YERELİ,** s.193.

[324] 2017/10821 sayılı "4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar", 30215 sayılı ve 19 Ekim 2017 tarihli Resmi Gazete.

orana isabet eden kısmı istisnadan faydalanabilecektir.

ii. Vergi Cennetleri

Vergi mevzuatımızda açıkça vergi cenneti tanımı yapılmamıştır. Yalnızca Kurumlar Vergisi Kanununda kontrol edilen yabancı kurum kazançlarının vergilendirmesiyle ilgili 7 nci maddenin gerekçesinde, zararlı vergi rekabetine yol açan, yurt dışındaki işlemler yoluyla vergiden kaçınmada kullanılabilen düşük vergi oranlı ülkelerden bahsedilmektedir[325].

Ayrıca Kanunun 30 uncu maddesinin yedinci fıkrasında, yine vergi cennetlerinden açıkça bahsedilmemiş; ancak zararlı vergi rekabetine yol açan ülkelere yapılan ödemelerle ilgili hükümlere yer verilmiştir. Bu hükme göre, kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara nakden veya hesaben yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinde, bu verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumların mükellef olup olmadığına bakılmaksızın %30 oranında vergi kesintisi yapılmalıdır.

Bununla beraber, vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelere yapılan her türlü ödemeler üzerinden vergi kesintisi yapılmasına yönelik söz konusu düzenleme, yürürlükte olduğu 2006 yılından beri Bakanlar Kurulu tarafından bu ülkeleri ilan eden bir liste yayınlanmadığı için uygulanır hale gelememiştir.

---

[325] **GEDİK, Gülşen,** "Düşük Vergi Rejimlerinin Çok Uluslu İşletmelerce Kullanımındaki Sınırlamalar: Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 37-80, s.38-39.

Diğer yandan, vergi cenneti niteliğindeki ülkelerle imzalanan uluslararası anlaşmalara bakıldığında, şimdiye kadar üç ülke ile (Jersey, Bermuda, Guernsey,) vergi bilgi değişim anlaşmasının yürürlükte olduğu[326]; Man Adası ve Cebelitarık ile 2012 yılında imzalanan bilgi değişim anlaşmalarının ise uygun bulma kanunlarının nihayet 3 Nisan 2017 tarihli ve 30027 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı, ancak karşı taraf ülkelerde iç prosedürlerin tamamlanmadığından bahisle henüz yürürlükte olmadıkları dikkati çekmektedir.

Bunun yanında, yabancı yatırımcılara sağladıkları vergi indirimleri ya da düşük vergi oranları nedeniyle yarı vergi cenneti olarak nitelendirebileceğimiz Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İrlanda, İsviçre, Malta gibi AB ülkeleri ile mevcut olan ÇVÖA'lar, büyük Türk şirketlerinin vergiden kaçınmak amacıyla bu ülkeleri tercih etmesinin önüne geçememektedir.

3.5.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

i. Tercihli Vergi Rejimleri

Türkiye'nin, Kurumlar Vergisi Kanunu 5/B rejimi ve teknoloji geliştirme bölgeleri rejimi şeklinde tercihli vergi uygulamaları getirmesindeki amacının; ülkedeki Ar-Ge faaliyetlerini desteklemenin yanı sıra ülkeye daha fazla doğrudan yatırım gelmesini sağlamak olduğu söylenebilir. Bu rejimlerin zararlı vergi rekabeti yaratıp yaratmadığı ise OECD tarafından 5. Eylem kapsamında getirilen asgari standart gereği takip edilmektedir. OECD tarafından ülkelerin tercihli rejimler yoluyla zararlı vergi uygulamalarına yönelik 2017 yılı İlerleme Raporunda

[326] **GİB**, "Yürürlükte Bulunan Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmaları (19.03.2018 tarihi itibarıyla)", (http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat - Erişim: 19.05.2018).

Türkiye'ye yönelik gözlemler paylaşılmıştır[327].

İlerleme Raporunda, Kurumlar Vergisi Kanununun 5/B maddesinde düzenlenen sınai mülkiyet istisnası rejimi zararlı bulunmamıştır. Dolayısıyla bu konuda bir mevzuat değişikliği gerekli görülmemektedir.

Teknoloji geliştirme bölgeleri için uygulanan rejim ise "potansiyel zararlı vergi uygulaması" olarak görülmüştür. Bu rejim, fikri mülkiyet varlıklarını nitelendirme ve ayrıcalıklı düzenlemeleri açısından BEPS Eylem Planının 5. Eylemi ile getirilen bağ (nexus) yaklaşımına uygun bulunmamıştır. Raporda ayrıca, Türkiye'nin gayrimaddi varlık tanımını yeniden gözden geçirmesi söz konusu olduğu için 2018 yılında yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulacağı ifade edilmiştir[328].

2017 yılında yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye'de faaliyet gösteren mükelleflerin teknoloji geliştirme bölgelerinde gayrimaddi haklardan kaynaklanan kazançlarının Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamındaki istisnadan yararlanılabilmesinin usulleri belirlenmiştir. Bu çerçevede, ÇUİ'ler, bu bölgelerin sağladığı gayrimaddi hak kazançlarının vergilendirilmemesi avantajından ancak 5. Eylem ile asgari standart olarak getirilen "bağ yaklaşımı"na uygun olarak patent/fonksiyonel olarak patente eşdeğer belgelere bağlanan gayrimaddi haklar kapsamında ve "nitelikli Ar-Ge harcaması" ile ilişkilendirilmesi durumunda yararlanabilecek; böylece istisnanın zararlı vergi rekabeti oluşturma potansiyeli önlenmiş olacaktır.

OECD'nin Tercihli Rejimler İlerleme Raporunun 2018 yılı güncellemesinde

---

[327] **OECD,** "Harmful Tax Practices - 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2017.

[328] **OECD,** "Update (as of 9 May 2018), Harmful Tax Practices - 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", s.1.

ise bahse konu Bakanlar Kurulu Kararının yayınlanması itibariyle teknoloji geliştirme bölgeleri rejimi "zararlı olmayan" kategorisine alınmış; ancak Kararın yürürlüğe girmesinden önceki dönemde gerçekleştirilen uygulamaların zararlı görüldüğü ifade edilmiştir.

ii. Vergi Cennetleri

Bakanlar Kurulu tarafından, OECD'nin kara listesinde artık hiçbir ülkenin kalmaması da gerekçe gösterilerek vergi cenneti ülkelerin ilan edilmemesi ve bu nitelikteki ülkeler ile imzalanan anlaşmaların sayısının yetersiz olması nedeniyle, çok uluslu Türk şirketlerinin vergiden kaçınmaya hatta vergi kaçırmaya yönelik faaliyetleri takip edilememekte ve bu esnada şirketler kârlarını vergi cennetlerine aktarmayı sürdürmektedir. Yine, bu ülkelerde bulunan kağıt üzerindeki merkezleri üzerinden Türkiye'de işlem yapan yabancı işletmelerin agresif vergi planlamalarına vergi kesintileriyle karşılık verilememektedir.

Panama Belgeleri dosyasında görüldüğü gibi, çok uluslu Türk işletmeleri vergi cennetlerini yoğun olarak kullanmaya devam etmektedir. Türkiye'nin en büyük bankaları ve en büyük sermaye gruplarının birçoğu başta olmak üzere vergi cennetleri olarak bilinen Lüksemburg, Malta, Cayman Adaları ve Bahreyn gibi ülkelerdeki hesaplarında yönetilen miktarın, 2016 yılı GSYH'sinin beşte biri civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, vergi cennetlerinde kurulmuş olup Türkiye'de yabancı şirket adı altında faaliyet gösteren on binden fazla firma olduğu iddia edilmektedir[329].

[329] "Offshore'un dayanılmaz hafifliği", 1 Mayıs 2016, (http://www.derinekonomi.com/kapakdosyasi/offshoreun-dayanilmaz-hafifligi/ - Erişim: 24.05.2018).

Ekonomi Bakanlığının 2017 yılı Yurtdışı Yatırım Anketi Sonuç Raporuna[330] göre de ülkelere göre yurt dışındaki Türk yatırımlarında, Hollanda %40 sermaye pozisyonu ile ilk sırayı alırken, onu %5'lik değerlerde Lüksemburg, Jersey, Malta ve ABD takip etmektedir. Bu ülkelerin, Türk ÇUİ'lerini çoğunlukla çeşitli vergisel avantajları sayesinde ve özel amaçlı kuruluşlar dolayısıyla çektikleri bilinmektedir.

Bununla birlikte, küresel boyutta vergi cennetleri ile mücadele konusunda atılan en önemli adım BEPS ile Mücadele Eylem Planıyla gerçekleşmiştir. Eylem Planında yer alan muhtelif eylemlerin, küresel bir bilinç ile hayata geçirilmesi ile birlikte vergi cenneti ülkelerin yatırımcı çekme avantajını ellerinden alınması beklenmektedir[331].

Vergi cennetleri aracılığıyla vergi yükünün azaltılması, BEPS Projesinde ortaya konulan eylem konularının birçoğu ile bağlantılı olarak gerçekleştirilir. Ülkemiz, bir taraftan bu ülkelerdeki işlemler üzerinden %30 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılmasına ilişkin mevcut düzenlemeyi işletmeyi düşünmemekte iken; diğer taraftan bu ülkelerin avantajlı durumunu bertaraf edecek dünyadaki gelişmelerin karşısında hareketsiz kalamamaktadır. Dolayısıyla ülkemizin, Eylem Planı çerçevesinde diğer eylemlerle önerilen şeffaflık ve bilgi değişimini arttırıcı tedbirleri uygulamaya yönelik girişimlerinin başarıyla tamamlanmasıyla vergi cennetlerindeki faaliyetlere darbe vurulacağı düşünülmektedir.

[330] **EKONOMİ BAKANLIĞI,** *Yurtdışı Yatırım Raporu-2017*, Kasım 2017, s.51.

[331] **KUDRLE,** s.1171.

3.6 Uluslararası Vergi Anlaşmalarının Suiistimalinin Önlenmesi

3.6.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

ÇVÖA'larda tüm gelir unsurları tek tek ele alınarak vergilendirme yetkisi ya mukim olunan ülkeye ya da gelirin elde edildiği kaynak ülkesine bırakılmıştır. Bazı durumlarda (örneğin, gayrimaddi haklar) ise her iki ülkenin de vergilendirme yetkisi bulunmaktadır[332]. Ülkemiz, taraf olduğu anlaşmalarda genellikle OECD Model Anlaşmayı temel almış; gelişmekte olan ülkelerle yaptığı anlaşmalarda kaynak ilkesi yerine ikamet ilkesini benimsemekte fayda görmüştür. Bununla birlikte Türkiye, aleyhine sonuç doğurabilecek durumları önlemek amacıyla bu anlaşmalara bazı konularda çekince koymaktadır. Gelişmiş ülkelerle yapılan anlaşmalarda ise bu ülkelerden gelecek sermayeyi vergilendirme yetkisine sahip olabilmek için mümkün olduğunca kaynak ilkesi benimsenmeye çalışılmıştır[333].

Türkiye'nin günümüz itibariyle yürürlükte olan 84 adet çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması (ÇVÖA) mevcuttur[334]. Bu anlaşmaların yalnızca altısında (ABD, İsrail, Kazakistan, Lübnan, Brezilya ve Malta) "menfaatlerin sınırlandırılması (LoB)" hükmü bulunmaktadır. En geniş LoB düzenlemesi, ABD ile 1996 yılında imzalanan anlaşmada yer almakta olup gelir elde eden kişinin yerleşik olduğu ülke ile bağlantısı

---

[332] **PEHLİVAN, Osman, ÖZ, Ersan,** *Uluslararası Vergilendirme,* Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2015, s.62-63.

[333] **BAHAR, Cevdet Okan,** *Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmaları ve Yabancıların Türkiye'de Vergilendirilmeleri,* Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007, s.38.

[334] **GİB,** "Yürürlükte Bulunan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları (21.01.2016 tarihi itibariyle)", (http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/VERGIANLASMALIST.htm - Erişim: 25.05.2018).

ve anlaşmadan faydasının tespiti için detaylı dört farklı test içermektedir. Diğer anlaşmalarda ise bu hüküm genel olarak anlaşma suiistimalinden bahsetmekte; ancak işletme ile gelir elde edilen ülke arasında bağlantı ile ilgili kuralları düzenlememektedir. Bu genel hükme göre, taraf ülkeler ÇVÖA ile getirilen hakların kullanımının, anlaşmanın amaçlarına aykırı olarak hakkın kötüye kullanılmasına neden olduğu konusunda fikir birliğine vardıkları durumlarda, herhangi bir kişinin veya işlemin bu haklardan yararlanması talebini reddedebilirler.

Vergi Usul Kanunu Tasarısının 2 nci maddesi ile "uluslararası anlaşmalar" başlığı altında yeni bir hüküm getirilmektedir. Buna göre, "vergi kanunlarının uygulanmasında, usulüne göre yürürlüğe girmiş olan uluslararası anlaşmaların vergi ile ilgili hükümleri saklıdır."

Usulüne göre yürürlüğe girme, 1982 Anayasasının "milletlerarası andlaşmaları uygun bulma" başlıklı 90 ıncı maddesinde düzenlenmiştir. Vergi anlaşmaları, ekonomik ilişkileri düzenleyen bir yıldan uzun süreli uluslararası anlaşmalar olduğundan bu anlaşmaların uygulanabilir durumuna gelmesi için kanunla uygun bulunmaları gereklidir. 90 ıncı maddenin son fıkrasına göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalar kanun hükmündedir; ancak bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Bu hüküm, doktrinde uluslararası anlaşmaların kanunlardan üstün olduğunun kanıtı olarak yorumlanmaktadır.

Uluslararası vergi anlaşmaları bakımından ise bu ayrıcalığın yanı sıra, uygun bulma kanunu ile yürürlüğe girme zorunluluğu, uygulamada vergi anlaşmalarının iç mevzuata üstün kabul edilmesini sağlamıştır. Maliye Bakanlığı özelgelerinde de bunun vurgulandığı görülmektedir. Uygulamada benimsenen bu kuralın yeni Vergi

Usul Kanunu Tasarısına yansıtılmasıyla, vergi anlaşmaları hükümlerinin, vergi kanunlarındaki hükümlere üstünlüğü birincil düzenleme zeminine kavuşturulmaktadır. Bu çerçevede, BEPS Eylem Planı doğrultusunda örtülü sermaye, kontrol edilen yabancı kurumlar ve transfer fiyatlandırması kurallarına ilişkin olarak ÇVÖA'larda yapılacak değişiklikler doğrudan iç mevzuattaki düzenlemelere tercih edilecektir.

3.6.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Ülkemizin taraf olduğu vergi anlaşmalarının da potansiyel olarak suiistimale açık olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, BEPS Eylem Planı ile anlaşmaların kötüye kullanıma karşı getirilen kuralların yeni veya revize edilecek vergi anlaşmalarında yerini alması önemlidir.

Eylem Planı ile getirilen kuralların ÇVÖA'lara uygulanması amacıyla 2017 yılında güncellenen OECD Model Anlaşmasına uygun olarak[335], ülkemiz ÇVÖA'larının başlığında "vergiden kaçınma" ifadesine de yer verilmesi tavsiye edilmektedir. Mevcut anlaşmalara bakıldığında, "… Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması" başlığının çifte vergilendirmeme ve anlaşma alışverişi konularını kapsayıcı nitelikte olmadığı görülmektedir. Yine, her anlaşmada yer alan "Gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleyen ve vergi kaçakçılığına engel olan bir Anlaşma yapmak isteğiyle aşağıdaki anlaşmaya varmışlardır:" girişinde de tüm bu fırsatları önlemek niyetiyle anlaşma imzalandığının açıkça belirtilmesi gerekli görülmektedir.

[335] **OECD,** *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*.

Yukarıda incelediği üzere, Türkiye'nin taraf olduğu ÇVÖA'ların yalnızca bir tanesinde amacına uygun detaylı bir menfaatlerin sınırlandırılması kuralına yer verilmiştir. Diğer yandan, Çok Taraflı Konvansiyonu imzalayan ülkemiz, Konvansiyonla ÇVÖA suiistimalinin tespiti için tanınan seçimlik uygulamalardan esas amaç testini kabul ettiği için, Anlaşmanın yürürlük kazanmasından sonra yeni veya revize edilecek ÇVÖA'larında bu kuralı uygulamaya başlayacaktır.

Diğer taraftan, BEPS Eylem Planının 6. Eylemi kapsamında anlaşmaların kötüye kullanımını engelleme yönünde yapılacak değişikliklerin yerel mevzuatta da etki göstermesi beklenmektedir. Bu kapsamda, ÇVÖA'lardaki değişikliklere uygun olarak Kurumlar Vergisi Kanununda örtülü sermaye, kontrol edilen yabancı kurumlar ve transfer fiyatlandırması kurallarına birtakım yeni önlemlerin getirilebileceğini söylemek mümkündür.

3.7 Daimi İşyeri Statüsü

3.7.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Bir yabancı kurumun Türkiye'de sürdürdüğü ticari faaliyetlerin burada vergilendirilebilmesi için bu kurumun Türkiye'de bir işyerinin ya da daimi temsilcisinin bulunmasının yanı sıra elde edilen kazanç ile işyeri ya da daimi temsilci arasında bir ekonomik bağ olması gereklidir[336].

İşyeri tanımı, yürürlükte olan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 156 ncı maddesine göre, ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen

[336] **FERHATOĞLU, Emrah,** "Daimi İşyerine Kazanç Atfedilmesi", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 135-159, s.141.

veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir. Ancak, kurum ile işyeri arasındaki ekonomik bağın nasıl belirlenmesi gerektiği gibi konular Kanunda düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, daimi işyerine kazanç atfedilmesinde Kurumlar Vergisi Kanununun 22 nci maddesinde emsallere uygunluk ilkesine yapılan atıftan ve söz konusu Kanunun gerekçesinden transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ve örtülü sermaye düzenlemelerinin dikkate alınması gerektiği anlaşılabilmektedir. E-ticaretin farklı safhalarının birçok farklı ülkede gerçekleştirilebilmesi nedeniyle buralardaki işyerleri ile bağın tespit edilmesi, işyerlerine isnat edilecek kazancın nasıl belirleneceği, yabancı kurumların Türkiye'de bulunan işyerlerinde elde edilen kazancın ana merkez ve şubeleri arasında nasıl bölüştürüleceği gibi hususların emsal bedel esasına göre çözülmesi beklenmekle birlikte; vergi cennetleri üzerinden gerçekleştirilen işlemler vergi matrahının belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Vergi anlaşmalarındaki bağımlı-bağımsız temsilci ayrımının Türk vergi hukukunda yapılmadığı görülür. Kanun koyucu, Türkiye'de elde edilen kazançların vergilendirilmesi açısından dar mükellefin kendisine bağımlı ya da tamamen bağımsız bir kişi tarafından Türkiye'de gerçekleşen ticari faaliyetlerde temsil edilmesini yeterli görmüştür[337]. 7. Eylem kapsamında, OECD Model Anlaşmasının 5 inci maddesine eklenen hüküm ile komisyoncuların da kapsama girmesi söz konusu olduğundan iç mevzuatımızın hâlihazırda bu düzenlemeye uygun olduğu görülmektedir.

Vergi Usul Kanunu Tasarısında ise BEPS Eylem Planının 7. Eyleminin yansımaları açıkça görülmektedir. Kanun Tasarısının 129 uncu maddesinde işyeri

[337] **AKÇAOĞLU, Ertuğrul,** "Elektronik Ticaretten Elde Edilen Gelirin Vergilendirilmesi", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 1-36, s.26.

sayılan yerler genişletilerek “mobil araçlar, elektronik ortam veya alanlar” ifadeleri eklenmiştir. 130 uncu maddesinde ise “elektronik ortamda işyeri” başlığı altında yeni bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu maddeye göre, elektronik ortamda işyerine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenecektir.

Yine, elektronik ortamdaki işyerine ilişkin düzenlemeler Tasarının diğer muhtelif maddelerine de derç edilmiştir. Örneğin 127 nci maddeye göre, bundan böyle elektronik ortam veya alanlarda bilfiil ticari veya sınai faaliyete geçmek de bir işyeri açmak anlamına gelecektir. Böylece fiziki bir işyerine sahip olmadan sadece internet üzerinden ticari kazanç elde eden işletme için, kanunun yasalaşması halinde işe başlanmış olduğu kabul edilerek geriye dönük olarak vergi tarhiyatı yapılabilecektir.

3.7.2 Eylemin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

Vergi Usul Kanununda yapılması planlanan işyeri konusundaki değişikliklerde fiziksel işyeri kavramının genişletilmesinin yanı sıra dijital ekonominin ortaya çıkardığı gelir getirici yapıların dikkate alınması gayet olumlu bulunmaktadır.

Kurumların elde ettikleri gelirleri nedeniyle hangi ülkenin vergilendirme yetkisi olduğunun mukimlik kriterine göre tespit edilmesi gerekse de ticari faaliyetlerin elektronik ortamda yapılmaya başlanması kaynak ülkesi ve ikamet ülkesi yetkilerini etkilemektedir. Dijital şirketler için sabit bir işyerinin olmaması, mevcut mukimlik kriterlerinin uygulanmasını engelleyecektir. Dolayısıyla, yeni Vergi Usul Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte, dijital ekonomiler için bazı özel ikamet kurallarının Kurumlar Vergisi Kanununa dahil edilmesi beklenmektedir.

BEPS Eylem Planıyla işyeri kavramına getirilen değişikliklerin Çok Taraflı Konvansiyonu imzalayan ülkemizin ÇVÖA'larına yansıması beklenmektedir. Örneğin, Model Anlaşma kapsamında, hazırlayıcı veya yardımcı nitelikte olan faaliyetler istisnasından yararlanan ÇUİ'lerin faaliyetleri artık vergi anlaşmaları kapsamında test edilecektir[338].

3.8 Transfer Fiyatlandırması

3.8.1 Türk Vergi Mevzuatında Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler

Ülkemizde transfer fiyatlandırması kuralları 2007 yılından itibaren uygulanmaktadır. Bu kurallar, Kurumlar Vergisi Kanununun "transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı" başlıklı 13 üncü maddesi ve aynı Kanunun "kabul edilmeyen indirimler" başlıklı 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile Bakanlar Kurulu kararları ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) tebliğlerinde düzenlenir[339]. Bu düzenlemelerin yapılmasında ve güncellenmesinde OECD'nin "Transfer Fiyatlandırması Rehberi" esas alınmaktadır.

Kanun koyucu, transfer fiyatlandırması düzenlemelerinde öngördüğü adi karine ile birlikte[340] 13 üncü maddenin altıncı fıkrası kapsamında, vergi idaresine, düzeltme işlemi ile ilişkili kişilerin vergiye tabi kazancını yani matrahını gerçek durumuna geri döndürme yetkisini vermiştir.

---

[338] **OECD,** "Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS", s.20.

[339] **ATEŞ, Leyla,** "Transfer Fiyatlandırması ve Gayrimaddi Mallar", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 161-190, s.163.

[340] **ÖNCEL, KUMRULU, ÇAĞAN,** s.28.

Transfer fiyatlandırması kuralları hem tam hem dar mükelleflere; yani yabancı kurumların Türkiye'deki işyeri ile ana merkezi arasındaki işlemlere uygulanır. Ancak, ülkemizde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtıldığının kabulü için ilişkili kişi ile yapılan işlemin emsallere uygun olmaması ve hazine zararının doğması şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılır.

9 Ağustos 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Kurumlar Vergisi Kanununun "transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı" başlıklı 13 üncü maddesinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Kanun maddesindeki değişiklikler ve yine aşağıda bahsedeceğimiz tebliğ çalışmaları, BEPS Eylem Planı kapsamında OECD tarafından transfer fiyatlandırmasına yönelik getirilen tavsiyelere uyum sağlamak ve mevcut sorunlara çözüm bulmak amacıyla getirilen hükümlerdir.

i. İlişkili kişi

Kurumlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesine göre, kurumların, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alımı veya satımında bulunması durumunda elde edilen kazanç transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.

Kanunda ilişkili kişi ise "… kurumların kendi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder, ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dâhil yansoy hısımları ve kayın hısımları da ilişkili kişi sayılır." biçiminde tanımlanmaktaydı. 2007 tarihli Transfer

Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında 1 Seri No.lu Genel Tebliğde[341] ise ilişkili kişi kavramının örneklerle açıklanmasının ötesinde, Kanun ile belirlenen kapsamı daha da genişletilmiştir. Örneğin, kurum ortaklarıyla "ekonomik ve sosyal olarak ilişkisi bulunan" ancak kurum üzerinde yönetim ve kontrol yetkisi bulunmayacak bir sermayeye sahip bir gerçek kişi dahi ilişkili kişi kapsamına girebilmektedir. Tebliğ ile bu şekilde genişletici yorum yapılması verginin kanuniliği ilkesine de aykırı bir durumdur[342].

OECD Model Anlaşmasının 9 uncu maddesinde, ilişkili kişilerin tanımı yapılmakta olup; (a) bir işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer bir işletmenin yönetim, kontrol veya sermayesine katıldığı veya (b) aynı kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak aynı işletmelerin yönetim, kontrol veya sermayesine katıldığı durumlarda bu işletmeler bağımlı teşebbüs kabul edilmektedir.

Türk mevzuatında ise işletme ile kişi ve/veya kurumlar arasındaki kontrol ilişkisinin göz ardı edilmesi ve ilişkili kişi kavramının geniş tutulması nedeniyle her alım-satım ilişkisinde birbirleri açısından ilişkili olup olmadıklarının tespiti gerekmekteydi. Bu durum, uygulamada özellikle ÇUİ'lerin raporlama yükümlülüğü açısından sorun doğurması sebebiyle yoğun biçimde eleştirilmekteydi.

Nihayet 2016 yılında 6728 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile Kurumlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesindeki ilişkili kişi tanımının içeriğinde sınırlandırmaya gidilmiş ve ilişkili kişi işlemleri en az %10 oranında ortaklık, oy veya kâr payı hakkının olması şartına bağlanmıştır. Ortaklık ilişkisi olmadan

[341] "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)", 26704 sayılı ve 18 Kasım 2007 tarihli Resmi Gazete.

[342] **AĞAR, Serkan,** "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında "İlişkili Kişi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 94, 2011, 187-234, s.231.

doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkının olduğu durumlarda da taraflar ilişkili kişi sayılacak ve bu oranlar ilişkili kişiler açısından topluca dikkate alınacaktır. Böylece, örtülü sermaye ile ilgili 12 nci maddedeki en az %10 oranında sermaye, oy ya da kâr payı hakkına sahip olma şartı artık transfer fiyatlandırması bakımından da uygulanabilecektir. Dolayısıyla bu oran, taraflar arasında kontrol ilişkisinin tespit edilmesi amacına uygun bir gelişmedir; en azından büyük şirketlerin ülkede daha rahat raporlama yapabilecek olması yatırım ortamının iyileştirilmesine katkıda bulunan bir düzenleme olarak görülmektedir. Bununla birlikte, bu konuda yeni bir ikincil düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, 6728 sayılı Kanun ile Bakanlar Kuruluna, ilişkili kişi ile ilgili oranları; gerçek kişiler, kurumlar, doğrudan veya dolaylı ortaklar itibarıyla ya da ortaklık payının edinim şekline göre topluca veya ayrı ayrı olmak üzere %1'e kadar indirme ya da %25'e kadar çıkarma ve oran şartını kaldırma yetkisi verilmiştir. Söz konusu "oran şartını kaldırma" yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilmesinin verginin kanuniliği ilkesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

ii. Transfer fiyatlandırması yöntemleri

Emsale uygun fiyat/bedele çeşitli transfer fiyatlandırması yöntemleri ile ulaşılabilmektedir. Türkiye'de Kurumlar Vergisi Kanunu geleneksel yöntemleri saymış, devamında çıkarılan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile diğer yöntemler kâr bölüşüm yöntemi ve işleme dayalı net kâr marjı yöntemi olarak belirlenmiştir. 13 üncü maddenin eski şeklinde, mükelleflerin önce geleneksel işlem yöntemlerini, daha sonra işlemsel kâr yöntemlerini uygulamaları gerekmekte; hazırlayacakları transfer fiyatlandırması raporlarında neden bir önceki yöntemi uygulayamadıkları konusunda da detaylı açıklama yapmaları beklenmekte idi.

6728 sayılı Kanunla bahse konu hükümde yapılan değişiklik ile OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberine paralel olarak, söz konusu yöntemler arasındaki hiyerarşi ortadan kaldırılmıştır; bununla birlikte, mükelleflerin karşılaştırılabilir fiyat yöntemi ve diğer transfer fiyatlandırması yöntemlerinden herhangi birinin eşit derecede uygulanabildiği bir durumda, en kolay yöntem olan karşılaştırılabilir fiyat yönteminin uygulanması gerekecektir.

Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde 16 Mart 2016 tarihinde yayınlanan ".. Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ Taslağı", 2007 tarihli ve 1 Seri No.lu Genel Tebliğin ilgili bölümlerinde değişiklikler yapmaktadır.

Mevcut Tebliğde, transfer fiyatlandırması için karşılaştırılabilirlik analizinde dikkate alınması gereken karşılaştırılabilirlik faktörleri; mal ve hizmetlerin nitelikleri, fonksiyon, risk ve varlıklar, sözleşme koşulları, ekonomik koşullar ve iş stratejileri olarak düzenlenmektedir. Yeni OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi kapsamında hazırlanan Tebliğ Taslağı ile bunlara yerel piyasa özellikleri, tecrübeli işgücü ve grup sinerjileri şeklinde diğer karşılaştırılabilirlik faktörleri de eklenmiştir.

iii. Raporlama

6728 sayılı Kanunla, 13 üncü maddeye eklenen hüküm ile transfer fiyatlandırması belgelendirme yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getiren mükellefler için %50 oranında indirimli vergi ziyaı cezası uygulaması getirilmektedir.

Ayrıca, Bakanlar Kuruluna yurt dışında yer alan ilişkili kişilerin faaliyetlerine ilişkin bilgilerin uluslararası anlaşmalar çerçevesinde diğer ülkelerle karşılıklı olarak paylaşılmasına ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi verilmesiyle faaliyetlerin

takibi kolaylaştırılmaya çalışmaktadır.

6728 sayılı Kanunun 59 uncu maddesiyle Bakanlar Kuruluna verilen bir diğer yetki, belgelendirme yükümlülükleri ve bu yükümlülükler kapsamına ilişkin usul ve esasları belirlemektir. 2016 yılında hazırlanan Tebliğ Taslağı ile BEPS Eylem Planının 13. Eylemi kapsamında getirilen ülke bazlı raporlama benimsenerek üçlü dokümantasyon sisteminin (ana rapor, ülke raporu, ülke bazlı raporlama) gerekleri düzenlenmektedir. Hazırlık aşamasındaki bahse konu Maliye Bakanlığı tebliğinin yayımlanmasından önce, belgelendirme yükümlülüklerini belirlemeye yetkili olan Bakanlar Kurulu tarafından bir karar çıkarılması gerekmekte olup mevzuat altyapısının tamamlanmasıyla Türkiye'nin, ülkede faaliyet gösteren ve şartları sağlayan ÇUİ'lerin belgelendirme yükümlüğüne ülke bazlı raporunu da eklemesi beklenmektedir.

Ancak, 2018 yılı ortası itibariyle bu hususta henüz bir yasal düzenleme zemini oluşmadığı için İdare, ülkede faaliyet gösteren ve Tebliğ Taslağına göre konsolide grup geliri 2.37 milyar Türk Lirasını aşan şirketlerden ülke bazlı belgelendirme formlarını doldurmalarını talep edememektedir. Öte yandan, bu konudaki yasal düzenlemeleri yürürlüğe giren diğer ülkelerin, bu ülkelerde faaliyette bulunan ve toplam konsolide geliri 750 milyon Avro üzerinde olan Türk şirketlerden ülke bazlı rapor talep etmeye başladığı görülmektedir[343].

Öte yandan, Tebliğ Taslağının hazırlanma nedeni olan "Ülke Bazlı Raporların Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (CbC MCAA)"nı ülkemiz halen imzalamamıştır. Ayrıca OECD'ye, ilk ülke bazlı rapor değişiminin 2018 yılına

[343] Örnek için Bkz.: **KPMG,** "2016/9 Hollanda'da İştiraki Olan Türk Şirketleri için Önemli Duyuru", (https://www.kpmgvergi.com/Yayinlar/MaliBultenler/Pages/MaliBultenDetay.aspx?iden=1237&type=Mali+B%C3%BCltenler - Erişim: 25.05.2018).

yetiştirilemeyeceği bildirmiştir. Bu konuda Mayıs 2018'de yayınlanan Akran Denetimi Raporunda[344] da gerekli yasal ve idari altyapının bir an önce tamamlanarak ülke bazlı raporlamanın uygulamaya geçirilmesi önerilmektedir.

iv. Maliyet katkı anlaşması

Aynı Tebliğ Taslağı ile maliyet katkı anlaşmasının BEPS Eylem Planının 8. Eylemindeki düzenleme doğrultusunda ilk kez transfer fiyatlandırması kurallarına dahil edilmek istendiği görülmektedir.

Taslak Tebliğde yer alan tüm bu düzenlemelere 7 Aralık 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğde[345] yer verilmediği; yayımlanan Tebliğin yalnızca 1 Seri No.lu Genel Tebliğde yer alan peşin fiyatlandırma anlaşmasına ilişkin transfer fiyatlandırması hükümlerine birtakım değişiklikler getirilmesiyle sınırlı olduğu görülmektedir.

v. Peşin fiyatlandırma anlaşması

Kurumlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesinin beşinci fıkrası kapsamında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararında[346] peşin fiyatlandırma anlaşması, "ilişkili kişilerle yapılan işlemlere ilişkin transfer fiyatlandırmasının tespit edilmesinde belli bir süre için uygulanacak yöntemin mükellefin talebi üzerine mükellef ile İdare

[344] **OECD,** "Country-by-Country Reporting - Compilation of Peer Review Reports (Phase 1): Inclusive Framework on BEPS: Action 13", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018, s.711-717.

[345] "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 3)", 30263 sayılı ve 7 Aralık 2017 tarihli Resmi Gazete.

[346] 2007/12888 sayılı "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Karar".

tarafından anlaşılarak belirlenmesi" olarak tanımlanmaktadır[347].

Bu anlaşma, İdare ile mükellef arasındaki uyuşmazlıkların alternatif yoldan önlenmesini sağlayan ve idareler tarafından tavsiye edilen bir yol olmakla birlikte; Türkiye'de "peşin fiyatlandırma anlaşması (advance pricing agreement)" başvuruları az sayıda kalmıştır[348]. 3 Seri No.lu Tebliğ[349] ile peşin fiyatlandırma anlaşması sağlanması halinde, belirlenen transfer fiyatlandırması yönteminin zamanaşımına uğramamış vergilendirme dönemlerine yönelik geçmişe uygulanması sağlanmaktadır. Ayrıca, 2017 yılında çıkarılan 7061 sayılı Kanunla, peşin fiyatlandırma anlaşması başvuruları için tahsil edilen harç da kaldırılmıştır. BEPS Eylem Planının ilerlemesiyle idareler ve ÇUİ'ler arasındaki uyuşmazlıkların artması beklendiğinden, ülkemizde de özellikle büyük ÇUİ'lerin bu alternatif çözüm yoluna daha fazla başvurması teşvik edilmeye çalışılmaktadır.

3.8.2 Eylemlerin Türk Vergi Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi

BEPS Projesi ile getirilen sıkı raporlama yükümlülükleri nedeniyle mükellefler transfer fiyatlandırması alanında çok daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde bilgi ve belge paylaşımı yapmak zorunda kalacaktır. Ülkeler arası otomatik bilgi paylaşımının artması ile de birden çok ülkede işlem yapan mükelleflerin faaliyetlerinden bilgi edinilmesi mümkün olacaktır. Bu durumda, ülkemizde özellikle

---

[347] **BAŞARAN YAVAŞLAR, Funda,** "Peşin Fiyatlandırma Anlaşmaları ve Bu Anlaşmaların Anayasal Sınırları", *Uluslararası Tartışma Ortamında Transfer Fiyatlandırması Sempozyumu Bildiri Kitabı,* Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, 291-310, s.293.

[348] **PWC,** "GİB Tarafından Tek Taraflı Peşin Fiyatlandırma Anlaşması İmzalandı", 22 Mart 2017, (https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4844 - Erişim: 25.05.2018).

[349] "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 3)".

yakın dönemde mükellef ile İdare arasında uyuşmazlıkların artması kaçınılmaz olacaktır. ÇUİ'lerin transfer fiyatlandırması ve belgelendirme uygulamalarını yeni uluslararası ve iç düzenlemelere göre gözden geçirmesi zorunluluğunun yanı sıra peşin fiyatlandırma anlaşması yolunu daha çok tercih etmelerinin, uyuşmazlıkların doğmadan önlenmesine önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.

Ülkemizde transfer fiyatlandırması emsal fiyat/bedel tespiti için karşılaştırma yapmak üzere gereken yerel şirket verilerine ulaşmada zorluk yaşanmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığının emsal bedele ulaşma ve peşin fiyatlandırma anlaşmalarındaki incelemeler amacıyla kullandığı veri tabanlarının sayısı ve sektörel çeşidini artırması beklenmektedir. Bununla birlikte, dış emsal bedeli belirlemek üzere yurt dışı veri tabanlarına başvurulmasında İdarenin güvenirlik nedeniyle çekincelerinin olması ve ulusal bir veri tabanımızın henüz mevcut olmaması nedeniyle gerektiğince karşılaştırılabilirlik analizi yapılamamaktadır. Bu konuda etkin ve güvenilir bir veri sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye'nin ülke bazlı raporlama zorunluğunu bir an önce getirmesi, risk analizi yapılarak ÇUİ'lerin BEPS niteliğindeki faaliyetlerin tespit edilebilmesi için çok önemlidir. Ancak, Türkiye'de mukim şirketlerin doğru belgelendirme yapmasının sağlanması konusunda gerekli idari kaynak ve kapasiteye henüz sahip olunmadığı[350], ülke bazlı raporlamanın hangi grup şirketinin sorumluluğunda olduğu, tek bir hakim şirketin bulunmadığı durumlarda nasıl raporlama yapılacağı, konsolidasyonun nasıl yapılacağı, konsolide finansal tabloların hangi esaslara göre hazırlanacağı[351] gibi konularda detaylı açıklamalara ihtiyaç duyulduğu

[350] **CHRISTIANS, SHAY,** s.46.

[351] **TUSİAD**, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ

değerlendirilmektedir. Bu konuda yayınlanacak olan düzenlemelerin BEPS Eylem Planının 13. Eylemi esas alınarak daha dikkatli hazırlanması temenni edilmektedir. Ayrıca, büyük Türk ÇUİ'lerinin maruz kalmaya başladığı ülke bazlı raporlamanın Türkiye'de işlem yapan yurt dışı merkezli ÇUİ'lerden de istenebilmesi ve buna ilişkin bilgi değişimi yapılabilmesi için Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (CbC MCAA)'nın imzalanması ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasında daha fazla geç kalınmaması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununda, günümüze kadar, maliyet katkı anlaşmalarına ilişkin olarak spesifik bir düzenlemeye yer verilmemiş olması göze çarpmaktadır. Bunun nedeni, maliyet katkı anlaşması kabul edilen bir sözleşme kapsamında taraf kurumlarca elde edilen kazançların, tam mükellefler bakımından kurum kazancının tespitinde genel olarak indirilemeyen gelirler kapsamında değerlendirilmesidir. Ayrıca, Kanunun 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre, dar mükellefiyette kurum kazancının tespitinde ise Türkiye'deki kurumun kazancının elde edilmesi ve idamesi ile ilgili olan ve emsallere uygunluk ilkesi uyarınca belirlenecek dağıtım anahtarlarına göre ayrılan payların indirilmesi kabul edilmez." hükmüne yer verilmiştir. Bununla birlikte, özellikle Ar-Ge faaliyetleri yoğun ÇUİ'lerin katkıları ve riskleri paylaşmak üzere maliyet katkı anlaşmasına sıkça başvurduğu bilindiğinden, ülkemizde bu konuda özel bir düzenleme yapılması ve anlaşmanın taraflarının elde etmeyi bekledikleri fayda ve riskin hesaplanması için belgelendirmeye tabi tutulması önemlidir. Bu açıdan, yeni OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberine de uygun olduğu değerlendirilen Tebliğ Taslağındaki

---

Taslağına Yönelik TUSİAD Önerileri", (http://tusiad.org/tr/vergi-cg/item/8756-transfer-fiyatlandirmasi - Erişim: 25.05.2018).

düzenlemenin korunması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre; telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devir ve temliki karşılığında dar yükümlü kurumlara yapılacak ödeme (royalti) üzerinden %15 oranında kesinti yapılır. Burada gayrimaddi varlığın sahibini belirlemek, gayrimaddi hakkın transferinden elde edilen bedeli belirlemek için önemlidir. Gayrimaddi varlığın bir ÇUİ grubunun hangi şirketine ait olduğu fonksiyon, risk ve varlık analizi sonucunda tespit edilmelidir. Ülkemizde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında marka, patent ve tasarım tescili yapan kişiler o gayrimaddi hakkın yasal sahibi olur. Tescile tabi olmayan gayrimaddi hakkın transferi kapsamında ise ekonomik sahiplik ilkesi gereği kontrolün kimde olduğu önemlidir. Ancak, bu ekonomik sahiplik konusu tescille kazanılan hukuki mülkiyetten yani yasal sahiplikten daha geniş bir kavramdır; dolayısıyla transfer fiyatlandırmasında gayrimaddi hak tanımı ve yapılması gerekli analizler konusunda OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi esas alınmalıdır.

Kurumlar Vergisi Kanununun 5/B maddesi kapsamında 2015 yılında yürürlüğe giren 8 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile Türkiye'de Ar-Ge faaliyetleri sonucu ortaya çıkan buluşları için patent ya da faydalı model belgesi almış tam veya dar mükellef kurumların bu çerçevede elde ettiği kazançlara ilişkin %50 vergi istisnası getirilmektedir. İstisna kazancının hesaplanması için, söz konusu buluşun devri veya satışı halindeki değerinin tespitine yönelik değerleme yöntemlerine de adı geçen Tebliğde yer verilmektedir. Dolayısıyla, gayrimaddi hakkın değerlemesi yöntemleri konusunda iç mevzuatımızda yer alan düzenleme, hâlihazırda BEPS Eylem Planının 8. Eylemine uygun durumdadır.

Grup içi hizmetlere ilişkin düzenlemelere ülkemizde, 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Genel Tebliğinde yer verilmiştir. 10. Eylem ile düşük katma değerli grup içi hizmet işlemleri için getirilen "basitleştirilmiş fayda testi"nin iç mevzuatımıza aktarılması konusunda ülkemizde henüz bir gelişme yaşanmamıştır. Bu açıdan, hangi grup içi hizmetler için fayda testinin yapılacağının ve grup içi hizmetten faydalanan mükelleflerin bu kapsamda hazırlaması gereken bilgi ve belgelerin ayrıntılarının bir yasal düzenlemede ele alınması bu konuda yaşanan transfer fiyatlandırması uyuşmazlıklarını büyük ölçüde önleyecektir.

3.9 Diğer Eylemler Açısından

- **Eylem 11 - BEPS ile ilgili Verilerin Toplanması ve Analiz Edilerek Çözüm için Eylemler Geliştirilmesi**

2016 yılında kamuoyuyla paylaşılan taslak Vergi Usul Kanunu Tasarısında, Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde bir "veri merkezi" oluşturulacağı ve tüm toplanacak verilerin bu merkezde saklanacağı düzenlenmektedir. Artık ülkemizde de özellikle elektronik ortamdaki vergiyi doğuran faaliyetlerin izlenmesi için bir veri tabanı oluşturulacak olması BEPS faaliyetlerinin önlenmesi ve telafi edilmesi yönünde önemli bir çalışma olarak görülmektedir.

- **Eylem 12 - Vergi Mükelleflerinin Agresif Vergi Planlamalarını Beyan Etme Zorunluluğu Getirilmesi**

Vergi Usul Kanunu Tasarısına göre "yorum ve ispat" başlıklı 5 inci maddeye, "Vergi kanunları hükümlerinin dolanılması, olması gereken vergi yükümlülüğünün dışında kalınması veya vergi yükümlülüğünün lehe etki doğuracak şekilde

planlanması gibi yöntemlerle vergiyi doğuran olay veya bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin gizlenmesi veya değiştirilmesine yönelik muamelenin vergi yükümlülüğüne yönelik etkisi dikkate alınmaz." şeklinde bir hüküm eklenmesi beklenmektedir. Hüküm incelendiğinde, vergi planlaması kavramının ilk kez Türk mevzuatında açıkça düzenlenecek olması 12. Eylemin amaçları açısından olumlu görülmektedir. Diğer yandan, bu düzenlemenin mevcut haliyle yeni Kanuna girmesi halinde, işlemlerin agresif vergi planlaması amacıyla yapılmadığının kanıtlanmasına dair mükelleflere ispat yükü yükleneceği endişesi duyulmaktadır[352].

Ülkemizde, vergi planlama şemalarının zorunlu açıklanmasına ilişkin kapsam belirlendikten sonra düzenlemenin hangi kanunda yapılacağının belirlenmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir. Türkiye'de kurumlar vergisi henüz açıklama kurallarının kapsamına alınmadığı için mükelleflerin zorunlu açıklamaya tabi olması beklenemeyecektir[353].

- **Eylem 14 - Vergisel Uyuşmazlıkları Çözen Mekanizmaların Daha Etkin Hale Getirilmesi**

Ülkemizin taraf olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının tamamında, iç mevzuattaki hukuki uyuşmazlık çözüm yollarından bağımsız olarak anlaşmaya aykırı şekilde vergilendirildiğini iddia eden mükelleflerin başvurabileceği "karşılıklı anlaşma usulü (KAU)"ne ilişkin hükümler yer almaktadır. Gelir İdare Başkanlığı tarafından 2009 yılında yayınlanan "Çifte Vergilendirmeyi Önleme

[352] **İSTANBUL SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI (İSMMMO),** *Vergi Usul Kanunu Tasarı Taslağı Değerlendirme Komisyonu Raporu,* Mayıs 2016, s.16-18.

[353] **ERDEM, Tahir,** "Türk Bakış Açısıyla BEPS: Türkiye'nin Geldiği Yer Nedir?", *Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma (BEPS)*, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2018, 71-96, s. 89-90.

Anlaşmalarında Yer Alan Karşılıklı Anlaşma Usulüne İlişkin Rehber" ile ÇVÖA'lardaki hükümlerin uygulanmasına yönelik bilgilerin paylaşılması amaçlanmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de KAU'ya başvuran mükellef sayısı çok kısıtlı kalmıştır[354]. 2014 yılında yayınlanan Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporunda[355], "çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarındaki kavramlar ile iç hukukumuzdaki kavramlar birbiriyle daha uyumlu hale getirilmelidir. Ayrıca, karşılıklı anlaşma usulünün hızlı, etkin ve düşük maliyetli bir şekilde geniş bir kesim tarafından kullanılması için gerekli idari tedbirler alınmalıdır." amacı ortaya konulmuştur.

BEPS Eylem Planının 14. Eylemi ile OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberinde yer alan öneriler doğrultusunda da bu usulün daha etkin bir zemine kavuşturulması amacıyla Vergi Usul Kanunu Tasarısında KAU'nun uygulama esaslarına detaylıca yer verilmiştir. Bu idari uyuşmazlık çözüm yöntemi hakkındaki yasa boşluğunun giderilecek olması neticesinde, KAU'nun ilerleyen dönemlerde daha fazla uygulanmaya başlanması beklenmektedir.

Bununla birlikte, 14. Eylem ile karşılıklı anlaşma sürecinin belirli bir sürede tamamlanması amacına yönelik olarak getirilen zorunlu tahkim mekanizması konusunda ise Türkiye'nin tavrı ayrı bir önemli değerlendirme konusudur. Türkiye'nin bugüne kadar akdettiği ÇVÖA'larda tahkime ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Kaldı ki uluslararası vergi uyuşmazlıklarındaki tahkim uygulamaları, Anayasada zorunlu tahkime atıf yapan bir hüküm bulunmaması ve

---

354 **OECD,** "Mutual Agreement Procedure Statistics per country for 2016", (http://www.oecd.org/tax/dispute/mutual-agreement-procedure-statistics-2016-per-country-all.htm - Erişim: 26.05.2018).

355 **KALKINMA BAKANLIĞI,** "Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2014-2018", *10. Kalkınma Planı,* 2014, s.55.

diğer Anayasal sebeplerle taraflı ve sorunlu görülmesi nedeniyle iç mevzuatta düzenlenmemektedir. Zorunlu tahkim, OECD'nin anlayışına göre KAU'nun bir parçası görülmekle birlikte, bu hükmün taslak Vergi Usul Kanununda düzenlenmemesi yakın dönemde ülkemizin bu konudaki çekincelerini koruyacağını göstermektedir.

Hukukumuzda genel görüş ise OECD Model Anlaşması 25 inci maddesindeki mevcut haliyle zorunlu tahkim mekanizmasının, hem iç mevzuat hem de hak arama ile ilgili evrensel hukuk kuralları bağlamında yaratabileceği sorunların giderilmesi gerektiğidir[356]. Diğer taraftan kimi görüşler, tahkimin ilgili mükellefin talebine dayalı şekilde gündeme gelmesi ve tahkim sonucunda verilen hakem kararının ancak ilgili mükellefin itiraz etmemesi durumunda idareler açısından bağlayıcılık kazanarak uygulanabilir olması sebebiyle, bu sistemin aslında Anayasal ilkelere aykırılık teşkil etmediğini gösterdiğini savunmaktadır[357]. Bu doğrultuda, ülkemizin yerli ve yabancı yatırımcılar için daha cazip kılınması amacıyla tahkim gibi yeni uluslararası gelişmelere de Anayasaya uygun şekilde ayak uydurulmasının mümkün görüldüğü ifade edilmektedir[358].

Diğer yandan, 15. Eylem kapsamında hazırlanan Çok Taraflı Anlaşma yoluyla zorunlu tahkime ilişkin hükümlerin doğrudan ÇVÖA'larda yer alması imkanı getirilmiş olup Türkiye bu maddeye çekince koyan ülkelerden biridir. Bununla birlikte, ülkelerin zorunlu tahkime gitmeyi çeşitli sebeplerle kabul etmemesinin, çifte

---

[356] **SEVİNÇHAN, Ezgi,** "Uluslararası Vergi Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkim Yolu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (2), 2016, 449-472, s.470.

[357] **ERDEM, Tahir,** "Vergi Hukukunda Tahkim Mümkün Mü? (Türkiye'nin Tahkim Pozisyonuna Eleştirel Bir Bakış)", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 345, Haziran 2017, s.24-55.

[358] **MERT, Alican,** *Uluslararası Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2015.

vergilendirme sorununun ortadan kaldırılmasının önünde bir engel olabileceği değerlendirilmektedir.

- **Eylem 15 - Çok Taraflı Bir Enstrüman Geliştirilmesi**

Türkiye, 7 Haziran 2017 tarihinde Çok Taraflı Anlaşmayı (Konvansiyon) imzalayan ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkemiz çeşitli sebeplerle çifte mukim kurumlar, çifte vergilendirmenin önlemesine yönelik yöntemler, temettü dağıtım işlemleri, değerini şirket bünyesinde bulundurulan taşınmazlardan alan kurum hisselerinin elden çıkarılması sonucu doğan değer artışı kazançları, üçüncü ülkelerde mukim işyerlerine ilişkin suiistimalin önlenmesi kuralı, bir tarafın kendi mukimlerine vergi uygulama hakkını kısıtlamak için vergi anlaşmalarının uygulanması, sözleşmelerin ayrıştırılması gibi Konvansiyon hükümlerine tam veya kısmen çekince koyduğunu belirtmiştir[359].

Belirtilen çekinceler ile birlikte, Türkiye, yürürlükte olan tüm ÇVÖA'ları için bildirimde bulunmuştur. Konvansiyon uyarınca uygulanmasında alternatiflerin sunulduğu hükümler için de hangi kuralların tercih edildiği yine bildirilmiştir. Ancak imzalanan bu Anlaşma, yasama organı tarafından bir uygun bulma kanunu ile henüz onaylanmamıştır. Temmuz 2018'de uluslararası alanda yürürlüğe girecek Anlaşmanın Türkiye'de uygulanmaya başlayabilmesi için öncelikle iç hukuki ve idari süreçlerin tamamlanması gerekmektedir.

Sürecin, Türkiye'de tamamlanmasının yanı sıra taraf olunan ve listede yer alan bir vergi anlaşmasının karşı tarafınca da tamamlanması ile birlikte eşleşen hükümlerin mevcut hükmü değiştirmesi mümkün olacaktır. Böylece BEPS Eylem

[359] **OECD,** "Status of List of Reservations and Notifications at the Time of Signature", (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-mli-position-turkey.pdf - Erişim: 26.05.2018).

Planı ile matrah aşındırmanın önlenmesi amacıyla getirilen yeni çözümler, Türkiye ile bağlantılı ÇUİ'lerin işlemlerine doğrudan etki edebilecektir.

3.10 Eylem Planı ve Diğer İlgili Uluslararası Çalışmaların Türk Vergi Hukukuna Etkileri Üzerinden Genel Değerlendirme

Önümüzdeki 2-3 yıllık dönem, uluslararası düzeydeki kavram tartışmasından ülkeler düzeyinde maliye politikası değişikliklerine geçiş süreci olacaktır. Çalışmamızda incelenen hususlar kapsamında dünyada beklenen gelişmeler şu şekilde özetlenebilir;

• Çok Taraflı Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ve ülkelerin yeni yasal düzenlemelerinin uygulamaya geçmesi,

• ÇVÖA'larda BEPS Projesiyle uyumlu değişiklikler,

• AB'de Vergiden Kaçınmayla Mücadele Direktiflerinin yürürlüğe girmesi,

• ABD'nin FATCA Anlaşması, yeni vergi reformu ve ülkelerin buna tepkileri,

• BEPS eylemlerine uyma taahhütleri veren ülkelerin, yabancı yatırımları çekme yönündeki vergi rekabetleri biçimindeki değişiklikler,

• Vergi idarelerinin yapılanması ve uygulamalarında değişiklikler,

• Dijital ekonominin nasıl vergilendirileceğine ilişkin ülke yaklaşımlarının yeknesaklaştırılması için konunun yeniden ele alınması,

• Ortak Raporlama Standardı ve ülke bazlı raporlama kapsamında otomatik bilgi değişiminin başlaması,

• ÇUİ'lerin küresel değer zinciri yapılarını, fikri mülkiyet modellerini, transfer fiyatlandırması yöntemlerini ve artık daimi işyeri sayılan faaliyet yerlerini

yeniden değerlendirmesi, transfer fiyatlandırmasına ilişkin yeni dokümantasyon gereklerine uyum sağlamak için gerekli sistemlerini kurmaya çalışması, yeni vergi planlaması yöntemleri geliştirmesi.

• Tüm bunlar kapsamında, idareler ile mükellefler arasında ve devletler arasında yeni uyuşmazlık türlerinin ortaya çıkmasının beklenmesi.

Bu gelişmelerin Türk vergi sistemine de yansımalarının olacağı açıktır.

Devletler, yeni küresel düzenin getirdiği vergisel sorunları çözmek için kendi kurallarını oluştururken BEPS Eylem Planı onlar için önemli bir rehberlik ve işbirliği zemini oluşturmuştur. Ancak getirilen birtakım tavsiyeler, gelişmekte olan ülkeler için fazla karmaşık ve kaynak gerektiren çözümlerdir. Bu ülkeler arasında sayılan Türkiye de BEPS faaliyetleri karşısında atılması gerekli adımlarda birtakım zorluklarla ve gecikmelerle karşılaşmaktadır. Ayrıca diğer ülkelerde yaşandığı gibi, ülkemiz açısından da birtakım politik ve ekonomik gerekçelerle bazı eylem önerilerine mesafeli duruş ya da aksine tutum beklemek doğaldır.

Her durumda, Vergi Usul Kanununun 3/B maddesindeki ekonomik yaklaşım ilkesi, Eylem Planı sonrası dünyasında da Türk vergi sisteminin kilit aracı olmaya devam edecektir. Bununla birlikte, yeni vergi mevzuatı çalışmalarında güncel kuralların dikkate alınması, modern ve adil bir vergi sistemi kurmak amacıyla yola çıkan BEPS Projesine uyum sağlamanın ötesinde, ülkemizin uluslararası mali platformda kendini küresel bir oyuncu olarak kanıtlamasını sağlayacaktır.

Bu çerçevede, ikincil düzenlemelerle açıklama getirilmesine ihtiyaç duyulan birçok teknik husus bulunmaktadır. Vergi hukukumuzda hâlihazırda var olan vergiden kaçınmayı önlemeye yönelik özel hükümler de yeni kurallar kapsamında yeniden gözden geçirilmelidir. Ülkemiz, tüm ÇVÖA ilişkilerine müdahale edecek

olan Çok Taraflı Anlaşma için de gerekli prosedürleri henüz tamamlamamıştır.

Ülkemizde yeni Vergi Usul Kanunu çalışmalarında, dijital ekonominin neden olduğu işyeri statüsünden yapay olarak kaçınmayla mücadele etmek için geliştirilen elektronik işyeri düzenlemesi dahi tek başına vergilendirme sistemine yeni bir boyut getirecektir. Ancak 2016 yılında paylaşılan tasarı ile ilgili olarak henüz bir gelişme yaşanmamıştır. Yine, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının yeni bir Gelir Vergisi Kanunu altında birleştirilmesine yönelik bir çalışma olduğu bilinmekte olup bu konu hakkındaki gelişmeler de henüz paylaşılmamıştır.

Uluslararası vergilendirmede şeffaflık ve bilgi değişiminin artırılması amacıyla OECD tarafından hazırlanan "Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi (Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters)", ülkemiz tarafından 2011 yılında imzalanmış ve Mayıs 2017'de onaylanması uygun bulunmuş olup buna ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı 26 Kasım 2017 tarihinde yayımlanmıştır. OECD, bu Sözleşmenin 6 ncı maddesi kapsamında vergi konularında otomatik bilgi değişimine yönelik iki uluslararası müessese ortaya çıkarmıştır.

(i) Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Olarak Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (CRS MCAA): Türkiye bu Anlaşmayı 5 Mayıs 2017'de imzalamıştır[360]. Ancak henüz Anlaşmaya ilişkin uygun bulma kanunu çıkarılmamış ve bilgi değişimi yapılacak ülkeler listesi Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmamıştır. CRS'yi uygulamayı taahhüt eden ülkelerden bazıları 1. grup olarak 2016'da uygulamaya geçmiştir. 2. grup ülkeler arasında yer alan Türkiye'de ise Gelir

[360] **OECD,** "List of 'Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information and Intended First Information Exchange (CRS MCAA)' signatories", (http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/ - Erişim: 21.05.2018).

İdaresi Başkanlığı, tüm finansal kuruluşlara CRS raporlaması kapsamında yabancı ülke mukimi müşterilerinin tespiti çalışmalarına 1 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla başlayabileceklerine dair bir yazı göndermiştir. Ancak, Anlaşma iç mevzuatımızda henüz yürürlüğe girmediği için finansal kuruluşların bildirimi ve bu bilgilerin diğer ülkeler ile paylaşılması sürecinin 2019 yılına sarkması öngörülmektedir.

(ii) Ülke Bazlı Raporların Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Otorite Anlaşması (CbC MCAA): BEPS Eylem Planı 13. Eylemi kapsamında ülke bazlı raporların taraf ülkeler arasında otomatik olarak paylaşılması amacıyla hazırlanan Anlaşmayı ülkemiz henüz imzalamamıştır[361].

Dolayısıyla ülkemiz otomatik bilgi değişimi konusundaki uluslararası yeni standartları uygulamak için gerekli adımları atmakta da çekingen davranmaktadır.

[361] **OECD,** "List of 'Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by County Reports (CbC MCAA)' signatories", (http://www.oecd.org/tax/beps/CbC-MCAA-Signatories.pdf - Erişim: 18.05.2018).

SONUÇ

Çalışmamızda BEPS Eylem Planı ve Türkiye'ye etkileri, mali hukuk açısından olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Gelinen noktada, bu Projenin, bahsedilen tüm eksik taraflarına rağmen, matrah aşındırma ve kâr aktarma tehditlerini mümkün oldukça kapsamlı şekilde ele aldığı kanısına varılmıştır. Yeni dünyaya, yeni bir vergi sistemi modelinin tasarlanması şart olup bu model küresel işbirliği ile şekillendirilmelidir.

Projenin hedeflerine başarıyla ulaşması ise uygulamada zor görülmektedir. Eylem Planı kapsamında gerçek bir küresel işbirliği ve uyumdan söz etmek o kadar kolay olmayacaktır. Öncelikle her ne kadar Proje üzerinde genel anlamda bir mutabakattan bahsedilebilse de; mali sonuçları olan söz konusu eylemleri uyumlaştırmada her ülke doğal olarak kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmek isteyecektir. Diğer yandan, ülkelerin vergi rekabeti, yeni kurallar nedeniyle şekil değiştirse de devam edecektir. Ayrıca bu süreç, her ülkenin yasal düzenlemelerinde ve vergi idarelerinin çalışma biçiminde köklü reformlar gerektirdiğinden uyumu yakalamak kolay olmayacaktır. Bu esnada mükellefler, yatırım yapmayı planlayan uluslararası yatırımcılar ve hatta vergi danışmanları vergi planlamalarını yaparken artık bir şeylerin değiştiğini fark etmezlerse, eski uygulamalar sürdürülecek ve işbirliği işe yaramaz hale gelecektir. Dolayısıyla Proje ile aslında hedeflenen, kültürel bir değişim sürecidir ve bunun tahmin edilenden daha uzun zaman alacağı bir gerçektir.

Çalışmada üzerinde durulduğu gibi, kimi ülkeler ve hatta AB, bir yandan BEPS Eylem Planı kapsamındaki taahhütlerini yerine getirmeyi sürdürürken; bir

yandan da yeni kural ve uygulamalarında Eylem Planından çeşitli nedenlerle sapmaktadır. Örneğin, ABD'nin 2018 yılında yürürlüğe giren yeni vergi reformu kapsamında hibrit uyumsuzluklar ve faiz indirimi gibi konularda getirdiği düzenlemeler BEPS Projesine uygun bulunurken; ABD şirketlerinin yabancı türevli gayrimaddi gelirler (foreign-derived intangible income, FDII) üzerinden vergi indirimine izin verilmesi, 5. Eylem ile getirilen modifiye bağ yaklaşımına aykırı olduğu iddiasıyla oldukça eleştirilmektedir[362].

Proje neticeye ulaşamasa da, yapılan çalışmalar, çok uluslu işletmelerin uluslararası yapıları hakkında oldukça kritik analizler getirilmesi, iş ve yatırımlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve sonuç olarak bu işletmelerin agresif vergi planlama tekniklerini azaltmayı sağlaması açısından dahi yeterince önemli bulunmaktadır. Böylece, küçük ve orta ölçekli yerel şirketler ile bireyler üzerindeki vergi yükünün bir nebze olsun azalması beklenmektedir. Diğer yandan, çok uluslu işletmelerin, Projenin uygulama safhasında ortaya çıkacak olan belirsizlik ve çatışmalardan yararlanarak vergiden kaçınmak için yeni yollar arama eğilimi ve kimi zaman ülkelerle yeni gizli işbirlikleri BEPS'in tam anlamıyla önlenmesine mani olacaktır.

Yine de, hayata yeni geçmeye başlamış olmasına rağmen, BEPS Eylem Planının, şirket gruplarının vergi planlamaları üzerinde şimdiden etkilerinin olduğu görülmektedir. Ülkeler de halen erken olsa da, çeşitli BEPS önlemlerinin uygulanmasını sağlamada yol kat etmeye başlamış ve bunun etkileri yavaş yavaş görülmeye başlanmıştır. Örneğin, Amazon, Facebook gibi dijital çok uluslu

[362] **EY,** "Report on recent US international tax developments", Global Tax Alert, 20 April 2018; Aynı yönde Bkz.: **EUROPEAN PARLIAMENT,** "Parliamentary questions", 22 March 2018, (http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2018-000381&language=EN - Erişim: 21.05.2018).

işletmeler, ticari yapılarını uzaktan satış modelinden, ülkelerde şubeleşme modeline dönüştürmeye başlamıştır. Aynı şekilde uluslararası yatırımcılar, transfer fiyatlandırma yapılarını yeniden gözden geçirerek ve gayrimaddi haklar gibi değerli varlıklarını yeniden konumlandırarak, kurumsal yapılarını gerçek ekonomik faaliyetleriyle uyumlu hale getirmeyi amaçlayan adımlar atmaya başlamıştır[363].

OECD/G20'nin BEPS Projesi, maliye, ekonomi ve vergi hukuku ile ilgili tüm uluslararası kuruluş ve oluşumların bir araya gelmesini sağlayan bir proje olup bu kapsamda yıllar içinde şekillenen "BEPS konusunda Kapsayıcı Çerçeve" ise 100'den fazla ülkenin bir şekilde sisteme dahil olduğu dünyadaki ilk ve tek platformdur. Uluslararası toplumun Proje hedefine yönelik bu birlik çabası bile kayda değer bir olaydır. BEPS Projesi ile ilişkili diğer çalışmalar ile de vergi denetimlerinin artması, vergilendirmede şeffaflığı ve işbirliğini artıracak; böylece uluslararası işletmelerin matrah aşındırma faaliyetlerine girişip girişmediği daha kolay takip edilebilecektir. Örneğin, Otomatik Bilgi Değişimi Sözleşmesi (CRS MCAA)'nın İsviçre'de 2018 yılı itibariyle yürürlüğe girmesiyle, ülkede hesabı olan yabancı mükelleflere ait banka ve finans bilgilerinin İsviçre vergi idaresi tarafından taraf devletlerle paylaşılmaya başlanması dünyanın gizlilik şampiyonu ülkesi açısından bir devrimdir[364].

BEPS Projesi ile uyum, özün önceliği ve şeffaflığı esas alan düzenlemeler yoluyla uluslararası vergi kayıp ve kaçağı ile daha etkin bir mücadele amaçlanmıştır. Çalışmamızda incelendiği üzere, Projenin etkileri Türkiye açısından da yavaş yavaş görülmeye başlamıştır. Öte yandan, ülkemizde, kayıt dışı varlıkların ülke

[363] **OECD**, "Tax Challenges Arising from Digitalisation - Interim Report 2018", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

[364] "Switzerland: end of bank secrecy in tax matters for foreigners since January 1st, 2018", 10 January 2018, (https://www.eurolegal.eu/index.php/news/latest-news/541-switzerland-end-of-bank-secrecy-in-tax-matters-for-foreigners-since-january-1st-2018 - Erişim: 19.05.2018).

ekonomisine kazandırılması amacıyla varlık barışı gibi özel düzenlemelerin defaten uygulanması söz konusudur. Bu açıdan, yeniden gözden geçirilecek vergi mevzuatımız kapsamında, BEPS Eylem Planının ve daha fazla şeffaflık amacıyla getirilen yeni uluslararası kuralların ülkemizin vergi kaybı ile mücadelesine de yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AĞAR, Serkan, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında "İlişkili Kişi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 94, 2011, 187-234.

AKÇAOĞLU, Ertuğrul, *BEPS Eylem 7: İşyeri Statüsünden Yapay Yollarla Kaçınmanın Önlenmesi,* Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi 5, Bilimsel Tebliğ, 27 Kasım 2015, 7-15.

AKÇAOĞLU, Ertuğrul, "Elektronik Ticaretten Elde Edilen Gelirin Vergilendirilmesi", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 1-36.

AKKAYA, Mustafa, *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*, Mali Akademi Yayınları, Ankara, 2016.

ALGANER, Yalçın, YILMAZ, Öznur, "Daimi İşyeri ile Transfer Fiyatlandırması İlişkisine OECD Model Vergi Anlaşması ve BEPS Bağlamında Bir Bakış", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* Cilt: 38, Sayı: 2, Aralık 2016, 45-61.

AKTAN, Coşkun Can, "Anayasal İktisat ve Vergilemede Hukuki Güvenlik İlkesi", *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi,* Cilt 9, Sayı 2, 2017, 101-116.

ALICI, Aşkın, *Vergi Cennetleri Tarih mi Oluyor? BEPS Eylem Planının Rolü*, Araştırma Raporu, Sermaye Piyasası Kurulu, Aralık 2016.

ALSHUBAILY, Abdulaziz, "FATCA's Effect on the In-Flow of Investments to the United States of America", *European Journal of Economic and Financial Research,* Volume: 2, Issue: 1, 2017, 73-92.

ALSTADSÆTER, Annette, BARRIOS Salvador, NICODEME, Gaetan,

SKONIECZNA, Agnieszka Maria, VEZZANI, Antonio, "Patent Boxes Design, Patents Location, and Local R&D", *Economic Policy*, Volume 33, Issue 93, 2018, 131-177.

ALSTADSÆTER, Annette, JOHANNESEN, Niels, ZUCMAN, Gabriel, "Who Owns the Wealth in Tax Havens? Macro Evidence and Implications for Global Inequality", *NBER Working Paper Series*, No. 23805, September 2017.

ANDRUS, Joe, OOSTERHUIS, Paul, "Transfer Pricing After BEPS: Where Are We and Where Should We Be Going", *TAXES The Tax Magazine*, March 2017, 89-107.

ATEŞ, Leyla, "Transfer Fiyatlandırması ve Gayrimaddi Mallar", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 161-190.

AVI-YONAH, Reuven S., "Constructive Unilateralism: U.S. Leadership and International Taxation", *University of Michigan - Public Law And Legal Theory Research Paper Series*, No. 463, June 2015, (http://ssrn.com/abstract=2622868 - Erişim: 23.05.2018).

AVI-YONAH, Reuven S., "International Tax as International Law", *University of Michigan Law & Economics Working Papers*, Article: 7, 2004. (http://repository.law.umich.edu/law_econ_archive/art7 - Erişim: 23.05.2018).

AVI-YONAH, Reuven S., XU, Haiyan, "Evaluating BEPS: A Reconsideration of the Benefits Principle and Proposal For UN Oversight", *Harvard Business Law Review*, Vol. 6, 2017, 185-238.

BAHAR, Cevdet Okan, *Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmaları ve Yabancıların Türkiye'de*

Vergilendirilmeleri, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007.

BARBUTA-MISU, Nicoleta, TUDOR, Florin, "The International Double Taxation – causes and avoidance", Acta Universitatis Danubius, Economica, 5 (1), 2009, 147-160.

BARRERA, Rita, BUSTAMANTE, Jessica, "The Rotten Apple: Tax Avoidance in Ireland", *The International Trade Journal*, Vol. 32, No. 1, 2018, 150-161.

BAŞAK, Levent, "Çok Uluslu Şirketler ve Bu Şirketlerin Vergilendirilme Esasları", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 323, Ağustos 2015, 61-71.

BAŞARAN YAVAŞLAR, Funda, "Peşin Fiyatlandırma Anlaşmaları ve Bu Anlaşmaların Anayasal Sınırları", *Uluslararası Tartışma Ortamında Transfer Fiyatlandırması Sempozyumu Bildiri Kitabı,* Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, 291-310.

BAŞARAN YAVAŞLAR, Funda, SEVGİN, Mustafa, UYANIK, Namık Kemal, "Turkey's National Report", *Tax Avoidance Revisited: Exploring the Boundaries of Anti-Avoidance Rules in the EU BEPS Context,* European Association of Tax Law Professors (EATLP) Tax Conference 2016 - 2016 National Reports, (http://www.eatlp.org/138-uncategorised/262-national-reports - Erişim: 25.05.2018).

BAŞOK, Cemal Baran, "Vergi Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması, Kanuna Karşı Hile ve Peçeleme", *Vergide Gündem*, Mayıs 2015, 5-8.

BAUMGARTNER, Jorun, *Treaty Shopping in International Investment Law,* Oxford University Press, Oxford, 2016.

BERBER VILLENEUVE, Ege, "Chapter:36 Turkey", *GAARs - A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World,* Editors: Michael Lang et al, IBFD,

Amsterdam, 2016, 725-739.

BERG, Chris, DAVIDSON, Sinclair, "'Stop This Greed': The Tax-Avoidance Political Campaign in the OECD and Australia", *ECON Journal Watch,* 14(1), January 2017, 77-102.

BİÇER, Ramazan, ERGİNAY, Mehmet, "OECD Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılması Eylem Planı ve Türkiye'ye Etkileri", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 54-68.

BJERKESTUEN, Hilde Mæhlum, **WILLE, Hans Georg,** "Tax Holidays in a BEPS-Perspective: A Special Issue on the Base Erosion and Profit Sharing Initiative", *Intertax,* Volume 43, Issue 1, 2015, 106-120.

BLAIR-STANEK, Andrew, "Intellectual Property Law Solutions to Tax Avoidance", *UCLA Law Review,* Volume 62, Issue 1, 2015, 2-73.

BOB, Vanessa, *An Examination of Base Erosion and Profit Shifting Exposure for South Africa,* Research Report, University of the Witwatersrand, 2014.

BRAUNER, Yariv, "BEPS: An Interim Evaluation", *World Tax Journal,* Vol. 6 (1), 2014, 10-39.

BRAUNER, Yariv, "What the BEPS?", *Florida Tax Review,* Vol. 16, No. 2, 2014, 55-115.

BRAVO, Nathalie, "The Multilateral Tax Instrument and Its Relationship with Tax Treaties", *World Tax Journal,* Vol. 8, IBFD, October 2016, 279-304.

BUDAK, Tamer, "The Transformation of International Tax Regime: Digital Economy", *Inonu University Law Review,* Vol: 8, No: 2, 2017, 297-330.

BULUT, Serdar, "Vergide Ülke Sınırlarını Aşmak: FATCA ve BEPS", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 326, Kasım 2015, 31-43.

BUROW, Margaret, "Ireland to Stop New 'Double Irish' Arrangements in 2015", *Tax Notes International,* Volume 76, No. 3, 20 October 2014.

BYANYIMA, Winnie, *The Tax Policy Debate: A Matter for Society as a Whole,* Federation of European Accountants (FEE*),* 103-108, April 2015.

BYRNES, William, "Analysis of the New US Model Tax Treaty", Kluwer International Tax Blog, February 2016, (http://kluwertaxblog.com/2016/02/25/analysis-of-the-new-us-model-tax-treaty/ - Erişim: 25.05.2018).

CATALDI, Matteo, "The Attribution of Income to a Digital Permanent Establishment", *Taxation in a Global Digital Economy,* Editors: Ina Kerschner, Maryte Somare, Linde Verlag, Vienna, 2017, 143-160.

CADESTIN, Charles, DE BACKER, Koen, DESNOYERS-JAMES, Isabelle, MIROUDOT, Sébastien, YE, Ming, RIGO, Davide, "Multinational Enterprises and Global Value Chains: New Insights on the Trade-Investment Nexus", *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, 2018/05, OECD Publishing, 2018.

CEBALLOS, Agustin, HERNANDEZ, Enrique, "FATCA and the CRS: Background and Current Developments", *Journal of Taxation & Regulation of Financial Institutions,* Vol: 30, No: 4, Summer 2017, 47-54.

CHAISSE, Julien, *International Investment Law and Taxation: From Coexistence to Cooperation,* E15 Initiative, International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum, 2016, (http://e15initiative.org/publications/international-investment-law-taxation-coexistence-cooperation/ - Erişim: 25.05.2018).

CHAISSE, Julien, "Making Tax Dispute Resolution Mechanisms More Effective - The Base Erosion and Profit Shifting Project and Beyond", *Contemporary Asia Arbitration Journal,* Vol. 10-1, 2017, 1-50.

CHRISTIANS, Allison, "BEPS and the New International Tax Order", *Brigham Young University Law Review,* 2016, 1603-1646, (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2939867 - Erişim: 25.05.2018).

CHRISTIANS, Allison, SHAY, Stephen, *Assessing BEPS: Origins, Standards, and Responses - General Report for the 2017,* IFA Cahiers de Droit Fiscal International, Annual International Fiscal Association (IFA) Congress, Rio De Janeiro, Brazil (June 29, 2017), Vol. 102A, 2017.

CHURTON, Sarah, LAMBERT Ellis, DENNIS, Ian, "The Impact of BEPS on Intangible Assets", 8 March 2016, (http://www.internationaltaxreview.com/Article/3535797/The-impact-of-BEPS-on-intangible-assets.html - Erişim: 25.05.2018).

COBHAM, Alex, JANSKÝ, Petr, "Global Distribution of Revenue Loss From Corporate Tax Avoidance: Re-Estimation and Country Results", *Journal of International Development,* Vol: 30, Iss: 2, March 2018, 206-232.

COLLIER, Richard, "Tax Competition, Tax Co-Operation and BEPS", *Journal of Tax Administration,* Vol 3:1, 2017, 22-56.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, "Council conclusions - The EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes", 5 December 2017 (http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/12/05/taxation-council-publishes-an-eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/ - Erişim: 26.05.2018).

CRIVELLI, Ernesto, DE MOOIJ, Ruud, KEEN, Michael, "Base Erosion,

Profit Shifting and Developing Countries", *FinanzArchiv: Public Finance Analysis* 72, No.3, 2016, 268-301.

ÇAĞAN, Nami, *Vergilendirme Yetkisi,* Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1982.

ÇAKIR, Muharrem, "Agresif Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Transfer Fiyatlandırması ve Türkiye Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 328, Ocak 2016, 151-163.

ÇAKIR, Muharrem, "Çok Uluslu Şirketlerin Vergi Cennetlerine İlgisi ve Türkiye Uygulamalarının Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi "Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı",* Haziran 2017, 287-311.

ÇAKIR, Muharrem, *Uluslararası Vergi Planlaması ve Türkiye Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Şubat 2016.

ÇEÇEN, Aydanur, "Eylem Planı 10 Çerçevesinde Düşük Katma Değerli Grup İçi Hizmetler", *Vergide Gündem "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı*, Eylül 2016, 26-30.

DAĞLIOĞLU, İclal, ÇİÇEK, Hüseyin Güçlü, "Uluslararası Vergileme İlkeleri ve Uluslararası Vergilemenin Amaçları Üzerine Bir Değerlendirme", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, 2014, 27-45.

DHARMAPALA, Dhammika, "Cross-Border Tax Evasion Under a Unilateral FATCA Regime", *Journal of Public Economics,* Volume 141, September 2016, 29-37.

DE WILDE, Maarten Floris, "Taxing Multinationals 'Post-BEPS' - What's

Next", *Erasmus Law Review*, 10, August 2017, 1-2.

DE WOLF, Dirk, "BEPS Case Study: Treaty Abuse", *International Tax Journal*, November-December 2017, 45-51.

DEĞİRMENCİOĞLU, Cansın, "Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancının Zararlı Vergi Rekabetine Etkisi", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi*, Eylül-Ekim 2013, 163-169.

DEVEREUX, Michael P., DE LA FERIA, Rita, "Designing and Implementing a Destination-based Corporate Tax", *Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper Series*, WP 14/07, May 2014.

DEVEREUX, Michael P., GRIFFITH, Rachel, KLEMM, Alexander, "Corporate Income Tax Reforms and International Tax Competition", *Economic Policy*, Vol: 17, No: 35, 2002, 449-495.

DEVEREUX, Michael P., VELLA, John, "Implications of Digitalization for International Corporate Tax Reform", *Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper Series*, WP 17/07, July 2017.

DİCLEHAN, Başak, "Matrah Aşındırma Yoluyla Kâr Aktarımı ve Türkiye Uygulamaları", *KPMG Sorumlu Vergicilik*, Haziran 2016, 151-158.

DOURADO, Ana Paula, "Aggressive Tax Planning in the EU Law and in the Light of BEPS: The EC Recommendation on Aggressive Tax Planning and BEPS Actions 2 and 6", *Intertax*, Vol. 43 (1), 2015, 42-57.

DOURADO, Ana Paula, "International Standards, Base Erosion and Developing Countries", *Tax Design Issues Worldwide*, Editors: Geerten M. M. Michielse, Victor Thuronyi, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, 141-156.

DUBUT, Thomas, "Designing Anti-Base-Erosion Rules for Developing

Countries: Challenges and Solutions", *Tax Design Issues Worldwide*, Editors: Geerten M. M. Michielse, Victor Thuronyi, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015, 141-156.

EBERHARTINGER, Eva, PETUTSCHNIG, Matthias, "Practicing Experts' Views on BEPS: A Critical Analysis", *WU International Taxation Research Paper Series*, No. 2015-27.

EISENBEISS, Justus, "BEPS Action 7: Evaluation of the Agency Permanent Establishment", *Intertax,* Volume 44, Issue 6/7, 2016, 481-502.

EKONOMİ BAKANLIĞI, *Yurtdışı Yatırım Raporu-2017*, Kasım 2017.

ERAY, Mehmet, ÇİÇEKDAĞI, Nazlı Ebru, "Vergi Rekabetine Karşı Yeni Kozlar: FATCA, CRS ve BEPS", *Vergide Gündem"FATCA" özel sayısı,* Mayıs 2014, 11-13.

ERDEM, Tahir, "Türk Bakış Açısıyla BEPS: Türkiye'nin Geldiği Yer Nedir?", *Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma (BEPS)*, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2018, 71-96.

ERDEM, Tahir, "Uluslararası Vergi Hukukunda Kurallar Yeniden Yazılırken ABD'nin Yeni Model Vergi Anlaşması: Mükemmeliyetçiliğin Kusurları", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Mayıs-Haziran 2016, 91-104.

ERDEM, Tahir, "Vergi Hukukunda Tahkim Mümkün Mü? (Türkiye'nin Tahkim Pozisyonuna Eleştirel Bir Bakış)", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 345, Haziran 2017, 24-55.

ERKİN, Gözde, "Türk Hukuku'nda Vergilendirme Yetkisi", *Journal of Yaşar University,* Cilt: 8, Sayı: Özel, 2013, 1111-1153, (http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/5000066281 -

Erişim: 26.05.2018).

EROĞLU, Onur, EFTEKİN, Ömer Özgür, "Vergi Planlaması Çerçevesinde Uzlaşma Kurumu", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2015, 233-250.

EROL, Kazım Okan, "Vergilendirmede Uluslararası Yaklaşımlar ve Avrupa Birliği Ortak Kurumlar Vergisi Önerisi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 333, Haziran 2016, 67-71.

EC, "Anti-Tax Avoidance Package", January 2016, (https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en - Erişim: 26.05.2018).

EC, "Common EU list of third country jurisdictions for tax purposes", (https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en - Erişim: 25.05.2018).

EC, "Communication on the Anti-Tax Avoidance Package", 28 January 2016 (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1454056413880&uri=COM:2016:23:FIN - Erişim: 25.05.2018).

EC, "Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market", (https://eur-lex.europa.eu/ - Erişim: 25.05.2018).

EC, "Council Directive (EU) 2017/952 of 29 May 2017 amending Directive (EU) 2016/1164 as regards hybrid mismatches with third countries", (https://eur-lex.europa.eu/ - Erişim: 25.05.2018).

EC, "Parliamentary questions", 22 March 2018, (http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2018-

000381&language=EN - Erişim: 21.05.2018).

EC, "Proposal for a Council Directive on a Common Corporate Tax Base", COM (2016) 685 final, 25 October 2016, (https://eur-lex.europa.eu/ - Erişim: 25.05.2018).

EC, "Questions and Answers on the Action Plan for Fair and Efficient Corporate Taxation in the EU", 17 June 2015, (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5175_en.htm - Erişim: 26.05.2018).

EC, "State Aid Cases", *Case SA.38373 (Apple), OJ L/187/2017, 30.08.2016; Case SA.38375 (Fiat), OJ L/351/2016, 21.10.2015; Case SA.38374 (Starbucks), OJ L/83/2017, 21.10.2015; Case SA.38944 (Amazon), Decision not published in OJ yet, 04.10.2017; Case SA. 38945 (McDonald's), OJ C/258/2016, 15.07.2016, Case SA.44888 (GDF Suez), OJ C/36/2017, 03.02.2017.* (http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm?clear=1&policy_area_id=3 - Erişim: 23.05.2018).

EC, "State aid: Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion", Press release, 30 August 2016, (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2923_en.htm - Erişim: 27.05.2018).

EC, "The Anti Tax Avoidance Package – Questions and Answers (Updated)", 21 June 2016, (http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2265_en.htm - Erişim: 25.05.2018).

EY, "Austria's Ministry of Finance publishes draft CFC rules", Global Tax Alert, 4 May 2018, (http://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/alert--austrias-ministry-of-finance-publishes-draft-cfc-rules - Erişim: 18.05.2018).

EY, "Finansal Hesap Bilgilerinin Vergi Konularında Otomatik Bilgi

Değişimi (CRS) raporlamasında tarihler netleşti.", Sirküler No: 87, Temmuz 2017, (http://www.vergidegundem.com/documents/10156/4680464/SIRKULER-87%28CRS%29.pdf/7a0511b9-a0a5-4c1f-8b55-fc37891eb6d9 - Erişim: 25.05.2018).

EY, *GAAR Rising- Mapping Tax Enforcement's Evolution,* February 2013.

EY, "Report on recent US international tax developments", Global Tax Alert, 20 April 2018, (https://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/alert--report-on-recent-us-international-tax-developments---20-april-2018 - Erişim: 24.05.2018).

EY, "The Latest on BEPS", Global Tax Alert, 2018, (http://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/tax-alert-library#topic - Erişim: 15.05.2018).

EY, *The Latest on BEPS - 2016 Year-End Review (A review of OECD and country actions from July through December 2016),* 2017.

EYITAYO, Oladiwura Ayeyemi, "Profit Shifting by Canadian Multinational Corporations: Prospects of Reversal Under Canada's Country-By-Country Reporting Rules", *Dalhousie Journal of Legal Studies,* Volume 26, 79-111.

FALCAO, Tatiana, MICHEL, Bob, "Assessing the Tax Challenges of the Digital Economy: An Eye-Opening Case Study", *Intertax,* Vol: 42, 2014, 317-324.

FERHATOĞLU, Emrah, "BEPS Projesinin Vergi Anlaşmaları Hukukunda Hibrit Finansal Araç Sorununa Etkisi", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 17-30.

FERHATOĞLU, Emrah, "Daimi İşyerine Kazanç Atfedilmesi", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 135-159.

FICHTNER, Jason J., MICHEL, Adam N., "The OECD's Conquest of the

United States: Understanding the Costs and Consequences of the BEPS Project and Tax Harmonization", *Mercatus Center at George Mason University - Mercatus Research,* March 2016.

FUNG, Sissy, "The Questionable Legitimacy of the OECD/G20 BEPS Project", *Erasmus Law Review,* Vol. 10, Iss. 2, December 2017, 76-87.

GADŽO, Stjepan, KLEMENČİĆ, Irena, "Effective International Information Exchange as a Key Element of Modern Tax Systems: Promises and Pitfalls of the OECD's Common Reporting Standard", *Public Sector Economics,* 41(1), 2017, 208-226.

GEDİK, Gülşen, "Düşük Vergi Rejimlerinin Çok Uluslu İşletmelerce Kullanımındaki Sınırlamalar: Mevcut Düzenlemeler ve Yeni Gelişmeler", *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*, Editör: Billur Yaltı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, 37-80.

GEDİK, Gülşen, "Türk Vergi Hukukunda Kontrol Edilen Yabancı Kurumların Vergilendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi,* "Vergi Hukuku Özel Sayısı", Cilt: 17, Sayı: 3-4, 85-112.

GEORGETOWN LAW LIBRARY, "Model Bilateral Tax Treaties", International and Foreign Tax Law Research Guide, (http://guides.ll.georgetown.edu/c.php?g=363487&p=4199475 - Erişim: 25.05.2018).

GİB, *Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarında Yer Alan "Karşılıklı Anlaşma Usulü"ne İlişkin Rehber,* 2009.

GİB, "FATCA Anlaşmasıyla ilgili Sıkça Sorulan Sorular", (http://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat/fatca-sorular - Erişim: 25.05.2018).

GİB, "Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisinin Genel Bütçe Vergi

Gelirleri İçindeki Payı (1988-2017)", (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/CVI3.htm - Erişim: 31.05.2018).

GİB, *Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma, (OECD Model Anlaşması- Kısaltılmış Basım (OECD Model Tax Convention On Income and Capital-Condensed Version (as it reads on 15 July 2014)'den tercüme),* 2015.

GİB, "Yürürlükte Bulunan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları (21.01.2016 tarihi itibariyle)", (http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/VERGIANLASMALIST.htm - Erişim: 25.05.2018).

GİB, "Yürürlükte Bulunan Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmaları (19.03.2018 tarihi itibarıyla)", (http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat - Erişim: 19.05.2018).

GİRAY, Filiz, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Efektif Vergi Oranları,* Ezgi Kitabevi, Bursa 2010.

GOVIND, Sriram, PISTONE, Pasquale, "The Relationship Between Tax Treaties and the Multilateral Instrument: Compatibility Clauses in the Multilateral Instrument", *The OECD Multilateral Instrument for Tax Treaties: Analysis and Effects*, Editors: Michael Lang et al, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2018, 111-137.

GOVIND, Sriram, TURCAN, Laura, "Cross-Border Tax Dispute Resolution in the 21st Century: A Comparative Study of Existing Bilateral and Multilateral Remedies", *Derivatives & Financial Instruments*, Volume 19, No. 5, October 2017.

GRAETZ, Michael J., "Chapter 7 - Can a 20th Century Business Income Tax Regime Serve a 21st Century Economy?, Follow the Money: Essays on International Taxation", *Lillian Goldman Law Library at Yale Law School,* May 2016, 259-278, (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2784804 - Erişim: 25.05.2018).

GRAVELLE, Jane G., *Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion,* CRS Report for Congress, Congressional Research Service, January 2015, (https://fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf - Erişim: 25.05.2018).

GUPTA, Ravikant, *Recent Trends In Transfer Pricing Intangibles, GAAR and BEPS,* Bloomsbury Publishing, London, 2017.

GÜCÜYENER, Gökçe, "BEPS Projesi Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması Dokümantasyonu ve Ülke Bazlı Raporlama", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı: 326, Kasım 2015, 69-76.

GÜRAN, Mehmet Cahit, "Vergilemede Adalet ve Gelir Vergisi Uygulaması", *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt: 22, Sayı: 2, 2004, 243-265.

G20, "The Global Plan for Recovery and Reform", 2 April 2009, (https://www.oecd.org/g20/summits/london/publicationsdocuments/ - Erişim: 25.05.2018).

HAIL, Joy, *Base Erosion and Profit Shifting (BEPS): Are You Ready?,* Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015.

HARRIS, Dean, "International Tax Implications of the Organisation for Economic Co-operation and Development Proposal to Neutralize Hybrid Mismatch Arrangements", *Catholic University Law Review,* Vol: 65, Iss: 3, 2016, 635-664.

HOLMES, Kevin, *International Tax Policy and Double Tax Treaties (Second Revised Edition)*, IBFD, Amsterdam, 2014.

INSTITUTE ON TAXATION AND ECONOMIC POLICY, "Fortune 500 Companies Hold a Record $2.6 Trillion Offshore", March 2017, (https://itep.org/fortune-500-companies-hold-a-record-26-trillion-offshore/ - Erişim: 22.05.2018).

INTERNAL REVENUE SERVICE, "FATCA Information for Foreign Financial Institutions and Entities", (https://www.irs.gov/businesses/corporations/information-for-foreign-financial-institutions - Erişim: 25.05.2018).

İSTANBUL SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI (İSMMMO), *Vergi Usul Kanunu Tasarı Taslağı Değerlendirme Komisyonu Raporu,* Mayıs 2016.

JANSKÝ, Petr, PRATS, Alex, "International Profit-Shifting out of Developing Countries and the Role of Tax Havens", *Development Policy Review*, 33 (3), 2015, 271-292.

JOINT COMMITTEE ON TAXATION, *Background, Summary, and Implications of the OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* 139-15, November 2015, (https://www.jct.gov/publications.html?func=startdown&id=4853 - Erişim: 25.05.2018).

JURISTCONSULT CHAMBERS, "Investing in Mauritius", *Mondaq*, 13 January 2017, **(**http://www.mondaq.com/x/560058/Inward+Foreign+Investment/Investing+In+Mauritius+Exchange+Control - Erişim: 25.05.2018).

KAÇAR, Yusuf, "Çok Uluslu Şirketlerin Gelir ve Kazançlarının Kavranmasında Uygulanan Düzenlemelere Toplu Bir Bakış", *Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı: 2, Temmuz 2013, (http://www.tsmmmososyalbilimler.org/upload/files/SAYI2/COK_ULUSLU_SIRKET_KAZANC-YUSUSF%20KA_AR.pdf - Erişim: 25.05.2018).

KAHLENBERG, Christian, KOPEC, Agnieszka, "Hybrid Mismatch Arrangements - A Myth or a Problem Still Exists?", *World Tax Journal,* Vol: 8, Iss:1, 2016, 67-77.

KAHRAMAN, Abdülkadir, "Dolaysız Vergi Kayıp Kaçağına Karşı BEPS Çok Taraflı Vergi Anlaşması Silahı", KPMG Vergi, 13 Haziran 2017 (https://www.kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=778 - Erişim: 25.05.2018).

KALKINMA BAKANLIĞI, "Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2014-2018", *10. Kalkınma Planı,* 2014.

KARA, Döndü, CAN, Ahmet Vecdi, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramının 6728 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", *İşletme Bilimi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2017, 13-33.

KARA, Mustafa Cemil, KARAYILMAZLAR, Ekrem, "Zararlı Vergi Rekabetini Önlemede Yeni Uluslararası Yaklaşım", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:328, Ocak 2016, 91-96.

KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan, "Bir Küresel Vergi Uyumu Projesi: BEPS", *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 414, Şubat 2016, 172-181.

KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan, "Dijital Vergilendirmeye Küresel Bir Bakış", *Vergi Dünyası Dergisi,* Sayı: 424, Aralık 2016, 30-37.

KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan, "Faiz ve Diğer Finansman Ödemeleri İndirimlerinin Kısıtlanmasında Yeni Uluslararası Ölçüler", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 330, Mart 2016, 7-11.

KARA, Mustafa Cemil, ÖZ, Ersan, "Uluslararası Vergilendirmede Hibrit Uyumsuzlukları Etkisizleştirme Çabaları", *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 416, Nisan 2016, 232-238.

KARAHAN, Sami, SULUK, Cahit, SARAÇ, Tahir, NAL, Temel, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları,* Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

KARATAŞ DURMUŞ, Neslihan, "Ticaret Kanunu Kapsamındaki Şirket Toplulukları ve Bunların Vergi Hukuku Karşısındaki Durumları", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2015, 71-84.

KARGI, Veli, YAYGIR, Tacim, "Küreselleşme, Vergi Rekabeti ve Türkiye'de Vergi Yükü", *International Journal of Public Finance*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2016, 1-22.

KAYA, Mustafa Göktuğ, AKÇAY, Ersin, "Digital Ekonominin Yarattığı Vergisel Komplikasyonların (İşyeri Oluşması, Gelirin Elde Edildiği Yer, Gelirin Türü vb.) Değerlendirilip Zararlı Vergi Uygulamalarının Önlenmesi", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Ocak-Şubat 2017, 57-65.

KILDİŞ, Yusuf, "Vergilendirmede Adalet İlkesi Açısından Türk Gelir Vergisine Bakış", *Vergi Dünyası,* Sayı: 321, 2008, 126-131.

KLINK, Helmar, "Treaty benefits- Is the use of holding and finance companies 'inappropriate'?", *BEPS Is Broader Than Tax: Practical Business Implications of BEPS,* International Tax Review - Tax Reference Library, No.105, 2016, 4-7.

KNOBEL, Andres, MEINZER, Markus, "'The end of bank secrecy'? Bridging the gap to effective automatic information exchange - An Evaluation of OECD's Common Reporting Standard (CRS) and its alternatives", *Tax Justice Network*, November 2014.

KNOESTER, Anthonie, *Taxation in the United States and Europe: Theory and Practice*, Springer Publishing, New York, 2016.

KÖMÜRCÜ, Begüm, "BEPS 13. Eylem Planı Kapsamında Dokümantasyon Yükümlülüklerine Genel Bir Bakış", *Vergide Gündem "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı*, Eylül 2016, 3-9.

KPMG, *OECD BEPS Action Plan- Moving from Talk to Action in the European Region*, September 2016, (https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/09/oecd-beps-action-plan-moving-from-talk-to-action-europe.html - Erişim: 25.05.2018).

KPMG, "2016/9 Hollanda'da İştiraki Olan Türk Şirketleri için Önemli Duyuru", (https://www.kpmgvergi.com/Yayinlar/MaliBultenler/Pages/MaliBultenDetay.aspx?iden=1237&type=Mali+B%C3%BCltenler - Erişim: 25.05.2018).

KUDRLE, Robert T., "Tax Havens and Transparency Way of International Tax Legalization", *University of Pennsylvania Journal of International Law*, Vol. 37, Iss. 4, Art. 1, 2016, 1153-1182.

KUMAR, Pritin, PALWE, Vishal, JHAVERI, Heta, "Treaty Shopping and BEPS Action 6: An Indian Perspective", *International Tax Review*, Vol. 27, April 2016, 22-24.

KUZNIACKI, Blazej, TURINA, Alessandro, DUBUT, Thomas, MAZZ,

Addy, QUIÑONES, Natalia, SCHOUERI, Luis Eduardo, WEST, Craig, PISTONE, Pasquale, ZIMMER, Frederik, "Preventing Tax Arbitrage via Hybrid Mismatches: BEPS Action 2 and Developing Countries", *WU International Taxation Research Paper Series,* No. 2017-03, 2017.

LANG, Michael, "BEPS Action 6: Introducing an Antiabuse Rule in Tax Treaties", *WU International Taxation Research Paper Series*, No. 2014 – 09, (Reprinted from Tax Notes Int'l p. 655-664), May 2014.

LINCOLN, Charles, *Medtronic & BEPS*, LL.M. Thesis in International Tax Law, University of Amsterdam, June 2017.

LOHSE, Theresa, *The Impact of Anti-Avoidance Measures on Profit Shifting Strategies of Multinational Companies – A Comparison of Developed and Developing Countries*, Dissertation, University of Mannheim, December 2012.

MAINE, Jeffrey A., NGUYEN, Xuan-Thao, *The Intellectual Property Holding Company: Tax Use and Abuse from Victoria's Secret to Apple,* Cambridge University Press, 2017.

MALİYE BAKANLIĞI, "Bütçe Gider-Gelir Gerçekleşmeleri (1924-2016)", (http://www.bumko.gov.tr/TR,4461/butce-gider-gelir-gerceklesmeleri-1924-2016.html - Erişim: 25.05.2018).

MALİYE BAKANLIĞI, *G-20 Uluslararası Vergi Sempozyumu Raporu*, İstanbul, 6-8 Mayıs 2015, (http://www.gep.gov.tr/tmp/G-20_ulusl_ver_sem_GEP_2015_Istanbul_TR.pdf - Erişim: 25.05.2018).

MASTAR ÖZCAN, Pelin, "Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar: BEPS 1 No'lu Eylem Planı Kapsamında Bir Değerlendirme", *Electronic Journal of Vocational Colleges (EJOVOC)*, Ekim 2016, 73-82.

MERT, Alican, *Uluslararası Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim,* Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2015.

MILLER, Helen, POPE, Thomas, "Corporate Tax Avoidance: Tackling Base Erosion and Profit Shifting", *IFS Green Budget,* February 2016, 169-200.

MONSENEGO, Jerome, *Introduction to Transfer Pricing,* Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2015.

NACHTMANN MOTALA, Michael, "The New Global Politics of Sovereign International Tax: Space, Time, and Why BEPS is Not the Final Frontier", *SSRN Electronic Journal,* August 2016, (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2961966 - Erişim: 24.05.2018).

NAROTZKI, Doron, "Tax Treaty Models - Past, Present, and a Suggested Future", *Akron Law Review,* Vol. 50, Iss. 3, Article 1, August 2017, 384-417 (http://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2395&context=akronlawreview - Erişim: 25.05.2018).

OECD, "Automatic Exchange Portal", (http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/ - Erişim: 18.05.2018).

OECD, "About the Inclusive Framework on BEPS", (http://www.oecd.org/tax/beps/beps-about.htm - Erişim: 25.05.2018).

OECD, "Additional Guidance on the Attribution of Profits to a Permanent Establishment under BEPS Action 7", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

OECD, *Addressing Base Erosion and Profit Shifting,* OECD Publishing, 2013.

OECD, "Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 -

2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, "Aligning Transfer Pricing Outcomes With Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, *Background Brief Inclusive Framework on BEPS,* OECD Publishing, January 2017.

OECD, *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment-4th Edition (BMD4),* OECD Publishing, 2008.

OECD, "Closing The Tax Gap, Remarks by Angel Gurria, Secretary-General of the OECD, G-20/OECD Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting (BEPS)", July 2013, (http://www.oecd.org/about/secretary-general/closing-the-tax-gap.htm - Erişim: 25.05.2018).

OECD, *Consolidated Application Note, Guidance in Applying the 1998 Report to Preferential Tax Regimes,* OECD Publishing, 2004.

OECD, "Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, "Country-by-Country Reporting - Compilation of Peer Review Reports (Phase 1): Inclusive Framework on BEPS: Action 13", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

OECD, "Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, "Developing a Multilateral Instrument to Modify Bilateral Tax Treaties, Action 15 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

OECD, "Explanatory Statement to the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting", (http://www.oecd.org/tax/treaties/explanatory-statement-multilateral-convention-to-implement-tax-treaty-related-measures-to-prevent-BEPS.pdf - Erişim: 25.05.2018).

OECD, "Frequently Asked Questions, Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS", (http://www.oecd.org/tax/treaties/MLI-frequently-asked-questions.pdf - Erişim: 25.05.2018).

OECD, *Harmful Tax Competition – An Emerging Global Issue*, OECD Publishing, 1998.

OECD, "Harmful Tax Practices - Peer Review Reports on the Exchange of Information on Tax Rulings: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2017.

OECD, "Harmful Tax Practices - 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2017.

OECD, "Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments Action 4 - 2016 Update", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2016.

OECD, "List of 'Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by County Reports (CbC MCAA)' signatories",

(http://www.oecd.org/tax/beps/CbC-MCAA-Signatories.pdf - Erişim: 18.05.2018).

OECD, "List of 'Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information and Intended First Information Exchange (CRS MCAA)' signatories", (http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/ - Erişim: 21.05.2018).

OECD, "Making Dispute Resolution Mechanisms More Effective, Action 14 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, "Mandatory Disclosure Rules, Action 12 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, *Mandatory Disclosure Rules for Addressing CRS Avoidance Arrangements and Opaque Offshore Structures,* OECD Publishing, 2018.

OECD, "Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*, OECD Publishing, December 2017.

OECD, "Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS", (http://www.oecd.org/tax/treaties/multilateral-convention-to-implement-tax-treaty-related-measures-to-prevent-beps.htm - Erişim: 17.05.2018).

OECD, "Mutual Agreement Procedure Statistics per country for 2016", (http://www.oecd.org/tax/dispute/mutual-agreement-procedure-statistics-2016-per-country-all.htm - Erişim: 26.05.2018).

OECD, "Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, Action 2 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD

Publishing, 2015.

OECD, "Neutralising the Effects of Branch Mismatch Arrangements, Action 2: Inclusive Framework on BEPS", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2017.

OECD, *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project 2015 Final Reports - Executive Summaries*, OECD Publishing, 2015.

OECD, "OECD releases a BEPS consultation document on the treaty entitlement of non-CIV funds", 24 March 2016, (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-consultation-treaty-entitlement-non-civ-funds.htm - Erişim: 25.05.2018).

OECD, "OECD releases first peer reviews on implementation of BEPS minimum standards on improving tax dispute resolution mechanisms", 26 September 2017, (http://www.oecd.org/tax/beps/oecd-releases-first-peer-reviews-on-implementation-of-beps-minimum-standards-on-improving-tax-dispute-resolution-mechanisms.htm - Erişim: 25.05.2018).

OECD, *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017*, OECD Publishing, July 2017.

OECD, "Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

OECD, "Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances, Action 6 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, 2015.

OECD, "Signatories and Parties to the Multilateral Convention to Implement

Tax Treaty Related Measures to Prevent BEPS - Status as of 22 March 2018", (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-mli-signatories-and-parties.pdf - Erişim: 15.05.2018).

OECD, "Status of List of Reservations and Notifications at the Time of Signature", (http://www.oecd.org/tax/treaties/beps-mli-position-turkey.pdf - Erişim: 25.05.2018).

OECD, "Tax Challenges Arising from Digitalisation - Interim Report 2018", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

OECD, "Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting, Action 13 - 2015 Final Report", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2015.

OECD, "Update (as of 9 May 2018), Harmful Tax Practices - 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5", *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project,* OECD Publishing, 2018.

OECD, *Update: Base Erosion and Profit Shifting*, Meeting of the OECD Council at Ministerial Level, Paris, 29-30 May 2013, OECD Publishing.

OFFERMANNS, René, HUIBREGTSE, Steef, VERDONER, Louan, SOOD, Avisha, "European Union - BEPS Action 4: Policy Considerations and Implementation Status", *European Taxation*, Volume 57, No 2/3, 2017, 47-68.

OLBERT, Marcel, SPENGEL, Christopher, "International Taxation in the Digital Economy: Challenge Accepted?", *World Tax Journal*, 9(1), 2017, 3-46.

ORAL, Hayret, "OECD BEPS 8-10 Eylem Planları Kapsamında Getirilen Düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatı ile Karşılaştırılması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 343, Nisan 2017, 166-174.

ORGAN, İbrahim, KARA, Mustafa Cemil, "Daimi İşyeri Statüsünden Kaçınmayı Önlemede Yeni Uluslararası Yaklaşım", *Ankara SMMMO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(1), Şubat 2017, 1-12.

ORKUNOĞLU ŞAHİN, Işıl Fulya, YERELİ, Ahmet Burçin, "Seçilmiş AB Ülkelerinde ve Türkiye'de Patent Gelirlerine İlişkin Vergileme "Patent Box" Rejimi", *Sosyoekonomi,* 2016, Vol. 24(29), 183-203.

ORTAÇ, Fevzi Rıfat, ERTÜRK ATABEY, Selin, "Bir Vergi Güvenlik Önlemi Olarak Kontrol Edilen Kurum Kazancı ve Türkiye-Hollanda Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması Açısından Uygulamasının İncelenmesi", *International Journal of Social Inquiry / Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt: 9, Sayı:1, 2016, 63-77.

OWENS, Jeffrey, "G20 Leaders Focus On Promoting Growth Through Tax Policy", *Wolters Kluwer Global Tax Weekly,* ISS:209, November 2016.

OWENS, Jeffrey, "Tax Transparency and BEPS", *Journal of Tax Administration,* Vol 1:2, 2015, 5-14.

ÖNCEL, Mualla, KUMRULU, Ahmet, ÇAĞAN, Nami, *Vergi Hukuku,* Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.

ÖNER, Cihat, "Dar Mükellefiyette Ticari Kazancın Türkiye'de Elde Edilmiş Sayılmadığı Haller Üzerine", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 63 (2), 2014, 365-395.

ÖNER, Cihat, *Vergi Hukukunda İşyeri*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2016.

ÖZ, Semih, "BEPS Eylem 4: Faiz Ödemeleri", *Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma (BEPS)*, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2018, 247-261.

ÖZ, Semih, "Devletlerin Vergilendirme Yetkileri Sınırının E-Ticaret Açısından Değerlendirilmesi", *Maliye Dergisi,* Sayı: 147, Eylül-Aralık, 2004, 90-102.

ÖZ, Semih, "Twitter'in Vergilendirilmesi", 24 Nisan 2014, (http://www.vergisorunlari.com.tr/yazi/n-semih-oz/twitterin-vergilendirilmesi/88 - Erişim: 25.05.2018).

ÖZ, Semih, *Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri,* Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005.

ÖZ, Semih, GÖKER, Cenker, "Kontrol Edilen Yabancı Kurum Düzenlemesinin Yurt Dışına Yapılan Ödemeler ve Vergilerin Yasallığı İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 293, Şubat 2013, 108-119.

ÖZDEMİR, Cansu, "BEPS Eylem Planı ve Maliyet Katkı Anlaşmaları", *Vergide Gündem,* "Transfer fiyatlandırması" özel sayısı, Eylül 2016, 22-25.

ÖZGENÇ, A. Selçuk, *Vergi Anlaşmalarının Kötüye Kullanılması: Anlaşma Alışverişi,* On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

ÖZKAN, İlhan, USLU, Şafak, "Uluslararası Çifte Vergilendirme ve Mukimlik Kavramı", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi,* Mayıs-Haziran 2016, 169-180.

ÖZSOY, Beyza, "AB'nin Vergiden Kaçınmayla Mücadele Paketi Türk Yatırımcıları da Etkileyebilir", KPMG Vergi Blog, 14 Haziran 2016, (https://www.kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=593 - Erişim: 25.05.2018).

ÖZTÜRK, Serdar, ÜLGER, Özlem, "Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri: Vergi Cennetlerinin Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para

Aklamadaki Rolü", *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)*, Yıl: 3, Sayı: 9, Aralık 2016, 118-135.

PANAYI, HJI Christiana, *Advanced Issues in International and European Tax Law,* Bloomsbury Publishing, London, 2015.

PANKIV, Marta, "Post-BEPS Application of the Arm's Length Principle to Intangibles Structures", *IBFD International Transfer Pricing Journal,* November-December 2016, 463-476.

PEHLİVAN, Osman, ÖZ, Ersan, *Uluslararası Vergilendirme,* Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2015.

PENG, Wei, "Multinational Tax Base Erosion Problem of the Digital Economy", *Modern Economy,* 7, 2016, 345-352.

PICCIOTTO, Sol, "Can the OECD Mend the International Tax System?", *Tax Notes International,* 71, 2013, 1105-1115.

PICCIOTTO, Sol, "The G20 and the "Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Project", *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik - Discussion Paper,* 18/2017, 2017.

PICCIOTTO, Sol, "The UN Tax Committee Holds out the Begging Bowl", Global Policy Watch, April 2017, (https://www.globalpolicywatch.org/blog/2017/04/11/the-un-tax-committee-holds-out-the-begging-bowl/ - Erişim: 25.05.2018).

PINETZ, Erik, SCHAFFER, Erich, *Limiting Base Erosion,* Linde Verlag, Vienna, 2017.

PLEIJSIER, Arthur, "The Agency Permanent Establishment in BEPS Action 7: Treaty Abuse or Business Abuse?", *Intertax,* Vol. 43, Issue 2, 2015, 147-

154.

PUN, Gregory, "Base Erosion and Profit Shifting: How Corporations Use Transfer Pricing to Avoid Taxation", *Boston College International and Comparative Law Review,* Vol. 40, Iss. 2, Article 5, 2017, 287-314, (http://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol40/ iss2/5 - Erişim: 24.09.2017).

PWC, "BEPS Action Plan: Action 3 - Controlled Foreign Company (CFC) Regimes", (https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/tax-policy-administration/beps/controlled-foreign-companies-cfc-regimes.html - Erişim: 25.05.2018).

PWC, "GİB Tarafından Tek Taraflı Peşin Fiyatlandırma Anlaşması İmzalandı", 22 Mart 2017, (https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4844 - Erişim: 25.05.2018).

PWC, "Turkey", *Financing options: Debt versus equity: A country overview,* 2016, 63-70.

RAHIMI-LARIDJANI, Eschrat, HAUSER, Erika, "The New Global FATCA: An Overview of the OECD's Common Reporting Standard in Relation to FATCA", *Journal of Taxation of Financial Products,* Volume: 13, Issue: 3, 2016, 9-47.

REES, Ray, VANN, Richard, "International Tax Post-Beps: Is The Corporate Tax Really All That Bad?", *New York University School of Law "Tax policy colloquium",* Week: 14, May 2017.

RÖDL&PARTNER, "Sirküler No: 2016/189, Konu: Türkiye Açısından BEPS Eylem Planları",

(http://www.roedl.net/fileadmin/user_upload/Roedl_Turkey/Brochures/SRK2016_189.pdf - Erişim: 25.05.2018).

RUCHELMAN, Stanley C., SHAH, Sheryl, "BEPS Action 4: Limiting Base Erosion via Interest and Other Financial Payments", *Journal of Taxation & Regulation of Financial Institutions,* Vol: 28, No: 4, March-April 2015, 15-27.

SALA, Michael V., "Breaking Down BEPS: Strategies, Reforms, and Planning Responses", *Connecticut Law Review,* Volume: 47, No: 2, December 2014, 573-605.

SANTOS, Ramon Tomazela, ROCHA, Sergio André, "Tax Sovereignty and Digital Economy in Post-BEPS Times", *Tax Sovereignty in the BEPS Era (Series on International Taxation),* Editors: Sergio André Rocha, Allison Christians, Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2017, 29-46.

SARIASLAN, Osman, "Transfer Fiyatlandırması Tespiti Sürecinde "Gizli Emsal" Uygulaması ve Adil Yargılanma Hakkı", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,* Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, 301-331.

SCHMIDT, Peter Koerver, "Taxation of Controlled Foreign Companies in Context of the OECD/G20 Project on Base Erosion and Profit Shifting as well as the EU Proposal for the Anti-Tax Avoidance Directive: An Interim Nordic Assessment", *Nordic Tax Journal*, No: 2, 2016, 87-112.

SCHWANKE, Amelia, "OECD's BEPS Project Failing to Combat Tax Dodging", *International Tax Review,* Vol. 32, September 2016, 34.

SCHWARCZ, Steven L., "The Use and Abuse of Special-Purpose Entities in Public Finance", *Minnesota Law Review,* 97(2), 2012, 369-406.

SEVİNÇHAN, Ezgi, "Uluslararası Vergi Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklarda

Tahkim Yolu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (2), 2016, 449-472.

SOKOLOVSKA, Olena V., "Race to the Bottom in International Tax Competition: Some Conceptual Issues", *Journal of Tax Reform*, Vol: 2, No: 2, 2016, 98-110.

ŞENYÜZ, Doğan, YÜCE, Mehmet, GERÇEK, Adnan, *Vergi Hukuku Genel Hükümler*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2016.

TANZI, Vito, "Globalization, Technological Developments, and the Work of Fiscal Termites", *IMF Working Paper 00/181*, November 2000.

TAŞDÖKEN, Serdar, "Mobil Uygulama Satışlarının Vergilendirilmesi: BEPS Eylem Planı Çerçevesinde Bir Değerlendirme", *Vergi Sorunları Dergisi,* Sayı:326, Kasım 2015, 44-53.

TAX JUSTICE NETWORK, "Empty OECD 'tax haven' blacklist undermines progress", June 2017, (https://www.taxjustice.net/2017/06/28/empty-oecd-tax-haven-blacklist-undermines-progress/ - Erişim: 22.05.2018).

TAX JUSTICE NETWORK, "Financial Secrecy Index", 30 January 2018, (http://www.financialsecrecyindex.com/ - Erişim: 15.05.2018).

TAX JUSTICE NETWORK, *Narrative Report on Switzerland*, Financial Secrecy Index 2018, (https://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2018-results - Erişim: 15.05.2018).

TAX JUSTICE NETWORK, *Narrative Report on USA*, Financial Secrecy Index 2018, (https://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2018-results - Erişim: 15.05.2018).

TAX JUSTICE NETWORK, "Tax Avoidance and Evasion - The Scale of the Problem", November 2017, (https://www.taxjustice.net/wp-

content/uploads/2017/11/Tax-dodging-the-scale-of-the-problem-TJN-Briefing.pdf - Erişim: 25.05.2018).

THE BEPS MONITORING GROUP, "Comments on BEPS Action 3: Strengthening the Rules on Controlled Foreign Corporations (CFCs)", May 2015, (https://bepsmonitoringgroup.wordpress.com/2015/05/01/controlled-foreign-corporations/ - Erişim: 25.05.2018).

THE BEPS MONITORING GROUP, "Presentation to the Inclusive Framework of the OECD/G-20 BEPS Project", 22 June 2017, (https://bepsmonitoringgroup.wordpress.com/2017/06/22/presentation-to-the-inclusive-framework-on-beps/ - Erişim: 25.05.2018).

TOBIN, Gary, WALSH, Keith, "What Makes a Country a Tax Haven? An Assessment of International Standarts Shows Why Ireland Is Not a Tax Haven", *The Economic and Social Review,* Vol. 44, No. 3, 401-424.

TURUNÇ, Sencer, *Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı-BEPS,* T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Kasım 2013.

TUSİAD, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ Taslağına Yönelik TUSİAD Önerileri" (http://tusiad.org/tr/vergi-cg/item/8756-transfer-fiyatlandirmasi - Erişim: 25.05.2018).

UNCTAD, *World Investment Report 2015: Chapter V. International Tax and Investment Policy Coherence*, United Nations Publication, 2015.

UNCTAD, *World Investment Report 2017 - Investment and the Digital Technology*, United Nations Publication, 2017.

UNITED NATIONS, *Handbook on Selected Issues in Protecting the Tax*

Base of Developing Countries – Second Edition, Department of Economic & Social Affairs, April 2017.

UNITED NATIONS, *Practical Manual on Transfer Pricing for Developing Countries - Second Edition,* Department of Economic & Social Affairs, August 2017.

UNITED STATES TAX COURT, *Medtronic, Inc. et al v. Commissioner,* T.C. Memo No. 2016-112, 9 June 2016 (https://www.ustaxcourt.gov/UstcInOp/OpinionViewer.aspx?ID=10819 - Erişim: 25.05.2018).

U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY, "Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)", Resource Center, (https://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/treaties/Pages/FATCA.aspx - Erişim: 21.05.2018).

WALTRICH, Andreas, *Cross-Border Taxation of Permanent Establishments: An International Comparison (Series on International Taxation),* Wolters Kluwer, Alphen aan de Rijn, 2016.

WEBER, Dennis, "The Reasonableness Test of the Principal Purpose Test Rule in OECD BEPS Action 6 (Tax Treaty Abuse) versus the EU Principle of Legal Certainty and the EU Abuse of Law Case Law", *Erasmus Law Review,* Vol. 10, No. 1, 2017, 48-59.

WEICHENRIEDER, Alfons, XU, Fangying, "Are Tax Havens Good? Implications of the Crackdown on Secrecy", *WU International Taxation Research Paper Series,* No. 2015-22.

WORLD BANK, "The Platform for Collaboration on Tax: Concept Note", 2016 (http://documents.worldbank.org/curated/en/801891468196141038/The-platform-for-collaboration-on-tax-concept-note - Erişim: 25.05.2018).

YALTI, Billur, "Transfer Fiyatlandırmasında Vergi Anlaşması Uygulaması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 222, Mart 2007.

YALTI, Billur, "Vergi Anlaşmalarında Vergiden Kaçınmanın Önlenmesi: Anlaşma Alışverişi Örneğinde Türkiye Uygulaması", *Vergiden Kaçınmanın Önlenmesi: Ulusal ve Uluslararası Vergi Hukukunda Alınan Önlemler*, Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi - 2, Editör: Billur Yaltı, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2014, 455-480.

YILDIRIM, İpek, "BEPS (Base Erosion Profit Shifting) 8-10 Numaralı Eylem Planları", *Vergide Gündem*, Mart 2016, 13-16.

YILMAZ, Muhammet Mahmut, "Agresif Vergi Planlaması: OECD ve Avrupa Birliği'nin Bakış Açısı", *Yaklaşım Dergisi,* Sayı: 251, Kasım 2013, 39-42.

YURDADOĞ, Volkan, ALBAYRAK, Murat, "OECD Ülkelerinde Vergi Rekabeti", *Sosyoekonomi,* Sayı: 25(32), 2017, 121-148.

ZOLT, Eric, "Tax Incentives: Protecting the Tax Base", *Paper for Workshop on Tax Incentives and Base Protection at the United Nations*, April 2015, (http://www.un.org/esa/ffd/wpcontent/uploads/2015/04/2015TIBP_PaperZolt.pdf - Erişim: 25.05.2018).

ZUCMAN, Gabriel, *Vergi Cennetleri- Ulusların Gizli Zenginliği,* Çev. Yasemin Özden Charles, Yordam Kitap, İstanbul, 2015.

"Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)", 26482 sayılı ve 3 Nisan 2007 tarihli Resmi Gazete.

"Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)", 26704 sayılı ve 18 Kasım 2007 tarihli Resmi Gazete.

"Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel

Tebliğ (Seri No: 1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 3)", 30263 sayılı ve 7 Aralık 2017 tarihli Resmi Gazete.

2007/12888 sayılı "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Karar", 26722 sayılı ve 6 Aralık 2007 tarihli Resmi Gazete.

2017/10821 sayılı "4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar", 30215 sayılı ve 19 Ekim 2017 tarihli Resmi Gazete.

ÖZET

2013 yılında başlayan Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı (BEPS) Projesi uluslararası vergilendirmede anahtar bir husustur. OECD tarafından hazırlanan BEPS ile Mücadele Eylem Planının 2015 yılında G20 tarafından onaylanmasıyla Projenin uygulama safhasına geçilmiştir. BEPS Projesi ile vergi mevzuatlarındaki boşluklardan kaynaklanan çifte vergilendirmeme durumunu ortadan kaldırmak, ekonomik faaliyetlerin özü ile vergilendirme arasındaki ilişkiyi dengelemek ve vergilendirmede şeffaflığı artırmak üzere geliştirilecek standartların dünya çapında uygulanması hedeflenmektedir. Projenin hedefine ulaşıp ulaşamayacağını belirlemek için halen çok erken olsa da; sürdürülen çalışmalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde idari kapasite ve vergi gelirlerinin artırılması yönünde faydalı sonuçlar doğurabilecektir. En önemli getirisi ise küresel vergi sisteminin adilliği üzerinde yeniden düşünülmesini sağlamasıdır.

Bir ülke ekonomisinin geleceği için, ülkenin vergi matrahı konusunda BEPS faaliyetlerinin gerçek bir risk olup olmadığını belirlemek, bu kapsamda vergi matrahını korumak için yeterli mevzuatın mevcut olup olmadığının değerlendirmesini yapmak ve uluslararası vergi hukukuna yansıması beklenen yeni gelişmeleri yakından takip ederek ülkenin vergi sistemine uyarlamak önemlidir.

Çalışmada, BEPS Projesi uluslararası vergi hukuku açısından değerlendirilmekte ve günümüze kadar hayata geçirilen eylemlerin Türk vergi hukukuna yansıması irdelenmektedir.

Anahtar kelimeler: BEPS, çok uluslu işletme, kurumlar vergisi, matrah aşındırma ve kâr aktarımı, uluslararası vergi hukuku, vergiden kaçınma.

ABSTRACT

The Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Project, which was launched in 2013, is a key to international taxation. The implementation of the project started in 2015 upon G20's approval of the OECD Action Plan to combat BEPS. The project aims to eliminate the double non-taxation resulting from gaps and mismatches in tax rules, to balance the relationship between the substance of the economic activities and taxation, and to implement the standards globally that will be developed to enhance tax transparency. Although it is still too early to determine if the project can achieve its goals; sustained work may have beneficial consequences, especially in developing countries, to increase administrative capacity and tax revenues. The most significant result would be rethinking the fairness of the global tax system.

For the future of a country's economy, it is important to determine whether BEPS activities causes a real risk on the tax base of the country, to assess whether there is sufficient legislation to protect the tax base and to follow new developments in international tax law closely and and adapt them to the national tax system.

In this study, the BEPS Project is evaluated from the point of view of international tax law and the reflections of its actions in the Turkish tax law.

Keywords: Base erosion and profit shifting, BEPS, corporate income tax, international tax law, multinational enterprise, tax avoidance.